

การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน
โรงเรียนวัดราชสิทธาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
บงกช โควินท์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
พฤษภาคม 2544
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๕.๒๓๘

๒๒๒

๐.๐

การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน
โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร

25 ก.ค. 2544

บทคัดย่อ
ของ
บงกช โควินท์

๒๒๒

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

พฤษภาคม 2544

๒๕๒๕๔

บงกช โควินท์. (2544). การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน
โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ, รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กริทอง.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรม
รังแกเพื่อน โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ปีการศึกษา 2543 จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมรังแก
เพื่อน แบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน แบบสอบถามบุคลิกภาพและเทคนิควิธีต่างๆ ที่ใช้ในการรวบรวม
ข้อมูลจากผู้รับการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน อัตชีวประวัติ บันทึกประจำวัน
สังคมมิติแบบสอบถาม แบบทดสอบ และระเบียบวิธี วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาปรากฏผลดังนี้

พฤติกรรมรังแกเพื่อนมีสาเหตุมาจากตัวแปรด้านส่วนตัว คือ นักเรียนมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม และ
ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ด้านครอบครัว คือ สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ฐานะทางเศรษฐกิจของ
ครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ เวลาและสถานที่ในการประกอบอาชีพของบิดามารดาไม่แน่นอน ทำให้ไม่ค่อยมีเวลา
อบรมเลี้ยงดูนักเรียน ระดับการศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ ด้านโรงเรียน คือ สัมพันธภาพกับเพื่อน
ในชั้นเรียนไม่ดี และด้านสังคม คือ สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยแออัด เมื่อทำการศึกษารายกรณีแล้ว
พบว่า การศึกษารายกรณีทำให้นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถยอมรับพฤติกรรมรังแกเพื่อนที่ไม่เหมาะสม
ของตนเองตามสภาพความเป็นจริง มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง สามารถหาวิธีการสนองตอบความต้องการ
ของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น และรู้จักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ด้วยวิธีการที่
ถูกต้องและเหมาะสม

**A CASE STUDY OF DISRUPTIVE BEHAVIOR OF PRATHOM SUKSA VI STUDENT
OF WAT RACHASITHARAM SCHOOL UNDER BANGKOK METROPOLITAN**

**AN ABSTRACT
BY
BONGKOJ COWINT**

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Psychology
at Srinakharinwirot University**

May 2001

Bongkoj Cowint. (2001). *A Case study of Disruptive Behavior of Prathom Suksa VI Student of wat Rachasitharam School Under Bangkok Metropolitan*. Master thesis, M.Ed. (Educational Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakarinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Promtida Sankamkrue, Assoc. Prof. Kamolrat Greethong.

The purpose of this research was to study the disruptive behavior of the VI grade students of Wat Rachasitharam school under Bangkok metropolitan in the academic year 2000. The research instruments utilized in collecting data were evaluation and record forms of disruptive behavior, observation, interview, home visit, autobiography, diary, sociometry, questionnaires, tests, and cumulative record. The data was analyzed by description.

The results were as follows :

The disruptive behavior was caused from personal factor was inappropriate personalities, caused from environmental factors were from family and school factors which were poor family relationship, poor family's financial status, inappropriate child-rearing, parent's low educational level, inappropriate friendship with their classmates, and caused from social factor was crowded environment. After the students were treated by case studies, they understood and perceived their disruptive behavior as they were. Their disruptive behaviors were decreased. They could find ways to fulfill their needs without hurting anyone. They also could make friends in an appropriated way.

ปริญญานิพนธ์

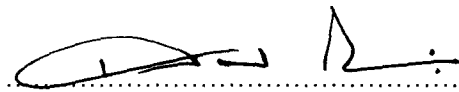
เรื่อง

การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน
โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร

ของ

นางสาวบงกช โควินท์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

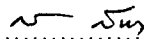
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กิริทอง)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติมในการ สอบปากเปล่า ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะข้อบกพร่อง และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยรู้สึก ซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน คณาจารย์โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ให้กำลังใจและอำนวยความสะดวก ตลอดจนความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2543 ของโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ให้ความร่วมมือเป็น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ พี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา ที่เป็นกำลังใจและช่วยเหลือให้ ผู้วิจัยสามารถทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสิ้นลงได้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ - คุณแม่ และคุณสนธยา เตรียมล้ำเลิศ ที่เป็นกำลังใจและให้ทุน อุดหนุนแก่ผู้วิจัยตลอดมา

บงกช โควินท์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า.....	4 ✓
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4 ✓
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4 ✓
ประชากร.....	4
กลุ่มตัวอย่าง.....	4
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
กรอบแนวคิด.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
การศึกษารายกรณี.....	8
ความหมายของการศึกษารายกรณี.....	8
จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี.....	10
ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี.....	12
กระบวนการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี.....	14
วิธีการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี.....	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี.....	60
พฤติกรรมรังแกเพื่อน.....	62
ความหมายของพฤติกรรมรังแกเพื่อน.....	62
สาเหตุการเกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อน.....	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกเพื่อน.....	65
การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง.....	68
หลักของการให้บริการคำปรึกษาแบบเผชิญความจริง.....	73
จุดประสงค์ของการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง.....	73
กระบวนการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง.....	73
ลักษณะการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง.....	75
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง.....	76

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	77
แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง.....	77
✓เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	78
วิธีการศึกษารายกรณี.....	82
วิเคราะห์ข้อมูล.....	90
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
กรณีศึกษารายที่ 1.....	91
กรณีศึกษารายที่ 2.....	109
กรณีศึกษารายที่ 3.....	128
กรณีศึกษารายที่ 4.....	146
กรณีศึกษารายที่ 5.....	162
กรณีศึกษารายที่ 6.....	179
5 บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	201
บทย่อ.....	201
วิธีดำเนินการ.....	202
สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา.....	202
การวินิจฉัย.....	220
การช่วยเหลือ.....	226
การทำนายผล.....	227
สรุปและติดตามผล.....	227
ข้อเสนอแนะ.....	227
บรรณานุกรม.....	224
ภาคผนวก.....	273
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	285

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน.....	197
2 ผลการบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน.....	199

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อม บุคคลในสังคมจึงจำเป็นต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ และปรับตัวเพื่อให้ตนเองดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข แต่บุคคลไม่สามารถสนองตอบความต้องการของตนเองได้ทุกเรื่อง เมื่อไม่ประสบความสำเร็จจึงทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้ง ผิดหวัง ท้อแท้ สับสน อารมณ์ตึงเครียด และเกิดความคับข้องใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ผลักดัน หรือกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมได้

ในการปลูกฝังให้บุคคลเกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมนั้นควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่มีพัฒนาการที่สำคัญวัยหนึ่งของชีวิต เป็นวัยที่กำลังแสวงหาสิ่งใหม่ๆ มาตอบสนองความต้องการของตนเอง การแสดงออกของเด็กที่ใช้บ่งชี้ความต้องการของตนเองนั้น อาจขัดต่อสังคมหรือไม่ขัดต่อสังคมก็ได้ โดยที่เด็กอาจจะแสดงออกด้วยความตั้งใจ หรืออาจไม่ตั้งใจก็ได้ ถ้าสิ่งที่เด็กแสดงออกไม่ขัดต่อสังคมก็ไม่ใช่เป็นการเสียหายแต่อย่างใด แต่ถ้าพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกแล้วทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อนก็ควรได้รับการแก้ไขโดยเร็ว (สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม. 2525 : 50)

พฤติกรรมรังแกเพื่อนเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างหนึ่ง เป็นพฤติกรรมขัดต่อสังคมซึ่งเกิดจากแรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motive) มีส่วนผลักดันและกระตุ้นให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมออกมาก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมรังแกเพื่อนนี้มักแสดงออกโดยการ เตาะ ผลัก ตี ขว้างของใส่เพื่อน เป็นต้น (พรทิพย์ อินทรโชติ. 2537 : 1) นอกจากนี้ ดาวนิง (Downing. 1968 : 338) กล่าวว่า พฤติกรรมที่แสดงออกต่อเพื่อนในลักษณะนี้เป็นพฤติกรรมที่ก่อความขัดขวางการเรียนการสอนในห้องเรียน รบกวนความสงบและก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมได้ในภายหลัง ดังที่ฮาร์ทซ์ (ศิริรงค์ ทับสายทอง. 2531 : 7 ; อ้างอิงจาก Hartup. 1981) ได้พบว่า การขาดความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้เด็กมีอัตราเสี่ยงต่อการมีปัญหาด้านการปรับตัวในภายหลัง กล่าวคือ เด็กที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันในทางลบจะมีโอกาสที่จะมีปัญหาทางอารมณ์สูง ดังนั้นเด็กที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขพฤติกรรม ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เด็กได้มีโอกาสเข้าใจความรู้สึกของตนเอง เข้าใจความรู้สึกของเพื่อนและรู้จักที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อเพื่อน ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้รับการยอมรับจากเพื่อน เรียนรู้บทบาทของตนว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรเมื่ออยู่กับเพื่อน หรือที่เรียกว่ามีความฉลาดทางอารมณ์ อันจะส่งผลให้เด็กเหล่านี้สามารถอยู่กับเพื่อนได้อย่างมีความสุข ไม่ก่อปัญหาให้เพื่อนเดือดร้อนและดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนสามารถช่วยเหลือได้ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญต่อการขัดเกลาพฤติกรรมของเด็ก เนื่องจากเป็นสถานที่ซึ่งเด็กได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ได้รับการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรมและสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองและจากกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กได้พัฒนาตนเอง และสามารถพัฒนาสังคมประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต โดย

เฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษา มีความสำคัญมากในการกำหนดคุณภาพชีวิต เพราะเป็น การศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 10-11)

✓ สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมักดำเนินการตามนโยบายที่สังกัด กรุงเทพมหานครก็เป็นหน่วยงาน หนึ่งซึ่งรับผิดชอบจัดการศึกษา ทั้งในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ในปัจจุบันมีโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 430 โรงเรียน มีเป้าหมายสำคัญของการจัดการ ศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นทรัพยากรอันสำคัญยิ่งของประเทศชาติ กรุงเทพมหานคร จึงได้พยายามจัดการศึกษาให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาทุกด้าน อาทิ การพัฒนาจิตใจของเด็กให้รู้จักมีความ รับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน พร้อมกับการพัฒนาศักยภาพตามความถนัดของแต่ละบุคคล และการพัฒนาสติปัญญาให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ตลอดจนการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็กให้มีความ สมบูรณ์แข็งแรง พร้อมพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และ สังคม เพื่อให้อยู่ในสังคม ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักการศึกษา. 2541 : 17)

โรงเรียนวัดราชสิทธิารามเป็นโรงเรียนหนึ่งในสังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในเขตบางกอกใหญ่ เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 1,232 คน เป็นนักเรียนชาย 639 คน นักเรียน หญิง 593 คน ผู้บริหารและครูจำนวน 50 คน เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำวิชาที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, และ 6 จำนวน 15 คน พบว่านักเรียนมีปัญหาในเรื่องพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดจนถึง น้อยที่สุด คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 6 และ 4 และพบว่านักเรียนชายก่อความเดือดร้อนให้แก่เพื่อน มากกว่า นักเรียนหญิงด้วยการแสดงพฤติกรรมดังต่อไปนี้ กล่าววาทะหยาบคายทำให้เพื่อนได้รับความ อับอายและเสียใจ ขู่กรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อน ผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน ตะเพียน และชกต่อยเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและครูแล้วพบปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามปลายเปิดไปสอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม ปีการศึกษา 2542 จำนวน 104 คน ว่ามีปัญหาด้านใดบ้าง (ช่วงเวลาที่ทำการสำรวจข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามปลายเปิด นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 แต่ในปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1) พบว่านักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้แก่ ถูกเพื่อน แกล้ง ถูกล้อเลียน ชกต่อย ทะเลาะกัน เพื่อนรบกวนสมาธิในการเรียน จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 44.23 มีปัญหาในการเรียน ได้แก่ อ่านหนังสือไม่คล่อง เขียนไม่ได้ ผลการเรียนไม่เป็นที่น่าพอใจ ไม่มี สมาธิในการเรียน ไม่เข้าใจบทเรียน ไม่ตั้งใจเรียนและต้องการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 27.88 มีปัญหาครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ทะเลาะกัน ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ พ่อแม่แยกทางกัน ครอบครัวยากจน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 มีปัญหาส่วนตัว ได้แก่ ปัญหาทางสายตา เป็นหวัด มีโรคประจำตัว ไม่กล้าแสดงออก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 10.57 ไม่มีปัญหา แต่ต้องการพัฒนา ในด้านการเรียนจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 จะเห็นได้ว่านักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ของ โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากที่สุดเป็นอันดับ หนึ่ง ซึ่งมีจำนวน 46 คน โดยถูกเพื่อนแกล้ง ล้อเลียนหรือถูกรังแก จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ

63.04 นักเรียนชกต่อยหรือต่บตีกันจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 15.21 นักเรียนทะเลาะกันจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 13.04 นักเรียนชวนเพื่อนคุย หรือคุยกันเสียงดัง ทำให้เพื่อนไม่มีสมาธิในการเรียน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6.52 นักเรียนที่ใช้เวลาจากหายากคุยว่าเพื่อนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.17

จากผลการสำรวจดังกล่าวข้างต้นน่าจะเป็นปัญหาพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังที่ พรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 2) กล่าวว่า การกระทำของนักเรียนต่อเพื่อนได้รับความเดือดร้อน โดยพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงอำนาจด้วยการกล่าววาจาไม่สุภาพ แสดงอำนาจกับบุคคลรอบข้างด้วยการขู่กรรโชก แหย่หรือทำลายสิ่งของของผู้อื่น ดัดจริตใจแก้ไขปัญหาคับด้วยความรุนแรง โดยใช้กำลังต่อสู้มากกว่าการประนีประนอม น่าจะเป็นลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมรังแกเพื่อน ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ต้องการเรียกร้องความสนใจ ต้องการการยอมรับ หรือเลียนแบบมาจากพฤติกรรมของสมาชิกภายในครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าถ้าพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลเสียทั้งตัวเด็กเองและเพื่อนๆ ที่อยู่ร่วมชั้นเดียวกันด้วย กล่าวคือ ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนไม่ดี เด็กปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ เกิดความคับข้องใจ มีความเครียด ไม่มีความสุขในการมาเรียนหนังสือ มีการบาดเจ็บทางร่างกายซึ่งเป็นสาเหตุให้เด็กมีสุขภาพจิตไม่ดี และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กเป็นอย่างมาก

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นควรที่จะทำการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมรังแกเพื่อน เพื่อดำเนินการช่วยเหลือ แก้ไข ให้เด็กเหล่านั้นสามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพื่อนต่อไป ซึ่งพฤติกรรมรังแกเพื่อนนี้สามารถแก้ไขได้หลายวิธี เช่น การปรับพฤติกรรม การให้คำปรึกษา การศึกษารายกรณี และในที่นี้ผู้วิจัยสนใจที่จะใช้การศึกษารายกรณี (Case Study) ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษารายละเอียดของแต่ละบุคคลอย่างต่อเนื่องไประยะเวลาหนึ่ง แล้วนำรายละเอียดที่ได้มาวิเคราะห์ ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และจะได้ใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือและแก้ไขต่อไป (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2527 : 3) ซึ่งวิธีนี้สามารถแก้ไขได้หลายปัญหา ดังที่ รุ่งทิพย์ ยอดประดู่ (2537 : 123) ได้นำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การศึกษารายกรณีทำให้เด็กนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ดวงกมล วงษ์ศรีหัส (2541 : 206) ได้นำไปใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัว ซึ่งผลการศึกษารายกรณีพบว่า นักเรียนมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงออกในครอบครัวไปในทางที่ดีขึ้น และสุนีย์ ชีววิรุฬห์ (2542 : 201) ได้นำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการศึกษาพบว่า การศึกษารายกรณีทำให้เด็กนักเรียนสามารถยอมรับ เข้าใจและปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อครอบครัว สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้ดี

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการใช้วิธีการศึกษารายกรณี เพื่อศึกษาถึงสาเหตุของพฤติกรรมรังแกเพื่อนและช่วยเหลือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนอย่างละเอียด ให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงต่างๆ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยทำการศึกษาค้นคว้าเป็นรายกรณี

5) ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้ครูผู้สอน ครูแนะแนว และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ที่มีความรู้ความสามารถในการศึกษารายกรณี ได้นำวิธีการศึกษารายกรณีไปใช้ลดและแก้ไขพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นอย่างมีความสุขเมื่อนักเรียนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นสมาชิกของสังคมในอนาคต

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดราชสิทธาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2543 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจำนวน 17 คน เป็นนักเรียนชาย 8 คน และนักเรียนหญิง 9 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดราชสิทธาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2543 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรโดยมีข้อจำกัดดังนี้

2.1 เพศเดียวกัน คือ เพศชาย

2.2 อายุใกล้เคียงกัน คือ 10-12 ปี

2.3 มีบุคลิกภาพใกล้เคียงกัน คือ บุคลิกภาพแบบ A ตามทฤษฎีของเจนกินส์ (Jenkins.1979 : 3) ซึ่งมีลักษณะบุคลิกภาพที่ร่าเริง ชอบการแข่งขันและก้าวร้าว ชอบทำงานให้ได้มากๆ ในเวลาอันน้อย มีความรู้สึกเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว มีความมานะพยายามในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ทำงานด้วยความรวดเร็ว ไม่ชอบการรอคอย และถูกกระตุ้นความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

2.4 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดามีรายได้รวมกันประมาณเดือนละ 8,000-15,000 บาท

2.5 ลักษณะครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดาแยกกันอยู่

2.6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกัน คือ ระดับปานกลาง

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การศึกษารายกรณี

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมรังแกเพื่อน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การศึกษารายกรณี (Case Study) หมายถึง การศึกษารายละเอียดต่างๆ ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่ง โดยมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตีความเพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมรังแกเพื่อน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริมให้นักเรียนลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกับเพื่อนเพิ่มมากขึ้น โดยใช้กระบวนการในการศึกษา 7 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน หมายถึง การที่ผู้วิจัยตั้งจุดมุ่งหมายหรือกำหนดว่าจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียน และผู้วิจัยได้คาดคะเนว่าพฤติกรรมรังแกเพื่อนเกิดขึ้นจากสาเหตุใดบ้าง โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ เพื่อพิสูจน์ต่อไปด้วยการทดสอบ หรือค้นหาข้อเท็จจริงโดยเทคนิควิธีต่างๆ ว่าเป็นไปตามที่คาดคะเนหรือไม่

1.2 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การหาข้อเท็จจริงหลังจากที่มีการกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานแล้ว โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนด้วยเทคนิคต่างๆ 8 เทคนิค ได้แก่ การสังเกตและการบันทึกการสังเกต การสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน อดีตชีวประวัติ บันทึกประจำวันและบันทึกส่วนตัว สังคมมิติ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และระเบียบวิธีสนทนา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ตีความ แปลความหมาย เพื่ออธิบายถึงสาเหตุและผลของพฤติกรรมรังแกเพื่อน ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการประชุมปรึกษารายกรณี ด้วยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมาร่วมกันพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล

1.3 การวินิจฉัย หมายถึง การนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมจากหลายๆ วิธีมาเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณาเพื่อวินิจฉัยว่าอะไรเป็นสาเหตุของพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยนำหลักเกณฑ์ในทฤษฎีทางจิตวิทยามาพิจารณาดัดลีน

1.4 การช่วยเหลือ หมายถึง การแก้ปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม คือ การชี้แนะแนวทาง การให้คำปรึกษา และการปรับพฤติกรรม ตลอดจนส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาซับซ้อนหรือรุนแรง

1.5 การทำนายผล หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าว่านักเรียนสามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนได้มากน้อยเพียงใด

1.6 การติดตามผล หมายถึง การที่ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลจากการศึกษาเป็นรายกรณีของนักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนว่า เมื่อทำการช่วยเหลือไปแล้วได้ผลเป็นอย่างไร และสำรวจว่ามีปัญหาอื่นเกิดขึ้นหรือไม่ การช่วยเหลือประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพียงใด หากมีข้อบกพร่องจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการช่วยเหลือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.7 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ หมายถึง การที่ผู้วิจัยสรุปสิ่งที่ได้มาจากการศึกษานักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งหมด ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะสำหรับนักเรียน ผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนและบุคคลที่สนใจจะศึกษาในลักษณะของพฤติกรรมเช่นเดียวกันต่อไป

2. พฤติกรรมรังแกเพื่อน หมายถึง การกระทำที่นักเรียนแสดงออกต่อเพื่อน ให้ได้รับความเดือดร้อน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยกล่าววาจาหยาบคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ชุกรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อน ผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน เตะเพื่อน และชกต่อยเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

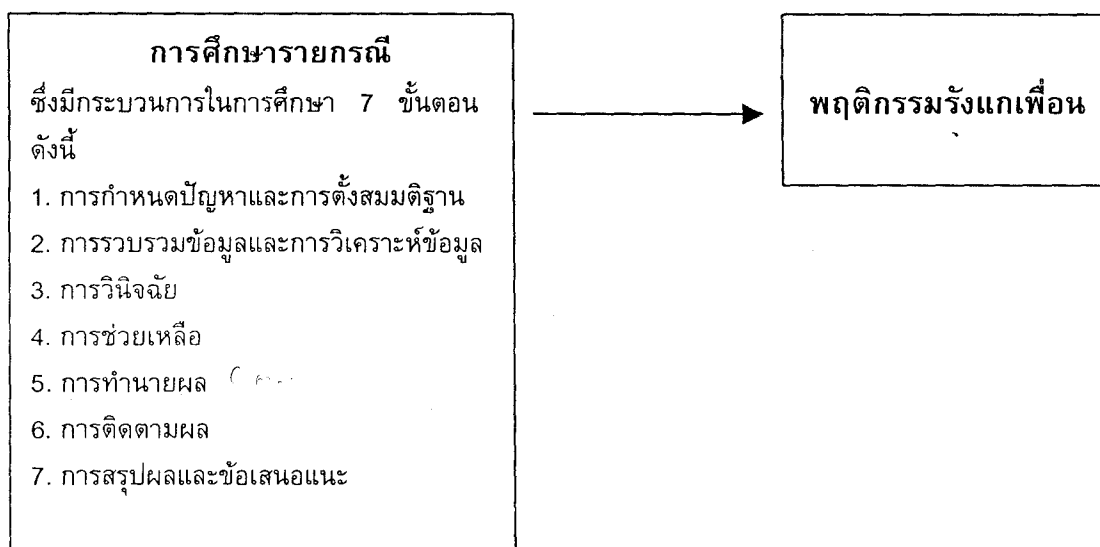
ข้อตกลงเบื้องต้น

นักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้ง 6 คน รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยได้ใช้นามสมมติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาความลับ

กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
 - 1.1.1 ความหมายของการศึกษารายกรณี
 - 1.1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี
 - 1.1.3 ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี
 - 1.1.4 กระบวนการศึกษารายกรณี
 - 1.1.5 วิธีการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกเพื่อน
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกเพื่อน
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกเพื่อน
 - 2.2.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 2.2.2 งานวิจัยภายในประเทศ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
 - 1.1.1 ความหมายของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี หมายถึง การรายงานผลจากการศึกษารายละเอียดที่สำคัญของหน่วยใดหน่วยหนึ่งในสังคม เช่น บุคคล กลุ่ม ชุมชน สถาบันหรืออื่นๆ แต่คนทั่วไปมักจะให้ความหมายของการศึกษาบุคคลเป็นรายกรณีว่า คือการศึกษาบุคคลแต่ละคนเท่านั้น (Waters. 1954 : 261) ซึ่งสอดคล้องกับ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 3) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษาบุคคลเป็นรายกรณีคือ การศึกษารายละเอียดต่างๆ ที่สำคัญของหน่วยใดหน่วยหนึ่งในสังคม เช่น บุคคล กลุ่ม ชุมชน สถาบัน ฯลฯ โดยเฉพาะในปัจจุบันมักเน้นศึกษารายละเอียดของแต่ละบุคคล การศึกษารายละเอียดนี้จะต้องศึกษาต่อเนื่องไปในระยะเวลาหนึ่ง แล้วนำรายละเอียดที่ได้มาวิเคราะห์ ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้ เช่น พัฒนาการด้านต่างๆ ความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆ ด้าน ถ้าในรายที่เป็นปัญหาก็ได้ใช้เป็นแนวทางในการที่จะช่วยเหลือหรือแก้ไข แต่ถ้าในรายที่ไม่เป็นปัญหาก็ได้ใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน ส่งเสริม หรือนำไปเป็นแบบฉบับแก่บุคคลอื่นต่อไปในปัจจุบันและอนาคต

จำเนียร ช่วงโชติ (2520 : 105) ให้ความหมายการศึกษารายการไว้ว่า เป็นกระบวนการของการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลติดต่อกันไปเป็นรายการ ในรูปของการวิเคราะห์และตีความข้อเท็จจริงต่างๆ จากข้อมูลทั้งหมดของบุคคล เพื่อจุดมุ่งหมายหาทางช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและพัฒนาการได้ดีขึ้นทุกๆ ด้าน เช่น อารมณ์ สังคม และการเรียน เป็นต้น

สุภาพรณ โคตรจรัส (2528 : 1) ได้กล่าวว่า การศึกษารายการเป็นวิธีการศึกษาและวิเคราะห์สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยละเอียด อาจเป็นการศึกษาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ชุมชนใดชุมชนหนึ่งหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง การศึกษารายการนี้มิได้หมายความว่าเฉพาะการรวบรวมข้อมูล ประวัติของบุคคลที่ถูกทำการศึกษาเท่านั้น แต่ยังต้องรวมถึงการนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และหาความสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัย การให้ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการและติดตามผลตามลำดับ

สุรางค์ จันทน์เอม (2528 : 72) ได้สรุปว่า การศึกษาเป็นรายการหรือการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลนั้น คือการศึกษารายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือเด็กในด้านต่างๆ เช่น ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา ด้านทัศนคติ ด้านความสนใจ ตลอดจนปัญหาการเรียนและปัญหาส่วนตัว เพื่อช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับนักเรียน การศึกษาเป็นรายการควรบันทึกไว้เป็นหลักฐานและติดตามผลด้วย

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2529 : 70) กล่าวว่าการศึกษารายการเป็นกระบวนการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลเป็นรายการต่อเนื่องกันไประยะหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะหาทางช่วยให้บุคคลปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นในทุกด้าน เช่น อารมณ์ สังคม เจตคติ ความสนใจและการเรียน

นันทิกา แยมสรวล (2529 : 7) ได้สรุปความคิดรวบยอดของการศึกษารายการไว้ว่า เป็นวิธีการศึกษาบุคคลอย่างละเอียดทุกด้านต่อเนื่องกันไปเป็นระยะเวลานาน เป็นการรวบรวมข้อมูลทุกด้านของบุคคลมาจัดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวินิจฉัยปัญหา เพื่อช่วยให้มองเห็นบุคลิกภาพรวมของบุคคล จนสามารถเข้าใจถึงธรรมชาติของบุคคลและสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจนแล้วจึงนำข้อมูลมาพิจารณา วางแผนให้การช่วยเหลือ แนะนำให้บุคคลพยายามแก้ไขและพัฒนาสภาพชีวิตของตน ให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พนม ลัมอารีย์ (2530 : 6) กล่าวว่าการศึกษาบุคคลเป็นรายการ คือ การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลอย่างลึกซึ้ง และวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเช่นนั้น หรือมีพฤติกรรมที่แปลกไป ว่ามีสาเหตุมาจากอะไร รวมทั้งแปลความหมายพฤติกรรมนั้นๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับปัญหาและการปรับตัวของบุคคลนั้นอย่างไร

นอกจากนั้น ทศพร มณีศรีชา (2539 : 170) ได้กล่าวว่า การศึกษารายการเป็นวิธีการศึกษาบุคคลอย่างกว้างขวางและอย่างละเอียด ทั้งภูมิหลังและชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้ศึกษารู้จักและเข้าใจบุคคลนั้นอย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแนะแนวช่วยเหลือบุคคลนั้น และช่วยให้เขาตระหนักรู้ รวมทั้งสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษารายการ หมายถึง การศึกษารายละเอียดพร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับบุคคลที่ทำการศึกษาอย่างต่อเนื่องไประยะเวลาหนึ่ง โดยใช้เทคนิคและกระบวนการในการศึกษารายการ แล้วนำรายละเอียดหรือข้อมูลจากเทคนิคและกระบวนการดังกล่าวมาวิเคราะห์ ตีความ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงข้อเท็จจริงและสาเหตุของพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่

เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้ พร้อมทั้งหาแนวทางในการช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริมให้ผู้รับการศึกษาสามารถเข้าใจและยอมรับตนเอง อีกทั้งปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นทุกด้าน ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

1.1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีมีจุดมุ่งหมายหลายประการ ดังที่ อาร์ยี้ ดัณฑ์เจริญรัตน์ (2526 : 219) ได้กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณีมี 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อรู้จักและเข้าใจเด็กดีขึ้นทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก เหตุผลการแสดงพฤติกรรมของเด็ก ในส่วนที่เด็กรู้ตัวสามารถบอกได้ และสาเหตุของพฤติกรรมซึ่งอาจถูกกดดันมาจากสภาพแวดล้อมต่างๆ ของเด็กทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ในส่วนที่เด็กก็ไม่รู้ตัว

2. เพื่อการวินิจฉัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือเด็ก ทั้งในรูปของการส่งเสริมพัฒนาทักษะความสามารถต่างๆในตัวเด็ก หรือหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กที่ครูหรือผู้แนะนำทางการศึกษา หรือหาทางป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นแก่เด็กคนอื่นๆ

3. เพื่อการค้นคว้าวิจัย ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ทางจิตวิทยาหรือทางการแนะแนว ในรูปของการปรับปรุงเทคนิค เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษานุคคล หรือประโยชน์ในการใช้วิธีการจูงใจ การอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนการพัฒนาส่งเสริมหรือแนะแนวให้นักเรียน

4. เพื่อติดตามผลของการใช้เทคนิควิธีการบางอย่างในการช่วยเหลือเด็ก ทั้งในรูปของการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน หรือแก้ไขลักษณะต่างๆในตัวเด็ก

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 8-9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี ว่ามีจุดมุ่งหมายหลัก 2 ประการ คือ

1. เพื่อใช้ในการแนะแนวและให้คำปรึกษา

ซึ่งแบ่งออกเป็นจุดมุ่งหมายย่อยๆ ได้ดังนี้

1.1 เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวินิจฉัยและการรักษาในรายที่มีปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการปรับตัว ปัญหาการเรียน ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การลักขโมย การพุดต โรครจิต โรคประสาท ฯลฯ

1.2 เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจบุคคลอย่างละเอียดลึกซึ้งทุกแง่มุม อันเป็นประโยชน์ในการให้คำปรึกษา

1.3 เพื่อให้บุคคลที่ได้รับการศึกษาได้วิเคราะห์ตนเอง จนเกิดความเข้าใจตนเองได้อย่างถูกต้องตรงความเป็นจริง

1.4 เพื่อใช้อบรมครูประจำการให้เข้าใจวิธีการศึกษานุคคลเป็นรายกรณียิ่งขึ้น อันเป็นผลให้งานแนะแนวและให้คำปรึกษามีบุคลากรที่จะช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น

2. เพื่อใช้ในกรณีอื่นๆ

นอกเหนือจากการใช้การศึกษานุคคลเป็นรายกรณีในการแนะแนวและให้คำปรึกษาแล้วยังมีจุดมุ่งหมายอื่นๆ อีก ได้แก่

2.1 เพื่อใช้ในการวิจัย โดยศึกษาสาเหตุในอดีตและปัจจุบัน เพื่อทำนายพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้

2.2 เพื่อติดตามผลของการใช้เทคนิคหรือวิธีการต่างๆ อันเป็นแนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไข ในโอกาสต่อไป

2.3 เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษานักเรียนทุกคนทั่วๆ ไปที่ผู้ศึกษาสนใจอาจเป็นความสามารถ พิเศษ การมีบุคลิกภาพดีเพื่อนำไปใช้เป็นแบบฉบับที่ดีต่อไป

พนม ลิมอารีย์ (2530 : 18) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษารายกรณี ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสืบค้นหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ผิดปกติ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

2. เพื่อสืบค้นกระบวน (Pattern) ของพัฒนาการของนักเรียนทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจิตใจ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้การส่งเสริมพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

3. เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง สามารถพัฒนาตนเอง และวางแผนชีวิตได้ ตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อและเลือกอาชีพ ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนเองดีขึ้นและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ปัญหาของบุตรหลาน

5. เพื่อช่วยให้คณะครูได้เข้าใจนักเรียนอย่างละเอียดลึกซึ้งถูกต้อง และนำผลของการศึกษารายกรณีไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการให้บริการต่างๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

ประจิม เมืองแก้ว (2536 : 9-10) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณีไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เข้าใจสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมของผู้รับการศึกษา

2. เพื่อการวินิจฉัยอันเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือผู้รับการศึกษา ส่งเสริมพัฒนาความสามารถด้านต่างๆ ตลอดจนป้องกันปัญหาเช่นเดียวกันนี้ ที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นๆ ต่อไป

3. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจนักเรียนในความปกครองของตน และให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไข ป้องกัน ส่งเสริมพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

4. เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและร่วมมือในการแก้ไข ป้องกัน ส่งเสริมพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 170) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณีเพื่อการแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อการศึกษาแบบพัฒนาการของนักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา อันจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม พัฒนานักเรียนได้อย่างเหมาะสม

2. เพื่อศึกษาสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะพฤติกรรมที่ผิดปกติ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

3. เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจและตระหนักรู้ในตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง สามารถพัฒนาตนเอง สามารถวางแผนชีวิต สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อและเลือกอาชีพอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อช่วยให้คณะครูได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ถูกต้อง และนำผลของการศึกษารายกรณีไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการให้บริการต่างๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของนักเรียน

5. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจบุตรหลานของตนได้ดียิ่งขึ้น เพราะได้ทราบข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ที่ครูได้ศึกษารวบรวม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาของบุตรหลานของตน

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณีมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และไม่เป็นปัญหาของผู้รับการศึกษาอย่างละเอียด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริมให้ผู้รับการศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสม นอกจากนั้นการศึกษารายกรณียังช่วยให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา เช่น บิดา มารดา ครู เป็นต้น

1.1.3 ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี เป็นเทคนิควิธีการศึกษาที่มีประโยชน์ต่องานของบุคคลหลายอาชีพหลายหน่วยงาน ซึ่งมีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังที่ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 9-10) ได้แบ่งประโยชน์ของการศึกษารายกรณีออกเป็น 2 แนวทาง คือ

1. ประโยชน์ทางตรง

คือ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ศึกษาเอง ซึ่งแบ่งออกได้หลายประการ คือ

1.1 ทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ผู้ศึกษาอาจพบว่าปัญหาบางอย่างเดียวกันอาจเกิดจากสาเหตุต่างกัน เช่น เด็กลักขโมย คนแรกมีสาเหตุมาจากความยากจน แต่คนที่สองมีสาเหตุมาจากการเรียกร้องความสนใจ หรือปัญหาที่แตกต่างกันอาจเกิดจากสาเหตุเดียวกันได้ เช่น คนแรกมีปัญหาการคบเพื่อนต่างเพศ คนที่สองมีปัญหาโรคจิต เกิดจากสาเหตุเดียวกันคืออกหัก เป็นต้น

1.2 ทำให้เป็นคนใจกว้าง มีจิตใจหนักแน่น รู้จักใช้เหตุผลในการเชื่อถือข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ เป็นระบบระเบียบ มิใช่หูเบาหรือเชื่อถือคำบอกเล่าที่ปราศจากเหตุผล หรือเชื่อถือโศลก

2. ประโยชน์ทางอ้อม

คือ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับการศึกษา ได้แก่

2.1 ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้รับการศึกษา จึงสามารถให้การช่วยเหลือได้ถูกต้องทันต่อเหตุการณ์

2.2 ทำให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองดีขึ้น และรู้จักวิธีปฏิบัติตนเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหา หรือส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

นันทิกา แย้มสรวล (2529 : 10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับการศึกษารายกรณีดังนี้

1. ทำให้ผู้ที่ทำการศึกษารายละเอียดของบุคคลหลายๆ ด้าน ทำให้รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของบุคคลอย่างแท้จริง
 2. ทำให้ผู้ที่ทำการศึกษาเข้าใจถึงสาเหตุและเงื่อนไขต่างๆ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จนทำให้ผู้ที่ทำการศึกษามองเห็นแนวทางที่จะช่วยเหลือบุคคลได้
 3. ทำให้ผู้ที่การศึกษามีความรู้และทักษะในการแนะแนวเพิ่มขึ้น รู้จักแก้ปัญหาโดยใช้ข้อเท็จจริงมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ
 4. ทำให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองมากขึ้น
 5. ทำให้ผู้รับการศึกษามีโอกาสปรับปรุงตนเอง หรือแก้ไขปัญหามีมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น
 6. ทำให้สถานศึกษาได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของบุคคล และนำข้อมูลมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
 7. ผลของการศึกษารายกรณีสามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่าง ของการเกิดสถานการณ์ต่างๆ อันเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการศึกษาวิจัย และการสอนเกี่ยวกับบุคคลที่มีรูปแบบการพัฒนาพิเศษ
- พนม ลัมอารีย์ (2530 : 19) ได้สรุปประโยชน์ของการศึกษารายกรณีไว้คือ
1. ประโยชน์ต่อครูหรือผู้แนะแนวที่เป็นผู้ศึกษาโดยตรง มีดังนี้
 - 1.1 ช่วยให้ผู้ครูหรือผู้แนะแนวได้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างกว้างขวาง ทำให้รู้จักเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง ช่วยให้ผู้ครูหรือผู้แนะแนวมีความเข้าใจและยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลดีขึ้น มีจิตใจเป็นกลางไม่มีอคติต่อบุคคลที่มาเกี่ยวข้อง
 - 1.2 ช่วยให้ผู้ครูหรือผู้แนะแนวเข้าใจถึงสาเหตุและเงื่อนไขต่างๆ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ช่วยให้เห็นช่องทางที่จะให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ทันเวลาและเหตุการณ์
 - 1.3 ช่วยให้ผู้ครูหรือผู้แนะแนวมีความรู้ มีทักษะในการใช้เครื่องมือและกลวิธีต่างๆ ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน และยังช่วยให้เป็นคนมีเหตุผล รู้จักเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ รู้จักแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้มาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ
 2. ประโยชน์ต่อนักเรียนที่เป็นผู้ได้รับการศึกษา ดังนี้
 - 2.1 ช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเข้าใจตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง มีการปรับปรุงตนเองหรือแก้ปัญหาของตน เพื่อช่วยให้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม
 - 2.2 ช่วยให้นักเรียนมีกำลังใจ และมีความเต็มใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความหวังและเข้มแข็ง
 3. ประโยชน์ต่อคณะครูและโรงเรียน ดังนี้
 - 3.1 ช่วยให้คณะครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนของตนเองดีขึ้น ยินดีให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหให้กับนักเรียน
 - 3.2 ให้นักเรียนได้ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของนักเรียน ทำให้สามารถนำข้อเท็จจริงเหล่านั้น มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและการให้บริการด้านต่างๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4. ประโยชน์ต่อผู้ปกครองของนักเรียนที่ได้รับการศึกษา

4.1 ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนดีขึ้น ทำให้สามารถปฏิบัติตนต่อบุตรหลานได้อย่างเหมาะสม

4.2 ช่วยให้ผู้ปกครองเกิดความสบายใจ เพราะได้ตระหนักว่าโรงเรียนมีความตั้งใจและจริงจังในการป้องกัน ช่วยเหลือแก้ไขและส่งเสริมพัฒนานักเรียน

นอกจากนั้น ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 182) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษารายกรณีไว้ดังนี้

1. ทำให้ได้ข้อมูลจำนวนมากและกว้างขวาง ช่วยให้รู้จักและเข้าใจนักเรียนละเอียดทุกแง่มุม
2. ช่วยให้นำข้อมูลที่ได้รับรวมนั้นมาวิเคราะห์ และวินิจฉัยหาสาเหตุของพฤติกรรมได้มากกว่าวิธีอื่นๆ

3. ทำให้ผู้ศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง มองเห็นแนวทางที่จะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

4. ทำให้นักเรียนได้รู้จักเข้าใจในตนเอง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เท้ากับเป็นการช่วยลดปัญหาและเป็นการกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติอีกทางหนึ่งด้วย

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณีมีประโยชน์มากกับบุคคลหลายฝ่าย คือ ผู้ศึกษา ผู้ถูกศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ถูกศึกษา อันได้แก่ บุคคลภายในครอบครัว สถาบันการศึกษา ครู และเพื่อน ในการนำผลของการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาช่วยเหลือผู้ถูกศึกษา อีกทั้งนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการเกิดปัญหากับบุคคลอื่นต่อไปได้

1.1.4 กระบวนการในศึกษารายกรณี

การศึกษามุคคเป็นรายกรณี เป็นวิธีการศึกษามุคคอย่างละเอียดและกว้างขวางทุกด้านต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลานาน โดยการนำเทคนิคหลายๆ อย่างมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลของบุคคลและมีขั้นตอนในการศึกษาที่เป็นระบบระเบียบ เพื่อพยายามทำให้เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งควรแก่การเชื่อถือได้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2527 : 22) ดังนั้น จึงมีผู้เสนอกระบวนการในการศึกษารายกรณีไว้หลายท่านดังนี้
ธีระวุฒิ ประทุมพรรัตน์ (2520 : 16-17) ได้กล่าวถึงกระบวนการศึกษารายกรณีไว้ว่าจะต้องมีการชี้แจงสาเหตุที่เลือกศึกษาเด็กคนใดคนหนึ่งก่อน แล้วจึงเริ่มต้นทำการศึกษารายกรณีตามกระบวนการดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลหลายๆ ด้านเกี่ยวกับตัวเด็กในสถานการณ์ต่างๆ นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยการใช่มุคคที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก มาประชุมปรึกษาหารือ

2. วินิจฉัยปัญหาโดยนำผลของการวิเคราะห์มาทำการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่าน่าจะมีอะไรเป็นสาเหตุของปัญหานั้น

3. สังเคราะห์ข้อมูล โดยการศึกษามุคคข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วนำมาประกอบกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้ว

4. แก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไป

5. ติดตามผลเพื่อที่จะทราบผลของการศึกษารายกรณีว่ามีผลดีหรือมี ข้อบกพร่องอย่างไร เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป

นันทิกา แยมสรล (2529 : 15-16) ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการศึกษารายกรณีที่ใช้ในวงการจิตวิทยาคลินิก ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์บุคคล (Analysis of Student) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลหลายๆ แหล่ง จำแนกออกเป็นด้านๆ เพื่อความสะดวกในการตีความข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้น

2. การสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis of Data) โดยรวบรวมข้อมูลแต่ละด้านเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพรวมของโครงสร้างทางบุคลิกภาพและสภาพชีวิตทั่วไปของบุคคล ว่ามีลักษณะเด่นหรือมีลักษณะด้อยอะไรบ้าง และบุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อไปในอนาคตเป็นอย่างไร

3. การวินิจฉัยปัญหา (Diagnosis) คือ การสรุปลักษณะของบุคคล โดยนำเอาหลักเกณฑ์ในทฤษฎีทางจิตวิทยามาพิจารณาตัดสิน กำหนดปัญหาและสรุปเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของบุคคลพร้อมกับระบุสาเหตุของปัญหาไว้ด้วย แต่บางครั้งในการวินิจฉัยปัญหาอาจเป็นเพียงการเสนอแนวคิดเบื้องต้น ที่เป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือเท่านั้น จึงอาจไม่จำเป็นต้องระบุไว้ชัดเจนว่าปัญหาคืออะไร

4. การพยากรณ์ปัญหา (Prognosis) โดยนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล และการวินิจฉัยปัญหามาพิจารณาเพื่อคาดการณ์ล่วงหน้า เกี่ยวกับแนวโน้มพัฒนาการในด้านต่างๆ ของบุคคล ว่ามีองค์ประกอบใดมีอิทธิพลต่อบุคคลนี้อีกในอนาคต สภาพชีวิตของบุคคลนี้จะเป็นอย่างไหรือบุคคลน่าจะประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องใดอีก หลังจากได้รับการช่วยเหลือครั้งนี้สิ้นสุดลงไปแล้ว

5. การให้คำปรึกษาแนะแนว (Counseling) โดยนำความรู้ และเทคนิคการแนะแนวมาช่วย แล้วให้คำปรึกษากับบุคคลที่มีความทุกข์ โดยทั้งคู่ให้คำปรึกษาและผู้มารับคำปรึกษาจะวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้ทุกขมีการปรับตัวที่เหมาะสมขึ้น

6. การติดตามผล (Follow-up) เป็นการติดตามผลการให้คำปรึกษา เพื่อนำมาประเมินประสิทธิภาพของการให้คำปรึกษาและสำรวจปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 20-21) มีแนวคิดว่าการศึกษากรณียาอาจจำแนกขั้นตอนการดำเนินงานได้ 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับบุคคล (Collecting of The Necessary Data) ซึ่งจะช่วยให้รู้จักนักเรียนที่ถูกศึกษา ตลอดจนช่วยให้ทราบความเป็นไปในปัจจุบันของนักเรียนผู้นั้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้รวบรวมเอาไว้มาวิเคราะห์หาข้อเท็จจริงต่างๆ และจำแนกออกเป็นด้านๆ เพื่อสะดวกในการตีความข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจวินิจฉัยปัญหา (Diagnosis) ขั้นนี้เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นที่ 2 มาเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุของปัญหา

ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ข้อมูลหรือขั้นรวบรวมเพิ่มเติม (Synthesis) กล่าวคือ เมื่อตรวจวินิจฉัยว่าอะไรน่าจะเป็นปัญหาแล้ว ก็ควรจะได้ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหานั้นเพิ่มเติมด้วยวิธีต่างๆ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ และกลวิธีอื่นๆ เป็นต้น แล้วนำข้อเท็จจริงที่ได้มาสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้ว เพื่อช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจลักษณะของปัญหา และสาเหตุของปัญหาอย่างถ่องแท้

ขั้นที่ 5 ขั้นให้ความช่วยเหลือ (Treatment) เมื่อผู้ศึกษารายกรณีแน่ใจว่า การตรวจวินิจฉัยปัญหาของตนถูกต้องแล้ว ก็จะคิดหามาตรการต่างๆ เพื่อนำมาช่วยเหลือแนะแนวทางนักเรียนในการแก้ปัญหา แล้วดำเนินการให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง ให้สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง

ขั้นที่ 6 ขั้นติดตามผล (Follow-up) เมื่อผู้ทำการศึกษารายกรณีได้ให้ความช่วยเหลือหรือให้การแนะแนวกับนักเรียนที่ถูกทำการศึกษาลงไปแล้ว สิ่งที่เขาไม่ได้ในการศึกษารายกรณี คือ การติดตามผล เพราะจะทำให้ทราบว่า การศึกษารายกรณีประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร มีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไรบ้าง และจะต้องให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมอีกหรือไม่ เพื่อที่ผู้ทำการศึกษาจะดำเนินการต่อไปอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 171-174) ได้กล่าวถึงการศึกษารายกรณีว่าประกอบด้วยการกระบวนกรเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือกนักเรียนสำหรับการศึกษารายกรณี นักเรียนที่ครูหรือผู้แนะแนวจะเลือกเพื่อทำการศึกษารายกรณี สามารถจำแนกได้ดังนี้

- 1.1 นักเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนดีเยี่ยม
- 1.2 นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษบางอย่าง เช่น ศิลปะ ดนตรี ฯลฯ
- 1.3 นักเรียนที่มีความทะเยอทะยาน มีกำลังเข้มแข็งที่จะเอาชนะอุปสรรค
- 1.4 นักเรียนที่มีปัญหา
- 1.5 นักเรียนที่เรียนอ่อน ไม่สามารถทำงานในระดับที่เรียนอยู่ได้
- 1.6 นักเรียนที่มีพฤติกรรมดีเด่นสมควรเอาเป็นตัวอย่าง
- 1.7 นักเรียนที่มีพฤติกรรมปกติธรรมดาทั่วไป

2. ผู้ที่รับผิดชอบในการศึกษารายกรณีในทางปฏิบัติ การศึกษารายกรณีควรเป็นหน้าที่ของครูหรือผู้แนะแนว เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง โดยมีการทำงานเป็นทีมเพื่อรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง และรายละเอียดต่างๆ ให้สมบูรณ์ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน แต่ภาระส่วนใหญ่จะอยู่ที่ผู้แนะแนว ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่ประสานและเก็บรักษาข้อมูลต่างๆ นั้นไว้ให้เป็นระบบและมีระเบียบสะดวกต่อการนำมาใช้อ้างอิง

3. การรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษารายกรณี (Collection of The Necessary Data) ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษารายกรณี มีแหล่งข้อมูลที่สำคัญซึ่งผู้ทำการศึกษารายกรณีควรจะให้ความสนใจ ได้แก่

3.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียน รายละเอียดเกี่ยวกับครอบครัว ประวัติทางการศึกษา ตลอดจนสุขภาพอนามัย ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้สามารถศึกษาได้จากกระเบียนสะสม

3.2 การสังเกตนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบสัมพันธภาพทางสังคมและการปรับตัวของนักเรียนกับผู้อื่น อีกทั้งการสังเกตแต่ละครั้งควรมีการบันทึกการสังเกต เพื่อจะได้เปรียบเทียบผลของการเปลี่ยนแปลงที่ได้พบเห็นในแต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมาไป

3.3 การสัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งอาจเป็นการนัดหมายมาพูดคุยหรือเวลาที่พบกับนักเรียนในบางครั้งบางคราว โดยเฉพาะการพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ จะช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงออกและทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นความจริงและน่าเชื่อถือมากกว่า

3.4 การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและรู้จักกับนักเรียนคนนั้น เช่น บิดา มารดา ครู เพื่อน และบุคคลอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลชัดเจนและสมบูรณ์

3.5 การเยี่ยมบ้านนักเรียน จะช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้เห็นสภาพบ้าน และทราบสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียน รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดามารดาของนักเรียนซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครอง ครู และนักเรียน

3.6 การศึกษาข้อมูลจากอดีตชีวิตประวัติ การบันทึกประจำวันและผลงานอื่นๆ เช่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการทำงาน ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

3.7 ข้อมูลจากแบบสอบถามลักษณะต่าง ที่ได้นำไปให้นักเรียนตอบ ซึ่งข้อมูลที่ได้ทำให้ทราบความนึกคิด เจตคติ ความสนใจ และค่านิยมของนักเรียนที่มีต่อตนเองและผู้อื่น

3.8 การศึกษานักเรียนจากผลการทดสอบด้วยแบบทดสอบ หรือแบบสำรวจต่างๆ เช่น แบบทดสอบความสนใจ แบบทดสอบความถนัด แบบทดสอบสติปัญญา และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.9 การศึกษาข้อมูลจากเครื่องมือและเทคนิคการแนะแนวอื่นๆ ที่ผู้ศึกษานำมาใช้ตามสถานการณ์และความเหมาะสม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมมาได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อเท็จจริงและจัดแยกออกเป็นด้านๆ เพื่อง่ายและสะดวกต่อการทำความเข้าใจต่อผู้ที่ถูกศึกษานั้น

5. การวินิจฉัยปัญหา (Diagnosis) เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งถ้าผู้ศึกษาสามารถวินิจฉัยสาเหตุหรือที่มาของปัญหาได้อย่างถูกต้อง ก็จะสามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

6. การสังเคราะห์ข้อมูลหรือการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม (Synthesis) เป็นการช่วยให้ผู้ทำการศึกษามองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละด้าน อันเป็นภาพรวมทางบุคลิกภาพของบุคคลนั้น สามารถเข้าใจลักษณะของปัญหาและสาเหตุของปัญหาแจ่มชัดขึ้น

7. การให้ความช่วยเหลือ (Treatment) ผู้ศึกษาจะต้องพิจารณาหาแนวทางต่างๆ ที่จะนำมาแนะแนว แก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนตามความเหมาะสม ทั้งนี้อาจกำหนดแนวทางหลักและแนวทางรองไว้ แล้วดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดทั้งแรงงานและเวลา

8. การติดตามผล (Follow-up) เป็นเรื่องยืนยันว่าหลังจากการให้การช่วยเหลือนักเรียนไปแล้ว ปัญหาของนักเรียนลดน้อยหรือหมดไปหรือไม่ สามารถปรับตัวและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเพียงใด นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามผลเพื่อช่วยเหลือหรือปรับปรุง ในกรณีที่ดำเนินการช่วยเหลือไม่สมบูรณ์ หรือยังไม่ถูกต้อง

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการศึกษารายกรณีที่นักจิตวิทยาแต่ละท่านได้เสนอแนวคิดนั้นใกล้เคียงกันมาก แต่อาจแตกต่างกันไปบ้างบางขั้นตอน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความเห็นว่าการศึกษารายกรณีนั้น จำเป็นต้องทราบว่าเพราะเหตุใดจึงเลือกผู้รับการศึกษารายนั้น ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้ชัดเจน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบกระบวนการในการศึกษารายกรณีของ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 22-23) ซึ่งแบ่งกระบวนการในการศึกษารายกรณีออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา และการตั้งสมมติฐาน
2. การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
3. การวินิจฉัยข้อมูล
4. การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริม
5. การทำนายผล
6. การติดตามผล
7. การสรุปข้อเสนอแนะ

กระบวนการศึกษารายกรณีทั้ง 7 ขั้นตอนดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา และการตั้งสมมติฐาน

การกำหนดปัญหา หมายถึง การที่ผู้ศึกษาบุคคลเป็นรายกรณีตั้งจุดมุ่งหมาย หรือกำหนดว่าเขาจะศึกษาสิ่งใดในบุคคลหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นปัญหาหรือมีใช้ปัญหา แต่เป็นความสนใจ ความสามารถพิเศษ หรืออื่นๆ (กมลรัตน์ หล้าสูงรังษ. 2527 : 23)

การตั้งสมมติฐาน หมายถึง การที่บุคคลที่ทำการศึกษาคือบุคคลเป็นรายกรณี ได้คาดคะเนว่าพฤติกรรมของผู้รับการศึกษาคือเป็นผลที่เกิดขึ้นแล้วนั้น มีสาเหตุมาจากสิ่งใดบ้าง โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมาในการคาดคะเน เพื่อจะได้พิสูจน์ต่อไปโดยการทดสอบ หรือค้นหาข้อเท็จจริงด้วยวิธีการต่างๆ ว่าเป็นไปตามที่คาดไว้หรือไม่ (กมลรัตน์ หล้าสูงรังษ. 2527 : 24)

ในการตั้งสมมติฐาน ควรตั้งไว้หลายๆ สมมติฐานเพื่อเป็นการป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ ในกรณีที่พบว่าข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่คนเราแสดงออกมาเหมือนกันอาจเกิดจากหลายสาเหตุ หรือพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่คนเราแสดงออกมาต่างกันก็อาจเกิดจากสาเหตุเดียวกันได้

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงหลังจากที่มีการกำหนดปัญหา และการตั้งสมมติฐาน เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม การทดสอบ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การตีความหรือแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลแต่ละวิธีการหรือเทคนิค เพื่ออธิบายเหตุและผลของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีประชุมปรึกษารายกรณี ด้วยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่เรากำลังศึกษาร่วมพิจารณาหาข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลที่สมควรจะต้องใช้หลายๆ เทคนิค แต่ละเทคนิคควรจะใช้หลายๆ ครั้งเพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลที่ได้รับการศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งทุกแง่มุม และตรงกับข้อเท็จจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เทคนิคต่างๆ ในการรวบรวมข้อมูลที่นิยมใช้มี 9 เทคนิค ดังนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงรังษ. 2527 : 29-30)

1. การสังเกต และบันทึกการสังเกต (Observation and Observation Record)
2. การสัมภาษณ์ (Interview)
3. การเยี่ยมบ้าน (Home-visit)

4. อัตชีวประวัติ (Autobiography)
 5. บันทึกประจำวัน (Diary)
 6. สังคมมิติ (Sociometry)
 7. แบบสอบถาม (Questionnaire)
 8. แบบทดสอบ (Testing)
 9. ระเบียนสะสม (Cumulative Record)
- เทคนิคต่างๆ ทั้ง 9 เทคนิคดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้

1. การสังเกตและบันทึกการสังเกต (Observation and Observation Record)

การสังเกตเป็นวิธีการหรือเทคนิคอย่างหนึ่ง ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับผู้ถูกศึกษาในการศึกษารายกรณี เป็นวิธีที่ใช้กันมากวิธีหนึ่ง บางครั้งอาจใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์ วิธีการนี้ไม่ต้องลงทุนมาก สามารถปฏิบัติได้ทุกวัน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต จะช่วยให้ผู้สังเกตสามารถเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่รับการศึกษา ในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างละเอียดและตรงกับข้อเท็จจริง

1.1 ความหมายของการสังเกต

ธีระวุฒิ ประทุมพรรัตน์ (2520 : 32) กล่าวว่าไว้ว่าการสังเกต หมายถึงวิธีการหรือเทคนิคอย่างหนึ่งที่บุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้สังเกต ทำการดูหรือสังเกตโดยตั้งใจล่วงหน้า ส่วนอีกบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ถูกสังเกต

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2522 : 21) ให้ความหมายของการสังเกตไว้ว่า เป็นวิธีรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็กอีกวิธีหนึ่งเพื่อนำมาศึกษาพิจารณาพฤติกรรมของเด็ก ทำให้รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนดีขึ้น การสังเกตนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากแต่สำคัญที่ผู้สังเกต จะต้องเข้าใจวิธีการสังเกตที่แน่นอนจึงจะได้ผลตามจุดมุ่งหมาย

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 30) กล่าวว่า การสังเกตคือการพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายๆ สิ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยการใช้อยวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือทั้ง 5 ส่วน (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนัง) โดยเฉพาะตาและหูในการพิจารณาสิ่งนั้น

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2529 : 321) ให้ความหมายของการสังเกตว่า คือการมองอย่างมีจุดหมาย และเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่เก่าแก่มากที่สุด การสังเกตเป็นการมองลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในตัวผู้ศึกษา หรือเป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมของผู้ถูกศึกษาอย่างเอาใจใส่โดยใช้หูและตาเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

พนม ลัมอารีย์ (2530 : 53) ให้ความหมายของการสังเกตว่า เป็นวิธีการศึกษาเด็กเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก โดยการเฝ้าดูพฤติกรรมที่แสดงออกมา ในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ไม่มีการควบคุมสถานการณ์ หรือสร้างอารมณ์เพื่อให้ทราบพฤติกรรมแต่อย่างใด ผู้สังเกตเพียงแต่เฝ้าดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้เท่านั้น จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมนั้นเลย

นอกจากนี้ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 35) กล่าวว่า การสังเกตเป็นวิธีการศึกษา นักเรียนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยการเฝ้าดูพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมา ในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ทั้งที่เป็นไปตามสถานการณ์ปกติหรือสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น โดยผู้สังเกตจะไม่เข้า

ไปยุ่งเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ เพียงแต่ผู้สังเกตต้องเฝ้าดู หรือแอบดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้ หลังจากนั้นค่อยมาบันทึก เพื่อเก็บไว้ศึกษาอ้างอิงในโอกาสต่อไป

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การสังเกต หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ถูกศึกษา โดยการใช้อวัยวะรับสัมผัสคือ หูและตา เฝ้าดูและพิจารณาพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ถูกศึกษาในแต่ละสถานการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติอย่างมีจุดมุ่งหมาย

1.2 จุดมุ่งหมายของการสังเกต

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2522 : 21) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการสังเกตมีดังนี้คือ

1. เพื่อรวบรวมรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก แล้วจดบันทึกไว้ในระเบียบสะสม
2. เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก เช่น ปัญหาการเรียนและการปรับตัวของเด็ก
3. เพื่อให้ผู้สังเกตได้รู้จักและเข้าใจเด็กอย่างถูกต้องทุกด้าน
4. เพื่อทราบความสามารถพิเศษและความถนัดตามธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมเด็กแต่ละคนอย่างถูกต้อง

5. ใช้ในการติดตามผลนักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือ จากบริการแนะแนวไปแล้วว่ามีพฤติกรรมเป็นอย่างไร ดีขึ้นหรือไม่เพียงใด เพื่อนำไปพิจารณาว่าควรกระทำอย่างไรต่อไป

นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 32) ได้เสนอจุดมุ่งหมายของการสังเกตที่ใช้ในการแนะแนวไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ข้อเท็จจริงนี้อาจได้เป็นครั้งแรกหรืออาจได้เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลรายละเอียดซึ่งเคยได้รับคำบอกเล่าจากผู้อื่น เป็นการหาความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลนั้นๆ
2. เพื่อเข้าใจพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ถูกสังเกตว่ามีลักษณะปกติ หรือไม่มีพัฒนาการเหมาะสมกับเพศและวัยเพียงใด เพื่อใช้ประกอบการแนะแนวบุคคลให้เป็นบุคคลที่ดีมีประสิทธิภาพในสังคมต่อไป เท่าที่จะทำได้เป็นอย่างดีที่สุด
3. เพื่อค้นหาสาเหตุบางประการซึ่งอาจเป็นปัญหา แต่ไม่มีผู้ใดทราบหรือสงสัยมาก่อน เพื่อนำมาใช้ในการให้คำปรึกษาและแนะแนวต่อไป
4. เพื่อทำให้ผู้สังเกตเป็นผู้มีความรอบคอบ และไวต่อการมีปฏิกิริยาโต้ตอบจากสิ่งแวดล้อมจนเป็นผู้ที่ปรับตัวได้ดีและรวดเร็วในแต่ละสถานการณ์

1.3 ชนิดของการสังเกต

✓ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 33-35) ได้กล่าวถึงชนิดของการสังเกตไว้ว่า ในการแบ่งชนิดของการสังเกต มีการแบ่งแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมา ซึ่งมีความถูกต้องทั้งนั้นอยู่ที่ว่าใครจะสนใจและพอใจเกณฑ์ใด นอกจากนั้นยังพบว่า การแบ่งชนิดของการสังเกตมีการใช้เกณฑ์ต่างๆ 3 เกณฑ์ คือ

1. ใช้วิธีการสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

1.1 การสังเกตทางตรง (Direct Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตด้วยตนเอง

1.2 การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตให้ตัวแทน หรือบุคคลอื่นไปสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกต และผู้สังเกตจะทราบพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตได้จากการบอกเล่าของบุคคลที่ไปสังเกตแทน

2. ใช้ผู้สังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

2.1 การสังเกตโดยการเข้าร่วม (Participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตจะต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

2.2 การสังเกตโดยการไม่เข้าร่วม (Non-Participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น แต่อยู่ภายนอกคอยสังเกตอย่างเดียว ไม่มีบทบาทในกลุ่มนั้น

3. ใช้ผู้ถูกสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

3.1 การสังเกตแบบเป็นพิธีการ (Formal Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้ถูกสังเกตรู้ว่าถูกสังเกต เนื่องจากมีการนัดหมายกันล่วงหน้าก่อนการสังเกต

3.2 การสังเกตแบบไม่เป็นพิธีการ (Informal Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ว่าถูกสังเกต เนื่องจากไม่ได้มีการนัดหมายล่วงหน้า

1.4 หลักการสังเกต

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2523 : 41) ได้กล่าวว่า ในการสังเกตแต่ละครั้งจะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความตั้งใจ (Attention) การรับรู้ (Perception) และความไวของการรับรู้ (Sensation) จึงได้ข้อมูลที่แท้จริง

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 37-41) ได้กล่าวว่า ในการสังเกตที่ดีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับข้อเท็จจริง จำเป็นต้องมีหลักการในการสังเกต ดังนี้

1. ควรมีการวางแผนเป็นขั้นตอนในการดำเนินการสังเกต โดยยึดจุดมุ่งหมายเป็นเกณฑ์เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้นๆ ได้แก่ กำหนดตัวผู้สังเกต วัน เวลา สถานที่ที่สังเกต ตลอดจนวิธีการในการสังเกต

2. ในการสังเกตครั้งหนึ่งๆ ควรสังเกตเพียงบุคคลเดียวในแต่ละสถานการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด และเป็นประโยชน์ในการแปลความหมายของพฤติกรรมตามข้อเท็จจริง

3. ควรสังเกตสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ถูกสังเกต เพื่อประกอบการพิจารณาว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ หรือไม่ ก่อนที่จะตีความหรือแปลความหมายของพฤติกรรมต่อไป

4. การสังเกตบุคคลหนึ่งไม่ควรสังเกตเพียงสถานการณ์เดียว ควรสังเกตหลายๆ สถานการณ์ จึงจะเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลได้ละเอียด

5. การสังเกตบุคคลในสถานการณ์เดียว ควรสังเกตหลายๆ ครั้งเท่าที่จะทำได้

6. การสังเกตที่ดีต้องมีการบันทึกการสังเกตไว้เป็นหลักฐานทุกครั้งเพื่อช่วยบันทึกความจำ และดูพัฒนาการหรือความถี่ของพฤติกรรมต่างๆ

7. ในขณะที่สังเกตควรทำให้เป็นกลาง ไม่ใส่อคติ หรือความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไป เพราะอาจทำให้ข้อมูลที่ได้ผิดพลาดไปจากข้อเท็จจริง

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 55-57) ได้สรุปหลักการสังเกตที่ดีไว้ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะสังเกตให้ชัดเจนก่อนเริ่มการศึกษารายกรณี
2. การสังเกตพฤติกรรมผู้สังเกตจะต้องสังเกตพฤติกรรมควบคู่ไปกับ สถานการณ์ หรือสิ่งแวดล้อม

3. ควรทำการสังเกตเพียงคนเดียวในการสังเกตครั้งหนึ่งๆ เพื่อศึกษาพฤติกรรมได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

4. ควรสังเกตในขณะที่ทำกิจกรรมปกติ เช่น ในห้องเรียน ห้องประชุม สนามเด็กเล่น เป็นต้น เพื่อทำนายพฤติกรรมในอนาคตได้ดีที่สุด

5. ทำการสังเกตเป็นระยะเวลานาน ผู้สังเกตจำเป็นต้องใช้เวลาสังเกตเป็นระยะเวลาหลายๆ วัน เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีอารมณ์แตกต่างกันไปในแต่ละวัน อาจเป็นระยะเวลา 3 เดือน หรือ 1 ภาคเรียน

6. ควรทำการสังเกตในสถานการณ์วิกฤต ซึ่งผิดแผกไปจากสถานการณ์ปกติบ้าง เพราะจะทำให้ทราบบุคลิกภาพที่แท้จริงบางประการของเด็กได้

7. การสังเกตเพื่อให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมที่แท้จริง ควรมีผู้สังเกตหลายๆ คนเป็นการช่วยป้องกันข้อบกพร่อง ซึ่งอาจเกิดจากความไม่เที่ยงธรรมหรือการมีอคติของผู้สังเกต และยังช่วยให้สามารถทำการสังเกตพฤติกรรมได้กว้างขวาง

8. ควรสังเกตพฤติกรรมด้านใดด้านหนึ่งแต่เพียงด้านเดียวในการสังเกตครั้งหนึ่งๆ

9. ผู้สังเกตต้องพยายามฝึกตนเองอย่าให้เกิดความลำเอียง พยายามทำให้เที่ยงตรงมากที่สุด ขณะสังเกตอย่านำเอารูปร่างหน้าตาหรือคุณลักษณะประจำตัวของเด็กหรือสิ่งอื่นๆ มามีอิทธิพลต่อการสังเกตได้

10. การสังเกตจะมีคุณค่าเมื่อมีการบันทึกการสังเกตอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นหลักฐานนำไปศึกษาค้นหาสาเหตุแห่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและคิดหาทางช่วยเหลือต่อไป

11. การสังเกตที่ดีจะต้องตรวจสอบผลที่ได้ด้วยเครื่องมือที่แน่นอนอื่นๆ ประกอบด้วย เพื่อให้เป็นที่เชื่อมั่นได้มากยิ่งขึ้น

12. ควรสังเกตในสถานการณ์ต่างๆ กัน เช่น ขณะอยู่ในห้องเรียน ในโรงอาหาร ในชุมชนและในบ้าน นอกจากนี้ควรสังเกตขณะที่ทำงานอยู่กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เพื่อช่วยให้ผู้สังเกตได้มองเห็นกระบวนการพฤติกรรมที่แท้จริง และแบบแผนพัฒนาการที่สำคัญของผู้ถูกสังเกต

13. ผู้สังเกตต้องระลึกไว้เสมอว่า การสังเกตเพียงครั้งเดียวไม่เป็นการเพียงพอที่จะเข้าใจเด็ก จำเป็นต้องสังเกตหลายๆ ครั้งแล้วนำข้อมูลต่างๆ มาประมวลกันเข้าจึงจะช่วยให้เข้าใจถูกต้องแม่นยำ

สมพร สุทัศน์ีย์ (2531 : 106) ได้กล่าวถึงหลักในการสังเกตไว้ว่า

1. ต้องไม่ให้เด็กที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาารู้ตัว เพราะถ้าเด็กรู้ตัว เด็กอาจไม่แสดงพฤติกรรม หรือมีพฤติกรรมที่บิดเบือนไปจากที่เป็นจริง

2. ควรมีผู้สังเกต 2 คนขึ้นไปหรืออย่างน้อย 2 คน เพื่อให้เกิดความเชื่อถือได้
3. ผู้สังเกตควรอยู่ห่างจากผู้ถูกสังเกตมากพอสมควร
4. ขณะที่ทำการสังเกต ผู้สังเกตจะต้องไม่ส่งสัญญาณ หรือแสดงกิริยาอาการ

ใดๆ ให้แก่กัน

5. ผู้สังเกตจะเป็นใครก็ได้แต่ต้องได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดี

✓ นอกจากนี้ อารีย์ ดันท์เจริญรัตน์ (2526 : 21) ได้กล่าวว่า การสังเกตแต่ละครั้งควรใช้เวลานานพอที่จะเห็นภาพของพฤติกรรมที่แสดงในสถานการณ์นั้น โดยทั่วไปควรใช้เวลาในการสังเกตแต่ละครั้งอย่างน้อย 15 นาทีขึ้นไป

1.5 ลักษณะของพฤติกรรมที่ควรสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสงวณ (2527 : 41-42) ได้เสนอแนะลักษณะของพฤติกรรมที่ควรสังเกตไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมที่ทุกคนส่วนใหญ่สนใจหรือดึงดูดความสนใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เช่น เรียนเก่ง พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น
2. พฤติกรรมที่แสดงถึงความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือจิตใจ เช่น เดินเขยยก เท้า ชอบแยกตัวอยู่คนเดียว เป็นต้น
3. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำซาก หรือบ่อยครั้งเกินความจำเป็น ซึ่งอาจเกิดจากปัญหาทางจิต เช่น การล้างมือบ่อยครั้ง การกระพริบตาบ่อยครั้ง เป็นต้น

✓ นอกจากนี้ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 37-38) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่ครูหรือผู้แนะแนวควรสังเกตนักเรียน คือ

1. พฤติกรรมที่นักเรียนกระทำซ้ำซากอยู่เสมอ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะพฤติกรรมเช่นนั้นย่อมเป็นภาพที่แสดงถึงอุปนิสัย หรือคุณลักษณะของนักเรียนผู้นั้นได้เป็นอย่างดี
2. พฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากธรรมชาติ หรือกระทำไปโดยมิได้คาดหมาย ตัวอย่างเช่น นักเรียนที่ปกติมีความร่าเริง แจ่มใส เรียนเก่ง แต่กลับแสดงอาการเศร้าซึมและเบื่อหน่ายอย่างเห็นได้ชัด เป็นต้น
3. พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เต็มใจ หรือไม่สมารถที่จะเผชิญกับสภาพความเป็นจริง เช่น นักเรียนบางคนไม่ยอมรับสภาพว่าบิดาของตนได้เสียชีวิตไปแล้ว ยังคงพูดคุยกับเพื่อนเหมือนว่า ตัวเขานั้นทำกิจกรรมบางอย่างกับบิดาของเขาอยู่ เป็นต้น
4. พฤติกรรมที่เป็นแบบฉบับที่แท้จริง ผู้สังเกตจะทราบได้จากการสังเกต

พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในสถานการณ์ปกติธรรมดา

1.6 ข้อได้เปรียบและเสียเปรียบในการสังเกต

สุมังค์ จันทวานิช (2531 : 60-62) ได้เสนอข้อได้เปรียบ และข้อเสียเปรียบในการสังเกตไว้ดังนี้

1.6.1 ข้อได้เปรียบ

1. ถ้าผู้สังเกตต้องการศึกษาพฤติกรรมที่ค่อนข้างลึกซึ้ง และไม่สามารถแสดงออกมาได้ด้วยคำพูด การสังเกตเป็นวิธีการที่เหมาะสม

2. การสังเกตช่วยเก็บข้อมูลที่ผู้สังเกตไม่สนใจ หรือเห็นเป็นเรื่องธรรมดาที่เคยชิน

3. การสังเกตช่วยเก็บข้อมูลที่ถูกผู้สังเกตไม่เต็มใจบอก เพราะไม่มีเวลาหรือไม่แน่ใจ

4. การสังเกตช่วยเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุน หรือขัดแย้งกับกับข้อมูลที่ได้มาจากการบอกเล่า หรือเป็นข้อมูลที่เสริมความเข้าใจให้ชัดเจนถูกต้องยิ่งขึ้น

5. การสังเกตเป็นการศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ได้ทันที แทนที่จะต้องให้คนอื่นบอก ซึ่งการบอกเล่าอาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนได้

6. การสังเกตเป็นการเก็บข้อมูลได้กับบุคคลทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นทารกหรือบุคคลที่อ่านหนังสือไม่ได้ รวมทั้งคนพิการ

7. การสังเกตเป็นวิธีการเก็บข้อมูลได้ละเอียดสามารถที่จะนำเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องอื่นๆ มาอธิบายเหตุการณ์ที่คนต้องการอธิบายได้ หรืออธิบายเหตุการณ์นั้นๆ ได้ลึกซึ้งกว่า โดยเฉพาะการทดลองต้องใช้วิธีการสังเกตตลอดเวลา

8. การสังเกตเป็นวิธีการที่มีลักษณะต่อเนื่องเพราะผู้สังเกตต้องใช้เวลา เช่น เป็นปี เป็นเดือนในการสังเกต จึงพอจะกล่าวได้ว่าอะไรมาก่อน-หลัง สามารถศึกษาแนวโน้มกันได้

1.6.2 ข้อเสียเปรียบ

1. ความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ (Reliability & Validity) ของการสังเกต ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีอคติของผู้สังเกตเลือกสังเกตเหตุการณ์ ดังจะเห็นบางครั้งผู้สังเกตหลายๆ คนแปลความหมายเหตุการณ์เดียวกันไม่ได้

2. การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลที่ต้องการ หากเหตุการณ์นั้นไม่เกิดขึ้นในเวลาที่ต้องการเก็บข้อมูล เช่น การปฏิบัติ การเลือกตั้ง และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก เช่น พิธีบางพิธีที่มีปีละครั้ง หรือพิธีแต่งงานก็ต้องรอให้คนแต่งงาน นอกจากนี้ยังถูกจำกัดเนื่องจากระยะเวลาของเหตุการณ์ เช่น ประวัติชีวิตไม่สามารถสังเกตเห็นได้

3. การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลบางอย่าง ที่ผู้ถูกศึกษาไม่อนุญาตให้เข้าไปสังเกตได้ เช่น เรื่องส่วนตัวในครอบครัว พฤติกรรมเกี่ยวกับเพศ พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่ให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วม บางครั้งการวิจัยออกมาแล้วมีคนคัดค้านว่าไม่ตรงกับความเป็นจริง

4. ความคลาดเคลื่อนของเหตุการณ์บางอย่าง ที่ผู้สังเกตคาดว่าจะเกิดก็ไม่เกิด เช่น ผู้ถูกสังเกตไม่มาหรือเปลี่ยนกิจกรรม ทำให้เสียเวลาหรือบางครั้งก็มีเหตุการณ์อื่นเข้ามาแทรก เช่น ฝนตกต้องย้ายสถานที่ ทำให้การสังเกตไม่ราบรื่น

5. การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนทุกแง่มุมของเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์ หรือบุคคลหลายๆ คนได้พร้อมกันภายในเวลาเดียวกันได้

6. ในกรณีที่ผู้ถูกสังเกตรู้ว่าถูกสังเกต อาจทำให้ผู้ถูกสังเกตเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่เป็นไปตามธรรมชาติได้ ข้อมูลอาจบิดเบือนจากความเป็นจริง

1.7 การบันทึกการสังเกต

ข้อมูลที่สังเกตจะเชื่อถือได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้สังเกตเอง ผู้ที่สังเกตจะต้องได้รับการฝึกให้รู้จักการสังเกต ต้องสังเกตอย่างละเอียด และต้องรู้เทคนิคการสังเกตเป็นอย่างดี เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาด หรือกำจัดความลำเอียงต่างๆ ให้มีน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ (สุชา จันทน์เอม. 2529 : 17)

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 43-44) ได้กล่าวถึงหลักการบันทึกการสังเกตไว้ดังนี้

1. บันทึกพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนหรือเห็นได้ชัด เช่น การเดิน การพูด ฯลฯ
2. ควรใช้ภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสื่อความหมายเพราะเมื่อมีผู้อื่นมาอ่านบันทึก ควรจะรู้และเข้าใจพฤติกรรมนั้นๆ ของผู้ถูกสังเกตตรงกันกับผู้สังเกตได้
3. โดยทั่วไปควรรับบันทึกการสังเกตทันทีที่การสังเกตเสร็จสิ้นลงหรืออาจบันทึกในขณะที่สังเกต หากมีการสังเกตในระยะเวลาอันสั้นและมีผู้สังเกตหลายคน โดยการแบ่งเวลาในการสังเกตและบันทึก
4. การบันทึกการสังเกตที่ดีไม่ควรใส่ความคิดเห็น ของผู้สังเกตลงไปปะปนกับพฤติกรรมที่แสดงออก ควรแยกไว้คนละหัวข้อ นอกจากการบันทึกบางอย่างที่ต้องการความคิดเห็นของผู้สังเกตจึงจะสามารถบันทึกพฤติกรรมและความคิดเห็นปนกันได้

นอกจากนั้น ดวงกมล วงศ์ศรีหัส (2541 : 21) ยังได้กล่าวถึงหลักการบันทึกการสังเกตดังนี้

1. บันทึกพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจน โดยเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน-หลัง
2. ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจและสื่อความหมาย เพื่อผู้อื่นจะได้อ่านเข้าใจง่ายและเข้าใจตรงกัน
3. ควรบันทึกพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตแยกออกจากการแสดงความคิดเห็นของผู้สังเกต และในการบันทึกพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตในแต่ละครั้ง ไม่ควรใช้วิธีการสรุปพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตหลายๆ ครั้งเข้าด้วยกัน

1.8 วิธีการบันทึกการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 44-92) ได้กล่าวถึงการบันทึกการสังเกตว่าโดยทั่วไปมี 2 วิธี คือ

1. การบันทึกแบบอัตนัย (Subjective Record) เป็นวิธีการบันทึกที่ใส่ความคิดเห็นของผู้สังเกตไปพร้อมๆ กันกับพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ วิธีการบันทึกแบบนี้นิยมกันมากคือการบันทึกพฤติกรรมแบบพรรณนา (Descriptive Record) ซึ่งสามารถทำได้ง่ายโดยเขียนข้อความเรียงไปเรื่อยๆ แต่ถ้าผู้สังเกตมีอคติต่อผู้ถูกสังเกต ข้อมูลที่บันทึกอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้

2. การบันทึกแบบปรนัย (Objective Record) เป็นวิธีการบันทึกเฉพาะพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และแยกความคิดเห็นของผู้สังเกตออกจากกัน ซึ่งการบันทึกแบบนี้อาจจะทำได้ 2 วิธี ดังนี้

2.1 การบันทึกแบบไม่เป็นระบบ คือ การบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตตามจุดมุ่งหมายและตามลำดับเหตุการณ์ การบันทึกแบบนี้ที่นิยมใช้เรียกว่าระเบียนพฤติกรรม (Anecdotal Record) เป็นวิธีที่นิยมมากกว่าการบันทึกพฤติกรรมแบบพรรณนา เนื่องจากผู้อ่านสามารถเข้าใจพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ถูกสังเกตได้มากกว่า

2.2 การบันทึกแบบเป็นระบบ คือ การบันทึกหลังจากที่มีการตีความหรือเข้าใจลักษณะของพฤติกรรมที่สังเกตได้อย่างถูกต้อง เป็นการบันทึกที่เป็นปรนัยมากที่สุด มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ ซึ่งการบันทึกพฤติกรรมแบบนี้ แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.2.1 การบันทึกพฤติกรรมโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Graphic Rating scale) คือ การบันทึกการสังเกตโดยทำเป็นมาตราส่วนประเมินลักษณะต่างๆ ตามที่กำหนดขึ้นให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้สังเกต

2.2.2 การบันทึกพฤติกรรมแบบกำหนดลักษณะ แบบพฤติกรรม (Behavior Descriptive Scale) คือ การบันทึกการสังเกตโดยกำหนดลักษณะพฤติกรรมแล้วบรรยายลักษณะพฤติกรรมนั้นๆ ไว้หลายๆ ข้อความ ให้ผู้บันทึกทำเครื่องหมายหน้าข้อความที่คิดว่าตรงกับลักษณะพฤติกรรมที่สังเกตได้

2.2.3 การบันทึกพฤติกรรมแบบให้คะแนน (Scoring Scale) คือ การบันทึกพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกต โดยการที่ผู้บันทึกประเมินลักษณะพฤติกรรมที่สังเกตได้เป็นตัวเลข และตัวเลขนี้จะเป็นรหัสที่แปลความหมายออกเป็นพฤติกรรมต่างๆ

1.9 ประโยชน์ของการสังเกต

ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 45-46) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสังเกตไว้ดังนี้

1. การสังเกตทำให้ครูหรือผู้แนะแนวเข้าใจนักเรียนของตนมากขึ้นและสามารถพิจารณาให้การแนะแนวได้ โดยมีต้องสิ้นเปลืองงบประมาณและใช้เวลานานนัก
2. การสังเกตเป็นการเลือกเฟ้นพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เห็นว่ามีความสำคัญ และมีประโยชน์ต่อการเข้าใจและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน
3. การสังเกตช่วยให้ผู้สังเกตมีความเจริญงอกงามและพัฒนา ทั้งทางด้านทักษะและประสบการณ์ในการสังเกต ซึ่งมีผลต่อการเข้าใจนักเรียน การบันทึกการสังเกตที่แจ่มชัดตรงตามพฤติกรรมโดยปราศจากอคติ
4. การสังเกตช่วยให้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียน
5. การสังเกตจะช่วยให้ได้รายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งจะสนับสนุนข้อเท็จจริงที่ได้จากเทคนิคอื่นๆ
6. การสังเกตช่วยให้ได้ข้อมูลหรือรายละเอียดที่ไม่สามารถหาได้ จากการใช้เครื่องมือและวิธีการอื่นๆ ในการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

ดังนี้

นอกจากนั้น สุนัย ชีรวีรุพห์ (2542 : 14) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสังเกตไว้

สังเกตไม่รู้ตัว

งบประมาณ

1. ให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้รับจากวิธีการอื่นๆ
2. ให้ข้อเท็จจริงบางประการซึ่งไม่สามารถได้มาด้วยวิธีการอื่นๆ
3. ช่วยให้เห็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล โดยเฉพาะการสังเกต ในขณะที่ผู้ถูก
4. ช่วยให้เข้าใจบุคคลได้ดีขึ้น และช่วยเหลือได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลา และ

ชื่อผู้ถูกสังเกต อายุ ปี เพศ
วัน / เวลาที่สังเกต
สถานที่

ความคิดเห็น.....

ข้อเสนอแนะ.....

ลงชื่อ ผู้สังเกต

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

ปัจจุบันการสัมภาษณ์ใช้กันอย่างกว้างขวางในการศึกษา การออกเสียง การออกความคิดเห็น การวิจัยการตลาดและอื่นๆ ด้วยเทคนิคอันก้าวหน้าของการสัมภาษณ์ การเลือกตัวอย่าง การหาข้อมูล ดังนั้นการสัมภาษณ์จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาด้านจิตวิทยา (สุชา จันทน์เอม. 2529 : 17) การสัมภาษณ์ใช้เมื่อเราต้องการรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ข้อเท็จจริงโดยการสนทนา ในขณะที่เดียวกันก็ใช้เทคนิคการสังเกตเพื่อดูท่าทาง พฤติกรรม ปฏิกริยา การแสดงอารมณ์ตอบสนองต่อบุคคล หรือเหตุการณ์ที่เล่า (นันทิกา แยมสรวล. 2529 : 78) รายละเอียดในการสนทนามักจะเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งควรต้องเก็บไว้เป็นความลับ ดังนั้นการสนทนามักจำเป็นต้องอาศัยทักษะและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นอย่างมาก (อารีย์ ตันท์เจริญรัตน์. 2526 : 96) การใช้เทคนิคและเครื่องมือชนิดนี้จะต้องมีการเตรียมตัวล่วงหน้าไว้อย่างดี เช่น มีการนัดหมายเวลา สถานที่ และมีการเตรียมคำถามเพื่อจะได้ซักถามค้นหาข้อมูลทุกด้าน และถามในขอบเขตที่กำหนด

2.1 ความหมายของการสัมภาษณ์

ได้มีผู้ให้ความหมายของการสัมภาษณ์ไว้หลายท่าน ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 93) ได้ให้ความหมายของการสัมภาษณ์ว่า “ เป็นการสนทนาหรือพูดคุยกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย ”

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2533 : 85) ได้สรุปความหมายของการสัมภาษณ์ว่าจะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ จะมีการกำหนดหรือนัดหมายล่วงหน้าหรือไม่ก็ได้

2. การพูดคุยหรือการสนทนานั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือเนื้อหาสาระที่แน่ชัด นอกจากนั้น เมตตา กฤตวิทย์ (2534 : 2) ได้ให้ความหมายของการสัมภาษณ์ว่า เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลประเภทหนึ่ง แต่เป็นการสื่อสารที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการสนทนาทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสัมภาษณ์ต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และบทบาทของผู้สื่อสารก็เด่นชัดกว่าการสนทนาทั่วไป

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การสัมภาษณ์ หมายถึง การสื่อสารระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ด้วยการใช้วิธีการสนทนาหรือพูดคุย โดยมีจุดมุ่งหมายในการสนทนาที่แน่นอนชัดเจน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะรวมไปถึงการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นอย่างมาก

2.2 ชนิดของการสัมภาษณ์

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 94-96) ได้กล่าวถึงการสัมภาษณ์ที่นิยมใช้ในการวางแผนและจิตวิทยาว่ามี 2 ชนิด คือ

1. การสัมภาษณ์เพื่อค้นหาหรือทราบข้อเท็จจริง (Fact Finding Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์สนทนาหรือซักถามข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์ในด้านความคิดเห็น ความรู้สึก ความสนใจ เจตคติ และค่านิยมของผู้ถูกสัมภาษณ์เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อเป็น

การหาข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ รวมทั้งยังเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่มีอยู่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือไม่

2. การสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา (Counseling Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ สนทนา หรือซักถามผู้สัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจและมองเห็นสภาพปัญหาของตนเองได้ชัดเจนขึ้นจนสามารถพิจารณาแก้ไขหรือตัดสินใจปัญหาของเขาได้หลังจากการให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้การให้สัมภาษณ์ชนิดนี้ จะช่วยสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วย

2.3 กระบวนการสัมภาษณ์

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 96-109) ได้กล่าวถึงกระบวนการสัมภาษณ์ว่ามี 3 กระบวนการ ดังนี้

1. ก่อนการสัมภาษณ์
2. ขณะสัมภาษณ์
3. การยุติการสัมภาษณ์

1. ก่อนการสัมภาษณ์

กระบวนการขั้นนี้มีองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1.1 การเตรียมบุคคล เป็นการเตรียมทั้งผู้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์ในเรื่องของความพร้อมของทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งจะต้องมีกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ และอาจจะต้องมีการบอกจุดมุ่งหมายให้กับผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ ในขณะที่เดียวกันผู้สัมภาษณ์ก็ต้องมีความสามารถในการสัมภาษณ์ เพื่อให้การสัมภาษณ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.2 การเตรียมจุดมุ่งหมายและหัวข้อในการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะถ้าเป็นการสัมภาษณ์แบบบอกจุดมุ่งหมาย ก็อาจมีการบันทึกหัวข้อก่อนการสัมภาษณ์ และมีการจดบันทึกในขณะสัมภาษณ์ด้วย แต่ถ้าหากเป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะที่ไม่บอกจุดมุ่งหมายที่แท้จริง ก็ไม่ควรบันทึกหัวข้อที่สัมภาษณ์

1.3 การเตรียมสถานที่ ซึ่งจะต้องมีลักษณะสะดวก สบาย ควรเป็นที่มิดชิดเพื่อผลของการสัมภาษณ์

1.4 การเตรียมวัน เวลา ในการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่มักให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้เลือกวัน เวลาที่สะดวก พร้อมทั้งจะช่วยให้ได้ข้อเท็จจริงมากขึ้น

2. ขณะสัมภาษณ์

ในขณะสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์จะต้องใช้เทคนิคต่างๆในการสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วยเทคนิคทั่วไปและเทคนิคเฉพาะ และไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ชนิดใดจะต้องใช้เทคนิคทั่วไป 8 ประการดังต่อไปนี้

1. การสังเกต (Observation) โดยใช้สายตาจับจ้องรับสัมผัสทั้งห้า
2. การแสดงความเห็นใจ (Sympathy)
3. การแสดงอารมณ์ร่วม (Empathy)

4. การทำให้เกิดความมั่นใจ (Assurance)
5. การแสดงความเห็นด้วย (Approval)
6. การทำให้เกิดความกระจ่าง (Clarification)
7. การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling)
8. การใช้ความเงียบ (Silence)

3. การยุติการสัมภาษณ์

การยุติการสัมภาษณ์เป็นสิ่งสำคัญ ผู้สัมภาษณ์จะต้องทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกพอใจในการสนทนาที่ผ่านมา ดังนั้นการยุติการสัมภาษณ์จึงต้องพยายามให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อจะเป็นผลดีต่อการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป จึงควรปฏิบัติดังนี้

1. ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความมั่นใจว่า สิ่งที่เขาพูดไปนั้นจะเป็นความลับและเป็นผลดีแก่เขา
 2. ผู้สัมภาษณ์อาจตั้งคำถาม ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์นำไปคิดก่อนการยุติการสัมภาษณ์เพื่อจะได้มีเรื่องราวต่อเนื่องในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป
 3. ผู้สัมภาษณ์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สรุปสิ่งที่เขาคิด หรือ รู้สึกในขณะสัมภาษณ์ เพื่อจะช่วยให้เขาเข้าใจสภาพปัญหายิ่งขึ้น และอาจจะต้องมีการเพิ่มเติมหรือแก้ไขในบางตอนโดยผู้ถูกสัมภาษณ์
 4. ผู้สัมภาษณ์จะต้องใช้คำพูดและท่าทีที่นุ่มนวล มีความจริงใจต่อผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าต้องการสัมภาษณ์ในคราวต่อไปอีก
 5. มีการนัดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป
- เมื่อยุติการสัมภาษณ์แล้ว ผู้สัมภาษณ์จะต้องรีบบันทึกการสัมภาษณ์ในรูปแบบฟอร์มบันทึกการสัมภาษณ์ทันที ทั้งนี้เพื่อป้องกันข้อมูลผิดพลาด

ตัวอย่างแบบฟอร์มสำหรับบันทึกการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ครั้งที่

ชื่อ นามสกุล อายุ ปี
วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา น.
สถานที่

พฤติกรรม

สรุปผลจากการสัมภาษณ์

ความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

นัดสัมภาษณ์ครั้งต่อไปวันที่

สถานที่

ลงชื่อ ผู้สัมภาษณ์

3. การเยี่ยมบ้าน (Home Visit)

การเยี่ยมบ้าน เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และร่วมมือกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการช่วยเหลือผู้ถูกศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการเยี่ยมบ้าน เช่น สภาพทั่วไปของบ้าน สภาพแวดล้อมของบ้าน ลักษณะท่าทีของผู้ปกครอง ลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เป็นต้น โดยทั่วไปผู้เยี่ยมบ้านคือ ครูแนะแนวหรือครูประจำชั้น ซึ่งเป็นตัวแทนของสถาบันการศึกษา ส่วนในสถาบันการแพทย์ ผู้มีหน้าที่เยี่ยมบ้าน คือ นักสังคมสงเคราะห์

3.1 ความหมายของการเยี่ยมบ้าน

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 121) ได้ให้ความหมายของการเยี่ยมบ้านไว้ว่า เป็นการที่บุคคลหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติทางบ้านและครอบครัวของผู้รับการศึกษา โดยการไปดูสภาพที่แท้จริงของผู้รับการศึกษาที่บ้าน ว่ามีสภาพแวดล้อมของบ้านและครอบครัวเป็นอย่างไร สอดคล้องหรือขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือจากวิธีการรวบรวมข้อมูลอื่นๆ หรือไม่

นอกจากนั้นทศพร มณีศรีขำ (2539 : 79) ได้ให้ความหมายของการเยี่ยมบ้านว่า หมายถึง การที่ครูหรือผู้แนะแนวพบปะ สนทนา เยี่ยมเยียนผู้ปกครองของนักเรียนที่บ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและรู้จักกันดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้เกิดการยอมรับสภาพที่สัมผัสได้ด้วยตนเอง ตลอดจนทราบเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน ตัวนักเรียนและตัวครูอีกด้วย

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การเยี่ยมบ้าน หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รับการศึกษา โดยครู ผู้แนะแนวหรือผู้ศึกษาไปดูสภาพทั่วไปของบ้าน ลักษณะท่าทีของผู้ปกครอง และลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวของผู้รับการศึกษา เพื่อรับทราบข้อเท็จจริงและนำข้อมูลที่ได้จากการเยี่ยมบ้านของผู้รับการศึกษา มาพิจารณาหาความสอดคล้องหรือความขัดแย้งกับข้อมูลที่รวบรวมมาได้ด้วยวิธีอื่นๆ

3.2 วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมบ้าน

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 121-122) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเยี่ยมบ้านดังนี้

1. เพื่อต้องการทราบข้อเท็จจริงและสภาพที่แท้จริงของเด็กเมื่ออยู่ทางบ้าน
2. เพื่อเพิ่มเติมข้อเท็จจริงบางประการ ที่เกี่ยวกับเด็กโดยไม่สามารถทราบด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลวิธีอื่น
3. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ระหว่างทางโรงเรียนกับทางบ้าน หรือระหว่างครูกับผู้ปกครอง

3.3 ข้อปฏิบัติในการเยี่ยมบ้าน

การเยี่ยมบ้านมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 122-124)

- 3.3.1 ขั้นเตรียมการก่อนเยี่ยมบ้าน
- 3.3.2 ขณะเยี่ยมบ้าน
- 3.3.3 หลังการเยี่ยมบ้าน

3.3.1 ขั้นเตรียมการก่อนเยี่ยมบ้าน

ก่อนไปเยี่ยมบ้านควรมีการเตรียมการดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการเยี่ยมบ้าน
2. นัดหมายวัน เวลา ที่จะไปเยี่ยมบ้านกับผู้ปกครอง

3.3.2 ขณะเยี่ยมบ้าน

ขณะเยี่ยมบ้านควรปฏิบัติดังนี้

1. แสดงสัมมาคารวะต่อเจ้าของบ้านและแสดงความเป็นผู้มีมนุษย

สัมพันธ์ที่ดี

2. ใช้การสังเกต และจดจำสิ่งที่ได้พบเห็น

3. ในระยะแรกของการสัมภาษณ์หรือการสนทนา ควรหาทาง
สนับสุนนให้ผู้รับการศึกษาร่วมสนทนาด้วย เพื่อสังเกตสัมพันธภาพระหว่างผู้รับการศึกษากับผู้ปกครอง

4. พยายามกระตุ้นให้ผู้ปกครองแสดงทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ โดย
เฉพาะผู้รับการศึกษและสถาบันการศึกษาให้มากที่สุด

5. กล่าวถึงผู้รับการศึกษาด้านที่เป็นจริง

6. ไม่ควรทำตัวเป็นพิธีรีตรอง

7. ใช้เวลาในการเยี่ยมบ้านประมาณ 30-60 นาที หรือสังเกต

จากกิริยาอาการของเจ้าของบ้านที่แสดงว่าอึดอัด หรือมีธุรกิจที่ต้องทำ

3.3.3 หลังการเยี่ยมบ้าน

หลังการเยี่ยมบ้านควรมีการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ทันทีเมื่อกลับ
จากการเยี่ยมบ้าน โดยใช้แบบฟอร์มในการบันทึกการเยี่ยมบ้าน

ตัวอย่างแบบฟอร์มบันทึกการเยี่ยมบ้าน

รายการเยี่ยมบ้าน
ครั้งที่

วันที่ เดือน พ.ศ.

ชื่อ – สกุล ผู้เยี่ยมบ้าน

ชื่อนักเรียน ชั้น

ชื่อผู้ปกครอง บิดา มารดา

บ้านเลขที่ โทรศัพท์

1. สภาพบ้านและบริเวณที่ตั้ง

.....

.....

.....

2. สภาพภายในบ้าน

.....

.....

3. ลักษณะท่าทีของผู้ปกครอง

.....

.....

4. เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน

.....

.....

5. เจตคติที่ผู้ปกครองมีต่อเด็กและการเรียนของเด็ก

.....

.....

6. ภาวะการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน (เช่น โอกาสในการอ่านหนังสือ ฯลฯ)

.....

.....

7. ลักษณะของเพื่อนบ้าน เพื่อนเล่นของเด็ก

.....

.....

8. ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว

.....

.....

9. คำแนะนำที่ผู้ปกครองเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษา

.....

.....

4. อัตชีวประวัติ (Autobiography)

การที่ผู้รับการศึกษาได้เขียนอัตชีวประวัติ นับว่าเป็นวิธีการที่มีประโยชน์และคุณค่าในด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง เพราะก่อนที่ผู้รับการศึกษาจะเขียนถึงเรื่องราวของตนเอง จะต้องลำดับเรื่องราวที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงการคาดการณ์หรือความมุ่งหวังในอนาคตที่คิดว่าควรจะเป็น ทำให้ผู้รับการศึกษามองเห็นตนเองได้แจ่มชัดขึ้น

4.1 ความหมายของอัตชีวประวัติ

ได้มีผู้ให้ความหมายของอัตชีวประวัติไว้หลายท่าน ดังนี้

เซอร์ทเซอร์และสโตน (Shertzer and Stone. 1966 : 250) ได้ให้ความหมายของอัตชีวประวัติไว้ว่า เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจบุคคลแต่ละคน ไม่เพียงแต่เปิดเผยให้เห็นพฤติกรรมที่ปรากฏเท่านั้น หากยังช่วยให้เข้าใจถึงเจตคติส่วนตัวและอารมณ์ที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของบุคคลนั้นอีกด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าอัตชีวประวัติช่วยให้เกิดความรู้จักความเข้าใจภายในตัวบุคคล ซึ่งหมายถึงประสบการณ์และความรู้ของแต่ละบุคคลนั่นเอง

ปีเตอร์ (Peter. 1967 : 175) กล่าวว่าอัตชีวประวัติเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องราวของตนได้อย่างอิสระเสรี เมื่อเขาแน่ใจว่าเรื่องราวของเขานั้นจะได้รับการเก็บไว้เป็นความลับจากผู้ที่ได้อ่านเรื่องราวของเขา

อารี ดันท์เจอร์ญ์ (2526 : 79) กล่าวว่า อัตชีวประวัติ เป็นการให้บุคคลเขียนเล่าประวัติของตนเองตามที่ตนเองคิด โดยมีมุ่งหมายที่จะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่มีต่อสิ่งต่างๆ เป็นสำคัญ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 138) กล่าวว่าอัตชีวประวัติ คือการที่บุคคลได้เขียนบรรยายประวัติความเป็นมาของตนเองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนความคาดหวังในอนาคต

นันทิกา แยมสรล (2529 : 82) กล่าวว่า การเขียนอัตชีวประวัติ เป็นการให้บุคคลเขียนประวัติและเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเอง การใช้อัตชีวประวัติจึงเป็นเหมือนการช่วยให้ผู้ประสบปัญหา มีเวลาคิดถึงตัวเองและเข้าใจตัวเองยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจพื้นฐานทางครอบครัว อุปนิสัย ความใฝ่ฝัน ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมของผู้ประสบปัญหามากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2531 : 163) ให้ความหมายว่า อัตชีวประวัติเป็นเครื่องมือหรือวิธีการอย่างหนึ่งซึ่งได้นำเข้ามาเป็นส่วนรวมในการแนะแนว เพื่อหาข้อเท็จจริงหรือศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ในการเขียนรายงานอัตชีวประวัติเป็นโอกาสที่เด็กจะได้ระบายหรือเล่าเรื่องต่างๆ ของตนเอง ทำให้ได้รายละเอียดที่ดีกว่า เพราะเหตุว่าเรื่องราวบางอย่างของเด็กอาจใช้วิธีสัมภาษณ์ไม่ได้ผล

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า อัตชีวประวัติ หมายถึง เครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจบุคคลแต่ละคน โดยการให้บุคคลเขียนบรรยายประวัติและเรื่องราวความเป็นมาของตนเองตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และความคาดหวังในอนาคตอย่างอิสระเสรี

4.2 วัตถุประสงค์ในการเขียนอัตชีวประวัติ

การเขียนอัตชีวประวัติมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้บุคคลได้ระบายความรู้สึกที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างอิสระเสรี
2. เพื่อให้บุคคลได้เข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อให้ผู้อื่นได้เข้าใจบุคคลที่เขียนอัตชีวประวัติยิ่งขึ้น
4. เพื่อทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่นๆ

4.3 รูปแบบของอัตชีวประวัติ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 139-148) กล่าวว่า การเขียนอัตชีวประวัติโดย

ทั่วไปมี 2 รูปแบบ คือ

1. แบบไม่กำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Unstructured Autobiography)
2. แบบกำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Structured Autobiography)

1. แบบไม่กำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Unstructured Autobiography)

การเขียนแบบนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เขียนบรรยายเรื่องราวของเขาเอง โดย
การเขียนเป็นความเรียงอิสระ ซึ่งวิธีนี้นักจิตวิทยาเชื่อว่าเป็นวิธีที่บุคคลจะเปิดเผยเรื่องราวที่เป็นความในใจ
ซึ่งซ่อนเร้นอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ การเขียนแบบนี้จะให้ประโยชน์และคุณค่ามากในการให้คำปรึกษา แต่ยาก
ต่อการตีความหมาย เพราะมิได้เขียนตามรูปแบบใดๆ

2. แบบกำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Structured Autobiography)

การเขียนแบบนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้ให้เขียน ว่าต้องการทราบเกี่ยวกับ
กับเรื่องใด แต่ก็มีผู้พยายามคิดหัวข้อขึ้นมาเสนอแนะไว้มากมาย โดยแบ่งตามระดับของผู้เขียน แบบฟอร์ม
มีหลายแบบฟอร์ม แต่ไม่ว่าเป็นแบบฟอร์มใดต้องมีเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาในอดีต ตั้งแต่จำความได้
จนถึงปัจจุบัน และกล่าวถึงความมุ่งหวังในอนาคตด้วย

ตัวอย่างหัวข้อของอัตชีวประวัติ

1. โรงเรียนของข้าพเจ้า
2. ครอบครัวของข้าพเจ้า
3. ชีวิตของข้าพเจ้าในโรงเรียนประถมศึกษา
4. สิ่งที่ข้าพเจ้าทำได้ดีและสิ่งที่ข้าพเจ้าอยากทำได้
5. วิชาที่ข้าพเจ้าชอบเรียนมากที่สุดและวิชาที่ข้าพเจ้าชอบเรียนน้อยที่สุด
6. สิ่งที่ข้าพเจ้าชอบทำมากที่สุดและชอบน้อยที่สุดเมื่ออยู่ที่บ้าน
7. สิ่งที่ข้าพเจ้าชอบทำมากที่สุดและชอบทำน้อยที่สุดเมื่ออยู่ที่โรงเรียน
8. เพื่อนของข้าพเจ้า
9. คุณครูของข้าพเจ้า
10. ถ้าข้าพเจ้าสามารถมีสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการด้วยการขอสิ่งนั้นได้ ข้าพเจ้า
ควรขอสิ่งใดบ้าง

4.4 การวิเคราะห์อัตชีวประวัติ

ในการวิเคราะห์อัตชีวประวัติโดยใช้แนวทางของ โฟรชลิคซ์ (Froehlich) ซึ่งได้เสนอไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 มีดังนี้

1. พิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ขาดหายไปหรือการเว้นข้อความบางอย่าง (Omission)

2. ความยาวของอัตชีวประวัติ
3. คำศัพท์ที่ใช้ (Vocabulary)
4. ระดับความลึกของความรู้สึก (Level or Depth of Expression)
5. การจัดลำดับความคิด (Organization)
6. การกลบเกลื่อน (Gloss)
7. ลักษณะของการเขียน (Appearance)
8. การแต่งเรื่องขึ้นเอง (Fabrication)
9. ความผันแปรของปฏิกริยา (Tonal Variation)

ถ้าผู้ศึกษารายกรณีไม่ยอมเขียนอัตชีวประวัติ อาจให้เขาเล่าเรื่องหรือเขียนอนุทินส่วนตัวเล่าเรื่องความประทับใจในชีวิตที่ผ่านมาได้ หรือทำทั้งสองอย่างไปด้วยกัน

5. บันทึกประจำวัน (Diary)

บันทึกประจำวันเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งซึ่งช่วยให้ทราบข้อมูลเรื่องราวและรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้รับการศึกษาคือ เป็นส่วนหนึ่งของอัตชีวประวัติ แต่ละเอียดเล็กซึ่งกว่าเพราะไม่ได้กล่าวถึงกิจกรรมโดยรวม แต่กล่าวเน้นเฉพาะในแต่ละวันว่าทำอะไรบ้าง

5.1 ความหมายของบันทึกประจำวัน

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 175) ได้ให้ความหมายของบันทึกประจำวันไว้ว่า คือการที่บุคคลเขียนบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง โดยเน้นถึงประสบการณ์ในด้านกิจกรรมและความรู้สึกที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในปัจจุบันแตกต่างไปอัตชีวประวัติที่กล่าวถึงตั้งแต่อดีตปัจจุบัน และความคาดหวังในอนาคต

5.2 หลักการเขียนบันทึกประจำวัน

ในการเขียนบันทึกประจำวันควรมีหลักการเขียนดังนี้

1. ก่อนให้ผู้รับการศึกษายเขียนบันทึกประจำวัน ผู้ศึกษาต้องมีความสัมพันธ์และความคุ้นเคยกับผู้รับการศึกษานานพอสมควร
2. ก่อนเขียนบันทึกประจำวัน ผู้ศึกษาต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการเขียนให้ผู้รับการศึกษาทราบอย่างชัดเจน
3. การให้เขียนบันทึกประจำวันควรให้เขียนต่อเนื่องกันอย่างน้อย 1 สัปดาห์

5.3 การวิเคราะห์การเขียนบันทึกประจำวัน

ข้อมูลที่ได้จากการเขียนบันทึกประจำวันจะเป็นการเล่าเรื่อง ดังนั้น การวิเคราะห์ก็คือการสรุปเรื่องราวที่เขียนเล่ามาในแต่ละวัน

5.4 รูปแบบการบันทึกประจำวัน

ในการบันทึกอาจมีแบบฟอร์มหรือไม่ก็ได้ แต่จะต้องมีหัวข้อต่อไปนี้

1. ชื่อ อายุ เพศ ของผู้บันทึก
2. วัน เดือน ปี ที่บันทึก
3. กิจกรรมที่ทำในวันนั้น โดยต้องเขียนต่อเนื่องอย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อ

ช่วยให้ผู้ศึกษาได้ทราบกิจวัตรและนิสัยของผู้รับการศึกษาย่างสมบูรณ์

6. สังคมมิติ (Sociometry)

สังคมมิติเป็นเทคนิคหนึ่งที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยวิธีพิจารณาในแง่ลักษณะของกลุ่มและบทบาทของสมาชิกว่ามีธรรมชาติที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งอยู่ภายใต้ความเชื่อพื้นฐานของนักจิตวิทยา ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
2. การที่มีโอกาสอยู่ในสังคมได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จะช่วยพัฒนาการด้านสังคมได้เป็นอย่างดี

สังคมได้เป็นอย่างดี

3. ห้องเรียนเปรียบเสมือนห้องทดลองที่เด็กมีโอกาสจะเรียนรู้มนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอันมาก

6.1 ความหมายของสังคมมิติ

ได้มีผู้ให้ความหมายของสังคมมิติไว้หลายท่าน ดังนี้

วิลลีย์และแอนดรู (Willey and Andrew. 1965 : 305) กล่าวว่าสังคมมิติคือวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้วัดความสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียนในกลุ่มว่านักเรียนคนใดบ้างที่เพื่อนให้การยอมรับและไม่ยอมรับ ผลจากการวัดนี้จะช่วยให้ครูทราบว่านักเรียนคนใดบ้างที่จะต้องช่วยเหลือด้านพัฒนาการทางสังคม

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 184) กล่าวว่า สังคมมิติคือเครื่องมือที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม หรือบุคคลในกลุ่มว่ามีปฏิริยาโต้ตอบกันในลักษณะใด เช่น สามัคคีกลมเกลียวเป็นกลุ่มใหญ่ หรือแตกแยกเป็นกลุ่มย่อย สมาชิกแต่ละคนได้รับการยอมรับในกลุ่มมากน้อยเพียงใด ฯลฯ

นอกจากนั้น ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 131) ได้สรุปความหมายของสังคมมิติไว้ว่า เป็นวิธีการศึกษาบุคคลที่อยู่ในสังคมกลุ่มเดียวกัน โดยมีการพิจารณาโครงสร้างทางสังคมของการอยู่ร่วมกัน รวมทั้งศึกษาสภาพทางสังคมของแต่ละบุคคล ในสถานการณ์หรือเหตุการณ์หนึ่งๆ ว่าสมาชิกของกลุ่มสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กันในระดับใด เช่น ความพึงพอใจ การยอมรับหรือไม่ยอมรับกัน และกัน

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่า สังคมมิติ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์หรือปฏิริยาระหว่างบุคคลในสังคมหรือบุคคลในกลุ่ม หากพบว่าผู้ใดผู้หนึ่งไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ก็จะได้หาทางช่วยเหลือให้เขามีพัฒนาการทางสังคมที่ดีขึ้น เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างมีความสุขต่อไป

6.2 หลักการทำสังคมมิติ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 186-187) ได้กล่าวถึงหลักการทำสังคมมิติไว้ดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มควรจะรู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ซึ่งต้องนานมากกว่า 6 สัปดาห์ขึ้นไป เพราะเป็นช่วงเวลาที่สมาชิกแต่ละคนจะทราบถึงข้อดีและข้อเสียของกันและกันมากขึ้น จนพอที่จะประเมินได้ว่าเขามีความรู้สึกต่อสมาชิกคนนั้นๆ เป็นอย่างไร
2. ก่อนทำสังคมมิติ ผู้ทำควรมีความสัมพันธ์อันดีและคุ้นเคยกับสมาชิกในกลุ่มมากพอสมควร จนสมาชิกไว้วางใจที่จะเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงออกมา
3. ผู้ทำสังคมมิติควรแจ้งจำนวนสมาชิกทั้งหมด และรายชื่อของสมาชิกของทุกคนให้กลุ่มทราบ
4. ในการทำสังคมมิติแต่ละครั้งควรมีการสมมติสถานการณ์เพียงสถานการณ์เดียว และควรเป็นสถานการณ์ที่ได้มีการปฏิบัติได้จริง ตลอดจนเป็นที่ปรารถนาจะให้เกิดสถานการณ์นั้นขึ้นจากสมาชิก
5. การทำสังคมมิติไม่ควรบอกล่วงหน้าเพราะสมาชิกอาจมีการคิดหรือปรึกษาหารือกันไว้ก่อนตอบ ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เป็นธรรมชาติ
6. การทำสังคมมิติในแต่ละสถานการณ์ควรให้สมาชิกเลือกมากกว่า 1 อันดับขึ้นไปเพราะจะทำให้มองเห็นความรู้สึกที่แตกต่างกันต่อสมาชิกแต่ละคน แต่ไม่ควรเลือกเกิน 3 อันดับ เพราะการเขียนแผนผังจะยุ่งยากซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจได้
7. ในการแปลความหมายสังคมมิติแต่ละสถานการณ์จะแตกต่างกันไป
8. การทำสังคมมิติควรใช้วิธีการอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น กลวิธีไครเอย์ บันทึกรประจำวัน การสัมภาษณ์ ฯลฯ

6.3 คำศัพท์ที่ใช้ในการทำสังคมมิติ

คำศัพท์ต่างๆ ที่นิยมใช้มีดังนี้

1. Sociometric Question หรือ Sociometric Criterion คือ คำถามหรือสถานการณ์ที่ผู้ทำสังคมมิติกำหนดขึ้นมา เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเลือกบุคคลบางคนในกลุ่ม
2. Sociogram คือ แผนผังสังคมมิติซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลในกลุ่ม
3. Sociometric Clique หรือ Subgroup คือ กลุ่มย่อยๆ ในกลุ่มใหญ่ซึ่งอาจมีหลายกลุ่ม กลุ่มย่อยที่เล็กที่สุดอาจมีสมาชิกเพียง 2 คนก็ได้
4. Mutual Choice คือ การที่บุคคล 2 คน ต่างเลือกซึ่งกันและกัน อาจเป็นอันดับเดียวกันหรือคนละอันดับก็ได้
5. Star หรือ Leader คือ บุคคลที่ได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่มมากที่สุด
6. Rejectee คือ บุคคลที่ไม่ได้รับเลือกจากกลุ่มเลย เพราะเป็นที่รังเกียจของสมาชิกในกลุ่ม แต่บุคคลนั้นยังเลือกสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

7. Isolate คือ บุคคลที่แยกตัวออกจากกลุ่มอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่ได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่มและบุคคลนั้นก็ไม่เลือกสมาชิกในกลุ่มด้วย

8. Nectectee คือ บุคคลที่ได้รับเลือกจากกลุ่มเพียงเล็กน้อย และบุคคลนั้นมักอยู่ห่างไกลจากสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

9. Sociometric Cleavage คือ การขาดการเลือกซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล 2 คนหรือมากกว่า 2 คนขึ้นไปของกลุ่มย่อย

10. Sociometric Structure คือ โครงสร้างทางสังคมมิติที่แสดงแบบแผนของการเลือกในระหว่างสมาชิกของกลุ่ม โดยเน้นถึงความสัมพันธ์ในสังคมที่เกี่ยวข้องกันของแต่ละคน

11. Sociometric Test คือ วิธีการทดสอบเพื่อวัดโครงสร้างทางสังคมมิติ

12. Sociometric Score คือ จำนวนครั้งหรือคะแนนที่แต่ละบุคคลได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่ม

13. Sociometric Status คือ สถานภาพของบุคคลในกลุ่ม เช่น Star, Rejectee, Isolate, Nectectee ฯลฯ

6.4 ลำดับขั้นของการทำสังคมมิติ

ลำดับขั้นของการทำสังคมมิติ ได้แก่

ขั้นที่ 1 การกำหนดสถานการณ์

ขั้นที่ 2 การทำตารางและการแสดงผลการเลือก

ขั้นที่ 3 การสร้างแผนผังสังคมมิติ

ขั้นที่ 4 การตีความหมายจากแผนผังสังคมมิติ

นอกจากนี้ยังมีวิธีการวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ควบคู่กับสังคมมิติในปัจจุบัน คือ กลวิธี “ใครเอ่ย ”

กลวิธี “ใครเอ่ย ” เป็นขบวนการที่จะช่วยให้ครูแนะแนว หรือผู้ให้คำปรึกษาได้ทราบถึงเจตคติ (Attitude) ส่วนตัวระหว่างสมาชิกในห้องเรียน คือ การใช้กลวิธี “ใครเอ่ย ” อันเป็นกลวิธีอีกอันหนึ่งสำหรับการหาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนโดยการถามจากเพื่อนของนักเรียนเอง เป็นวิธีที่ให้ประโยชน์มากวิธีหนึ่งเพราะในบางครั้งความคิดเห็นของนักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อนักเรียนอาจไม่เหมือนกัน เช่น นักเรียนที่ครูเห็นว่าเป็นคนดีในสายตาครูนั้น อาจเป็นบุคคลที่เพื่อนนักเรียนด้วยกันไม่ค่อยชอบ เป็นต้น

กลวิธี “ใครเอ่ย ” ดำเนินการโดยครู เป็นผู้เขียนลำดับของคำถามที่บรรยายเกี่ยวกับคุณลักษณะต่างๆ ของเด็ก และเด็กแต่ละคนจะได้รับการขอร้องให้เขียนชื่อบุคคลในห้องเรียน ที่เขาคิดว่ามีลักษณะที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกับคำถามเหล่านั้น โดยวิธีการนี้เท่ากับเป็นการเปรียบเทียบในทางที่บุคคลหนึ่งมองเห็นตัวเขาเอง และจากการที่บุคคลอื่นได้มองดูและรับรู้เกี่ยวกับตัวเขา

การดำเนินงานเกี่ยวกับกลวิธี “ใครเอ่ย ” นี้ ครูจะต้องแน่ใจเสียก่อนว่าเด็กทุกคนในชั้นเรียนได้รู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีแล้ว เด็กจึงจะสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง นอกจากนี้ครูต้องทำให้เด็กไว้วางใจได้ว่า การตอบคำถามของเขาจะได้รับการปกปิดไว้เป็นความลับอย่างดี

การวิเคราะห์ผลของกลวิธี “ ใครเอ่ย ” จะควบคู่ขนานไปกับข้อทดสอบสังคมมิติ จากแหล่งต่างๆ ของการเลือกและควรได้รับการพิจารณาอย่างละเอียด อีกทั้งควรกระทำเพื่อค้นคว้าหาความหมายที่อยู่เบื้องหลังการเลือกเหล่านั้น

ตัวอย่างคำถาม “ ใครเอ่ย ”

1. คนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อนมากที่สุดในชั้นเรียนคือ
2. คนที่ชอบแสดงความคิดเห็นมากที่สุดในชั้นเรียนคือ
3. คนที่ชอบรังแกเพื่อนมากที่สุดในชั้นเรียนคือ
4. ใครคือบุคคลที่ชอบออกคำสั่งกับเพื่อนมากที่สุด
5. ใครคือบุคคลที่ชอบทำตามคำแนะนำหรือคำสั่งของคนอื่น

7. แบบสอบถาม (Questionnaires)

แบบสอบถามเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแนะแนว สำหรับใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนเป็นจำนวนมากๆ ในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งเป็นการประหยัดเวลา แรงงานและค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังช่วยให้ได้มาซึ่งข้อมูล ที่จะทำให้เข้าใจอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ เจตคติ ของบุคคลแต่ละคนรวมทั้งข้อมูลทางด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สภาพของครอบครัว ความพึงพอใจ ความสนใจ สุขนิสัย การทำงาน ตลอดจนโครงการทางการศึกษา การวางแผนอาชีพในอนาคต และเพื่อติดตามผลนักเรียนหรือนิสิต นักศึกษา ที่ออกจากสถาบันไปแล้วว่าประสบปัญหาอะไรบ้าง ได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด ซึ่งข้อมูลดังกล่าว สามารถนำมาใช้ในการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.1 ความหมายของแบบสอบถาม

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของแบบสอบถามไว้ ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 216) กล่าวว่าแบบสอบถาม คือ ข้อความที่บุคคลสร้างขึ้นเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ หรือค่านิยมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเรื่องต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบนั้นๆ

เพ็ญศรี ทิพย์สุวรรณกุล (2535 : 161) ให้ความหมายแบบสอบถามไว้ว่าเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยผู้ตอบจะให้ข้อมูลดังกล่าว ข้อมูลเหล่านี้อาจได้แก่ ข้อมูลด้านจิตวิทยา ความรู้สึก ความคิดเห็น การศึกษาและสังคมก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการนำข้อมูลไปใช้

และ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 96) ได้สรุปความหมายของแบบสอบถามไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วยชุดของข้อความที่สร้างขึ้นมาแล้วนำไปให้บุคคลได้ตอบตามความรู้สึกและเจตคติของบุคคลนั้น หลังจากนั้นจึงนำมารวบรวมเป็นข้อมูล วิเคราะห์ และใช้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่าแบบสอบถาม หมายถึง เครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านจิตวิทยา ความรู้สึก ความคิดเห็น ค่านิยม การศึกษา และสังคมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ประกอบด้วยข้อคำถามที่สร้างขึ้นให้บุคคลได้ตอบ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และใช้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

7.2 ชนิดของแบบสอบถาม

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2527 : 217) กล่าวว่า แบบสอบถามแบ่งเป็นหลายชนิดแล้วแต่เกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์การแบ่งชนิดของแบบสอบถามออกเป็น 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์ที่ 1 ใช้เกณฑ์ของวัตถุประสงค์ ซึ่งใช้มากในการแนะแนว โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคลหรือการรวบรวมข้อมูล

(Collection of Data)

2. แบบสอบถามแบบการประเมินผล (Evaluation Questionnaire)

3. แบบสอบถามแบบการติดตามผล (Follow-up Questionnaire)

เกณฑ์ที่ 2 ใช้เกณฑ์ของลักษณะแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. แบบสอบถามปลายเปิด หรือแบบไม่มีโครงสร้าง (Opened Form)

2. แบบสอบถามปลายปิด หรือมีโครงสร้าง (Closed Form)

3. แบบสอบถามชนิดรูปภาพ (Pictorial Form)

เกณฑ์ที่ 1 ใช้เกณฑ์ของวัตถุประสงค์ ซึ่งใช้มากในการแนะแนว

การแนะแนวได้นำเอาแบบสอบถามมาใช้ในการหาข้อเท็จจริง เกี่ยวกับตัวนักเรียน ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงที่ยังไม่ทราบ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งการสร้างและการใช้แบบสอบถามอาจจะง่าย แต่การสร้างแบบสอบถามที่ดีและการนำไปใช้อย่างเหมาะสมนั้นทำได้ยาก ต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ใช้ภาษาที่ดี เข้าใจง่าย รูปแบบของแบบสอบถามต้องน่าสนใจ จึงจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงต่างๆ หลายด้านในระยะเวลาอันสั้น และข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะมีประสิทธิภาพมาก

การแนะแนวได้นำแบบสอบถามมาใช้ ดังนี้

1. แบบสอบถามการเก็บข้อมูล (Collecting of Data)

- 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นข้อเท็จจริง

- 1.2 ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ สภาพจิตใจ ความต้องการ ฯลฯ

- 1.3 เจตคติ ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ

2. แบบสอบถามการประเมินผล (Evaluation)

- 2.1 ประเมินผลในชั้นเรียน

- 2.2 ประเมินผลบริการ หรือโครงการ

3. แบบสอบถามการติดตามผล (Follow-up)

- 3.1 ติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน
- 3.2 ติดตามผลนักเรียนที่ไม่สำเร็จการศึกษา
- 3.3 ติดตามผลนักเรียนที่รับบริการหรือโครงการ
- 3.4 ติดตามผลเพื่อปรับปรุงผลงานหรือบริการ

เกณฑ์ที่ 2 ใช้เกณฑ์ของลักษณะแบบสอบถาม

1. แบบเปิดหรือแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured or Opened Form)

เป็นแบบสอบถามที่เปิดกว้างให้ผู้ตอบ ตอบตามความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามชนิดนี้เพื่อต้องการทราบความรู้สึกนึกคิด หรือแนวความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งต่างๆ เช่น

ท่านมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนควรช่วยเหลือท่านอย่างไร

2. แบบปิดหรือแบบมีโครงสร้าง (Structured or Closed Form) เป็นแบบสอบถามที่ผู้สร้างมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนวางไว้แล้ว ในแต่ละข้อจะประกอบด้วยคำถาม หรือข้อความพร้อมทั้งมีคำตอบกำหนดไว้ให้เลือกตอบ หรือเลือกตามน้ำหนักของความชอบมากน้อยหรือไม่ตอบ โดยการเขียนสัญลักษณ์สั้นๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างแบบสอบถามแบบใช้สัญลักษณ์แทนคำตอบ

โปรดเขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. นักเรียนอาศัยอยู่กับใคร

- ก. บิดา-มารดา
- ข. ผู้ปกครอง
- ค. ญาติพี่น้อง
- ง. พระภิกษุ
- จ. อื่น ๆ โปรดระบุ

7.3 หลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 271-273) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามไว้ดังนี้

- 1. ตั้งวัตถุประสงค์สำหรับการถาม หรือความต้องการจะทราบอะไร
- 2. วางโครงเรื่องว่าจะถามอะไร จึงจะได้ข้อเท็จจริงตรงตามวัตถุประสงค์
- 3. แบ่งหัวข้อเรื่องที่จะถามเป็นหัวข้อใหญ่ก่อน แล้วแยกเป็นหัวข้อย่อยเรียงตามความสำคัญและความต่อเนื่องของเรื่องตามความเหมาะสม

4. แบบสอบถามทุกเรื่อง ควรมีข้อคำสั่งชี้แจงให้ชัดเจน ขอความร่วมมือให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกตามความเป็นจริง อีกทั้งแจ้งให้ผู้ตอบทราบว่าข้อมูลที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับ และนำมาใช้ประโยชน์สำหรับตัวเขา

5. คำถามที่ใช้ในแบบสอบถาม ควรได้รับการพิจารณาให้เหมาะสม ทั้งความยากง่ายของภาษา การตัดทอนคำถามที่ไม่เหมาะสม หลีกเลี่ยงคำถามซึ่งเกี่ยวข้องกับคำตอบ และไม่ควรใช้คำถามที่อาจไปกระตุ้นเรื่องราวส่วนตัวอย่างรุนแรง ซึ่งจะทำให้ผู้ตอบเกิดความอึดอัดและลำบากใจในการตอบคำถาม

6. หลีกเลี่ยงการทำแบบสอบถาม ซึ่งให้รายละเอียดที่ไม่สำคัญหรือใช้คำถามที่ผู้ตอบลำบากใจในการตอบ เนื่องมาจากการขาดประสบการณ์หรือจำไม่ได้ จึงไม่รู้ว่าจะตอบอย่างไร ตัวอย่างเช่น เป็นเวลานานเท่าไรที่ท่านมีความสนใจพิเศษในเรื่องนี้, ทำไมท่านจึงชอบกีฬาซึ่งท่านมีส่วนในการเล่นด้วย ฯลฯ

8. แบบทดสอบ (Testing)

การใช้แบบทดสอบ เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีระบบ เป็นวิธีการที่ควบคุมสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างรัดกุม มีกฎเกณฑ์แน่นอนและผลที่ได้จากแบบทดสอบมีความหมายชัดเจน ในการแนะแนวจึงมักจะนำแบบทดสอบมาใช้ในการกรณีที่ต้องการจะได้ข้อมูลที่เด่นชัดชัดเจนเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การใช้แบบทดสอบเมื่อต้องการจะทราบถึงความถนัด ความสามารถหรือบุคลิกภาพ การใช้แบบทดสอบจะทำให้ทราบถึงประเภทต่างๆ ของเด็กที่ต้องการ ทำให้ครูแนะแนวมีความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

8.1 ความหมายของแบบทดสอบ

แบบทดสอบ หมายถึง เครื่องมือที่มีเกณฑ์ในการวัดลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะของพฤติกรรม โดยการให้ผู้ถูกทดสอบตอบสนองเป็นภาษาถ้อยคำ (Verbal) หรือภาษาท่าทาง (Non-Verbal) ซึ่งแบบทดสอบที่ดีจะต้องเป็นแบบทดสอบที่มีความเป็นมาตรฐาน กล่าวคือเป็นแบบทดสอบที่บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมมีการตอบสนองในลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน อีกทั้งได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไปอย่างแพร่หลาย

8.2 ชนิดของแบบทดสอบ

แบบทดสอบแบ่งออกเป็นหลายชนิด แล้วแต่เกณฑ์ในการแบ่งที่แตกต่างกัน ส่วนแบบทดสอบที่นิยมใช้กันมากในวงการแนะแนวและจิตวิทยา ได้ใช้เกณฑ์การจำแนกตามวัตถุประสงค์ในการวัด ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ชนิด ดังนี้

1. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญา (Intelligence Tests)
2. แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude Tests)
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Tests)
4. แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ (Personality Tests)
5. แบบสำรวจความสนใจ (Interest Inventory)

1. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญา (Intelligence Tests)

เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถทางสมองของบุคคลในด้านต่างๆ ได้แก่ ความจำ ความคิดอย่างมีเหตุผล ความคิดอย่างนามธรรม ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการปรับตัวโดยให้ผู้ถูกทดสอบตอบด้วยการพูด เขียน หรือทำกิจกรรมบางอย่างตามที่ผู้ทดสอบกำหนดไว้ ส่วนผลของการวัดระดับเชาว์ปัญญาที่เรียกว่าเกณฑ์ภาคเชาว์ หรือ I.Q. (Intelligence Quotient) นั้น นำมาใช้เพื่อวินิจฉัยปัญหาและเพื่อทำนายความสำเร็จของผู้ถูกวัด

แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาที่นิยมใช้ในประเทศไทย

1. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาของบิเนต (Stanford-Binet Intelligence Scale) สร้างโดย แสตนด์ฟอร์ด บิเนต โดยเน้นเกี่ยวกับความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพหรือการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม เป็นแบบทดสอบที่ใช้กันมากสำหรับวัดเชาว์ปัญญาของเด็กเป็นรายบุคคล แบบทดสอบนี้ได้รับการปรับปรุงในปี ค.ศ. 1961 โดยเทอร์แมนและเมอร์ริลล์ (Terman and Merrill) แห่งมหาวิทยาลัยแสตนฟอร์ด

2. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาของเวคสเลอร์ (Wechsler Intelligence Scale) สร้างโดย เดวิด เวคสเลอร์ (David Wechsler) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ในปี ค.ศ. 1939 ใช้วัดความสามารถของเชาว์ปัญญาในด้านความสามารถเข้าใจภาษา และความสามารถด้านการปฏิบัติหรือกระทำโดยแบ่งแบบทดสอบเป็น 3 ชุด ดังนี้

2.1 WISC (Wechsler Intelligence Scale For Children) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กับเด็กที่มีอายุระหว่าง 5-15 ปี

2.2 WAIS (Wechsler Adult Intelligence Scale) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กับผู้ที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป

2.3 WPPSI (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กับเด็กอายุ 4-6 ปี

แบบทดสอบทั้ง 3 ชุดนี้จะมีลักษณะคล้ายกันคือ มีแบบทดสอบทางด้านภาษามีแบบทดสอบย่อย 5 ชุด และแบบทดสอบทางด้านปฏิบัติมีแบบทดสอบย่อย 5 ชุด รวมมีแบบทดสอบย่อย 10 ชุด โดยแบบทดสอบทางด้านภาษาแบ่งเป็นการทดสอบความรู้ทั่วไป ความเข้าใจด้านเหตุผล คณิตศาสตร์ การเปรียบเทียบเชิงนามธรรมและการทวนเลข ส่วนแบบทดสอบด้านปฏิบัติแบ่งเป็นการทดสอบการสังเกตส่วนที่ขาดหาย จัดลำดับเรื่องราวจากภาพ การต่อภาพตามแบบ การประกอบภาพให้สมบูรณ์ และการทำสัญลักษณ์ตามแบบ

3. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาแบบโปรเกรสซีฟ (The Standard Progressive Matrices) เป็นแบบทดสอบเชาว์ปัญญาแบบกลุ่ม คือ ผู้ทดสอบหนึ่งคนทำการทดสอบผู้ถูกทดสอบมากกว่า 1 คนขึ้นไป ที่นิยมใช้ได้แก่แบบทดสอบ "The Standard Progressive Matrices Test" ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย เจ ซี ราเวน (J.C. Raven) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษ แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยรูปภาพ 60 รูป โดยแบ่งเป็น 5 ชุดๆ ละ 12 รูป แต่ละรูปมีส่วนที่ขาดหายไป ผู้ถูกทดสอบต้องเลือกภาพที่สามารถนำมาติดกันให้สมบูรณ์โดยเลือกจากตัวเลือกที่เป็นชิ้นส่วนของรูปภาพจำนวน 6 รูป สำหรับชุด A B และ C หรือ 8 รูปในชุด D และ E

2. แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude Tests)

เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับการหาความถนัดเฉพาะอย่างของแต่ละบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำนายแนวโน้มที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในการเรียน หรือการทำงาน อย่างเป็นอย่างหนึ่งในอนาคต และเพื่อเป็นส่วนช่วยในการพิจารณาวางแผนการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

แบบทดสอบความถนัดที่ใช้กันมี 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบทดสอบความถนัดชนิดตัวประกอบพหุคูณ (Multifactor Attitude Tests) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความถนัดตามธรรมชาติหลายๆ ชนิด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นส่วนประกอบของการเรียน

2. แบบทดสอบความถนัดเฉพาะด้าน เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความถนัดเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล เพื่อดูว่ามีความถนัดในด้านนั้นๆ มากน้อยเพียงใด เช่น ความถนัดทางดนตรี หรือความถนัดทางด้านศิลปะ เป็นต้น

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Tests)

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดสิ่งที่นักเรียนรู้อยู่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาต่างๆ และสามารถนำวิชาความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้มากน้อยเพียงใด คะแนนต่างๆ ของการทดสอบจะสะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้เรียนได้มีหรือได้รับทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ที่เป็นมาตรฐานและนิยมใช้กันในปัจจุบัน เป็นแบบทดสอบความสามารถในการนำไปใช้มากกว่าการวัดความจำ ซึ่งแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ที่ใช้ในประเทศไทยมีดังนี้

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แบ่งได้ดังนี้

ระดับที่ 1 แบ่งเป็นวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ ศิลปะศึกษา พลานามัย

ระดับที่ 2 แบ่งเป็นวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสำนักทดสอบทางการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดังนี้

ระดับ ป.3 แบ่งออกเป็นวิชาคณิตศาสตร์

ระดับ ป.6 ภาษาและความรู้ทั่วไป

ระดับ ม.4 แบ่งออกเป็น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย

ระดับ ม.6 ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา

4. แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ (Personality Tests)

แบบทดสอบบุคลิกภาพ เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับวัดลักษณะการปรับตัวทางอารมณ์ มนุษย์สัมพันธ์ แรงจูงใจ และบุคลิกลักษณะต่างๆ ของบุคคล เช่น ลักษณะการเป็นผู้นำ การต่อมั่ว ความเชื่อมั่นในตนเอง

4.1 จุดมุ่งหมายของการวัดบุคลิกภาพ

การวัดบุคลิกภาพเพื่อการแนะแนวมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อเข้าใจบุคลิกลักษณะที่แท้จริงของบุคคล และช่วยให้เข้าใจบุคลิกภาพของเขาเองอย่างถูกต้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลในการนำมาวางแผนทางการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. เพื่อรู้จักและเข้าใจลักษณะการปรับตัว เช่น ผันเลือนลอย เอาแต่อารมณ์ตนเองเป็นใหญ่ เผด็จการ ละอายมาก ก้าวร้าว วิตกกังวล เรียกร้องความสนใจ ซึ่งนับเป็นบุคลิกภาพที่ไม่พึงประสงค์ ควรได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

4.2 ชนิดของแบบทดสอบบุคลิกภาพ

แบบทดสอบบุคลิกภาพที่นิยมใช้กันแพร่หลายมี 2 แบบ ดังนี้

1. แบบทดสอบบุคลิกภาพที่เป็นปรนัย (Objective Type) เป็นแบบทดสอบที่ให้ผู้ถูกทดสอบตอบคำถามด้วยความจริงใจ ตามความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวกับความรู้สึกของตนเองที่มีต่อบุคคลอื่น สิ่งแวดล้อม โดยการร่วมมือเลือกตอบ ใช่หรือไม่ใช่ แบบทดสอบที่นิยมใช้มีดังนี้

1.1 The Edward Personal Preference Schedule (EPPS)

ผู้สร้างคือ อเลน แอล เอ็ดเวิร์ด (Alen L. Edward) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดลักษณะของบุคลิกภาพอันเป็นลักษณะทางใจ ประกอบด้วยความต้องการด้านต่างๆ รวม 15 ด้าน ใช้ทดสอบกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

1.2 California Psychological Inventory (C.P.I) ผู้สร้าง คือ

เอช. จี. ยอร์กซ์ (H.G.Gough) มักจะเป็นคำถามเกี่ยวกับความมั่นใจในตนเอง ความรับผิดชอบ ความสนใจ เป็นต้น

2. แบบทดสอบโปรเจกทีฟ (Projective Tests) เป็นแบบทดสอบที่ใช้สิ่งเร้าเป็นสื่อ โดยการให้ผู้ถูกทดสอบเผชิญกับสิ่งเร้าต่างๆ ซึ่งอยู่ในลักษณะคลุมเครือ จนกระทั่งแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา จนผู้ทดสอบสามารถนำคำตอบมาตีความหมายได้ แบบทดสอบที่นิยมใช้มีดังนี้

2.1 Rorschach Ink Blot Test ผู้สร้างแบบทดสอบนี้ คือ จิตแพทย์ชาวสวิสเซอร์แลนด์ชื่อ เฮอร์แมน รอร์สชาค (Herman Roschach) แบบทดสอบนี้จะประกอบด้วยภาพหยดหมึกมีรูปร่างต่างๆ รวม 10 ภาพ เป็นภาพสี 5 ภาพ และเป็นภาพขาวดำ 5 ภาพ ผู้ถูกทดสอบจะตอบคำถามจากการดูภาพเหล่านั้นทีละภาพ ผู้ทดสอบจะนำคำตอบที่ได้มาตีความการทดสอบทำได้ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

2.2 Thematic Apperception Test (T.A.T) ผู้สร้างแบบทดสอบนี้ คือ ซี.ดี.มอร์แกน (C.D. Morgan) และ เอช.เอ.เมอร์เรย์ (H.A. Murry) แบบทดสอบชนิดนี้จะประกอบไปด้วยภาพจากสถานการณ์คลุมเครือทั้งหมด 20 ภาพ เป็นภาพที่แสดงสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ ที่ไม่ชัดเจนอาจพิจารณาได้หลายแง่มุม ผู้ถูกทดสอบจะถูกกำหนดให้เล่าเรื่องจากภาพและนำคำตอบที่ได้มาตีความ การทดสอบจะทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

2.3 Word Association เป็นกลวิธีระบายความในใจชนิดที่ใช้ความเกี่ยวโยงทางถ้อยคำ เป็นการให้ระบายความรู้สึกออกมาด้วยการพูดปากเปล่า ผู้ทดสอบจะตั้งคำถามขึ้นมาซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่มีความหมายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น ครอบครัว บ้าน โรงเรียน ครู ฯลฯ และให้ผู้ถูกทดสอบตอบคำถามเหล่านั้นตามความรู้สึกนึกคิด ซึ่งต้องใช้เวลารวดเร็ว ไม่ให้ใช้เวลาคิดนาน การทดสอบชนิดนี้จะทำให้ทราบถึงความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ ของผู้รับการทดสอบ หรืออาจจะทำให้ทราบถึงสาเหตุหรือที่มาของความขัดแย้งของการกระทบกระเทือนอารมณ์ได้

2.4 Sentence Completion เป็นวิธีการที่ให้ผู้ถูกทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ ซึ่งข้อความนั้นอาจเปิดเผยถึงความรู้สึกนึกคิดที่ลึกซึ้ง หรือเก็บกดหรือมีแนวโน้มของความเป็นไปได้ต่างๆ ทำให้ทราบถึงความวิตกกังวล ความลังเลใจ ฯลฯ ประโยคต่างๆ เหล่านั้นผู้ทดสอบมักจะสร้างแบบทดสอบเกี่ยวกับเรื่องรอบๆ ตัว และทั้งประโยคค้างไว้ เช่น

ฉันรู้สึกดีใจเมื่อ

ฉันไม่ชอบบุคคลที่

2.5 Oral and Written Story Telling and Composition เป็นวิธีการที่ให้ผู้ถูกทดสอบเล่าเรื่อง หรือเขียนเรียงความเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อกระตุ้นให้ได้ระบายความขัดแย้งในใจ ความกระวนกระวาย ความปรารถนาต่อสิ่งต่างๆ หรือความกลัวตลอดเวลาที่ให้ผู้ถูกทดสอบเขียนหรือเล่าควบลูกกันไปด้วย

2.6 การใช้งานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะ เพื่อศึกษาบุคลิกภาพของนักเรียน ซึ่งอาจจะใช้วิธีดังนี้

2.6.1 การวาดภาพด้วยนิ้วมือ (Finger Painting) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ระบายความรู้สึกที่เกิดขึ้นทันทีทันใด อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้

2.6.2 การเล่น (Play) เป็นวิธีการที่ใช้เพื่อหาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ปัญหา เพราะการเล่นจะเป็นการแสดงออกของบุคคล ซึ่งแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ประสบการณ์ โดยทั่วไปจะจัดสถานการณ์ให้ แล้วให้นักเรียนเล่นกับเครื่องเล่นต่างๆ ที่จัดไว้ และผู้ทดสอบใช้การสังเกตติดตามพฤติกรรมและบุคลิกภาพต่างๆ

นอกจากแบบทดสอบบุคลิกภาพชนิดต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบวัดที่ใช้ในการศึกษาบุคลิกภาพแบบเอและแบบบีอีกด้วย ซึ่งลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเอและแบบบีนั้น เจนกินส์ (Jenkins. 1979 : 3) ได้สรุปไว้ดังนี้

บุคลิกภาพแบบเอ หมายถึง บุคลิกภาพที่เร่งร้อนชอบการแข่งขันและก้าวร้าว ชอบทำงานให้ได้มากๆ ในเวลาน้อย มีความรู้สึกที่เวลาผ่านไปรวดเร็ว มีความพยายามในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ชอบทำงานด้วยความรวดเร็วทนไม่ได้อะไรกับการทำงานล่าช้า มีความต้องการพักผ่อนน้อยกว่าคนอื่น และถูกกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

บุคลิกภาพแบบบี หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่มีความผ่อนคลาย ไม่รีบร้อนและไม่ก้าวร้าว มีลักษณะอื่นๆ โดยชอบการพักผ่อนและใช้ชีวิตแบบง่ายๆ ไม่ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ในการทำงานและไม่ค่อยชอบการทำงานในเวลาอันรีบด่วน

ในการวัดบุคลิกภาพแบบเอและแบบบี ปัจจุบันมีแบบวัด 3 แบบ คือ มาริชา นาคทัตติ. 2541 : 17)

แบบวัดที่ 1 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured Interview : SI) ประกอบด้วยคำถาม 25 ข้อ เป็นการถามโดยให้ผู้ตอบรายงานพฤติกรรมของตนเองในสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้คนที่มีความบุคลิกภาพแบบเอไม่สามารถทนได้ เช่น สถานการณ์ที่ทำให้โกรธ สถานการณ์ที่มีการแข่งขันอย่างมาก แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการวัดการแสดงออกทางด้านกายภาพ

แบบวัดที่ 2 มาตราวัดลักษณะบุคลิกภาพแบบเอของแฟรมมิ่งแฮม (Framingham Type A Scale : FTAS) เป็นแบบวัดรายงานตนเองเช่นเดียวกับแบบที่ 1 ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ วัดทางด้านความรู้สึกว่าเวลาผ่านไปรวดเร็ว และการรับรู้ถึงความกดดันในการทำงาน

แบบวัดที่ 3 แบบสำรวจการกระทำของเจนกินส์ (Jenkins Activity Survey หรือ JAS) เป็นแบบสอบถามแบบรายงานตนเอง ซึ่งอัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล (2533 : 21) และชมพู พงษ์ศิริ (2536 : 8-9) ได้ปรับปรุงเป็นแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ เป็นแบบวัดที่คล้ายกับแบบวัดแบบแรก แต่ได้ดัดแปลงให้เป็นแบบสอบถามแบบปรนัย และได้วิเคราะห์คุณภาพแล้ว ปรากฏว่าคนที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามนี้สูงจะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพแบบเอ ส่วนผู้ที่ได้คะแนนวัดแบบนี้ต่ำจะเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบบี แบบสอบถามนี้จะวัดความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะสถานการณ์ในการทำงาน ความกดดันในการทำงาน และสถานการณ์ในการแข่งขัน ตัวอย่างเช่น

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริง	จริงบ้าง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
o	เมื่อข้าพเจ้ามีนัด ข้าพเจ้าจะไปถึงที่นัดหมายก่อนเวลา					
oo	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่พอใจ ถ้ามีคนมาขัดจังหวะเวลาทำงาน					
ooo	ข้าพเจ้าไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องกระตือรือร้นในการทำงาน					

5. แบบสำรวจความสนใจ (Interest Inventory)

เป็นแบบทดสอบที่จัดทำออกมาในรูปแบบสำรวจเพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนมีความสนใจสิ่งใดบ้าง และมากน้อยเพียงใด เพราะความสนใจของคนเรานั้นจะมีส่วนสัมพันธ์กับความสำเร็จในด้านการเรียน และการประกอบอาชีพ

5.1 จุดมุ่งหมายของการใช้แบบสำรวจความสนใจ

เบรย์ฟิลด์ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 306 ; อ้างอิงจาก Brayfield. 1950 : 3) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการใช้แบบสำรวจความสนใจเพื่อการแนะแนวไว้ดังนี้

1. เพื่อค้นหาความสนใจที่ไม่ปรากฏหรือที่บุคคลไม่ทราบว่าตนมีอยู่
2. เพื่อตรวจสอบความสนใจที่บุคคลคิดว่าตนมีอยู่ว่ามีจริงหรือไม่
3. เพื่อค้นหาความขัดแย้งซึ่งอาจเกิดขึ้น หรือ เกิดขึ้นแล้วระหว่างความสนใจที่ตนมีอยู่กับความสนใจที่ตนคิดว่าไม่มี หรือกับความสนใจที่วัดได้ด้วยวิธีการอื่น
4. เพื่อค้นหาความแตกต่างระหว่างความสนใจ กับความถนัดตามธรรมชาติ หรือความสามารถของบุคคล
5. เพื่อค้นหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วระหว่างความสนใจชนิดต่างๆ
6. เพื่อตรวจสอบกระสวนความสนใจของบุคคล ซึ่งยังไม่ปรากฏชัดเจน
7. เพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับความสนใจของบุคคลว่ามีความโน้มเอียงที่จะเป็น ซึ่งมีได้เป็นตัวกำหนดความสนใจอาชีพใดอาชีพหนึ่งโดยเฉพาะ
8. ค้นหาการปรับตัวในทางการศึกษา และในทางอาชีพอันเนื่องมาจากความสนใจที่ไม่เหมาะสม

5.2 ชนิดของแบบสำรวจความสนใจ

แบบสำรวจความสนใจที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมีดังนี้

1. Kuder Preference Record เป็นแบบสำรวจที่มีข้อให้ตอบ แต่ละข้อจะมีตัวเลือก 3 ข้อ โดยให้เลือกตอบที่ชอบมากที่สุดและชอบน้อยที่สุด ซึ่งแบบสำรวจความสนใจ Kuder นี้มี 3 ชุด คือ
 - 1.1 ความสนใจสาขาอาชีพต่างๆ เช่น อาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์ กลไก คำนวณวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น
 - 1.2 ความสนใจอาชีพเฉพาะ เช่น อาชีพครู แพทย์ สถาปนิก วิศวกร นักจิตวิทยา เป็นต้น
 - 1.3 ความสนใจลักษณะงาน เช่น ชอบทำงานกับกลุ่มชน ชอบทำงานที่ใช้ความคิด ชอบทำงานประชาสัมพันธ์ เป็นต้น
2. แบบสำรวจความสนใจอาชีพของสำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบ่งกลุ่มความสนใจออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ ทางด้านจักรกล ด้านคำนวณ เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ งานชักชวนโฆษณา งานเสมียน งานศิลปะ งานวรรณกรรม งานดนตรี งานบริการสังคม และการทำงานนอกบ้าน
3. แบบทดสอบความสนใจอาชีพของกองจัดหางาน กรมแรงงาน แบ่งความสนใจออกเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่ อาชีพเสมียน การค้า อาชีพบริการ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ กลไก หัตถกรรม ขั้วรถ ช่างก่อสร้าง ช่างโลหะ

8.3 ข้อควรคำนึงในการใช้แบบทดสอบต่าง ๆ

การใช้แบบทดสอบให้มีประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ผู้ใช้แบบทดสอบควรเป็นผู้ที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญในแบบทดสอบนั้นๆ เคยได้รับการเรียนรู้หรือการอบรมมาดีพอ
2. ไม่ควรใช้แบบทดสอบเพื่อเป็นเครื่องมือยืนยันความสามารถ หรือเก่งกล้าอย่างใดอย่างหนึ่ง พึงระลึกว่าการได้ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบเพื่อช่วยเหลือบุคคล ไม่ใช่การพิสูจน์
3. ใช้แบบทดสอบเมื่อกรณีจำเป็น เช่น ไม่สามารถหาข้อมูลได้จากวิธีอื่นๆ และไม่ควรใช้พร่ำเพรื่อในทุกกรณี
4. ก่อนใช้แบบทดสอบควรแน่ใจเสียก่อนว่า บุคคลที่จะถูกทดสอบนั้นเหมาะสมกับแบบทดสอบนั้นๆ เช่น วัยของผู้ถูกทดสอบ
5. ไม่จำเป็นต้องนำผลที่แปลได้จากแบบทดสอบ มารายงานให้ผู้ถูกทดสอบทราบโดยละเอียด เพราะบางอย่างควรทราบแต่ส่วนรวมเท่านั้น

9. ระเบียบสะสม (Cumulative Record)

ระเบียบสะสมเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแนะแนวอีกชนิดหนึ่งที่มีประโยชน์ และมีความสำคัญต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นรายบุคคล ถ้าครูและผู้แนะแนวได้มีการจัดทำระเบียบสะสมอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้สามารถรู้จักเด็กแต่ละคนในเวลาอันรวดเร็ว เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้จะบอกให้ทราบถึงภูมิหลังและพัฒนาการด้านต่างๆ

9.1 ความหมายของระเบียบสะสม

ระเบียบสะสม หมายถึง เอกสารที่จัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านต่างๆ อย่างมีระเบียบและเป็นระบบตลอดเวลาที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียน เป็นเอกสารที่จะช่วยให้ครูและผู้แนะแนวได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนของตนได้ดีและรวดเร็วขึ้น

9.2 ชนิดของระเบียบสะสม

สุนีย์ ชีรวีรุฬห์ (2542 : 24) กล่าวว่าไว้ว่าระเบียบสะสมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันสามารถจำแนกประเภทได้ 2 ลักษณะ คือ

1. จำแนกตามลักษณะของการเก็บข้อมูล
 1. ประเภทของระเบียบสะสมที่จำแนกตามลักษณะของการเก็บข้อมูล แบ่งได้
 - 2 ประเภท คือ

1.1 แบบที่โรงเรียนเป็นผู้ที่เก็บข้อมูลเอง แบบนี้โรงเรียนหรือครู เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยทางโรงเรียนอาจได้ข้อมูลจากตัวเด็กบอกเอง หรือจากบุคคลอื่น เช่น บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือครูสังเกตเอง วิธีนี้อาจได้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การสังเกต การเขียนอัตชีวประวัติ การทำสังคมมิติ ฯลฯ

1.2 แบบที่นักเรียนเป็นผู้เก็บข้อมูลเอง แบบนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตัวเองดีขึ้น ข้อมูลต่างๆ นักเรียนจะเป็นผู้กรอกเอง แต่เก็บรักษาไว้ในโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นแบบมีคำถาม แล้วเว้นช่องว่างให้นักเรียนตอบ

2. ประเภทของระเบียบสละสม ที่จำแนกตามลักษณะของแบบฟอร์มของระเบียบแบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ

2.1 แบบเป็นช่องหรือเป็นแฟ้ม ระเบียบสละสมแบบนี้จะแยกข้อมูลแต่ละด้านไว้ในระเบียบแต่ละแผ่น แล้วจึงนำมารวมใส่ไว้ในช่องหรือแฟ้ม เช่น เกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ระเบียบเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เป็นต้น

2.2 แบบเป็นแผ่นเดียวหรือพับได้ จะมีข้อมูลต่างๆ บันทึกลงในระเบียบแผ่นเดียวกันทั้งหมด และพับให้กระชับรัด เพื่อสะดวกในการเก็บ

2.3 แบบรวมหรือเย็บเล่ม ระเบียบแบบนี้เป็นการนำแบบที่ 1 และแบบที่ 2 มารวมกันจัดทำเป็นเล่ม เพื่อช่วยให้ระเบียบสละสมไม่มีขนาดใหญ่เกินไป และสามารถจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ได้อย่างละเอียดและกว้างขวาง เนื่องจากมีจำนวนหน้าที่จะบันทึกมาก

9.3 ข้อมูลต่างๆ ที่เก็บรวบรวมไว้ในระเบียบสละสม

ควรเป็นข้อมูลทุกประเภทที่ได้ศึกษาจากตัวผู้เรียน ซึ่งได้มาจากการกรอกหรือบันทึกข้อมูล โดยประกอบด้วยรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ, สกุล, เพศ, วัน/เดือน/ปี เกิด, เชื้อชาติ, สัญชาติ, สถานที่เกิด, สถานที่อยู่ปัจจุบัน, ศาสนา

2. ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว สภาพความเป็นอยู่ทางบ้านและชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ประกอบด้วยข้อเท็จจริงต่อไปนี้ ชื่อบิดา-มารดาหรือผู้ปกครอง, อาชีพของบิดา-มารดาหรือผู้ปกครอง บิดามารดายังมีชีวิตอยู่หรือถึงแก่กรรม, สถานภาพระหว่างบิดามารดา, สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว, สภาพความเป็นอยู่ทางบ้านและชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่, จำนวนพี่น้อง ชื่อ อายุ เพศ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เช่น ประวัติการเจ็บป่วยและการประสบอุบัติเหตุร้ายแรง, การเจริญเติบโตของร่างกายในด้านของน้ำหนักและความสูง, บันทึกการตรวจสุขภาพจากแพทย์, ความบกพร่องของร่างกาย และการสร้างภูมิคุ้มกัน

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เช่น ระดับการศึกษา, คะแนนผลการเรียนตลอดปี, รายชื่อวิชาที่เรียน, รายงานพิเศษเกี่ยวกับความล้มเหลวและเกียรติคุณในการเรียน, รายงานเกี่ยวกับจำนวนเวลาเรียน

5. ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบโดยแบบทดสอบมาตรฐาน ได้แก่ คะแนนทดสอบระดับเชาวนปัญญา, คะแนนทดสอบความถนัดและความสนใจ, รายงานผลการทดสอบบุคลิกภาพ ฯลฯ

6. ข้อมูลเบ็ดเตล็ดอื่นๆ เช่น ความสนใจในกิจกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรม, ความสามารถพิเศษ, ความสนใจและพึงพอใจในอาชีพ, ข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์หรือให้คำปรึกษา, อัตชีวประวัติ, บันทึกประจำวัน, รายงานผลสัมฤทธิ์, รายงานการเยี่ยมบ้าน, รายงานพฤติกรรมต่างๆ ที่ควรส่งเสริม ช่วยเหลือ ป้องกัน หรือแก้ไข ฯลฯ

9.4 การรวบรวมข้อมูลและบันทึกในระเบียบสะสม

การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนนั้น จะต้องรวบรวมจากหลายๆ แหล่งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์เพียงพอในการที่จะนำมาศึกษา ดังนี้

1. จากตัวผู้เรียนเอง เช่น จากการสัมภาษณ์ ให้ผู้เรียนเขียนบันทึกประจำวัน การให้ตอบแบบสอบถาม และจากการสังเกตของผู้สอน
2. จากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เช่น การเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
3. จากเพื่อน เช่น การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม สังคมมิติ
4. จากครู ซึ่งอาจจะเป็นครูประจำชั้นหรือครูแนะแนว เช่น การสัมภาษณ์จากคนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ จิตแพทย์ แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์

9.5 ประโยชน์ของระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมเป็นเอกสารที่ให้คุณค่าทางการแนะแนวมาก ดังที่ จำเนียร ช่างโชติ (2527 : 212-213) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ช่วยครูและครูแนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษา ในด้านการแนะแนวหรือการให้คำปรึกษาในกรณีที่ผู้เรียนมีปัญหาต่างๆ ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ
2. ช่วยครูและผู้แนะแนว ในการช่วยให้ผู้เรียนเลือกแผนการเรียน และการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อ หรือการเลือกประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ ความสามารถ เจตคติและคุณลักษณะอื่นๆ
3. ช่วยผู้เรียนให้รู้จักเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง อันจะเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกการดำเนินชีวิต
4. ช่วยบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ให้รู้จักและเข้าใจเด็กในความปกครองของตน โดยผ่านครูแนะแนว ในการสนับสนุนเรื่องการเรียนรู้ หรือการประกอบอาชีพ
5. ช่วยผู้สอน ในเรื่องการจัดกลุ่มการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
6. ช่วยทางสถาบันการศึกษา ใช้ในการวางแผนโครงการติดตามผลงานด้านการแนะแนว ด้านการสอน ด้านการบริหาร

ขั้นตอนที่ 3 การวินิจฉัยข้อมูล

การวินิจฉัยข้อมูล คือ การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์หรือตีความหมายของข้อมูล ที่ได้รวบรวมไว้หลายๆ วิธีการ มาพิจารณาว่าผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกันส่วนใหญ่มีแนวโน้มไปทางใดมากที่สุด จะวินิจฉัยว่ามีปัญหาหรือพฤติกรรมไปในแนวนั้น โดยนำหลักเกณฑ์ในทฤษฎีจิตวิทยา มาพิจารณาตัดสินและสรุปเกี่ยวกับลักษณะของพฤติกรรมของบุคคล พร้อมกับระบุสาเหตุของปัญหาไว้ด้วย แต่บางครั้งการวินิจฉัยปัญหาอาจเป็นเพียงการเสนอแนวความคิดเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือเท่านั้น

นันทิกา แย้มสรวล (2529 : 34-36) ได้เสนอแนวคิดว่า กระบวนการวินิจฉัยปัญหาสามารถดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ก. ขั้นกำหนดปัญหา จะต้องทราบแน่ชัดว่าปัญหาคืออะไร เพื่อให้การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเป็นไปอย่างมีระบบและน่าเชื่อถือ ผู้ศึกษาควรตั้งกฎเกณฑ์กำหนดปัญหาขึ้นตามความรู้ และประสบการณ์ของตน เช่น อาจกำหนดปัญหาแยกตามประเภท ตามลักษณะของผู้มีปัญหาประเภทต่างๆ เช่น ประเภทต้องพึ่งพิงผู้อื่นจนเอาตัวไม่รอด ประเภทขาดข้อสนเทศ เป็นต้น หรือกำหนดปัญหาตามระดับความทุกข์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมี 2 ระดับ คือ

1. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในระดับความคิด ไม่สามารถคิดอย่างมีเหตุผล
2. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในระดับความรู้สึก เป็นผลจากการมีความสัมพันธ์กับ

ผู้อื่นแล้วได้รับความกดดันทางอารมณ์สูง

นอกจากนั้นอาจยึดหลักการตอบคำถามต่อไปนี้

1. ปัญหาคืออะไร
2. ปัญหานั้นเกิดขึ้นเมื่อใด ระยะการเกิดปัญหานั้นเพียงใด มีเหตุการณ์

สำคัญอะไรเกิดขึ้นในขณะนั้นบ้าง

3. ปัญหาเกิดขึ้นที่ใด มีใครเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากสถานที่นั้นแล้วเกิดในสถานที่อื่นอีกหรือไม่

4. ปัญหานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา เป็นต้น

ข. การค้นหาสาเหตุของปัญหา เมื่อกำหนดปัญหาแล้ว ให้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องถึงอดีตและปัจจุบันมาพิจารณาหาความสัมพันธ์ของข้อมูลในด้านต่างๆ เพื่อพิจารณาว่าสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร หรือปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมประเภทใด

การวินิจฉัยนี้ วินิจฉัยโดยพิจารณาสมมติฐานเป็นหลัก เพราะการรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อกระทำการวินิจฉัยปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือสรุปพฤติกรรมที่เป็นปัญหา สาเหตุของปัญหาคืออะไร และควรเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือไว้ด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริม

การช่วยเหลือ คือ การแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม วิธีเหล่านั้นได้แก่

1. การให้คำปรึกษา (Counseling) โดยใช้เทคนิคหรือทฤษฎีการให้คำปรึกษา ซึ่งจะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้รับการศึกษาในรายที่ไม่มีปัญหาซับซ้อน สามารถเข้าใจตนเองได้หลังจากได้รับการให้คำปรึกษาแล้ว

2. การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) โดยใช้เทคนิค และทฤษฎีการปรับพฤติกรรมซึ่งจะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้รับการศึกษาในรายที่ไม่มีปัญหาซับซ้อน เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอีกทั้งเพิ่มและสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เกิดขึ้น หลังจากได้รับการปรับพฤติกรรมแล้ว

3. การใช้ระบบส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เช่น นักจิตวิทยา จิตแพทย์ เป็นต้น ในรายที่มีปัญหาซับซ้อนหรือรุนแรง

การป้องกัน เป็นการให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เช่น สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา เป็นต้น ซึ่งการป้องกันนี้ อาจทำได้ในรายที่ยังไม่เกิดปัญหาหรือเกิดปัญหาแล้วแต่ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอีก

การส่งเสริม คือ วิธีการที่จะทำให้บุคคลมีพัฒนาการ สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้ง ซึ่งอาจทำได้โดยการทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ การร้องเพลง การพูดคุยสนทนากัน การเล่นกีฬา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การทำนายผล

การทำนายผล เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าผู้รับการศึกษา จะมีสภาพอย่างไรในอนาคตนั้นทีกา แยมส์วอล (2529 : 36) ได้เสนอแนะว่าการทำนายผลจะต้องทำ โดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล 3 ประการ ต่อไปนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ซึ่งไม่เหมือนกับผู้อื่น
2. บุคคลแต่ละคนย่อมพัฒนาการไปตามลักษณะเฉพาะของตนอย่างต่อเนื่องกันไป
3. บุคคลแต่ละคนย่อมมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นของตนเอง ซึ่งดำเนินไปตาม

ลักษณะประสบการณ์ที่เคยประสบมา และตามแผนการที่วางไว้สำหรับอนาคตของตนเอง

นอกจากนั้น จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่สร้างเงื่อนไข และข้อเท็จจริงในชีวิตของผู้ประสบปัญหาด้วย ฉะนั้นผู้ที่ทำนายผลได้ถูกต้องแม่นยำ มักจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตลอดจนประสบการณ์อย่างพอเพียง ดังนั้นหากผู้ทำการศึกษารายกรณีไม่มีความเชี่ยวชาญพอ กระบวนการในขั้นนี้อาจไม่ต้องมี ทั้งนี้เนื่องจากหากผลการทำนายผิดพลาด มักจะเกิดผลเสียทั้งผู้ทำนายและผู้ถูกทำนายได้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2527 : 370)

ขั้นตอนที่ 6 การติดตามผล

การติดตามผล เป็นการกระทำหลังจากให้ความช่วยเหลือไปแล้ว ควรติดตามผลเพื่อประเมินว่า เมื่อทำการศึกษาและช่วยเหลือไปแล้วได้ผลเป็นอย่างไร เพื่อสำรวจดูว่ามีปัญหาใหม่เกิดขึ้นกับเขามากหรือไม่ ถ้าพบว่ามีปัญหาใหม่เกิดขึ้น ก็จะได้ให้ความช่วยเหลือได้ทันที่ นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามผล เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีการติดตามผล

การติดตามผลสามารถกระทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การนัดสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษา
2. การสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับการศึกษา
3. การสัมภาษณ์ติดตามผลจากผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. ติดต่อซักถามข่าวคราวด้วยการส่งจดหมายหรือแบบสอบถาม

ระยะเวลาในการติดตามผล

การติดตามผลไม่มีระยะเวลาที่แน่นอน ทั้งนี้แล้วแต่สถานการณ์และโอกาสของผู้ทำการศึกษาซึ่ง กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 376) ได้นำหลักการพิจารณาระยะเวลาในการติดตามผล ดังนี้

1. รายที่มีปัญหาซับซ้อน ให้ติดตามผลในช่วงระยะเวลาอันสั้น
2. การติดตามผลระยะแรกควรติดตามในระยะเวลาที่สั้น เช่น ติดตามทุก 2 สัปดาห์ เมื่อดีขึ้น ในระยะที่ 3 ก็ติดตามทุก 2 เดือน จนแน่ใจว่าอาการดีขึ้นจนหายเป็นปกติ จึงปล่อยช่วงเวลาให้ห่างออกไป โดยไม่ต้องกำหนดให้สม่ำเสมอหรือตายตัวเช่นครั้งแรกๆ

การติดตามผลมักติดตามในรายที่มีปัญหา และการติดตามผลไม่จำเป็นต้องทำในรายที่ทำการศึกษารายกรณีสิ้นสุดลงแล้ว แต่การติดตามผลจะทำได้ในขณะที่ทำการศึกษารายกรณีทุกระยะ โดยเฉพาะในแต่ละครั้งที่ไปพบผู้รับการศึกษา หรือแต่ละครั้งที่ให้การช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริม เพื่อประเมินผลว่าสิ่งที่ทำไปนั้นถูกต้องให้ผลดีหรือไม่ ถ้าไม่ให้ผลดีแสดงว่าไม่ถูกต้อง จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต่อไป

การติดตามผลทุกครั้งควรเขียนสรุปผลการติดตาม ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหาในโอกาสต่อไป และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาผู้ประสบปัญหาคนต่อไปด้วย

ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

การสรุปผลและการให้ข้อเสนอแนะ อาจทำได้ทั้งในขณะที่ทำการศึกษารายกรณี หรือหลังจากทำการศึกษารายกรณีแล้ว โดยทั่วไปพบว่ามักทำควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพของการศึกษารายกรณี และก่อนปิดการศึกษารายกรณีเป็นครั้งสุดท้าย ควรสรุปผลของการศึกษารายกรณีไว้ทั้งหมด และให้ข้อเสนอแนะไว้สำหรับผู้ที่จะมาศึกษาบุคคลรายนี้ หรือผู้ที่สนใจต่อไป

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 372) กล่าวว่า การให้ข้อเสนอแนะที่ดีควรให้ไว้หลายทาง และอย่างน้อยควรเสนอไว้ 3 ทาง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษารายกรณี
2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษารายกรณี
3. ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลที่สนใจหรือบุคคลที่จะศึกษาในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ต่อไป

1.1.5 วิธีการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีให้บรรลุจุดมุ่งหมายและเกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้ศึกษารวมถึงผู้รับการศึกษา นั้น จะต้องใช้วิธีควบคู่กันไป 2 วิธี ดังนี้

1. การศึกษาประวัติรายกรณี (Case History)
2. การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference)

1. การศึกษาประวัติรายกรณี (Case History)

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 579) ได้ให้ความหมายของการศึกษาประวัติรายกรณีไว้ว่าเป็นการจดบันทึก หรือการรายงานผลจากการใช้วิธีการศึกษา โดยหัวข้อของการจดบันทึกการศึกษาประวัติรายกรณี มีลักษณะคล้ายคลึงหรือเช่นเดียวกับการศึกษารายกรณี เช่น กล่าวถึงลักษณะของผู้รับการศึกษา สาเหตุที่ศึกษา วิธีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การวินิจฉัย การสรุปผลและข้อเสนอแนะ ตลอดจนการติดตามผล ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวได้กล่าวไว้แล้วในกระบวนการศึกษารายกรณี

2. การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference)

2.1 ความหมายของการประชุมปรึกษารายกรณี

จำเนียร ช่วงโชติ (2522 : 196) กล่าวว่า การประชุมปรึกษารายกรณี คือ การนำบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ทำการปรึกษารายกรณีนั้น มาประชุมร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือ เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตีความหมาย และสังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกัน ตลอดจนพิจารณาช่วยเหลือแนะแนวเด็กเป็นระยะไป

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 599) ให้ความหมายของการประชุมปรึกษารายกรณี ว่า คือ การประชุมกันของบุคคลหลายฝ่าย เพื่อระดมความคิดและร่วมกันแสดงความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุม ที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาหรือป้องกัน ส่งเสริมบุคคลที่รับการศึกษานั้นๆ

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2529 : 73) กล่าวว่า การประชุมปรึกษารายกรณี หมายถึง การประชุมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาและให้ข้อสรุปในเรื่องการวิเคราะห์ ตีความ การป้องกัน การช่วยเหลือผู้ถูกศึกษา

ธีรวิมล ปทุมพรรัตน์ (2530 : 216) กล่าวว่า การประชุมปรึกษารายกรณี คือ การประชุมพิจารณาสาเหตุของพฤติกรรม โดยอาศัยประวัติที่สืบได้เป็นเกณฑ์ ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยครูแนะแนว พยาบาล และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ

นอกจากนั้นพนม ลิมอารีย์ (2530 : 26) กล่าวว่า การประชุมปรึกษารายกรณี คือ การประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการศึกษาที่จะต้องทำร่วมกันเป็นคณะ

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การประชุมปรึกษารายกรณี หมายถึง การประชุมร่วมกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกศึกษา เพื่อระดมความคิดและร่วมแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์และวินิจฉัยหาสาเหตุของพฤติกรรม ตลอดจนหาทางช่วยเหลือ ส่งเสริม ป้องกัน หรือแก้ไขพฤติกรรมต่างๆ ให้แก่บุคคล

2.2 ประโยชน์ของการร่วมประชุมปรึกษารายกรณี

การประชุมปรึกษารายกรณี มีประโยชน์ดังนี้

1. เป็นประโยชน์โดยตรงกับบุคคลที่ถูกศึกษารายกรณี ซึ่งจะได้รับการช่วยเหลือให้มีการปรับตัวเอง และแก้ไขปัญหาตนเองให้ดียิ่งขึ้น
2. เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมในการประชุม โดยเฉพาะครูจะได้เห็นคุณประโยชน์ของการศึกษารายกรณี
3. ช่วยให้ผู้ถูกศึกษาได้รับการพิจารณาปัญหาตามข้อเท็จจริง และเป็นการลดความไม่เอียงหรือการมองบุคคลในแง่ร้ายต่างๆ โดยไม่มีการพิจารณาอย่างแท้จริง เช่น ครูมองนักเรียนคนหนึ่งว่าเป็นเด็กเกียจคร้าน ขอบโกหก ขอบขโมย เป็นต้น

2.3 รูปแบบของการประชุมปรึกษารายกรณี

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 600-603) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการประชุมปรึกษารายกรณีว่ามี 3 รูปแบบ ดังนี้

2.3.1 การประชุมเฉพาะผู้เชี่ยวชาญในปัญหา หรือกรณีนั้นๆ และผู้ใกล้ชิดตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เป็นต้น

2.3.2 การประชุมกลุ่มใหญ่ จะประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา ครูแนะแนว เป็นต้น
2. ผู้ใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง เป็นต้น
3. ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา เป็นต้น

2.3.3 การประชุมกลุ่มเล็ก จะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับปัญหาหรือกรณีนั้นๆ โดยตรง เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครองของผู้รับการศึกษา

จากรูปแบบของการประชุมปรึกษารายกรณีดังกล่าว รูปแบบที่ 2 เป็นที่นิยมใช้มากที่สุด และจะต้องเน้นการรักษาความลับมากที่สุด นอกจากนั้นการประชุมปรึกษารายกรณีทุกรูปแบบ จะต้องมีการประชุม ซึ่งอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้อาวุโส และจะต้องมีผู้ศึกษารายกรณีเป็นผู้รายงานผลจากการศึกษา ตลอดจนถึงแจ้งเหตุผลหรือจุดมุ่งหมายส่วนเวลาที่ใช้ในการประชุมมักใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง โดยใช้ช่วงเวลาที่สมาชิกทุกคนหรือส่วนใหญ่พร้อม ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการประชุมกลุ่มเล็ก

2.4 กระบวนการในการจัดประชุมปรึกษารายกรณี

กระบวนการประชุมปรึกษารายกรณี มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ
2. ขั้นตอนการประชุม
3. ขั้นตอนการประชุม

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ในขั้นเตรียมการ มีการปฏิบัติดังนี้

1.1 การเตรียมบุคคล โดยการออกจดหมายเชิญไปยังประธาน และสมาชิก โดยระบุวัน เวลา สถานที่ และจุดมุ่งหมายในการประชุม

1.2 เตรียมสถานที่เป็นการจัดสถานที่ล่วงหน้าให้มีขนาดพอเหมาะกับสมาชิก รวมทั้งระบบแสง เสียง ที่จำเป็นต้องใช้ในการประชุม

1.3 เตรียมข้อมูล อาจเตรียมเฉพาะผู้ศึกษารายกรณี สำหรับรายงานในที่ประชุม หรืออาจมีบันทึกย่อแจกสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม ซึ่งแล้วแต่กรณี

2. ขั้นตอนการประชุม

ในการดำเนินการประชุม มีการปฏิบัติดังนี้

2.1 ประธานกล่าวเปิดการประชุม และแนะนำผู้ศึกษารายกรณีพร้อมทั้งอนุญาตให้ผู้ศึกษารายกรณีรายงานผลการศึกษากับสมาชิกในที่ประชุม

2.2 ผู้ทำการศึกษารายกรณียางานข้อมูลต่างๆที่ศึกษาไปแล้วแก่ที่ประชุม

2.3 ประธานเปิดโอกาสให้สมาชิกซักถามข้อมูลหรือข้อสงสัยจากผู้ศึกษา

2.4 สมาชิกทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น

2.5 ประธานสรุปข้อพึงปฏิบัติ ตามความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่

ประชุม โดยมีเลขานุการเป็นผู้จัดบันทึกการประชุม และปิดการประชุม

3. ขั้นตอนการประชุม

การยุติการประชุมศึกษารายกรณี กระทำเมื่อประธานสรุปข้อพึงปฏิบัติตามความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุมแล้ว ประธานจะกล่าวขอบคุณสมาชิกและปิดการประชุม

2.5 ข้อควรระวังในการประชุมปรึกษารายกรณี

การประชุมปรึกษารายกรณี ผู้เข้าร่วมประชุมมีข้อควรระวังดังนี้

1. จะต้องให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริงโดยปราศจากอคติ

2. ไม่นำคำกล่าวที่ไม่มีพยานหลักฐานมาแสดงได้จริงมากล่าวในที่ประชุม

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

ภรณ์ ธรรมภรณ์พิลาส (2513 : 73-77) ได้ทำการศึกษาสาเหตุการหนีเรียนของนักเรียน 8 คน พร้อมทั้งวิธีการให้คำปรึกษาเพื่อให้การช่วยเหลือ ผลปรากฏว่าสาเหตุที่ทำให้เด็กหนีเรียนนั้นแตกต่างกันในแต่ละราย เด็กบางรายมีปัญหาเกี่ยวกับความสามารถทางการเรียนมากกว่าเพื่อนๆ ในห้องเรียนเดียวกัน ทำให้เมื่อการเรียน ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นๆ ได้ เด็กบางรายมีปัญหาทางด้านอารมณ์ ขาดความรักจากบิดามารดา มองโลกในแง่ร้าย มีปัญหากับน้ำหนักตัว ไม่ยอมรับความจริง บางครั้งสาเหตุการหนีเรียนเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูตามใจเกินไป และอยู่ในกลุ่มเพื่อนเกเร มีการเรียนอ่อน มีปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่บ้าน และมีปัญหาทางด้านสังคม ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้เพราะถูกผู้ปกครองใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดตามกฎเกณฑ์มากเกินไป

สาริกา กาณจนะ (2518 : 87-92) ได้ศึกษารายกรณีนักเรียน 6 คน โดยผ่านการบำบัดด้วยหนังสือ เพื่อให้เด็กมีการยอมรับตนเอง ลดความวิตกกังวลและมีความเอื้อเฟื้อ ซึ่งเป็นกลุ่มปัญหา 3 กลุ่ม โดยแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มปัญหาละ 2 คน แล้วนำมาศึกษาเฉพาะคน เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมและความคิดเห็น หลังจากการบำบัดด้วยหนังสือโดยใช้การทดสอบด้วยแบบสอบถาม ผลปรากฏว่า เด็กมีการยอมรับตนเองมากขึ้น เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 3 กลุ่มปัญหา

ประจิม เมืองแก้ว (2536 : 132-141) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คือ สาเหตุจากตัวนักเรียน สาเหตุจากภูมิหลังทางครอบครัว และสาเหตุจากปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน สาเหตุจากตัวนักเรียนที่พบ ได้แก่ บุคลิกภาพไม่เหมาะสม ขาดแรงจูงใจในการเรียน การมีนิสัยการเรียนที่ไม่ถูกต้อง การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษา ปัญหาสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง และปัญหาพื้นฐานทางการศึกษาดำเนิน สาเหตุจากภูมิหลังทางครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ระดับการศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ ปัญหาความสัมพันธ์ทางบ้านไม่ดีและปัญหาสิ่งแวดล้อมทางบ้านไม่ดี ส่วนสาเหตุปัญหาการจัดการเรียนการสอนไม่เหมาะสม การมีจำนวนอาจารย์ผู้สอนไม่สมดุลกับจำนวนนักเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

อังสนา เปศะนันท์ (2536 : 91) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมสุดโต่ง ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสุดโต่งของนักเรียน มีสาเหตุจากลักษณะส่วนตัวของเด็กที่มีพัฒนาการบุคลิกภาพไม่เหมาะสม มาจากสภาพครอบครัวแตกแยก บิดามารดามีการทะเลาะกันบ่อย ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ที่อยู่อาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด ซึ่งมีการระบาดของยาเสพติด

รุ่งทิพย์ ยอดประตุ (2537 : 106-109) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนมีสาเหตุมาจากตัวเด็ก โดยปัญหาที่พบ คือ เด็กขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา ทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ส่วนสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่พบคือ สภาพครอบครัว การอบรมสั่งสอน บรรยากาศของครอบครัว การประพฤติปฏิบัติของบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนและอีกสาเหตุหนึ่ง คือ การเลือกคบเพื่อน

ธวัชวรรณ พิมพ์งาม (2538 : 137-143) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการปรับตัว ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนมีสาเหตุมาจากลักษณะส่วนตัวของเด็ก คือ เด็กเกิดความไม่สบายใจ และมีความเครียดเนื่องมาจากการไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองได้ อีกสาเหตุหนึ่งคือ สิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

ดวงกมล วงศ์ศรีหัส (2541 : 156-163) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปรับตัวในครอบครัวของนักเรียนมีสาเหตุมาจากนักเรียนมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม การเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ระดับการศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่ดี

สุนีย์ ธีรวิรุฬห์ (2542 : 81-92) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมีสาเหตุมาจาก นักเรียนมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ระดับการศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำและการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่ไม่ถูกต้อง ส่วนบรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้ และเห็นว่ามีการบังคับมากเกินไป ด้านสัมพันธภาพทางสังคมกับกลุ่มเพื่อนทั้งในและนอกโรงเรียนไม่สามารถปรับตัวได้ และเรียกร้องความสนใจกับกลุ่มเพื่อน จึงมักเกิดปัญหากับเพื่อนอยู่เสมอ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่ดี

จากการศึกษารายกรณีในเรื่องดังกล่าวข้างต้นพบว่า การศึกษารายกรณีสามารถใช้ได้ผลเกี่ยวกับการค้นหาสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา สามารถแก้ไขและลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและวัยรุ่น อันจะก่อให้เกิดความดีต่อตนเองและสังคม โดยการศึกษากรณีนี้ได้มีการช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริมแก่ผู้รับการศึกษา ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษารายกรณีที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น ผู้รับการศึกษา มีความเข้าใจและยอมรับในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตนเอง และสามารถพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่ดีและเหมาะสมขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่า การศึกษารายกรณี เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถใช้แก้ปัญหาและลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชสิทธิธาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกเพื่อน

ความหมายของพฤติกรรมรังแกเพื่อน

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ (2530 : 447) ได้ให้ความหมายว่า “ รังแก ” หมายถึง การกระทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน

ละเมียด ลิ้มอักษร (สมพร สุทัศน์. 2531 : 43 ; อ้างอิงจาก ละเมียด ลิ้มอักษร. 2518 : 2-6) กล่าวว่าเด็กที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน มักจะชอบรังแกเด็กที่เล็กและอ่อนแอกว่า ด้วยการแสดงออกต่อเพื่อนให้ได้รับความเจ็บปวดหรืออับอาย เช่น แย่งเหย้า ล้อเลียน แย่งของ ช่มชู้ บังคับเพื่อความสนุก แกล้งตี ผม เหยียบเท้า ผลัก เขกหัว ตบหน้า และพูดถึงจุดอ่อนหรือปมด้อยของเพื่อน เป็นต้น

นอกจากนั้น พรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 21) ได้สรุปความหมายของ “พฤติกรรมรังแกเพื่อน” ว่า หมายถึง การกระทำของนักเรียนต่อเพื่อนให้ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งได้แก่ การแย่งของเพื่อน ทำลายของเพื่อน ตี ตะ ผลักใส และขว้างสิ่งของใส่เพื่อน

สาเหตุการเกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อน

ได้มีนักจิตวิทยาและนักวิจัยพฤติกรรมศาสตร์กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิด “พฤติกรรมรังแกเพื่อน” และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาไว้หลายท่าน ดังนี้

สมพร สุทัศน์ (2531 : 45) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการที่เด็กมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนไว้ว่า

1. เป็นเด็กที่พ่อแม่ไม่ต้องการและเกลียดชัง ทอดทิ้งจนทำให้เด็กรู้สึกกลัวเหงา โดดเดี่ยวและน้อยเนื้อต่ำใจ ในที่สุดรู้สึกเคียดแค้นชิงชัง
2. เป็นเด็กที่ได้รับการกลั่นแกล้ง และโดนรังแกมาก่อน
3. ขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่และคนข้างเคียง
4. พ่อแม่เข้มงวดกวดขันและเจ้าอารมณ์ ใช้อำนาจข่มขู่มากเกินไป ทำให้เด็กกลัวและเก็บกดอารมณ์นั้นไว้
5. เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่และพี่น้องแตกความสามัคคี
6. ครูชอบใช้อำนาจเกินเหตุ
7. ครูไม่ยุติธรรม
8. เกิดจากการรบกวนหรือการต่อสู้
9. เกิดจากสัญชาตญาณทางการทำลาย
10. เกิดจากความไม่แน่ใจในเรื่องราวต่างๆ เข้าใจเรื่องราวไม่แจ่มชัด จึงเกิดความคับข้องใจซึ่งนำไปสู่การก้าวร้าวได้
11. เด็กมีนิสัยขี้ขลาดไม่ใช่นักสู้
12. มีปมด้อยจึงทำสิ่งต่างเพื่อสร้างปมเด่น
13. บางรายพ่อแม่รัก ตามใจ และสนับสนุนให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวรังแกผู้อื่น

พรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 21-22) ได้สรุปสาเหตุที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ดังนี้

1. ความบกพร่องส่วนตัวของเด็ก

ความบกพร่องนี้ ได้แก่ ความบกพร่องที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากความเจริญเติบโตในด้านต่างๆ ของเด็กช้าหรือเร็วผิดปกติ ความบกพร่องของอวัยวะรับสัมผัส ความบกพร่องในการพูด ความพิการต่างๆ และความไม่สามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากอารมณ์ และความเป็นอยู่ทางบ้าน เด็กที่มีความบกพร่องในทางร่างกายและจิตใจ ย่อมไม่สามารถจะเรียนหรือทำกิจกรรมได้ดีเท่ากับเด็กที่มีความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจ เด็กเหล่านี้จะเกิดความคับข้องใจ

2. สภาพครอบครัวขาดความอบอุ่น

การขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัว คือ ครอบครัวอยู่ในสภาพบ้านแตก เช่น พ่อแม่หย่าร้างกันหรือแยกกันอยู่ หรือพ่อแม่ต้องเดินทางไกลไปจากบ้านนานๆ เป็นประจำ หรือพ่อแม่ทะเลาะกันเป็นประจำ เด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัวประเภทนี้มักเป็นเด็กที่มีปัญหา มักแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมอยู่เสมอ

3. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง

เด็กที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้งไม่เอาใจใส่ดูแล จะกลายเป็นเด็กที่ต้องการความรักจากบิดามารดาเป็นอย่างมาก เมื่อไม่ได้รับความรักที่ตนต้องการ เด็กเหล่านี้จะกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม เด็กประเภทนี้ส่วนมากมักจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ พยายามเรียกร้องความสนใจด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ส่งเสียงดัง ประพฤติตนเป็นเด็กเกเร เป็นต้น

4. เด็กที่ถูกตามใจมากเกินไป

เด็กที่บิดามารดารักและเอาใจใส่มากเกินไป ก็จะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้เหมือนกับเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กประเภทนี้มักแสดงออกด้วยการเห็นแก่ตัว ขอบรังแกผู้อื่น ไม่ยอมรับผิดชอบต่องาน ดูถูกผู้อื่น

5. ความต้องการตำแหน่งทางสังคมหรือความสำเร็จที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

เด็กประเภทนี้จะพยายามเรียกร้องความสนใจ ให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของตน ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การวางอำนาจเหนือเพื่อน การแสดงตนเป็นหัวหน้าแก๊ง ก่อความสงบ เป็นต้น

วิณี ชิตเชตวงศ์ (2537 : 214-215) ได้กล่าวถึงต้นเหตุแห่งพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กไว้ดังนี้

1. บ้านที่ไม่สมบูรณ์ เช่น บิดามารดาหย่ากัน แยกกันอยู่ หรือบิดามารดาทะเลาะวิวาทกันเสมอๆ บ้านดังกล่าวเป็นต้นเหตุให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้มาก

2. ความบกพร่องในทางส่วนตัว อันได้แก่ ความบกพร่องที่เกิดขึ้นเนื่องจากความเจริญเติบโตในด้านต่างๆ ช้าหรือเร็วกว่าปกติ ความบกพร่องของอวัยวะรับสัมผัส ความบกพร่องในการพูด ความพิการต่างๆ และความไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากอารมณ์และความเป็นไปของบ้าน เด็กที่มีความบกพร่องในทางกายหรือทางจิตใจดังได้กล่าวมานี้ ย่อมไม่สามารถประกอบการเรียน การทำกิจกรรมได้ดีเท่ากับเด็กที่มีความสมบูรณ์

3. การถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้งไม่เอาใจใส่ดูแล เด็กประเภทนี้ต้องการความรักจากบิดามารดาเป็นอันมาก แต่ก็ไม่ได้รับความรักดังที่ต้องการ จึงมักกลายเป็นผู้วางตนในสังคมไม่ได้ ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นผู้มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในภายหลัง อาการที่เด็กพวกนี้แสดงออกมาส่วนมากคือ พยายามเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นด้วยวิธีต่างๆ โดยมากจะเป็นผู้ขี้อาย ไม่สุข ชอบรบกวนผู้อื่น หรือเด็กบางคนอาจจะแยกตัวเองออกจากสังคมโดยสิ้นเชิง

4. การถูกถ่มมามากเกินไป เด็กที่บิดามารดารักและถ่มมามากเกินไปนั้น มักมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้มากเหมือนกับเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กประเภทนี้มักแสดงออกด้วยการเห็นแก่ตัว ชอบเบียดเบียนคนอื่น ไม่ยอมรับผิดชอบต่องาน และมักดูถูกคนอื่น เด็กประเภทนี้ต้องได้รับการฝึกฝนทางสังคมให้มาก

5. การสอนในโรงเรียนไม่ดี เด็กอาจมีปัญหาได้เนื่องมาจากโรงเรียนและครู กล่าวคือ โรงเรียนบางแห่งไม่เอาใจใส่ให้ความรักและเข้าใจนักเรียนเท่าที่ควร ซึ่งมักสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับเด็กได้มาก อาจทำให้เด็กมีการปรับตัวต่อสังคมยากขึ้น และมีอารมณ์ที่ไม่มั่นคงได้

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 13-15) ได้กล่าวถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาไว้ดังนี้

1. พันธุกรรม

นักวิทยาศาสตร์และนักพฤติกรรมศาสตร์ยืนยันว่า ความสามารถ พัฒนาการ การปฏิบัติตน บางประการ ระดับสติปัญญาและอารมณ์สามารถถ่ายทอดได้โดยทางกรรมพันธุ์ ดังนั้นพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนา เช่น ความเกรง ความเป็นอันธพาล ก็น่าจะถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ได้เช่นเดียวกัน

2. สารเคมีในร่างกาย

ความไม่สมดุลของสารเคมีในร่างกาย มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรมบางอย่าง เช่น หลังจากได้รับอุบัติเหตุ ระบบประสาทได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง เกิดความไม่สมดุลของสารเคมีในร่างกาย ส่งผลให้เกิดความผิดปกติในความคิด การรับรู้และด้านอารมณ์ซึ่งนักพฤติกรรมศาสตร์ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมในโรงเรียนนั้น มีเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีสาเหตุมาจากความผิดปกติของระบบประสาท ความผิดปกตินี้ จะมีผลกระทบกระเทือนต่อความสามารถในการเรียนรู้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และบุคลิกภาพของเด็ก

3. สภาพทางครอบครัว

สภาพของครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู มีความสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กมาก เช่นเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างกันหรือแยกกันอยู่ อาจจะขาดความอบอุ่น รู้สึกว่าเหงาขาดที่พึ่ง อันมีผลต่อปัญหาทางอารมณ์โดยตรง และทำให้ผลการเรียนต่ำ หรือเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดามีอารมณ์ร้าย ซึ่งอาจแสดงออกมาในลักษณะของการจู้จี้จุกจิกทางอารมณ์ โกรธจัด ก้าวร้าว ด่าทอต่างๆนาๆอาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทำนองเดียวกัน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลอันสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็ก ครูควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่เด็กและผู้ปกครอง ในการแก้ปัญหาดังกล่าวเท่าที่จะทำได้ ปัญหาบางอย่างก็เป็นปัญหาใหญ่และสลับซับซ้อน ผู้ปกครองของเด็กจะต้องร่วมมือกับหลายฝ่ายในการหาแนวทางแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก

4. สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ของเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน เด็กที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ดี เช่น ชุมชนแออัด มีเพื่อนบ้านเป็นเด็กเกเร ไร้เหตุผล คำของผิดกฎหมาย อาจชักจูงให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร หรือเด็กที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่จากสภาพแวดล้อมที่เป็นชนบท เข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อเรียนต่อหรือหางานทำ อาจปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ไม่ได้ ทำให้เกิดความคับข้องใจและอาจก่อปัญหาขึ้นในสังคมได้

5. ความต้องการของบุคคล

นอกจากปัจจัย 4 อันเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของมนุษย์แล้ว ต้องการความรัก การยอมรับในสังคม ก็เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ โดยเฉพาะเด็ก เด็กที่ไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนอาจจะแสดงออกในรูปพฤติกรรมหลายแบบเพื่อให้เป็นจุดเด่น และได้รับความสนใจจากครูและเพื่อนนักเรียนอื่นๆ บางครั้งก็มีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ขัดกับสังคม เด็กบางคนที่ไม่ได้มีเป้าหมายการเรียนรู้ อาจจะหาเรื่องกับเพื่อน ชอบทะเลาะวิวาท ซกต๋อย ก้าวร้าว ส่งเสียงดังเป็นที่น่ารำคาญเพียงเพื่อให้คนอื่นสนใจตนและยอมรับตนเท่านั้น

นอกจากนี้ พรณี ชูทัย (2523 : 2-20) ได้กล่าวว่า การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นขึ้นอยู่กับสาระสำคัญสองประการ คือ

1. ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกไปแล้วได้รับการเสริมแรง ทำให้บุคคลพอใจกับพฤติกรรมนั้น จึงแสดงพฤติกรรมนั้นจนเป็นนิสัยและกลายเป็นบุคลิกภาพไปในที่สุด

2. แรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม อันได้แก่ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และแรงจูงใจทางสังคม ก็เป็นตัวกระตุ้นและควบคุมแนวทางในการเกิดพฤติกรรม

จากเอกสารข้างต้น กล่าวโดยสรุปว่า “พฤติกรรมรังแกเพื่อน” เป็นการกระทำที่แสดงออกต่อเพื่อนให้ได้รับความเดือดร้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจด้วยการใช้กำลัง และวาจาที่ไม่เหมาะสม โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ พันธุกรรม ความบกพร่องของร่างกาย ความต้องการทางสังคม หรือความสำเร็จของบุคคลที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการความรักและการยอมรับ บุคลิกภาพส่วนบุคคล การเรียนรู้ และแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม นอกจากนี้ พฤติกรรมรังแกเพื่อนยังมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมทางบ้าน และทางโรงเรียน รวมไปถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือครูอีกด้วย ดังนั้น จึงควรได้มีการแก้ไขให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แสดงออกต่อเพื่อนไปในแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2.1 งานวิจัยต่างประเทศ

ได้มีผู้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกเพื่อนไว้ดังนี้

สลี และ ริกบี้ (Slee and Rigby, 1993 : 371-373) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบบุคลิกภาพของไอเซนค์ (Eysenck) และการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนและผู้ถูกรังแก โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนชายชาวออสเตรเลียที่มีอายุระหว่าง 7-13 ปี จำนวน 87 คน จากการตอบแบบสำรวจบุคลิกภาพของไอเซนค์ และแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเองของคูเปอร์สมิทพบว่า

เด็กที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวและเห็นคุณค่าในตนเอง มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน ส่วนเด็กที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวและเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มีแนวโน้มจะเป็นผู้ถูกรังแก

และเนื่องจากงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกเพื่อนมีจำนวนน้อย จึงขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกัน คือ พฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนเพิ่มเติม ดังนี้

บูลล็อกและบราวน์ (Bullock and Brown. 1972) ทำการวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆ โดยให้ครู 112 คน ผู้ซึ่งสอนนักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์ (Emotionally Disturbed Children) ทำแบบสำรวจความคิดเห็นชื่อ Behavioral Dimension Rating Scale ซึ่งแบบสำรวจนี้แบ่งประเภทของนักเรียนตามพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้เป็น 4 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง พวกก่อกวนชอบแสดงออกก้าวร้าว ประเภทที่สอง ได้แก่ พวกที่ชอบเก็บตัว ประเภทที่ 3 พวกที่มีความวิตกกังวล และประเภทที่สี่ พวกที่มีช่วงความสนใจสั้น ขาดความรับผิดชอบ ผลปรากฏว่าร้อยละ 96 ของครูทั้งหมดลงความเห็นว่า พฤติกรรมประเภทก่อกวน ชอบแสดงออกและก้าวร้าวเป็นปัญหาร้ายแรงอันดับแรก สำหรับประเภทเก็บตัว และประเภทที่มีช่วงความสนใจสั้น ขาดความรับผิดชอบ เป็นปัญหารองลงมาตามลำดับ

อเล็กซานเดอร์และแอฟเฟิล (Alexander and Apfel. 1976 : 97-99) ได้ใช้ตารางเสริมแรงประเภทต่างๆ เพื่อปรับพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนของนักเรียนอายุระหว่าง 7-13 ปี จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนของนักเรียนลดลงและพฤติกรรมการตั้งใจเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 62 เป็นร้อยละ 92 ของเวลาเรียนทั้งหมด

ลาकिन (Larkin. 1998 : 139) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม เพื่อปรับปรุงแก้ไขการนับถือตนเอง การรู้จักควบคุมตนเอง และควบคุมพฤติกรรมในห้องเรียน (พฤติกรรมแทรกแซงและก่อกวน) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 6-10 ปี จาก 2 โรงเรียนในรัฐจอร์เจียจำนวน 52 คน เป็นนักเรียนอเมริกันแอฟริกันจำนวน 19 คน นักเรียนอเมริกันจำนวน 32 คน และนักเรียนที่พูดภาษาสเปนจำนวน 1 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีการนับถือตนเอง รู้จักควบคุมตนเอง และควบคุมพฤติกรรมในห้องเรียนของตนเองได้ดีขึ้น หลังจากได้รับการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม

แมคดูกอล (Mcdougal. 1999 : 85-87) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนับถือตนเองและพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียน อันได้แก่ ชนมากผิดปกติ การต่อต้านสังคมและก้าวร้าว ของเด็กชายที่มีอายุระหว่าง 8-11 ปี ซึ่งเคยได้รับการรักษาจากศูนย์สุขภาพจิตจำนวน 100 คน ผลการศึกษาพบว่า การนับถือตนเอง ที่ได้จากการตรวจสอบความสัมพันธ์และความขัดแย้งกับพ่อแม่ของเด็ก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนมากกว่าปัจจัยภายในตัวบุคคลและทัศนคติที่มีต่อโรงเรียน

2.2.2 งานวิจัยภายในประเทศ

ได้มีผู้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกเพื่อนไว้ดังนี้

พรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 46-53) ได้ทำการทดลองให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจำนวน 14 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง หลังจากได้รับการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และเนื่องจากงานวิจัยภายในประเทศเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกเพื่อนมีจำนวนน้อย จึงนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกัน คือ พฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนเพิ่มเติม ดังนี้

ปภาวดี แฉ่งศิริ (2527 : ข) ได้ทำการศึกษาผลของการควบคุมตนเอง ต่อพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 54 คน ผลการวิจัยพบว่าการควบคุมตนเองสามารถลดพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้

สุนันทา พุ่มวารี (2529 : ข) ได้ศึกษาผลการเสริมแรงแบบดีอาร์แอลต่อการลดพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนวลนรดิศ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนสูงในวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 6 คน โดยสุ่มจาก 2 ชั้นเรียน ชั้นเรียนละ 3 คน และสุ่มชั้นเรียนเพื่อให้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้การเสริมแรงแบบดีอาร์แอลมีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม

ประภาพรพรณ นาคข้าพันธ์ (2530 : 61-71) ได้ทำการศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนลดลงหลังจากได้รับการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รุ่งทิพย์ ยอดประดู่ (2537 : 100-109) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียน โรงเรียนนาหลวง สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน ผลการศึกษาพบว่า หลังจากทำการศึกษารายกรณี เด็กนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ศรีตลา ตูลเตมีย์ (2540 : 121-131) ได้ทำการลดพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีระดับอายุ 12-14 ปี จำนวน 3 คน ซึ่งมีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ด้วยวิธีการเสริมแรงพฤติกรรมแบบดีอาร์เอในการทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมแบบดีอาร์เอ ที่ความถูกต้องของการทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์ จะแสดงพฤติกรรมตั้งใจทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น และจะแสดงพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนลดลง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกเพื่อนและพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียน สรุปได้ว่า วิธีการที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมหรือลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมดังกล่าว ได้แก่ การใช้ตารางเสริมแรงประเภทต่าง ๆ การเสริมแรงแบบดีอาร์แอล การเสริมแรงแบบดีอาร์เอ การควบคุมตนเอง การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง การให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม และการศึกษาวิจัย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

ความหมายของการให้คำปรึกษา

รอกเจอร์ส (ธีระ มุลธิยะ. 2530 : 20 ; อ้างอิงจาก Roger. 1942) กล่าวว่า การให้คำปรึกษา คือ กระบวนการที่ผู้รับคำปรึกษา ได้รับการช่วยเหลือให้รู้จักช่วยตนเอง ซึ่งเน้นถึงด้านสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาไว้ว่า การให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยโครงสร้างของสัมพันธภาพที่จะเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้เข้าใจตนเอง ในระดับที่จะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่วิถีทางที่จะดำเนินชีวิตได้ดีขึ้น

กู๊ด (Carter V. Good. 1945 : 110) ได้ให้ความหมายของการให้คำปรึกษา คือ การช่วยเหลือบุคคลเป็นรายบุคคล ในปัญหาส่วนตัว ปัญหาการเรียน หรือปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชีพ ซึ่งข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ต้องนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาทางช่วยแก้ปัญหาด้วยความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ชำนาญเป็นพิเศษ และการช่วยเหลือนี้มักใช้วิธีสัมภาษณ์เป็นการส่วนตัว จะทำให้ผู้ได้รับการแนะแนวได้รับการสอนให้รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง

เร็นน์ (C.G. Wrenn. 1951 : 98) ได้ให้ความหมายของการให้คำปรึกษา คือ การให้คำปรึกษาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคนที่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงและมีจุดมุ่งหมาย กระบวนการของการให้คำปรึกษาจะเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ ตามธรรมชาติ หรือลักษณะความต้องการของนักเรียน กระบวนการนี้มีความร่วมมือของผู้ให้และผู้รับอยู่เสมอ และมีจุดสนใจของตนเองอย่างแจ่มแจ้งและการตัดสินใจอย่างแน่วแน่ หรือการกำหนดแนวทางของตนโดยนักเรียนเอง

ทองเรียน อมรวิฑูล (2528 : 185) กล่าวว่า การให้คำปรึกษา ก็คือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้มาขอรับคำปรึกษา เพื่อให้เข้าใจความหมายของการให้คำปรึกษาดียิ่งขึ้น

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2529 : 124) กล่าวว่า บริการให้คำปรึกษา เป็นกระบวนการช่วยเหลือและในกระบวนการนี้จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพของการช่วยเหลือระหว่างผู้ให้คำปรึกษา และผู้รับคำปรึกษา เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น สามารถตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่างๆ ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสบายใจขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติ ความรู้สึก ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ในวิถีทางที่ดีขึ้น และสามารถวางแผนโครงการของตนได้อย่างเหมาะสม

เจียรนัย ทรงชัยกุล (รวีวรรณ ชินะตระกูล. 2529 : 182 ; อ้างอิงจาก เจียรนัย ทรงชัยกุล. 2529) กล่าวว่า การให้คำปรึกษา คือ บริการที่สำคัญประการหนึ่งของการแนะแนว ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจงมากกว่าการแนะแนว และมีกระบวนการช่วยเหลือบุคคลปกติที่ประสบปัญหาโดยทั่วไป ซึ่งไม่ใช่ปัญหาทางอารมณ์ที่ลึกซึ้ง หรือปัญหาทางด้านพฤติกรรมที่สลับซับซ้อน หรือมีปัญหาความผิดปกติทางจิต แต่เป็นการช่วยเหลือให้เขาสามารถตัดสินใจ วางโครงการในอนาคต ตลอดจนพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การให้บริการให้คำปรึกษามักจัดขึ้นในโรงเรียน หรือสถานศึกษาและผู้ให้บริการปรึกษา คือ ครูแนะแนว

เกษณี สัมมาศาล (2533 : 11) กล่าวว่า การให้คำปรึกษา ก็คือ กระบวนการช่วยเหลือบุคคลเป็นการส่วนตัวระหว่างผู้ให้คำปรึกษา และผู้รับคำปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้รับคำปรึกษามีความเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น พร้อมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามที่เขาสามารถจะพัฒนาได้ ทั้งนี้เพื่อให้เขารู้จักช่วยตนเองได้ดีในที่สุด

จากความหมายของการให้คำปรึกษาดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปความหมายของการให้คำปรึกษาได้ว่า การให้คำปรึกษา เป็นกระบวนการของสัมพันธภาพในการให้ความช่วยเหลือบุคคล ระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้รับคำปรึกษามีความเข้าใจในตนเองและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำศักยภาพในตนเองมาใช้ได้อย่างเหมาะสม และมีการเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปตามแนวทางที่ตนปรารถนา

จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษา

ยอร์ช และ คริสเตียนี (วัชร ทรัพย์มี, 2533 : 6 ; อ้างอิงจาก Gough and Cristiani, 1981) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คือ การส่งเสริมให้ผู้รับคำปรึกษาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่แนวทางที่พึงปรารถนา
2. ส่งเสริมความสามารถของผู้รับคำปรึกษาในการตัดสินใจ และวางโครงการในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เหตุผลพิจารณาสภาพความเป็นจริงอย่างรอบคอบ
3. ส่งเสริมการปรับปรุงสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นๆ จะช่วยให้เขาสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างมีความสุข
4. ส่งเสริมทักษะของผู้รับคำปรึกษาในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตได้

หลักของการให้คำปรึกษา

รวีวรรณ ชินะตระกูล (2538 : 184) ได้กล่าวถึงหลักการให้คำปรึกษาไว้ว่า การให้คำปรึกษามีหลายระดับ ระดับที่ไม่ยุ่งยากและไม่ซับซ้อน ได้แก่ การให้คำปรึกษาปัญหาทั่วๆ ไปของครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชาที่ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ซึ่งโดยทั่วไปครูอาจารย์ มักจะเกี่ยวข้องและให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ ส่วนการให้คำปรึกษาที่ยุ่งยากและซับซ้อนมักจะเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับทางอารมณ์ การเลือกหรือการตัดสินใจ และปัญหาทางจิตซึ่งจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการหลายอย่าง ตลอดจนต้องอาศัยเวลาและประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสูงรัง (2540 : 2) ได้กล่าวถึงหลักการให้คำปรึกษาไว้ดังนี้

1. ผู้รับคำปรึกษาต้องซื่อสัตย์ สนใจ จริงใจ และยอมรับผู้รับคำปรึกษา
2. ผู้รับคำปรึกษาต้องทำให้ผู้รับคำปรึกษาศรัทธาและไว้วางใจ โดยการเก็บข้อมูลของผู้รับคำปรึกษาเป็นความลับ
3. ต้องมีการนัดหมายมีไชนัดพบกันโดยบังเอิญ
4. ควรใช้เวลาที่เหมาะสมในการให้คำปรึกษา ได้แก่
 - 4.1 การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลควรใช้เวลาประมาณ 30-45 นาที และไม่ควรเกิน 50 นาที
 - 4.2 การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มควรใช้เวลาประมาณ 1-1 1/2 ชั่วโมง
 - 4.3 สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา ต้องมีขอบเขตจำกัดไม่ควรมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาว

คุณสมบัติของผู้ให้คำปรึกษาที่ดี

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2540 : 2) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของผู้ให้คำปรึกษาที่ดีไว้ดังนี้

1. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
2. มีความจริงใจและสนใจบุคคลอื่นอย่างจริงจัง
3. มีอารมณ์มั่นคง สุขุมรอบคอบ
4. มีความอดทน เสียสละและรู้จักให้อภัย
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
6. สามารถเก็บความลับได้ดี
7. มองโลกในแง่ดี

วิธีการให้คำปรึกษา

คมเพชร จัตรศุภกุล (2530 : 5) ได้แบ่งลักษณะของวิธีการให้คำปรึกษาเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การให้คำปรึกษารายบุคคล (Individual Counseling)

การให้คำปรึกษารายบุคคล เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลโดยการพบเป็นส่วนตัวระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาดังนั้นผู้ที่ให้คำปรึกษาจะต้องใช้กลวิธีหลายอย่างเพื่อที่จะช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษาได้เข้าใจในตนเองและสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น สามารถแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ และสามารถวางแผนการในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling)

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล ที่มีความต้องการตรงกันเพื่อที่จะปรับปรุงตนเองในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือต้องการจะแก้ปัญหาระหว่างเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน โดยมาร่วมปรึกษาร่วมกันเป็นกลุ่ม และมีผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของแต่ละคน ได้ระบายความรู้สึกขัดแย้ง ได้สำรวจตนเองและยอมรับตนเอง และผู้อื่น กล่าวที่จะเผชิญปัญหา และเพื่อที่จะให้ทุกคนตระหนักว่ายังมีบุคคลอื่นที่มีปัญหาหรือข้อขัดข้องเช่นเดียวกับตน

ทฤษฎีการให้คำปรึกษา

รวีวรรณ ชินะตระกูล (2538 : 188-194) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของการให้คำปรึกษา ไว้ 4 ทฤษฎีใหญ่ๆ ดังนี้ คือ

1. ทฤษฎีแบบนำทาง (Directive Counselling)

การให้คำปรึกษาแบบนำทาง มีวิธีการเช่นเดียวกับนักจิตวิทยา วิธีการของแพทย์รักษาคนไข้ ซึ่งจำเป็นต้องทราบสาเหตุหรืออาการของโรคเสียก่อน จึงจะทำการรักษา และมีการติดตามผลด้วย

การให้คำปรึกษาโดยวิธีการนี้เกิดจากแนวคิดของ อี. จี. วิลเลียมสัน (E.G. Williamson) แห่งมหาวิทยาลัยมินเนโซตา สหรัฐอเมริกา มีหลักการของการให้คำปรึกษา คือ ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องเป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์มาก เพราะจะต้องรับผิดชอบในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาของผู้รับคำปรึกษา

และการให้คำปรึกษาวิธีนี้จะเน้นการใช้ความคิด ซึ่งเป็นความสามารถทางเชาว์ปัญญาของบุคคลโดยมีขั้นตอนการให้คำปรึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ให้คำปรึกษา จะต้องสร้างความสนิทสนมกับผู้ขอรับคำปรึกษาให้เกิดขึ้นเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย เป็นกันเองและเกิดความสบายใจ ทำให้ผู้ขอรับคำปรึกษาเกิดความมั่นใจที่จะระบายความคับข้องใจ หรืออธิบายปัญหาของตน ขั้นตอนนี้ถือว่าการสร้างความสนิทสนม เป็นหัวใจสำคัญของการให้คำปรึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การทำให้ผู้ขอรับคำปรึกษาเกิดความเข้าใจตนเอง ยอมรับและพิจารณาปัญหาของตนอย่างถ่องแท้ ผู้ให้คำปรึกษาอาจจะเสนอข้อเท็จจริง เสนอข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับปัญหานั้นๆ และใช้เทคนิควิธีการเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความเข้าใจปัญหา เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการทดสอบทางจิตวิทยา

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนปฏิบัติหรือวางแผนการแก้ปัญหา เมื่อผู้รับคำปรึกษาเข้าใจปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการวางแผนการแก้ปัญหา เด็กหรือผู้ขอรับคำปรึกษาจะมีบทบาทอย่างสำคัญในขั้นนี้ หากผู้ขอรับคำปรึกษาไม่สามารถวางแผนแก้ปัญหาของตนได้ ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องเป็นฝ่ายริเริ่มวางแผนให้ หรือช่วยวางแผนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความมั่นใจ และรู้จักการเลือกการตัดสินใจแก้ปัญหาของตน

ขั้นตอนที่ 4 ปฏิบัติการตามแผน เมื่อได้วางแผนการแก้ปัญหาแล้วผู้รับคำปรึกษาจะปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ผู้ให้คำปรึกษาจะกระตุ้นและช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ และคอยให้ความช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะอยู่เสมอ พร้อมทั้งติดตามผลอย่างใกล้ชิด

ขั้นตอนที่ 5 การส่งผู้ขอรับคำปรึกษาไปขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ในกรณีที่ปัญหาของผู้รับคำปรึกษาเกินความสามารถของผู้ให้คำปรึกษาได้ หรือผู้ให้คำปรึกษาพิจารณาเห็นว่าบุคคลอื่นจะช่วยแก้ปัญหาหรือให้ความช่วยเหลือได้ดีกว่า เช่น ปัญหาเกี่ยวกับทางจิต ทางประสาท ปัญหาเกี่ยวกับอารมณ์อย่างรุนแรง ปัญหาสุขภาพ เนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บ เหล่านี้ควรจะได้รับการบำบัดรักษาจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

2. ทฤษฎีแบบไม่นำทาง (Non-Directive Counselling)

การให้คำปรึกษาแบบไม่นำทางนี้ บางครั้งเรียกว่าการปรึกษาแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง (Client Centered Counseling Approach) หรือการให้คำปรึกษาแบบ Rogers (Rogerian Counselling Approach) ทฤษฎีนี้เกิดจากความคิดของ คาร์ล อาร์ โรเจอร์ (Carl R. Rogers) ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ทางจิตวิทยา จากมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา โดยมีหลักการว่าผู้รับคำปรึกษาสามารถที่จะหาแนวทางแก้ปัญหาของตนเองได้ โดยมีผู้ให้คำปรึกษาคอยกระตุ้นให้แสดงออกและให้กำลังใจ และการรับรู้ความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษาเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าความคิด ซึ่งมีขั้นตอนการให้คำปรึกษาดังนี้

1. การให้ผู้ขอรับคำปรึกษาระบายความในใจ ระบายอารมณ์และผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อให้จิตใจอยู่ในสภาพปกติ ผู้ขอรับคำปรึกษาจะได้รับกาสนับสนุนให้พูด หรือเล่าออกมาอย่างเสรี โดยผู้ให้คำปรึกษาจะไม่ออกความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาใดๆ และจะไม่แสดงอาการตกใจหรือเศร้าเสียใจไปตามอารมณ์ของผู้รับคำปรึกษา แต่จะเป็นผู้ฟังอย่างตั้งใจ พร้อมกับใช้เทคนิควิธีการของการให้คำปรึกษา

2. การใช้เทคนิคและวิธีการของการให้คำปรึกษา ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจปัญหา เกิดความเข้าใจตนเอง และมองเห็นทางแก้ปัญหาอย่างแท้จริง

3. การช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษา ตั้งจุดมุ่งหมาย และให้ปฏิบัติทุกขั้นตอน ผู้รับคำปรึกษาเป็นผู้มีบทบาทต่อการตัดสินใจและต่อผลที่เกิดขึ้น

3. ทฤษฎีแบบพฤติกรรมนิยม (Behavioral Counseling)

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมนี้ เกิดจากแนวความคิดของ จอน ดี ครัมโบทซ์ (John D. Kromboltz) และ คาร์ล อี ทอรีเสน (Carl E. Thoresen) เป็นผู้นำความคิดนี้ การให้คำปรึกษาตามทฤษฎีนี้ยึดหลักที่ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยการจัดสภาพการณ์และการวางเงื่อนไข ซึ่งการทำให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนพฤติกรรมได้นั้นทำได้หลายวิธี คือ การจูงใจ (Motivation) การเสริมแรง (Reinforcement) การผ่อนคลายความเครียด (Relaxation) และการเปลี่ยนแปลงที่ละน้อย (Desensitization) ผู้ให้คำปรึกษาควรแสดงความเป็นมิตรและให้ความอบอุ่นแก่ผู้รับคำปรึกษา รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดความเจริญงอกงามหรือพัฒนาการทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีขั้นตอนของการให้คำปรึกษา ดังนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2540 : 4-5)

1. ผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคต่างๆ ในการให้คำปรึกษา ซึ่งได้แก่ การฟัง การใช้คำถามปลายเปิดและปลายปิด การสะท้อนความรู้สึก การตีความ และการให้กำลังใจเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาเริ่มถึงปัญหา
2. ให้ผู้รับคำปรึกษาเรียงลำดับพฤติกรรมที่ต้องการแก้ไขมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด
3. ผู้ให้คำปรึกษา และผู้รับคำปรึกษาร่วมกันสรุปว่าพฤติกรรมที่ผู้รับคำปรึกษาต้องการแก้ไขนั้นแก้ไขได้มากน้อยเพียงใด และต้องไม่ยากเกินกว่าที่ผู้รับคำปรึกษาจะปฏิบัติได้
4. ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา ร่วมกันสำรวจพฤติกรรมที่ผู้รับคำปรึกษาต้องการแก้ไขว่ามีสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดบ้างที่เกิดมาก่อนพฤติกรรมนั้นๆ หรือเรียกว่า “เงื่อนไขนำ” และผลที่เกิดตามมาภายหลังการแสดงพฤติกรรมนั้น เรียกว่า “เงื่อนไขตาม”

5. เมื่อผู้รับคำปรึกษาเข้าใจถึงข้อเสียของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และต้องการจะแก้ไขพฤติกรรมนั้นแล้ว ให้ผู้รับคำปรึกษาทำสัญญาหรือข้อตกลงเพื่อที่จะดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมนั้นๆ ต่อไป

6. ผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม ซึ่งได้แก่ การใช้แม่แบบเป็นวิธีทัศน์ การเสริมแรงทางสังคม การชี้แนะและการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พร้อมทั้งแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นๆ

4. ทฤษฎีแบบผสม (Eclectic Counseling)

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบผสมนี้เกิดจากแนวคิดของ เฟเดอริก ซี. ไทรอน (Frederick C. Throne) โดยมีหลักการว่า การให้คำปรึกษาควรใช้หลายทฤษฎี แต่ไม่ใช้การลองถูกลองผิด ต้องมีการวางแผนมาเป็นอย่างดีแล้ว ผู้ให้คำปรึกษาต้องมีความรู้หลายทฤษฎีและมีทักษะในการประยุกต์ สามารถใช้ผสมผสานกันได้อย่างดี ซึ่งมีขั้นตอนในการให้คำปรึกษาดังนี้ คือ

1. ให้ผู้รับคำปรึกษาได้ระบายความในใจออกมา
2. ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาต้องร่วมกันพิจารณาความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมว่ามีสิ่งใดไม่เหมาะสมแล้วหาแนวทางแก้ไข

3. ผู้ให้คำปรึกษากำหนดงานบางอย่างให้ผู้รับคำปรึกษาปฏิบัติ
 4. ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาร่วมกันอภิปรายถึงแนวทางเผชิญปัญหา ตัดสินใจและแก้ปัญหา จนผู้รับคำปรึกษาเกิดความมั่นใจที่จะนำไปทดลองปฏิบัติ
 5. ผู้ให้คำปรึกษานัดหมายกับผู้รับคำปรึกษา ในการให้คำปรึกษาครั้งต่อไปเพื่อติดตามผล
- นอกจาก 4 ทฤษฎีดังกล่าวแล้ว ยังมีการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่น่าสนใจ ดังนี้คือ

การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

หลักการของการให้บริการคำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

พรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 15) ได้กล่าวถึงหลักการของการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงไว้ว่า เน้นให้มนุษย์สามารถรับผิดชอบและควบคุมตนเองได้ และบุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดีคือบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ยอมรับสภาพความเป็นจริง และรู้จักวางแผนทางในการแก้ไขปัญหาของตนเองได้

จุดประสงค์ของการให้บริการคำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

พรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 15) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ถูกรับผิดชอบที่จะแก้ปัญหาและมีทักษะในการคิดแก้ปัญหา โดยพิจารณาความเป็นจริง
 2. ป้องกันไม่ให้บุคคลปล่อยชีวิตให้ล่องลอย โดยสนับสนุนให้วางโครงการในอนาคตและมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการไปตามโครงการที่วางไว้
 3. ส่งเสริมให้ผู้ถูกปรึกษามีวุฒิภาวะ คือ เป็นตัวของตัวเอง และสามารถช่วยตัวเองได้
 4. ช่วยให้ผู้ถูกปรึกษาจักตนเองว่าเขาเป็นใคร เขาต้องการอะไรในชีวิต
 5. ช่วยให้ผู้ถูกปรึกษาค้นพบวิธีสนองความต้องการของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น
 6. ให้บุคคลตระหนักในคุณค่าของตน โดยแนะแนวทางให้รู้จักวิธีสร้างสัมพันธภาพอันดีกับบุคคลอื่น ให้ได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับความผูกพันทางสังคม การให้และได้รับความรักจากผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ว่าตนมีค่า
 7. ช่วยให้ผู้ถูกปรึกษาจักประเมินค่านิยม รู้จักพิจารณาว่าอะไรถูกอะไรผิดสิ่งใดควรกระทำควรละเว้น
- สรุปได้ว่าจุดประสงค์ของการให้บริการปรึกษาแบบเผชิญความจริง คือ การสนับสนุนให้ผู้ถูกปรึกษารู้จักตนเอง (Identity) มีความรับผิดชอบ (Responsibility) พิจารณาสถานการณ์ต่างๆ ตามสภาพความเป็นจริง (Reality) และรู้จักประเมินสิ่งถูกสิ่งผิด (Right and Wrong) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับบริการ

กระบวนการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

กลาสเซอร์ (คมเพชร ฉัตรศุภกุล. 2530 : 159-161 ; อ้างอิงจาก Glasser.1996) มีความเห็นว่าการบำบัดรักษานั้นเป็นการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งควรจะเป็นภาระหน้าที่ของพ่อแม่ ดังนั้นสิ่งที่ให้ผู้ให้คำปรึกษารับผิดชอบในระหว่างการให้คำปรึกษา จึงเป็นสิ่งที่พ่อแม่ละเลย ไม่ได้ทำในอดีตนั่นเอง กลาสเซอร์ได้เสนอหลักการเพื่อเป็นแนวทางให้คำปรึกษาดังต่อไปนี้

1. ความเกี่ยวข้องข้องกับผู้มีปัญหา (Involvement) โดยหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้มีปัญหา ทำการสื่อสารให้รู้ว่าผู้ให้คำปรึกษามีความเห็นอกเห็นใจ มีความสนใจและเอาใจใส่ต่อผู้มีปัญหา ในโรงเรียนนั้นก็จะสร้างบรรยากาศทำให้นักเรียนจะใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน อันจะเป็นผลทำให้เกิดความรู้สึกอยากเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ดังนั้นทักษะที่จะเกี่ยวข้องกับผู้มีปัญหา จึงมีความสำคัญมากต่อผู้ให้คำปรึกษา

2. พฤติกรรมในปัจจุบัน (Current Behavior) ไม่มีใครเลยที่จะได้รับความสำเร็จ ในเรื่องเอกลักษณ์แห่งตน ถ้าหากบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ตระหนักรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองในปัจจุบัน ดังนั้นนอกจากผู้ให้คำปรึกษาจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ที่มีปัญหาแล้ว ยังจะต้องช่วยให้บุคคลได้รับรู้พฤติกรรมปัจจุบันของตนเองอย่างสม่ำเสมอด้วย เช่น ผู้ให้คำปรึกษาอาจจะใช้คำถามต่างๆ “ ท่านกำลังทำอะไร ” และจะไม่ถามว่า “ ท่านได้ทำอะไรไปแล้ว ” หรือ “ ท่านเคยทำอะไรบ้าง ”

3. การตัดสินคุณค่า (Value Judgement) ในขั้นนี้ผู้ให้คำปรึกษาจะให้ผู้มีปัญหาได้มีโอกาสพิจารณาพฤติกรรมของตนเอง ตัดสินพฤติกรรมโดยมองในแง่ของจุดมุ่งหมายของพฤติกรรมและความต้องการในโลกที่เป็นจริง ผู้มีปัญหาก็จะตัดสินด้วยว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นที่ยอมรับทางสังคมหรือไม่

4. การวางแผนพฤติกรรม (Planning Responsible Behavior) เมื่อผู้มีปัญหาได้ตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมแล้วว่าพฤติกรรมอะไรดีหรือไม่ดี ผู้ให้คำปรึกษาก็จะช่วยต่อไปอีก โดยให้เขาได้มีการวางแผนที่เป็นจริงเพื่อจะดำเนินการสิ่งที่เขาตัดสินใจไปแล้ว ภาระอีกประการหนึ่งของผู้ให้คำปรึกษา คือ จะต้องพิจารณาว่าแผนการนั้นไม่เกินความสามารถของผู้มีปัญหาที่จะกระทำได้อย่างสำเร็จ และมีความแน่ใจว่าผู้มีปัญหามีแรงจูงใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ตามแผนการที่วางเอาไว้ ถ้าหากแผนการนี้ไม่สำเร็จควรจะละทิ้งไปแล้วสร้างแผนการใหม่ขึ้นมาแทน

5. ข้อผูกพัน (Commitment) ในบางครั้งถึงแม้จะมีแผนการที่ดีอย่างไรก็ตามก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าบุคคลจะประสบความสำเร็จ ดังนั้นหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสร้างข้อผูกพันในตัวผู้มีปัญหา ในครั้งแรกข้อผูกพันจะเป็นการกระทำขึ้นมาเพื่อให้ผู้ที่มีปัญหานั้นผูกพันกับผู้ให้คำปรึกษา แต่ในระยะต่อไปเมื่อผู้มีปัญหาได้รับความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ข้อผูกพันทั้งหลายก็จะเป็นข้อผูกพันกับตนเอง

6. การไม่มีข้อแก้ตัว (No Excuses) เมื่อผู้มีปัญหาไม่สามารถจะกระทำตามข้อผูกพันได้อย่างสำเร็จ ผู้มีปัญหาก็ควรจะดำเนินการพิจารณาคุณค่าของพฤติกรรมใหม่อีกครั้ง ถ้าหากยังถือว่าพฤติกรรมนั้นใช้ได้ ก็จะต้องตรวจสอบดูแผนการที่วางเอาไว้ และถ้าหากถือว่าแผนการนั้นยังเป็นแผนการที่ดีมีเหตุผลสิ่งที่ตามมาคือการสร้างข้อผูกพันใหม่ หรืออาจจะไม่ยอมรับข้อผูกพันนั้นก็ได้ ในกรณีที่ผู้มีปัญหาปฏิเสธที่จะสร้างแผนใหม่ ก็จะทำให้การให้คำปรึกษาลิ้นสุดลง ถ้าผู้มีปัญหายินดีจะสร้างข้อมูลใหม่ ผู้ให้คำปรึกษาก็จะต้องช่วยเขา และให้เขายอมรับว่าจะไม่มีข้อแก้ตัวใดๆ อีกถ้าหากแผนการนั้นล้มเหลวไป

7. ไม่มีการทำโทษ (No Punishment) การทำโทษจะสร้างความเจ็บปวดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยทั่วไปมนุษย์จะใช้การลงโทษเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของการถูกทำโทษ แต่จริงๆ แล้วการทำโทษนั้นจะมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญซ่อนเร้นอยู่ด้วย คือ การทำให้ผู้มีปัญหารับรู้ว่าเขามีความผิดจริงๆ ไม่ว่าการทำโทษนั้น จะทำลายโอกาสที่บุคคลจะมีความเกี่ยวข้องกันกับบุคคลอื่นๆ

ดังนั้น เทคนิคการให้คำปรึกษาที่สามารถนำมาใช้ในการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงนี้ ได้แก่ การฟัง การใช้คำถามปลายเปิด การสะท้อนความรู้สึก การเผชิญหน้า การใช้ความเจ็บ การให้กำลังใจ และการสรุป

ลักษณะการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

อาภา จันทรสกุล (2528 : 253-255) ได้กล่าวถึงลักษณะของการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงไว้ดังนี้

1. การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงปฏิเสธเรื่องการเจ็บป่วยเกี่ยวกับโรคประสาท โรคจิต วิธีให้คำปรึกษาแบบนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยทางจิต เพราะเชื่อว่าความเจ็บป่วยทางจิต หรือโรคประสาทก็คือความไม่รับผิดชอบ การมีสุขภาพจิตที่ดีคือการมีความรับผิดชอบต่อชีวิต

2. การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง ให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมในปัจจุบัน มากกว่าความรู้สึกหรือทัศนคติ และความเชื่อ เมื่อพฤติกรรมเปลี่ยน ทัศนคติและความรู้สึกจะเปลี่ยนตาม

3. การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงให้ความสำคัญต่อสภาวะในปัจจุบัน ไม่ใช่อดีตเพราะอดีตของบุคคลเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ สิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ คือ ปัจจุบัน และอนาคต อดีตจะนำมากล่าวถึงในการให้คำปรึกษาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในปัจจุบัน โดยผู้ให้คำปรึกษาต้องพยายามค้นหาความมุ่งหมายในชีวิตของผู้รับคำปรึกษาในสภาวะปัจจุบัน คลอดจนความกลัว ความวิตกกังวล และค่านิยมต่างๆ ที่ผู้รับคำปรึกษามีอยู่ การให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้รับคำปรึกษาพัฒนาไปได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงเน้นที่ตัวบุคคลไม่ใช่ที่ปัญหาเท่านั้น

4. การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง ให้ความสำคัญต่อการประเมินค่านิยม โดยผู้รับคำปรึกษาประเมินพฤติกรรมของตนเองว่า การมีพฤติกรรมดังกล่าวนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในชีวิต เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมย่อมมีขึ้นได้ยาก ถ้ามีผู้มารับคำปรึกษาไม่สำรวจพฤติกรรมของตนเองและยอมรับเสียก่อนว่าพฤติกรรมต่างๆ นั้นเป็นผลไปสู่ความล้มเหลว ฉะนั้นถ้าต้องการประสบความสำเร็จ เขาต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและเป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

5. การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงไม่เน้นการถ่ายโยง (Transference)

6. การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงไม่ให้ความสำคัญต่อจิตไร้สำนึก

7. การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงไม่ใช้วิธีการลงโทษ เพราะการลงโทษไม่ใช่วิธีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

8. การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงเน้นถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อชีวิต การเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบต่อชีวิตเป็นกระบวนการที่สืบเนื่องไปตลอดชีวิต ส่วนสำคัญก็คือ บุคคลต้องเรียนรู้ที่จะรู้สึกถึงความสามารถ ความมีคุณค่าของตัวเอง เมื่อเขาทำสิ่งที่ถูกต้องและเรียนรู้ที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง เมื่อเขาทำสิ่งที่ผิด โดยประเมินค่านิยม ทัศนคติ วิธีการดำเนินชีวิต บทบาทของผู้ให้คำปรึกษาจึงเปรียบเสมือนครูที่สอนผู้มารับคำปรึกษาให้สำรวจการใช้ชีวิตของเขาในแต่ละวัน สอนให้เขาวางแผนที่จะนำชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ลงมือปฏิบัติตามความเป็นจริง และรับผิดชอบต่อการทำของตนเอง

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

3.2.1 งานวิจัยต่างประเทศ

สแปน และ แวนเดท (Spann and Vandett. 1982) ได้ศึกษาพบว่า การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง สามารถช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ และประสบผลสำเร็จในการเรียนสูงขึ้น โดยการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงนี้ จะเน้น 6 ขั้นตอน คือ พิจารณาพฤติกรรมในปัจจุบัน ประเมินพฤติกรรมตนเอง วางแผนพฤติกรรมในอนาคต การสร้างข้อผูกพัน การยอมรับข้อแก้ตัว และการไม่ลงโทษ

3.2.2 งานวิจัยภายในประเทศ

สุดฤทัย มุขยวงศา (2533 : 46) ได้ศึกษาผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม โดยแนวความคิดแบบพิจารณาความจริงที่มีต่อนิสัยและทัศนคติในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม โดยแนวความคิดแบบพิจารณาความจริง สามารถเปลี่ยนแปลงนิสัยและทัศนคติในการเรียนสูงขึ้นกว่าเดิม

พรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 46-53) ได้ทำการทดลองให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจำนวน 14 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง หลังจากได้รับการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงทั้งต่างประเทศและในประเทศ พบว่าการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง สามารถช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ เปลี่ยนแปลงนิสัย และทัศนคติทางการเรียน ตลอดจนสามารถลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้อีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2543 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจำนวน 17 คน เป็นนักเรียนชาย 8 คน และนักเรียนหญิง 9 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2543 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 104 คน ตอบแบบสอบถามปลายเปิด (ช่วงเวลาที่ทำการสำรวจนักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 และปัจจุบันนักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1) พบว่ามีนักเรียนจำนวน 17 คน เป็นนักเรียนชาย 8 คน และนักเรียนหญิง 9 คน ระบุว่ามีปัญหาสัมพันธภาพกับเพื่อน

2. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากอาจารย์ประจำวิชาที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 คน ช่วยประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียนเพื่อ คัดเลือกนักเรียนที่มีความถี่ของการเกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อนสูงและรุนแรงจากนักเรียนทั้ง 17 คนในข้อ 1. จากการประเมินพบว่านักเรียนชาย 6 คนที่มีความถี่ของการเกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อนสูงและรุนแรง

3. ผู้วิจัยได้ไปสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในข้อ 2. เพิ่มเติม ปรากฏผลตรงกับผลการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 คน

4. ผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ข้อจำกัดดังนี้

4.1 เพศเดียวกัน คือ เพศชาย

4.2 อายุใกล้เคียงกัน คือ 10-12 ปี

4.3 มีบุคลิกภาพใกล้เคียงกัน คือ บุคลิกภาพแบบ เอ ตามทฤษฎีของเจนกินส์

(Jenkins, 1979 : 3) ซึ่งมีลักษณะบุคลิกภาพที่ร่าเริง ชอบการแข่งขันและก้าวร้าว ชอบทำงานให้ได้มากๆ ในเวลาน้อย มีความรู้สึกที่เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว มีความมานะพยายามในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ทำงานด้วยความรวดเร็ว ไม่ชอบการรอคอยและถูกกระตุ้น ความรู้สึกโกรธ และก้าวร้าวได้ง่าย

4.4 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดามีรายได้รวมกันประมาณ เดือนละ 8,000-15,000 บาท

4.5 ลักษณะครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดาแยกกันอยู่

4.6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกัน คือ ระดับปานกลาง

ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงนั้น ข้อจำกัดที่ 2.1, 2.2, 2.4 และ 2.5 ผู้วิจัยได้ ข้อมูลมาจากการกรอกแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน 17 คน ที่มีปัญหาสัมพันธภาพกับเพื่อน ส่วนข้อจำกัดที่ 2.3 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามบุคลิกภาพของอัจฉรา วงศ์พัฒนามงคล (2533 : 21) มาใช้ เพื่อทดสอบบุคลิกภาพของนักเรียน 17 คน ซึ่งผลการทดสอบพบว่านักเรียนมีบุคลิกภาพแบบเอทั้ง 17 คน และข้อจำกัดที่ 2.6 ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากระเบียนสะสมของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

1. แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากพรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 63)
2. แบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากพรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 64)
3. แบบสอบถามบุคลิกภาพของอัจฉรา วงศ์พัฒนามงคล (2533 : 159-162)
4. เทคนิควิธีต่างๆ ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้รับการศึกษารายกรณี ได้แก่
 - 4.1 การสังเกตและบันทึกการสังเกต
 - 4.2 การสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์
 - 4.3 การเยี่ยมบ้าน
 - 4.4 อัตชีวประวัติ
 - 4.5 บันทึกประจำวัน
 - 4.6 สังคมมิติ
 - 4.7 แบบสอบถาม
 - 4.8 แบบทดสอบ
 - 4.9 ระเบียนสะสม

1. แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน

ตัวอย่างแบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน

(สำหรับครูประจำวิชา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นผู้ประเมิน)

คำชี้แจง โปรดให้นำให้นักพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียนแต่ละคนตามสภาพความเป็นจริง

เกณฑ์การให้คะแนน

0	หมายถึง	ไม่แสดงพฤติกรรม
1	หมายถึง	แสดงพฤติกรรมน้อยมาก
2	หมายถึง	แสดงพฤติกรรมบ้าง ไม่แสดงบ้าง
3	หมายถึง	แสดงพฤติกรรมสม่ำเสมอ

นักเรียนชื่อ ชั้น

พฤติกรรมรังแกเพื่อน	ความถี่ของพฤติกรรม			
	0	1	2	3
1. กล่าววาจาหยาบคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ				
2. ขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว				
3. ขว้างของใส่เพื่อน				
4. ผลักใส่เพื่อน				
5. ตีเพื่อน				
6. เตาะเพื่อน				
7. ชกต่อยเพื่อน				
รวม				

ผู้ประเมิน

2. แบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

ตัวอย่างแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

แบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

คำชี้แจงในการให้คะแนน

1. ในช่วงเวลาที่สังเกตการณ์นักเรียนแสดงพฤติกรรมใด ไม่ว่าจะแสดงกี่ครั้งก็ตามให้ใส่เลข 1 ลงในช่องตรงกับพฤติกรรมที่นักเรียนแสดง
2. ถ้านักเรียนไม่แสดงพฤติกรรมในช่วงเวลาที่สังเกตให้ใส่เลข 0 ลงในช่องตรงกับพฤติกรรมที่นักเรียนไม่แสดง

ครั้งที่ ผู้สังเกต สถานที่
 สังเกต 8 ช่วง ช่วงเวลาละ 3 1/2 นาที โดยสังเกตคนละ 30 วินาทีต่อช่วง เวลา
 ชั้น ป.6 / วันที่ เดือน พ.ศ.

พฤติกรรมรังแกเพื่อน	นักเรียนคนที่					
	1	2	3	4	5	6
ช่วงที่ 1						
1. กล่าววาจาหยาบคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ						
2. ขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว						
3. ขว้างของใส่เพื่อน						
4. ผลักใส่เพื่อน						
5. ตีเพื่อน						
6. เตะเพื่อน						
7. ชกต่อยเพื่อน						

3. แบบสอบถามบุคลิกภาพ

ตัวอย่างแบบสอบถามบุคลิกภาพ

แบบสอบถามบุคลิกภาพ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนกระทำเป็นประจำ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นและความรู้สึกที่แท้จริงของนักเรียน โดยทำเครื่องหมายเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ ซึ่งตัวเลือกแต่ละช่องมีความหมาย ดังนี้

จริงที่สุด หมายถึง ข้อความตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนมากที่สุด

จริง หมายถึง ข้อความตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนจริงพอสมควร

จริงบ้าง หมายถึง ข้อความตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนบางครั้ง

ไม่จริง หมายถึง ข้อความไม่ตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนมาก

ไม่จริงที่สุด หมายถึง ข้อความไม่ตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริง	จริงบ้าง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1	เมื่อนักเรียนมีนัด นักเรียนมักไปถึงที่นัดหมายก่อนเวลาเป็นคนแรก					
2	นักเรียนรู้สึกโมโห ถ้ามีคนมาขัดจังหวะเวลาที่นักเรียนทำงาน					
3	นักเรียนรู้สึกว่าเวลาผ่านไปรวดเร็วจนนักเรียนไม่สามารถทำสิ่งที่นักเรียนตั้งใจได้					

เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลความหมายของแบบสอบถามบุคลิกภาพ

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามบุคลิกภาพ

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนความหมายของคำถามในแต่ละข้อต่อไปนี้

ข้อที่มีความหมายต่างหากให้คะแนน ดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
จริง	ให้	4	คะแนน
จริงบ้าง	ให้	3	คะแนน
ไม่จริง	ให้	2	คะแนน
ไม่จริงที่สุด	ให้	1	คะแนน

ข้อที่มีความหมายทางลบให้คะแนน ดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้	1	คะแนน
จริง	ให้	2	คะแนน
จริงบ้าง	ให้	3	คะแนน
ไม่จริง	ให้	4	คะแนน
ไม่จริงที่สุด	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของบุคลิกภาพ แบบสอบถามนี้มี 20 ข้อ

คะแนนแบบสอบถามนี้จะอยู่ระหว่าง 0-100 คะแนน

ผู้ที่ได้คะแนน 51 - 100 คะแนน มีบุคลิกภาพแบบเอ

ผู้ที่ได้คะแนน 0 - 50 คะแนน มีบุคลิกภาพแบบบี

4. เทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้รับการศึกษาเป็นรายการนี้

ได้แก่ การสังเกตและบันทึกการสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน อัตชีวประวัติ บันทึกประจำวัน อนุทินส่วนตัว สังคมมิติ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และระเบียบสละสม

วิธีการศึกษารายการนี้

มีวิธีการศึกษา 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน
2. การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
3. การวินิจฉัย
4. การช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริม
5. การทำนายผล
6. การติดตามผล
7. การสรุปและข้อเสนอแนะ

1. การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน

การกำหนดปัญหาในการวิจัยครั้งนี้พฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ การที่นักเรียนมีพฤติกรรมรังแกเพื่อน และมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมรังแกเพื่อนว่าเกิดจากอะไรบ้าง แล้วจะทำการช่วยเหลือส่งเสริมให้นักเรียนสามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน อีกทั้งสามารถอยู่ร่วมกันและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

สมมติฐานในการศึกษารายการนี้ครั้งนี้ คือ พฤติกรรมรังแกเพื่อน เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ บุคลิกภาพ

2. เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 ด้านครอบครัว ได้แก่

- 2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัว
- 2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
- 2.1.3 อาชีพของบิดา-มารดา
- 2.1.4 การศึกษาของบิดา-มารดา

2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่

- 1.2.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน
- 1.2.2 บรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน

2.3 ด้านสังคม ได้แก่

- 2.3.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้าน
- 2.3.2 สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัย ได้แก่ ชุมชนแออัด

2. การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้ง 6 ราย ตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2543 ถึง วันที่ 25 มกราคม 2544

2.1 เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ 8 เทคนิค ดังนี้

2.1.1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต เพื่อเก็บข้อมูลไว้ประกอบการพิจารณาและวินิจฉัย อีกทั้งเข้าใจพฤติกรรมเพื่อดำเนินการช่วยเหลือต่อไป โดยสังเกตนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ เช่น สถานการณ์ในการเรียน สถานการณ์ในการเล่นกับเพื่อน สถานการณ์ในการทำงาน สถานการณ์ในการทำกิจกรรมอิสระ และสถานการณ์ที่อยู่ที่บ้าน ในแต่ละสถานการณ์หลังการสังเกต ผู้วิจัยบันทึกการสังเกตโดยใช้ระเบียบปฏิบัติการ

2.1.2 การสัมภาษณ์ เพื่อหาข้อมูลจากนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) กับบุคคลต่อไปนี้ คือ

- 1. นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
- 2. อาจารย์ประจำชั้น
- 3. อาจารย์ประจำวิชาต่างๆ
- 4. อาจารย์ฝ่ายปกครอง
- 5. เพื่อนสนิทที่เรียนในโรงเรียนเดียวกัน และเพื่อนที่อยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน
- 6. ผู้ปกครอง

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลในหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1. ทักษะการที่มีต่อครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว
- 2. ทักษะการที่มีต่อโรงเรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน

3. ทศนคติที่มีต่อสังคมที่อยู่อาศัย
4. ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว
5. ความสัมพันธ์กับเพื่อน
6. ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง

2.1.3 การเยี่ยมบ้าน เพื่อสังเกตความเป็นอยู่ทางบ้านและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทางบ้านของนักเรียนซึ่งเป็นผู้รับการศึกษา และยังเป็นการร่วมมือกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการช่วยเหลือนักเรียนโดยปฏิบัติดังนี้

2.1.3.1 นัดหมายวัน เวลา ที่จะไปเยี่ยมบ้านกับผู้ปกครองของนักเรียน

2.1.3.2 ไปเยี่ยมบ้านพร้อมทั้งสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลภายในบ้าน เช่น บิดา มารดา พี่หรือน้องของนักเรียน เพื่อหาข้อมูลเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว ทศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน เพื่อนร่วมชั้นเรียนของนักเรียนซึ่งเป็นผู้รับการศึกษาและทศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน ความเป็นอยู่และค่านิยมของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ

2.1.4 การเขียนอัตชีวประวัติ ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเขียน หลังจากผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนแล้ว โดยให้เขียนอัตชีวประวัติโดยไม่กำหนดหัวข้อ แต่ให้แนวทางว่าให้เขียนเล่าเรื่องของตนเองและครอบครัว ตั้งแต่จำความได้ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และให้บอกความคาดหวังในอนาคตของนักเรียนด้วย เพื่อให้ทราบถึงทศนคติที่นักเรียนมีต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อโรงเรียน ต่อเพื่อน และต่อการศึกษา

เมื่อทราบอัตชีวประวัติของนักเรียนแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์โดยใช้แนวทางของ โพรชลิช (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2527 : 148 ; อ้างอิงจาก Froehlich, 1959) โดยพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. การพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ขาดหายไปหรือการเว้นข้อความบางอย่าง (Omission) เป็นการวิเคราะห์สิ่งที่ผู้เขียนละเว้นไม่กล่าวถึงว่าอาจจะมิอะไรผิดปกติ เช่น บุคคลที่เล่าประวัติโดยละเอียดแต่ไม่กล่าวถึงบิดาเลย ซึ่งเป็นไปไม่ได้ว่าเขาจะไม่มียา แสดงว่าเขามีความรู้สึกไม่ปกติกับบิดา เป็นต้น

2. ความยาวของอัตชีวประวัติ (Length) เป็นการวิเคราะห์ความยาวของประวัติที่ผู้เขียนได้เขียนไว้ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของผู้เขียนกับผู้ให้เขียน แรงจูงใจของผู้เขียนที่อยากจะเขียน และการเห็นประโยชน์ที่ได้จากการเขียน ความสบายใจและความพร้อมที่จะระบายความในใจ

3. ศัพท์ที่ใช้ (Vocabulary) เป็นการวิเคราะห์คำศัพท์ที่ใช้เขียนซึ่งแสดงถึงลักษณะต่างๆ ของผู้เขียน เช่น ระดับการศึกษาและอารมณ์ของผู้เขียน

4. ระดับความลึกของความรู้สึก (Level or Depth of Expression) เป็นการวิเคราะห์ถึงเนื้อเรื่องที่เขียนว่ามีรายละเอียดมากน้อยเพียงไร ซึ่งแสดงถึงความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจของผู้เขียน เช่น เรื่องบางเรื่องแบบผิวเผิน และบางเรื่องเขียนอย่างละเอียดทุกแง่มุม เป็นต้น

5. การจัดลำดับความคิด (Organization) เป็นการวิเคราะห์การเล่าเรื่องราวเป็นขั้นตอน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และความคาดหวังในอนาคต ซึ่งจะแสดงถึงการจัดลำดับความคิด ระดับการศึกษา และความสามารถในการจำของผู้เขียน

6. การกลบเกลื่อน (Gloss) เป็นการวิเคราะห์ถึงความพยายามปกปิดบางสิ่งบางอย่าง ในเรื่องราวของตนเอง โดยเขามักจะใช้กลไกทางจิตวิทยาในการป้องกันตนเอง เช่น การชดเชย การทดแทน การหาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง เป็นต้น

7. การแต่งเรื่องขึ้นเอง (Fabrication) เป็นการวิเคราะห์ถึงการที่ผู้เขียนได้ผูกเรื่องราวขึ้นมาเองโดยปราศจากข้อมูลความจริง เพื่อล่อหลอกให้อ่านเข้าใจไขว่ไขว หรือเข้าใจผิดไปจากข้อเท็จจริง

8. ลักษณะของการเขียนเรื่อง (Appearance) เป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะของกระดาษที่เขียน ลายมือ และรูปแบบของการเขียน ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ซึ่งแสดงความตั้งใจในการเขียน และลักษณะนิสัยของผู้เขียน

9. ความผันแปรของปฏิกริยา (Tonal Variations) เป็นการวิเคราะห์ถึงการเล่าเรื่องราว พร้อมกับแสดงอารมณ์เมื่อเล่าเรื่องนั้นๆ โดยแตกต่างกันไปตามเรื่องที่เล่า เช่น ดีใจ จะเล่าอย่างสนุกสนาน และเขียนไว้อย่างรวดเร็ว แต่ถ้าผิดหวังเสียใจ อาจจะเล่าด้วยความโกรธแค้นและอาจเขียนไว้อย่างเล็กน้อย

ผู้วิจัยใช้เทคนิคในการเขียนอัตชีวประวัติเพื่อหาข้อมูลในเรื่องความรู้สึกที่มีต่อตนเอง และสิ่งแวดล้อมในเรื่อง ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน และสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงกระบวนการของการเกิดพฤติกรรมของผู้รับการศึกษา

2.1.4.1 การเขียนบันทึกประจำวัน เป็นการให้ผู้รับการศึกษาเขียนบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง เป็นการเปิดเผยความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อเหตุการณ์ และสภาพแวดล้อมรอบตัว โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ผู้รับการศึกษาทราบก่อนเขียนบันทึกประจำวัน และให้เขียนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1 สัปดาห์ โดยมีหัวข้อต่อไปนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2527 : 176)

1. ชื่อ อายุ เพศ ของผู้บันทึก
2. วัน เดือน ปี ที่บันทึก
3. กิจกรรมที่ทำในวันนั้น

หลังจากนั้น จึงนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกประจำวันมาวิเคราะห์ตีความหมาย เพื่อหาข้อมูลในเรื่องของการดำเนินชีวิตประจำวัน ความคิดเห็นที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ความขัดแย้งและความสุขในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้รับการศึกษา

2.1.5 ใช้สังคมมิติเพื่อหาความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม และศึกษาโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มว่ามีธรรมชาติที่แท้จริงอย่างไร โดยผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำสังคมมิติให้ครูประจำชั้นทราบ และผู้วิจัยขอเวลาในการทำสังคมมิติเองในชั้นเรียน มีการกำหนดสถานะการณ์ขึ้นตามความมุ่งหมายในการสำรวจของผู้วิจัย คือ ต้องการสำรวจว่านักเรียนที่ถูกศึกษานั้นมีความสัมพันธ์ทางด้านสังคมในการคบเพื่อนอย่างไร

2.1.5.1 ขั้นตอนการทำสังคมมิตี มีดังนี้

1. แจกกระดาษที่มีขนาด 3×5 นิ้ว แล้วให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุลของตนไว้ในหัวกระดาษหรือนามบัตร พร้อมทั้งเขียนวันที่ และห้องเรียนกำกับไว้ด้วย

2. กำหนดสถานการณ์ คือ ถ้าจะไปเที่ยวเชียงใหม่ นักเรียนจะเลือกใครนั่งข้างๆ ตนเอง โดยให้เลือกเพื่อนห้องเดียวกัน ให้เลือกได้ 2 คน ตามลำดับความชอบมากที่สุดเป็นอันดับ 1 และชอบน้อยกว่าเป็นอันดับ 2 และสถานการณ์ที่ทำงานกลุ่มให้เลือกเพื่อนเข้ากลุ่มได้ 2 คน ตามลำดับความชอบมากที่สุดเป็นอันดับ 1 และชอบน้อยกว่าเป็นอันดับ 2 เช่นกัน

3. ให้นักเรียนเขียนชื่อเพื่อนลงในกระดาษที่แจกให้ โดยให้เรียงลำดับเลือกใครคนแรกเป็นอันดับ 1 และใครรองลงมาเป็นอันดับ 2

เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาจัดกระทำข้อมูล สร้างตารางสังคมมิตีขึ้น เขียนชื่อนักเรียนในช่องผู้เลือกและผู้ได้รับเลือก กรอกระดาษลงในตารางพร้อมกับสรุปผลของคะแนนที่กรอกลงในตารางนั้น นำผลสรุปของคะแนนที่กรอกลงในตารางนั้นมาสร้างแผนผังสังคมมิตี โดยดำเนินการดังนี้

1. กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ได้แก่

นักเรียนชาย	○
นักเรียนหญิง	△
เลือกเป็นอันดับ 1	→
เลือกเป็นอันดับ 2	---
เลือกซึ่งกันและกันอันดับ 1	↔
เลือกซึ่งกันและกันอันดับ 2	↔---
เลือกซึ่งกันและกันต่างอันดับ	↔---

2. สร้างแผนผังสังคมมิตีโดยใช้หลักทางสถิติดังนี้ คือ (กมลรัตน์ หล้าสูงรังษ. 2527 : 194-195)

2.1 กำหนดวงกลม 4 วง ที่มีขนาดต่างกัน สามารถซ้อนกันทั้ง 4 วง โดยใช้หลักของควอไทล์ (Quatile) ซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน

2.2 เรียงลำดับคะแนน ($\bar{x}$)

2.3 หาความถี่ของคะแนน (f)

2.4 หาค่าความถี่สะสมของคะแนน (cf)

2.5 หาดำแหน่งของควอไทล์ที่ 1, 2 และ 3

2.6 เขียนแผนผังตามค่าควอไทล์ที่คำนวณดังนี้

2.6.1 วงกลมในสุด คือ คนที่ได้คะแนนมากกว่าควอไทล์ที่ 3 ขึ้นไป

2.6.2 วงกลมถัดออกมาติดวงกลมใน คือ คนที่ได้คะแนนอยู่ระหว่างควอไทล์ที่ 2 และ 3

2.6.3 วงกลมถัดออกมา ติดวงกลมนอก คือ คนที่ได้คะแนนอยู่ระหว่างควอไทล์ 1 และ 2

2.6.4 วงกลมนอกสุด คือ คนที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนควอไทล์ที่ 1

3. ตีความหมายของแผนผังสังคมมิติที่ได้เกี่ยวกับลักษณะของกลุ่ม และบทบาทสมาชิกของกลุ่ม ขณะเดียวกันก็พิจารณาฐานะทางสังคมของนักเรียนที่ถูกศึกษา เพื่อตีความหมายความสัมพันธ์ของนักเรียนที่ถูกศึกษากับเพื่อนในกลุ่ม

นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ใช้กลวิธี “ ใครเอ่ย ” (Guess Who or Who's Technique) โดยใช้แบบสอบถาม “ ใครเอ่ย ” ควบคู่ไปกับการทำสังคมมิติ

2.1.6 ใช้แบบสอบถาม เพื่อทราบถึงรายละเอียดบางประการที่เป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยปัญหา และช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างต่อไป แบบสอบถามที่ใช้มีดังนี้

2.1.6.1 แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล

2.1.6.2 แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

2.1.6.3 แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

2.1.6.4 แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

2.1.6.5 แบบสอบถามใครเอ่ย

2.1.6.6 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

2.1.6.7 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อหาข้อมูลในเรื่องต่างๆ เพื่อจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
2. เพื่อทราบความรู้สึกของบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่มีต่อกลุ่มตัวอย่าง
3. เพื่อทราบความสามารถในการปรับตัวในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง
4. เพื่อทราบความสามารถในการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มตัวอย่าง
5. เพื่อทราบความรู้สึกนึกคิดของเพื่อร่วมชั้นเรียนที่มีต่อกลุ่มตัวอย่าง
6. เพื่อทราบบุคลิกภาพของกลุ่มตัวอย่าง
7. เพื่อทราบความคิดเห็นที่เกี่ยวกับตนเองของกลุ่มตัวอย่าง

2.1.7 ใช้แบบทดสอบเพื่อนำผลการทดสอบมาช่วยวินิจฉัยปัญหา เพื่อเป็นประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่กลุ่มตัวอย่าง แบบทดสอบที่ใช้ คือ แบบทดสอบบุคลิกภาพ ดังต่อไปนี้

2.1.7.1 Draw A Person Test (D-A-P)

2.1.7.2 Bender Gestalt Test

2.1.7.3 Kinetic House Tree Person (K-H-T-P)

2.1.7.4 Sentence Completion Test (S.C.T)

2.1.8 ระเบียบสะสม (Cumulative Record) ใช้ระเบียบสะสมเพื่อหาข้อมูลของผู้รับการศึกษาซึ่งโรงเรียนได้รวบรวมไว้แล้ว โดยเก็บข้อมูลของนักเรียน เกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว

ประวัติสุขภาพ ประวัติทางการศึกษาและรายงานพัฒนาการ ฯลฯ ซึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาวินิจฉัยสาเหตุของปัญหา และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือ ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นๆ

2.2 การจัดกระทำข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากหลายแหล่งข้อมูล และเก็บรวบรวมเป็นรายบุคคลเพื่อปรับข้อมูล ที่รวบรวมมาได้ ให้เหมาะกับกระบวนการแปลความหมาย โดยการแยกข้อมูลออกเป็นด้านๆ เพื่อความสะดวก ในการวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล

3. การวินิจฉัย

สรุปสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมรังแกเพื่อน ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่ 2 และใช้ ทฤษฎีทางจิตวิทยา เช่น ทฤษฎีบุคลิกภาพของเจนกินส์ ช่วยในการวินิจฉัยสาเหตุให้ถูกต้อง

4. การช่วยเหลือ ป้องกัน และการส่งเสริม

ทำการช่วยเหลือนักเรียนโดยการให้คำปรึกษาและการปรับพฤติกรรมแก่นักเรียนที่รับการศึกษา ทั้ง 6 คน รวมถึงการให้คำแนะนำกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา

5. การทำนายผล

เพื่อบอกให้ทราบว่าปัญหานี้สามารถแก้ไขได้หรือไม่ โดยอาศัยความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เป็นผล มาจากการวิเคราะห์และวินิจฉัย เพื่อคาดการณ์ล่วงหน้าว่าปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหารุนแรงจนแก้ไขไม่ได้ หรือยังสามารถแก้ไขได้เล็กน้อยเพียงใด

6. การติดตามผล

ทำการติดตามผลในขณะที่ทำการศึกษารายกรณีทุกระยะ คือ ติดตามผลทุกครั้งที่ได้พบกลุ่ม ตัวอย่างที่ศึกษาหรือแต่ละครั้งที่ให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือส่งเสริม เพื่อประเมินผลว่าสิ่งที่ทำไปนั้นถูกต้อง หรือไม่ และควรมีการปรับปรุงอย่างไร

7. การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยปฏิบัติดังนี้

7.1 สรุปผลทุกครั้งหลังทำการศึกษาแต่ละครั้ง ทำให้ทราบว่าทำอะไรไปแล้วบ้าง และให้ข้อเสนอแนะว่ามีการวางแผนทำอะไรในครั้งต่อไป

7.2 สรุปก่อนปิดทำการศึกษา โดยสรุปผลของการทำการศึกษาไว้ทั้งหมด และให้ข้อเสนอแนะไว้สำหรับผู้ที่จะศึกษานักเรียนทั้ง 6 คนต่อไป โดยเสนอแนะไว้ 3 กลุ่ม คือ

7.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษาเป็นรายกรณี

7.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษาเป็นรายกรณี

7.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลที่จะศึกษาต่อไป

การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference)

เป็นการประชุมเพื่อปรึกษาร่วมกันหลังทำการศึกษารายกรณีแล้ว โดยมีจุดประสงค์ของการประชุมปรึกษารายกรณี ดังนี้

1. เพื่อพิจารณาปัญหาตามข้อเท็จจริง จากบุคคลหลายๆ ฝ่ายในที่ประชุม
2. เพื่อลดความโน้มเอียง หรือ การมองนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแง่ร้าย และจะทำให้ได้รับข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือ และแก้ปัญหาจากบุคคลหลายๆ ฝ่ายในที่ประชุม

หลักการประชุมปรึกษารายกรณี มีดังนี้

1. การประชุมปรึกษารายกรณีใช้การประชุมกลุ่มเล็กซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ วิชาพลศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธานในการประชุมปรึกษารายกรณี

2. การประชุมปรึกษารายกรณีจะทำการประชุมประมาณ 1 ชั่วโมง
3. ในการประชุมแต่ละครั้งมีขั้นตอนการประชุม 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการ

3.2 ขั้นดำเนินการประชุม

3.3 ขั้นยุติการประชุม

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ขั้นเตรียมการ

ในขั้นเตรียมการ มีการปฏิบัติดังนี้

3.1.1 การเตรียมบุคคล โดยการออกจดหมายเชิญไปยังประธาน และสมาชิกโดยระบุวัน เวลา สถานที่ และจุดมุ่งหมายในการประชุม

3.1.2 เตรียมสถานที่เป็นการจัดสถานที่ล่วงหน้า ให้มีขนาดพอเหมาะกับสมาชิก รวมทั้งระบบแสง เสียง ที่จำเป็นต้องใช้ในการประชุม

3.1.3 เตรียมข้อมูล อาจเตรียมเฉพาะผู้ศึกษารายกรณี สำหรับรายงานในที่ประชุม หรืออาจมีบันทึกย่อแจกสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม ซึ่งแล้วแต่กรณี

3.2 ขั้นดำเนินการประชุม

ในการดำเนินการประชุม มีการปฏิบัติดังนี้

3.2.1 ประธานกล่าวเปิดการประชุม และแนะนำผู้ศึกษารายกรณีพร้อมทั้งอนุญาตให้ผู้ศึกษารายกรณีรายงานผลการศึกษากับสมาชิกในที่ประชุม

3.2.2 ผู้ทำการศึกษารายกรณีรายงานข้อมูลต่างๆ ที่ศึกษาไปแล้วแก่ที่ประชุม

3.2.3 ประธานเปิดโอกาสให้สมาชิกซักถามข้อมูลหรือข้อสงสัยจากผู้ศึกษา

3.2.4 สมาชิกทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น

3.2.5 ประธานสรุปข้อพึงปฏิบัติ ตามความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุม โดยมีเลขานุการเป็นผู้จดบันทึกการประชุม และปิดการประชุม

3.3 ขั้นตอนการประชุม

การยุติการประชุมศึกษารายกรณี กระทำเมื่อประธานสรุปข้อพึงปฏิบัติตามความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุมแล้ว ประธานจะกล่าวขอบคุณสมาชิกและปิดการประชุม

ข้อควรระวังในการประชุมปรึกษารายกรณี

การประชุมปรึกษารายกรณี ผู้เข้าร่วมประชุมมีข้อควรระวังดังนี้

1. จะต้องให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริงโดยปราศจากอคติ
2. ไม่นำคำกล่าวที่ไม่มีพยานหลักฐานมาแสดงได้จริงมากล่าวในที่ประชุม
3. ในการศึกษากรณีทุกครั้งจะต้องมีการประชุมปรึกษารายกรณี รายละอย่างน้อย 1 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ในลักษณะของการวิจัยเชิงความสัมพันธ์ (Interrelationship Studies) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองอย่างละเอียดทุกขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือต่างๆ ดังรายละเอียดที่กล่าวไว้ในหัวข้อเรื่องเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นการนำข้อมูลมาสรุปหาข้อเท็จจริง ดังนั้น การรายงานผลการวิจัยจึงเขียนสรุปเป็นรายบุคคล และโดยภาพรวมทั้ง 6 ราย ตั้งแต่ลักษณะของปัญหา ประวัติด้านต่างๆ โดยย่อ การวินิจฉัย การช่วยเหลือ ตลอดจนการติดตามผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการใช้เทคนิคทั้ง 9 เทคนิคในการรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปและวิเคราะห์โดยภาพรวมได้ดังนี้
กรณีศึกษารายที่ 1 เด็กชาย ก. (ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2543 ถึงวันที่ 25 มกราคม 2544)

ลักษณะทั่วไป เด็กชาย ก. เป็นนักเรียนชายไทยอายุ 10 ปี ผิวขาวเหลือง รูปร่างท้วม ผสมัน ตรงตัดทรงนักเรียน นัยน์ตากกลมโตสีดำ ใบหน้ากลม ผิวหน้าเรียบไม่มีสิวและรอยแผลเป็น จมูกไม่โด่ง แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พูดน้อย พูดจาสุภาพมีหางเสียงเวลาอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ เวลาอยู่กับเพื่อนจะพูดเสียงดัง พูดมากจนเพื่อนล้อเลียนว่าขี้บ่น พูดจาหยาบคายผลักใส่เพื่อนและตีเพื่อนในเวลาที่ถูกล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด เดินหลังค่อมและส่ายสะโพก เวลาพูดจะลากเสียงยาวและยกมือสะบัดไปมาประกอบการพูด ยกคิ้วขวาเวลาพูดบ่อยครั้ง ไม่สบตาคู่สนทนา

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและบันทึกการสังเกต

ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย ก. ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ในห้องเรียน ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย ก. ในรายวิชาที่เด็กชาย ก. ชอบและไม่ชอบเรียนดังนี้

1.1.1 วิชาที่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาภาษาไทย ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ก. มีสมาธิในการเรียนดีในเวลาที่ครูอยู่ในห้อง กล่าวคือ ตั้งใจฟังครูสอน ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างถูกต้อง เมื่อคุณครูสนทนาด้วยจะแสดงท่าทางนอบน้อม พยักหน้าและยิ้มในขณะที่ปฏิบัติงานจะเรียบร้อย ไม่พูดคุยกับเพื่อน แต่เมื่อครูเดินออกไปจากห้องเรียน เด็กชาย ก. จะชวนเพื่อนคุย พูดเสียงดัง ยกคิ้วขวาขณะที่พูดบ่อยครั้ง และพูดมากจนเพื่อนล้อเลียนว่าขี้บ่นและเป็นตุ๊ด เด็กชาย ก. จะโต้ตอบโดยการผลักใส่เพื่อนพร้อมทั้งพูดจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ และเมื่อเพื่อนขอยืมอุปกรณ์การเรียน หรือขอดูสมุดทำงานเด็กชาย ก. จะไม่ให้ยืมพร้อมทั้งพูดต่อว่าให้เพื่อนได้รับความเสียใจ เวลามีการแบ่งกลุ่มให้ทำงานเด็กชาย ก. จะเข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อนหญิงเท่านั้น

ข) วิชาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ก. ตั้งใจฟังเมื่อครูสอนอยู่หน้าห้องเรียน ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย แสดงความนอบน้อมต่อครูด้วยการก้มหน้าและพยักหน้ารับคำแนะนำในเรื่องบทเรียน ในเวลาปฏิบัติงานไม่พูดคุยกับเพื่อน แต่เมื่อครูเดินออกไปจากห้อง เด็กชาย ก. จะชวนเพื่อนคุย พูดเสียงดัง ยกคิ้วขวาขณะที่พูดบ่อยครั้ง พูดมากจนเพื่อนล้อเลียนว่าขี้บ่นและเป็นตุ๊ด เด็กชาย ก. จะโต้ตอบโดยการผลักใส่เพื่อนพร้อมทั้งแสดงสีหน้าไม่พอใจ พูดจาหยาบคาย

ให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ และเมื่อเพื่อนขอยืมอุปกรณ์การเรียนเด็กชาย ก. จะไม่ให้ยืมและเดินหนีเพื่อนไป

1.1.2 วิชาที่ไม่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาพลศึกษา ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ก. ไม่ตั้งใจเล่นกีฬา ถอนหายใจบ่อยครั้ง ขมวดคิ้ว ใช้มือพัดโบกใบหน้าและบ่นว่าอากาศร้อน วิ่งช้าไม่ทันเพื่อน ลุกขึ้นยืนจากที่นั่งในบริเวณแถวที่เล่นกีฬาเวลาที่ครูเรียกช้า ไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎกติกาในการเล่นกีฬาตามที่ครูแนะนำ และเมื่อเวลาที่ครูมองไม่เห็น เด็กชาย ก. จะแอบนั่งพักไต้ต้นไม้และจับกลุ่มคุยกับเพื่อนผู้หญิง เมื่อเพื่อนพูดล้อเลียนว่าเด็กชาย ก. เป็นตุ๊ด เด็กชาย ก. จะโต้ตอบโดยการผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน พูดจาหยาบคายและบ่นพึมพำเป็นเวลานานจนเพื่อนล้อเลียนว่าเด็กชาย ก. ขี้บ่น

ข) วิชาดนตรี ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ก. ไม่ตั้งใจฟังครูสอน นั่งก้มหน้าและนํางานอื่นขึ้นมาทำในเวลาที่ครูสอนทฤษฎีดนตรี ในเวลาเรียนปฏิบัติเมื่อครูอยู่ในห้องเด็กชาย ก. จะจับเครื่องดนตรีแต่ไม่เล่นจริงจัง และเมื่อเวลาที่ครูเดินออกจากห้องไป เด็กชาย ก. จะจับกลุ่มคุยกับเพื่อนผู้หญิง ไม่เล่นเครื่องดนตรี ผลักใส่และกั๊ตตีเพื่อนเมื่อเพื่อนพูดล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด พร้อมกับบ่นพึมพำเป็นเวลานานจนเพื่อนล้อเลียนว่าเด็กชาย ก. ขี้บ่น เวลาที่มีการแบ่งกลุ่มให้ซ้อมดนตรีหรือทำงานกลุ่ม เด็กชาย ก. จะเข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อนหญิงเท่านั้น

ค) วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ก. ไม่ตั้งใจฟังครูสอนโดยก้มหน้าและนํางานวิชาอื่นขึ้นมาทำ ชวนเพื่อนคุยเวลาที่ครูเดินออกไปจากห้อง ไม่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจากครู จนกระทั่งใกล้เวลาส่งจึงจะรีบทำ เมื่อถูกเพื่อนล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ดจะโต้ตอบโดยการต่อว่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย พร้อมทั้งผลักใส่และตีเพื่อน อีกทั้งเมื่อเพื่อนขอยืมสมุดโน้ตหรืออุปกรณ์การเรียนเด็กชาย ก. จะไม่ให้เพื่อนยืมแล้วเดินหนีไป พร้อมกับบ่นพึมพำอยู่คนเดียวเป็นเวลานาน จนเพื่อนล้อเลียนว่าเด็กชาย ก. ขี้บ่น

1.2 นอกห้องเรียน

1.2.1 ในห้องแนะแนว ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า ในขณะที่เด็กชาย ก. สนทนากับผู้วิจัยจะก้มหน้าและไม่สบตาผู้วิจัย เมื่อตอบคำถามจะพยักหน้ามากกว่าพูด และเวลาพูดหรือตอบคำถามจะยักคิ้วขวาไปด้วย พูดจาไม่มีหางเสียง เมื่อผู้วิจัยถามถึงงานที่ผู้วิจัยมอบหมายให้เด็กชาย ก. ทำ เด็กชาย ก. พูดว่ายังไม่ได้ทำและพูดคำว่า "แหม" โดยจะลากเสียงยาวพร้อมกับสะบัดมือไปมา และจะอ้างเหตุผลที่ยังไม่ได้ทำงานที่ได้รับมอบหมายว่าครูสั่งงานให้จำนวนมากเลยไม่มีเวลาทำงานส่งให้ผู้วิจัย เมื่อเด็กชาย ข. (กรณีศึกษารายที่ 2) เดินเข้ามาในห้องแนะแนว เด็กชาย ก. จะพูดคุยและยิ้มแยมกับเด็กชาย ข. และผู้วิจัย แต่เมื่อเวลาผ่านไปสักครูจะผลักใส่และตีเด็กชาย ข. เพราะเด็กชาย ข. พูดล้อเลียนว่าเด็กชาย ก. เป็นตุ๊ด เด็กชาย ก. จะแสดงสีหน้าไม่พอใจ ชี้นิ้วเด็กชาย ข. และพูดว่าเด็กชาย ข. ต่างหากที่เป็นตุ๊ด แต่ตนเองไม่ได้เป็น เมื่อเพื่อนชายอีกคนเดินเข้ามาขอยืมนาฬิกาที่สามารถเล่นเกมได้ของเด็กชาย ก. เด็กชาย ก. ใช้มือปิดนาฬิกาไว้ แล้วบอกไม่ให้ยืมเพราะเป็นของเพื่อนคนอื่น ทั้งๆที่เคยบอกผู้วิจัยว่าเป็นนาฬิกาของตนเอง และเมื่อผู้วิจัยยื่นขนมให้เด็กชาย ก. จะยกมือไหว้แล้วกล่าวขอบคุณ ในขณะที่เดียวกันเด็กชาย ข. ก็ขอแบ่งขนมของเด็กชาย ก. รับประทานบ้าง แต่เด็กชาย ก. ไม่ให้ และรับประทานขนม

คนเดียวจนหมด พร้อมกับบอกว่าต้องรับประทานให้หมดก่อนเข้าห้องเรียน เพราะกลัวว่าเพื่อนคนอื่นจะขอแบ่งขนมรับประทานด้วย

1.2.2 ช่วงเวลาพักกลางวัน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า หลังจากรับประทานอาหารกลางวันเสร็จแล้ว เด็กชาย ก. จะเข้ามานั่งในห้องเรียนเพื่อทำการบ้านส่งในตอนบ่าย และเมื่อทำการบ้านเสร็จแล้วจะจับกลุ่มคุยและเล่นกับเพื่อนหญิงและเด็กชาย ข. โดยไม่คุยหรือเล่นกับเพื่อนชายคนอื่น ในขณะที่สนทนาและเล่นกับเพื่อนนั้นจะส่งเสียงดัง และแสดงท่าทางคล้ายสาวประเภทสองกล่าวคือ ย่อตัวและก้มมือ พร้อมทั้งทำสวาทและชี้หน้าต่อว่าเพื่อน พูดจาหยาบค้ายเมื่อถูกล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ดพร้อมทั้งแสดงสีหน้าไม่พอใจแต่ก็ยังแสดงท่าทางนั้นต่อไปพร้อมกับวิ่งไล่ผลั๊กและตีเพื่อน เมื่อเพื่อนขอแบ่งขนมรับประทานหรือขอยืมของเล่นที่เด็กชาย ก. นำมาจากบ้าน เด็กชาย ก. จะไม่ให้เพื่อน เดินเลี้ยวไปและบ่นพึมพำอยู่คนเดียวจนเพื่อนต่อว่าว่าไม่มีน้ำใจแล้วยังขี้นอีกด้วย แต่เมื่อครูเรียกเข้าไปคุยหรือซักถามเกี่ยวกับเรื่องการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายเด็กชาย ก. จะมีท่าทางสงบเสียงย่ำเรียบร้อย โดยมีประสานกันข้างหน้า พูดกับครูด้วยน้ำเสียงเบาและสุภาพมีหางเสียง

1.2.3 เข้าแถวก่อนเข้าเรียนช่วงเวลาเช้า ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า ในช่วงเวลาก่อนถูกเรียกให้เข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธง เด็กชาย ก. จะวิ่งไล่ผลั๊กและตีเพื่อนพร้อมทั้งหัวเราะไปด้วย เมื่อเพื่อนหันมาต่อว่า เด็กชาย ก. ก็วิ่งหนีไป เมื่อถึงเวลาเข้าแถว เด็กชาย ก. ยืนเข้าแถวอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ชวนเพื่อนคุยในแถว ปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงครบทุกกิจกรรม แต่ในเวลาที่ครูมายืนชี้แจงบนโพเดียมหลังจากทำกิจกรรมหน้าเสาธง และเด็กชาย ก. จะนั่งลงพร้อมกับเพื่อนๆ แล้วเด็กชาย ก. จะชวนเพื่อนคุย ไม่ตั้งฟังครูพูด แต่เมื่อครูประจำชั้นเดินเข้ามาหาและตักเตือนเด็กชาย ก. หยุดคุยและเงยทันที จนกระทั่งเดินแถวเข้าห้องเรียน ซึ่งในเวลาเดินเด็กชาย ก. เดินหลังค่อมและส่ายสะโพก

1.2.4 เดินแถวกลับบ้านช่วงเวลาเย็น ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า ในครั้งแรกที่สังเกต ขณะที่เดินแถวเด็กชาย ก. จะเดินหลังค่อมและส่ายสะโพก ผลักเพื่อนที่เดินข้างหน้าตลอดเวลาที่เดินแถว เมื่อเพื่อนหันมาต่อว่าเด็กชาย ก. ก็จะหยุดผลักเพื่อน เมื่อเดินผ่านประตูโรงเรียนเด็กชาย ก. จะเดินออกนอกแถวไปคนเดียวทันที ในขณะที่นั้นเด็กชาย ก. เห็นผู้วิจัยยืนอยู่และยิ้มทักทาย เด็กชาย ก. จะไม่สนใจ ไม่สบตากับผู้วิจัย และเดินเลี้ยวไปโดยไม่พูดคุยหรือทักทายผู้วิจัย ครั้งที่ 2 ที่ทำการสังเกตพบว่าเด็กชาย ก. ไม่ลงมาเข้าแถวเพื่อเดินแถวกลับบ้านกับเพื่อนๆ จะลงมาจากห้องเรียนเมื่อนักเรียนส่วนใหญ่กลับบ้านแล้ว พร้อมกับเพื่อนหญิงในห้องเรียนเดียวกันโดยเดินคุยกันมาอย่างสนุกสนาน ยิ้มแย้ม แต่เมื่อเห็นผู้วิจัยยืนอยู่ เด็กชาย ก. จะเดินเข้ามาหาแต่พูดกับผู้วิจัยพร้อมกับก้มหน้า ไม่สบตากับผู้วิจัย ยกคิ้วขมวดที่พูด แล้วเดินเลี้ยวไปทั้งที่ยังคุยกับผู้วิจัยในเรื่องที่ผัดนัดกับผู้วิจัยยังไม่จบ

1.2.5 ที่บ้าน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้งทั้งในขณะที่เยี่ยมบ้านและในเวลาที่บ้านเด็กชาย ก. อยู่กับเพื่อนบ้าน พบว่า เด็กชาย ก. จะนั่งนิ่งเงียบ เรียบร้อยเมื่ออยู่ต่อหน้าคุณย่า ทำตามคำสั่งของคุณย่าทุกอย่าง เมื่อคุณย่าตำหนิเด็กชาย ก. ว่า ซื่อ โง่ ไม่ทันคน เด็กชาย ก. จะนั่งก้มหน้า และไม่สบตาของคุณย่าและผู้วิจัย แล้วลุกขึ้นจากที่นั่งเดินเลี้ยวไปนั่งที่อื่นแล้วหยิบการบ้านขึ้นมาทำ ตอบคำถามคุณย่าและผู้วิจัยด้วยน้ำเสียงเบา ยกคิ้วขมวดที่พูดไปด้วย แต่เมื่อคุณอาเดินลงมาจากบ้าน พูดคุยกับเด็กชาย ก.

เด็กชาย ก. จะยิ้มแยมและพูดคุยกับคุณอา เมื่อเพื่อนมาเยี่ยมที่บ้านและชวนเด็กชาย ก. ไปเล่นนอกบ้าน เด็กชาย ก. จะตั้งใจมากและรีบขออนุญาตคุณย่าทันทีเมื่อคุณย่าอนุญาต เด็กชาย ก. ก็รีบวิ่งออกจากบ้านไปกับเพื่อน ในขณะที่เล่นอยู่กับเพื่อนเด็กชาย ก. จะแสดงท่าทางค้อนควัก สะบัดมือไปมาประกอบการพูดลากเสียงยาว และเสียงดังฟังชัด เมื่อเพื่อนล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ดเด็กชาย ก. จะผลึกและตีเพื่อนแต่ก็ยังแสดงพฤติกรรมนั้นต่อไป เมื่ออยู่กับเพื่อนบ้านที่เป็นรุ่นพี่ผู้หญิงที่เด็กชาย ก. ได้ให้สัมภาษณ์ว่าสนิทสนมกับเด็กชาย ก. เป็นพิเศษ เด็กชาย ก. จะคุยอย่างสนุกสนาน ยิ้มแยม และพูดคำว่า “ แหม ” บ่อยครั้ง พร้อมกับสะบัดมือไปมาประกอบการพูดและพูดเสียงดัง

จากการสังเกตสรุปได้ว่า เมื่อมีครูอยู่ในห้องหรือมีครูอยู่ใกล้บริเวณที่เด็กชาย ก. อยู่ เด็กชาย ก. จะไม่แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน แต่เมื่อไม่มีครูอยู่ในห้องหรือครูไม่อยู่ใกล้บริเวณที่เด็กชาย ก. อยู่ และเวลาที่อยู่บ้านเมื่ออยู่กับเพื่อนโดยไม่มีผู้ปกครองคือ คุณย่าหรือคุณอาอยู่ด้วย เด็กชาย ก. จะแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนด้วยการผลักไส ตีเพื่อน และกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ เมื่อถูกเพื่อนล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด

ในเวลาที่เรียนวิชาที่ชอบจะตั้งใจเรียนและมีท่าทางที่สงบเสียงมเรียบร้อย นั่งทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างตั้งใจ แต่ในเวลาเรียนวิชาที่ไม่ชอบจะนั่งงานวิชาอื่นขึ้นมาทำหรือไม่ตั้งใจเรียน ไม่ตั้งใจฟังครูสอน และไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาของวิชานั้น

นอกจากนี้เด็กชาย ก. ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนในเรื่องของการเรียนและการแบ่งปันของเล่น อุปกรณ์การเรียน และขนม มักจะจับกลุ่มคุยเล่น และทำงานกับเพื่อนหญิงมากกว่าเพื่อนชาย อีกทั้งแสดงท่าทางคล้ายสาวประเภทสองเป็นประจำ กล่าวคือ มักจะแสดงท่าค้อนควัก สะบัดมือไปมาประกอบการพูด และมักพูดลากเสียงยาว เดินหลังค่อมและส่ายสะโพก

2. การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์ผู้รับการศึกษา ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เด็กชาย ก. เป็นระยะๆ ตลอดเวลาที่ทำการศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า เด็กชาย ก. เป็นบุตรคนที่ 1 และมีน้องสาว 1 คน บิดาและมารดาของเด็กชาย ก. แยกกันอยู่ เด็กชาย ก. อาศัยอยู่กับบิดา ย่าและอาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ส่วนน้องสาวอาศัยอยู่กับมารดาในจังหวัดระยอง สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสพบกันพร้อมหน้าในวันหยุดสำคัญ เช่น ช่วงปิดภาคเรียน และเทศกาลต่างๆ เป็นบางครั้ง เด็กชาย ก. พักอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง และมีห้องส่วนตัวซึ่งใช้สำหรับนอนและทำการบ้าน บิดาของเด็กชาย ก. มีอาชีพรับจ้างทำงานบริษัทเกี่ยวกับการจำหน่ายสีทาบ้าน มารดามีอาชีพค้าขายทำงานในร้านจำหน่ายและเช่าวิดีโอ บิดาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มารดาจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กชาย ก. เคยเห็นมารดาร้องไห้บ่อยครั้งด้วยเรื่องที่บิดามีความสัมพันธ์ห่างเหินกับ มารดา เด็กชาย ก. จึงรู้สึกสงสารมารดาและต้องการให้บิดามีเวลาดูแลมารดาให้ใกล้ชิดมากขึ้น เด็กชาย ก. กับน้องสาวมีปัญหาทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ โดยเด็กชาย ก. กล่าวว่าน้องสาวมักก่อแกล้งตนเองในการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในบ้าน เช่น ทำการบ้าน ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และเล่นเกม เด็กชาย ก. มีสุขภาพโดยทั่วไปแข็งแรงดี แต่บางครั้งมีอาการวิงเวียน

ศรีระและอาเจียน เด็กชาย ก. ชอบที่อยู่อาศัยของตนเองพอสมควร ต้องการให้เพื่อนมาเยี่ยมเยียนที่บ้าน เป็นครั้งคราว แต่คุณย่าไม่ค่อยชอบให้เพื่อนมาที่บ้านในเวลาว่าง เด็กชาย ก. ชอบเล่นแบดมินตัน ดูโทรทัศน์ รายการการ์ตูนช่อง 9 วาตรูปรายสัปดาห์ ต่อจิกซอร์ และคุยกับเพื่อนหญิงรุ่นพี่ที่พักอาศัยอยู่ข้างบ้าน มีความต้องการที่จะเลี้ยงสัตว์ในบ้านแต่คุณย่าไม่อนุญาตให้เลี้ยงทำให้เด็กชาย ก. เสียใจมาก ในเวลากลางคืนหรือเมื่ออยู่ในความมืด เด็กชาย ก. จะรู้สึกกลัวผีหรือสิ่งที่ไม่อยู่ในความมืดอยู่เสมอ ไม่กล้านอนคนเดียว กลุ้มใจเรื่องเรียนเพราะทำงานส่งไม่ทัน กลัวงานไม่เรียบร้อย ไม่ค่อยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบทำงานคนเดียวมากกว่าที่จะทำงานกลุ่ม เพราะไม่ต้องทะเลาะกันเรื่องความคิดเห็นไม่ตรงกัน และมักจะถูกล้อเลียนว่าเบี่ยงเบนทางเพศเป็นประจำ เนื่องจากเด็กชาย ก. ชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิงและมีกิริยาท่าทางคล้ายผู้หญิง ไม่ชอบน้องสาวของตนเอง และคิดว่าตนเองถูกคนหาเรื่องต่อว่าอยู่เสมอ เด็กชาย ก. ชอบเล่นและทำกิจกรรมทางการเรียนร่วมกับเพื่อนหญิงมากกว่าเพื่อนชาย โดยให้เหตุผลว่าเพื่อนหญิงไม่แสดงออกทางคำพูดและการกระทำรุนแรงเหมือนเพื่อนชาย ด้วยเหตุนี้เด็กชาย ก. จึงได้รับการล้อเลียนจากเพื่อนว่าเบี่ยงเบนทางเพศเป็นประจำซึ่งเด็กชาย ก. ก็รู้สึกหงุดหงิดและไม่พอใจเพื่อนเป็นอย่างมาก เด็กชาย ก. ได้ทำ ตารางการดูหนังสือไว้ทุกสัปดาห์ และสามารถทำให้มีสมาธิในการอ่านหนังสือได้ง่าย ทุกเย็นวันจันทร์ถึงศุกร์เด็กชาย ก. จะเรียนพิเศษตามที่ผู้ปกครองจัดหาไว้ให้ ในวันหยุดคุณอาจะเป็นคนที่พาเด็กชาย ก. ไปเที่ยวมากกว่าบิดา เพราะบิดาไม่ค่อยอยู่ที่บ้าน เนื่องจากต้องเดินทางไปทำงานตามจังหวัดต่างๆ เด็กชาย ก. จึงใช้ชีวิตส่วนมากอยู่กับคุณย่าและคุณอา เด็กชาย ก. มีความรักและเกรงกลัวคุณย่าและคุณพ่อกว่ามารดาและคุณอา อนาคตเด็กชาย ก. อยากเป็นครู และมีความต้องการอยากให้ครอบครัวมีความสุข สมาชิกทุกคนในครอบครัวไม่ทะเลาะวิวาทกัน อีกทั้งไม่ต้องการให้น้องสาวมารบกวนตนเอง

2.2 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องที่โรงเรียน ได้แก่

2.2.1.1 อาจารย์ประจำชั้น จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้น จำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้ คือ เด็กชาย ก. มีความประพฤติและลักษณะนิสัยโดยทั่วไปเมื่ออยู่ที่โรงเรียนเรียบร้อยดี มีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งนอกและในห้องเรียนดีคือ ยิ้มแย้มแจ่มใส ช่วยเหลือเพื่อนดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ตั้งใจเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทุกครั้ง มีลักษณะท่าทางคล้ายผู้หญิง ชอบเล่นและทำกิจกรรมทางการเรียนร่วมกับเพื่อนผู้หญิงมากกว่าเพื่อนผู้ชาย ประหม่า ตื่นเต้นง่าย เมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม วิดกกังวลเมื่อมีการสอบ

2.2.1.2 อาจารย์ประจำวิชา จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาศิลปะ พลศึกษา ภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ดนตรี-นาฏศิลป์ การงานและพื้นฐานอาชีพ และวิชาคณิตศาสตร์ คนละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 ครั้ง มีความคิดเห็นตรงกันสรุปได้ดังนี้คือ เด็กชาย ก. มีความประพฤติเรียบร้อย ไม่ค่อยพูด มีลักษณะท่าทางเรียบร้อยและคล้ายผู้หญิง ชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิงมากกว่าเพื่อนผู้ชาย ในเวลาเรียนสนใจการเรียน ส่งการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายตรงเวลา ทำงานด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เชื้อฟังครูผู้สอน ในวิชาพลศึกษาไม่ค่อยอยู่ในกฎระเบียบเท่าที่ควร และยังขาดวินัยในตนเอง

2.2.1.3 อาจารย์ฝ่ายปกครอง จากการสัมภาษณ์อาจารย์ฝ่ายปกครองจำนวน 1 ครั้ง ได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย ก. มีความประพฤติและลักษณะนิสัยโดยทั่วไป คือ ขอบพุดจาและแสดงท่าทางเป็นผู้หญิง ขอบพุดคุยกับนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย ช่วยเหลืองานเพื่อนๆ ดี และไม่ชอบเล่นกับเพื่อนต่างห้อง หงุดหงิดง่าย

2.2.1.4 เพื่อนสนิทในโรงเรียนเดียวกัน จากการสัมภาษณ์นักเรียน 5 คน จำนวน 5 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย ก. มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี มีความเบี่ยงเบนทางเพศ ชอบเล่นและทำกิจกรรมทางการเรียนกับเพื่อนผู้หญิง ลักษณะนิสัยและท่าทางการเคลื่อนไหวคล้ายผู้หญิง เช่น เดินส่ายสะโพกและยกมือสะบัดไปมาประกอบการพูด หงุดหงิดและถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่ายเมื่อถูกล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ดหรือเมื่อเพื่อนขอยืมสิ่งของ โดยเฉพาะเมื่อถูกเพื่อนล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด เด็กชาย ก. จะโต้ตอบโดยการพูดจาจาหยาบคาย ผลักใสและตีเพื่อน นอกจากนี้ยังไม่ค่อยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเพื่อนทั้งเรื่องการเรียน การให้ยืมอุปกรณ์การเรียนและแบ่งปันขนม ไม่ค่อยช่วยงานกลุ่ม ล้อเลียนเพื่อนเป็นประจำ ขี้นั่น ไม่ชอบเล่นกีฬา ชอบหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต พุดจาเหลวไหล ประหม่า ตื่นเต้นง่ายเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม และวิตกกังวลเมื่อต้องสอบ ในวันหยุดและหลังเลิกเรียนค่อนข้างเก็บตัวอยู่กับบ้าน

2.2.2 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับที่บ้าน ได้แก่

2.2.2.1 เพื่อนสนิทในละแวกบ้านเดียวกัน จากการสัมภาษณ์เพื่อนของเด็กชาย ก. 2 คน จำนวน 2 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย ก. ค่อนข้างเก็บตัวอยู่กับบ้าน เชื่อฟังและกลัวคุณย่าเพราะคุณย่าของเด็กชาย ก. เป็นคนดุ ชอบเล่นและคุยกับเพื่อนผู้หญิงมากกว่าเพื่อนผู้ชาย ขี้นั่น ชอบพุดจาเหลวไหล และถ้าถูกล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ดจะโต้ตอบด้วยการกล่าวจาหยาบคาย ผลักและตีเพื่อน

2.2.2.2 ผู้ปกครอง ในที่นี้คือคุณย่าและคุณอา จำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย ก. เป็นคนที่มีนิสัยเกียจคร้าน ซื่อ และไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของผู้อื่น แต่ก็เชื่อฟังคำตักเตือนสั่งสอนของผู้ใหญ่ ชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิงมากกว่าเพื่อนผู้ชาย การเรียนพอใช้ ประหม่าและตื่นเต้นง่ายเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม วิตกกังวลเมื่อถึงเวลาใกล้สอบ ในวันหยุดเสาร์และอาทิตย์จะอยู่ที่บ้านดูโทรทัศน์ทั้งวัน ไม่ชอบออกไปเที่ยวเล่นข้างนอกบ้าน เด็กชาย ก. ทะเลาะวิวาทกับน้องสาวทุกครั้งเมื่อพบกันเนื่องจากน้องสาวซุกซนและก่อกวนเด็กชาย ก. จนเกิดความรำคาญ เด็กชาย ก. ไม่ค่อยมีโอกาสพบหน้าบิดาและมารดาเนื่องจากทั้งบิดาและมารดาไปทำงานต่างจังหวัด ในอนาคตผู้ปกครองมีความต้องการให้เด็กชาย ก. เรียนจบระดับปริญญาตรี

3. **การเยี่ยมบ้าน** ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2543 ผู้วิจัยได้สังเกตและสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ปกครอง ดังนี้

3.1 จากการสังเกตพบว่า สถานที่พักอยู่ในซอยเล็กๆ เป็นอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น ก่อสร้างด้วยปูนติดกัน 2 หลัง ซึ่งบ้านที่อยู่อาศัยทั้ง 2 หลังนี้สามารถเดินเข้าออกถึงกันได้โดยทางประตูชั้น 3 บริเวณบ้านทางด้านซ้ายและขวาดัดกับอาคารพาณิชย์หลังอื่นๆ ด้านหน้าบ้านเป็นถนนเล็กๆ ในซอย มีโรงเรียนอยู่วิทย์อยู่ตรงข้ามหน้าบ้าน ซึ่งในบริเวณโรงเรียนอยู่วิทย์มีต้นไม้ใหญ่ปลูกอยู่มากพอสมควร จึงทำให้บ้านของเด็กชาย ก. มีอากาศเย็นสบาย ตัวบ้านทั้งด้านในและด้านนอกทาสีขาว ลักษณะเป็นบ้านที่

ก่อสร้างมานานแล้ว มี 4 ห้องนอน 4 ห้องน้ำ ภายในบ้านมีเครื่องอำนวยความสะดวก ได้แก่ โทรทัศน์ เครื่องเสียง เครื่องปรับอากาศ พัดลม ตู้เย็น โต๊ะกับข้าว และเครื่องครัว ชั้นล่างของบ้านที่เด็กชาย ก. พักอาศัยเป็นประจำ เป็นห้องรับแขก ห้องครัว ห้องน้ำ ที่จอดรถจักรยานยนต์ของอาของเด็กชาย ก. และมีเตียงสำหรับคุณย่าใช้นอนพักในเวลากลางวัน ส่วนชั้นล่างของบ้านอีกหลังใช้เป็นที่พักจอดรถยนต์ของบิดาเด็กชาย ก. ชั้นสองเป็นบริเวณที่ใช้เก็บของ และเป็นตำแหน่งของบันไดทางขึ้นไปชั้นสาม ชั้นสามเป็นห้องนอนของคุณย่าและคุณอา ซึ่งเด็กชาย ก. มักจะมานอนกับคุณย่าเป็นประจำ ส่วนห้องนอนของเด็กชาย ก. และห้องนอนของคุณพ่ออยู่ที่บ้านอีกหลังหนึ่ง ภายในบ้านการจัดวางสิ่งของดูไม่เป็นระเบียบ ก่อนข้างรถบรรทุกอากาศภายในบ้านเย็นแต่มีมืด อากาศถ่ายเทไม่สะดวก และมีเสียงดังรบกวนจากบ้านข้างเคียงบ้างเป็นบางครั้ง

3.2 จากการสัมภาษณ์ พบว่า ในการสนทนากับคุณย่า อา และเด็กชาย ก. เด็กชาย ก. จะนั่งฟังอยู่ด้วยความสงบเสียงมเรียบร้อย ไม่ค่อยพูด จะตอบคำถามด้วยน้ำเสียงเบาเมื่อมีผู้ถามเท่านั้น คุณย่าจะเป็นผู้ที่พูดมากที่สุดและสมาชิกทุกคนในบ้านก็ปฏิบัติตามคำสั่งของคุณย่าทุกอย่าง เนื่องจากเป็นผู้ที่มีวัยวุฒิมากที่สุดในบ้าน คุณย่ายิ้มแย้มแจ่มใส พูดน้ำเสียงเบา และพูดภาษาไทยไม่ค่อยแตกฉานเพราะเป็นคนเชื้อชาติจีน ขณะสนทนาเกี่ยวกับเรื่องนิสัยส่วนตัวของเด็กชาย ก. ว่าโง่ ไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของผู้อื่น และชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิงมากกว่าเพื่อนผู้ชาย คุณย่าจะพูดด้วยน้ำเสียงหงุดหงิดแข็งต่อว่า เด็กชาย ก. ก้มหน้านั่งเงียบ แล้วเดินเลี้ยวไปนั่งที่อื่นพร้อมทั้งหยิบการบ้านขึ้นมาทำ เมื่อคุณย่ากล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเด็กชาย ก. กับน้องสาวที่ทะเลาะวิวาทกันทุกครั้งที่พบหน้า เด็กชาย ก. แสดงท่าทางไม่พอใจและกล่าวว่าน้องสาวรบกวนตนเองจนเกิดความหงุดหงิด นอกจากนั้นคุณยายยังกล่าวว่าเด็กชาย ก. ไม่กล้านอนคนเดียวต้องมานอนกับคุณย่าเป็นประจำ ส่วนคุณอาผู้ชายนั้นมีอัธยาศัยดี พูดจายิ้มแย้มแจ่มใส ในการเยี่ยมบ้านครั้งนั้นไม่พบคุณพ่อ คุณแม่ และน้องสาวของเด็กชาย ก. เนื่องจากคุณพ่อและคุณแม่เดินทางไปทำงานต่างจังหวัด ส่วนน้องสาวก็ไปพักอาศัยกับคุณแม่ที่จังหวัดระยอง

การเยี่ยมบ้านครั้งนั้นพอสรุปได้ว่า สถานที่พักอาศัยกว้างขวาง แต่ไม่ถูกสุขลักษณะเนื่องจากการถ่ายเทของอากาศไม่ดี บรรยากาศมืดครึ้ม การจัดวางสิ่งของในบ้านขาดความเป็นระเบียบ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่อาศัยอยู่ด้วยกันระหว่างบิดา มารดา และเด็กชาย ก. ไม่ดี และค่อนข้างห่างเหิน เนื่องจากไม่ค่อยได้พบปะพูดคุยหรือทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน ด้วยสาเหตุที่บิดาของเด็กชาย ก. มีความจำเป็นต้องเดินทางไปทำงานในต่างจังหวัดเป็นประจำ และมารดาของเด็กชาย ก. ต้องทำงานประจำที่จังหวัดระยอง และเด็กชาย ก. จะเกรงกลัวคุณย่ามากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเด็กชาย ก. และน้องสาวนั้นไม่ดี เนื่องจากเด็กชาย ก. แสดงท่าทางไม่พอใจเมื่อกล่าวถึงน้องสาว ดังนั้นเด็กชาย ก. จึงมีปัญหาเรื่องสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดา มารดา และน้องสาว

4. อัตชีวประวัติ

จากอัตชีวประวัติ ทราบว่าเด็กชาย ก. เกิดในครอบครัวขนาดเล็กที่มีสมาชิก 4 คน ประกอบด้วยบิดา มารดา ตัวเด็กชาย ก. และน้องสาว จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

4.1 ชีวิตในวัยเด็กของเด็กชาย ก. ครอบครัวมีความอบอุ่นมีความสุข บิดามารดารักและเลี้ยงดู เด็กชาย ก. มาเป็นอย่างดี เด็กชาย ก. ไม่ชอบที่น้องสาวดื้อรั้นและไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในเรื่องการให้ยืมสิ่งของและการแบ่งขนมให้ผู้อื่น และเด็กชาย ก. ไม่ชอบรูปร่างที่อ้วนของตนเอง

4.2 ชีวิตในปัจจุบันพบว่า เด็กชาย ก. เป็นผู้ที่มิระเบียบวินัยในการเรียน มีความสนใจและตั้งใจเรียน ไม่ชอบนิสัยช่างพูดช่างคุยของตนเองและน้องสาว เด็กชาย ก. รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการเรียนพิเศษ อ่านหนังสือทบทวนบทเรียน และช่วยงานบ้าน

4.3 ชีวิตในอนาคตพบว่า เด็กชาย ก. มีความใฝ่ฝันและต้องการที่จะประกอบอาชีพครู

การวิเคราะห์หัตถ์ชีพประวัติของเด็กชาย ก. พบว่า ไม่ชอบรูปร่างอ้วนและลักษณะนิสัยช่างพูดช่างคุยของตนเอง และไม่ชอบนิสัยช่างพูดช่างคุยและดื้อรั้นของน้องสาว ชีวิตในอดีตเด็กชาย ก. มีความสุขมากกว่าชีวิตในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องความอบอุ่นในครอบครัว และเด็กชาย ก. ควรปรับปรุงในเรื่องการใช้ภาษาในการเขียน เพราะสะกดคำผิดหลายคำ และการจัดลำดับความคิดในการเรียบเรียงเหตุการณ์มีความสับสน

5. บันทึกประจำวัน

จากบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 25 พฤศจิกายน 2543 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2543 ทำให้ทราบว่า เด็กชาย ก. มีกิจวัตรประจำวันที่คล้ายคลึงกันในวันจันทร์ถึงศุกร์ คือในตอนเช้าเมื่อตื่นนอนและทำกิจธุระส่วนตัวเสร็จแล้ว รับประทานอาหารเช้าและเดินไปโรงเรียน เรียนหนังสือจนถึงช่วงพักกลางวันจึงรับประทานอาหารเช้าและเล่นกับเพื่อนจนกระทั่งถึงเวลาเข้าห้องเรียนช่วงบ่าย แต่บางครั้งก็ไม่ได้รับประทานอาหารกลางวันเนื่องจากต้องทำงานส่งคุณครู ก่อนเข้าเรียนช่วงบ่ายต้องนั่งสมาธิแล้วจึงเริ่มเรียน ในเวลาเลิกเรียนต้องเข้าแถวเดินกลับบ้าน เมื่อถึงบ้านก็ขออนุญาตคุณย่าไปบ้านเพื่อน แล้วจึงกลับมาทานอาหารเย็น ทำกิจธุระส่วนตัว จากนั้นจึงเข้านอน และมีบางวันที่ดูละครโทรทัศน์ก่อนเข้านอน ส่วนในวันเสาร์อาทิตย์หลังจากตื่นนอนและทำกิจธุระส่วนตัวแล้ว จะดูโทรทัศน์ซึ่งเป็นรายการการ์ตูน จนกระทั่งถึงเวลารับประทานอาหารเช้ากับครอบครัว จากนั้นก็ไปเที่ยวห้างสรรพสินค้ากับบิดาหรือดูโทรทัศน์ ได้มีโอกาสอยู่กับบิดาเป็นบางครั้ง เพราะบิดาต้องเดินทางไปต่างจังหวัดหรือต่างประเทศเป็นประจำ ในช่วงเย็นก็จะเล่นกีฬา คือ แบดมินตัน แล้วจึงรับประทานอาหารเช้า ดูโทรทัศน์ ทำกิจธุระส่วนตัวและเข้านอน

การวิเคราะห์บันทึกประจำวันของเด็กชาย ก. พบว่า เด็กชาย ก. เป็นคนมิระเบียบในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการชีวิตในโรงเรียน มีความตั้งใจและสนใจในการเรียน มีปฏิสัมพันธ์กับบิดาน้อย เนื่องจากไม่ค่อยมีโอกาสได้อยู่ด้วยกัน และมีคุณย่าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองแทนบิดาเมื่อบิดาไม่อยู่บ้าน

6. สังคมมิติ

การทำสังคมมิติทั้ง 2 สถานการณ์ คือ สถานการณ์การทำรายงานกลุ่มและสถานการณ์การไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำครั้งละสถานการณ์ พบว่า เด็กชาย ก. มีบทบาทเป็น Rejectee โดยไม่ได้รับเลือกจากเพื่อนเลย แต่เด็กชาย ก. ก็ยังเลือกเพื่อนคนอื่นอีก 2 คน การไม่ได้รับเลือกจากเพื่อนทั้ง 2 สถานการณ์ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย ก. เป็นคนเก็บตัว เป็นที่รังเกียจของเพื่อน ไม่ได้รับความไว้วางใจในเรื่องความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน ชอบหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ขี้นั่น ชอบพูดจาเหลวไหล เก็บตัว และมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งเพื่อนไม่ชอบ

ได้แก่ กล่าววาทจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ดีเพื่อนสม่ำเสมอ ชูกรรโชก ให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเพื่อนในห้องเรียนและเพื่อนในละแวกบ้าน เดียวกัน

7. แบบสอบถาม

ผลจากการตอบแบบสอบถามปรากฏดังนี้

7.1 แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล

แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เด็กชาย ก. อาศัยอยู่บิดาซึ่งเป็นบ้านของตนเอง บิดาและมารดาแยกกันอยู่ และมีอาชีพค้าขายเป็นผู้ปกครอง บิดามีอาชีพรับจ้างทำงานบริษัท รายได้เฉลี่ยเดือนละ 10,000 บาท มารดามีอาชีพค้าขายที่ร้านวิดีโอ รายได้เฉลี่ยเดือนละ 5,000 บาท และอาชีพค้าขาย เด็กชาย ก. เป็นบุตรคนแรก และมีน้องสาว 1 คน อายุ 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในขณะที่เด็กชาย ก. กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กชาย ก. ได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากบิดาประมาณวันละ 20 บาท เด็กชาย ก. มีสุขภาพดี เคยเป็นลม วิงเวียนศีรษะบางครั้ง มีโรคหัด และอาเจียนเป็นโรคประจำตัว ตรวจสุขภาพปีละ 1 ครั้ง ในด้านสังคมพบว่า เด็กชาย ก. ชอบให้เพื่อนมาบ้านเป็นครั้งคราว เด็กชาย ก. ไม่ได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจด้วยตนเอง เด็กชาย ก. ชอบฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์ และดูโทรทัศน์ประเภทข่าวสารเป็นบางครั้ง ชอบอ่านหนังสือประเภทประวัติศาสตร์ อ่านหนังสือพิมพ์เป็นครั้งคราว ชอบเล่นกีฬาในร่ม คือ เทนนิส สามารถเล่นเปียโนได้และชอบร้องเพลงบางครั้ง ในด้านการศึกษา เด็กชาย ก. เคยเป็นหัวหน้ากลุ่มในการทำกิจกรรม แต่ไม่เคยเป็นหัวหน้าชั้น ในวันหนึ่งๆ เด็กชาย ก. ใช้เวลาในการอ่านหนังสือประมาณวันละ 2-3 ชั่วโมง โดยที่ทำการกำหนดไว้ดูหนังสือ มีสถานที่เงียบสงบเหมาะกับการอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน ทำให้มีสมาธิเวลาดูหนังสือได้ง่าย เด็กชาย ก. ชอบวิชาภาษาไทยมากที่สุด และวิชาที่ยากที่สุดสำหรับเด็กชาย ก. คือ วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เด็กชาย ก. ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางเมื่อเติบโตขึ้นเด็กชาย ก. ต้องการประกอบอาชีพครู บิดาต้องการให้เด็กชาย ก. ประกอบอาชีพแพทย์และมารดาต้องการให้ประกอบอาชีพครู นอกจากนั้นเด็กชาย ก. มีความรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทางบ้านและทางโรงเรียนดี ปัญหาหรือความไม่สบายใจที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือคือ การเรียนและการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม

7.1 แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน ในที่นี้บิดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เด็กชาย ก. เป็นบุตรคนแรกในจำนวน 2 คน อาศัยอยู่กับบิดาซึ่งมีอาชีพรับจ้าง รายได้ประมาณเดือนละ 10,000 บาท มารดามีอาชีพค้าขาย รายได้ประมาณเดือนละ 5,000 บาท สถานภาพการสมรสระหว่างบิดาและมารดา คือ แยกกันอยู่ เมื่ออยู่ที่บ้านเด็กชาย ก. เชื่อฟังผู้ปกครองเสมอ เอาใจใส่บทเรียนทางบ้านดี ช่วยเหลืองานบ้านบ้างในบางครั้งโดยได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ล้างจาน ในแต่ละวันเด็กชาย ก. จะได้รับค่าใช้จ่ายวันละ 20 บาท ในอนาคตผู้ปกครองมีโครงการให้เด็กชาย ก. เรียนต่อ และต้องการให้ประกอบอาชีพแพทย์หรือครู

7.2 แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัวนี้ คำถามทุกข้อเป็นเพียงสถานการณ์สมมติ เพื่อสอบถามความคิดเห็นและการตัดสินใจแก้ปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถามเท่านั้น และจากแบบสอบถามนี้ พบว่า เด็กชาย ก. มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับปานกลาง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ในด้านการทะเลาะวิวาทกับพี่น้องพบว่า เด็กชาย ก. มีปัญหาระดับปานกลาง กล่าวคือ ถ้าจำเป็นต้องแบ่งสิ่งของที่มารดาซื้อมาให้กับน้อง ก็จะทำให้น้องด้วยความเต็มใจ เมื่อกลับบ้านผัดเวลา แล้วถูกพี่สาวซักถาม เด็กชาย ก. จะโกรธและต่อว่าพี่สาวก้าวร้าวเรื่องส่วนตัว ในขณะที่ถูกมารดาดุว่า น้องสาวเข้ามาถามการบ้าน เด็กชาย ก. จะเดินหนีจากน้อง ในเวลาที่กำลังหงุดหงิดจากการถูกบิดามารดา ดุ พี่ชายเดินเข้ามาถามว่าถูกดุด้วยสาเหตุอะไร เด็กชาย ก. จะเฉยๆ ไม่พูดไม่อธิบายอะไรทั้งสิ้น นอกจากนี้ ถ้าพี่ชายนำเสื้อที่เด็กชาย ก. เตรียมไว้ไปใส่ เด็กชาย ก. จะริบหาเสื้อใหม่ใส่โดยไม่นึกโกรธพี่ชาย

ในด้านการแยกตัวตามลำพังพบว่า เด็กชาย ก. มีปัญหาระดับปานกลาง กล่าวคือเวลาที่ ได้ยินบิดามารดาทะเลาะกันเรื่องเดิมบ่อยครั้ง เมื่อเกิดความรู้สึกอับอายเพื่อนบ้าน เด็กชาย ก. จะเข้าไป ช่วยห้ามปรามพ่อแม่ ในขณะที่กลับจากโรงเรียน เด็กชาย ก. เห็นบิดามารดา พี่ชาย น้องสาวสนทนากัน อยู่ด้วยกันเด็กชาย ก. จะทักทายทุกคนแล้วจึงไปทำงานประจำตามปกติ เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจกันกับพี่ชาย แล้วร้องไห้เสียใจหลังจากนั้นเด็กชาย ก. จะเลือกเข้าห้องนอนของตนทำกิจกรรมส่วนตัว เด็กชาย ก. จะ ปรึกษาบิดามารดาเมื่อต้องการที่ปรึกษาปัญหาส่วนตัว นอกจากนั้นเด็กชาย ก. จะทำงานบ้านกับน้องตาม ปกติ เมื่อใกล้เวลาที่มารดาจะกลับบ้านมาพบบิดาตั้งวงสนทนาและดื่มเหล้ากับเพื่อน ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวัน ของบิดาที่มารดาไม่พอใจ

ในด้านไม่ช่วยเหลืองานบ้านพบว่า เด็กชาย ก. มีปัญหาปานกลาง กล่าวคือ กิริยาการ ทำงานบ้านอย่างไม่เต็มใจทำให้เด็กชาย ก. ถูกบิดามารดาว่าในเวลาที่อยู่บ้าน ขณะที่สมาชิกในครอบครัว ช่วยกันทำความสะอาดบ้านเพื่อเตรียมงานทำบุญบ้าน เด็กชาย ก. จะนั่งอยู่ใกล้ๆ เพื่อพ่อแม่จะเรียกใช้ เด็กชาย ก. ยินดีทำงานบ้านตามที่มีมารดาสั่งต่อเมื่อตนได้ดูรายการโทรทัศน์ที่ตนสนใจจบเสียก่อน ถ้าจำเป็นต้องทำงานบ้านแทนน้อง เด็กชาย ก. ก็จะทำทั้งๆ ที่ไม่ต้องการทำ นอกจากนี้ถ้ามีญาติมาพักที่บ้าน เด็ก ชาย ก. จะร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในบ้านเตรียมการต้อนรับ

ในด้านการเบียดเบียนในครอบครัวจนอยากหนีออกจากบ้านพบว่า เด็กชาย ก. มี ปัญหาระดับปานกลาง กล่าวคือ ขณะที่เด็กชาย ก. เล่นอยู่กับเพื่อน แล้วมีเพื่อนมาบอกว่าบิดามารดา ทะเลาะกันอย่างรุนแรง เด็กชาย ก. จะปรึกษาเพื่อนที่เล่นด้วยว่าจะทำอย่างไรดี การที่ครอบครัวมีปัญหา ต่างๆ เกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะพี่น้องทะเลาะกัน เด็กชาย ก. จะถือว่าเป็นเรื่องปกติของการอยู่ร่วมกัน เวลา ที่มีปัญหากับพี่สาวมารดาว่าตนเองซ้ำ เกิดความรู้สึกน้อยใจ เด็กชาย ก. จะร้องไห้เสียใจแต่ก็คิดว่าต้องอดทนเพื่อครอบครัว ถ้ามีปัญหาทะเลาะกับน้องแล้วถูกบิดาดุทั้งที่ไม่ได้เป็นฝ่ายผิด เมื่อบิดาบอกว่าเด็กชาย ก. เป็นพี่ที่ต้องยอมยกยให้น้อง เด็กชาย ก. จะพยายามอธิบายให้พ่อยอมรับว่าน้องผิด นอกจากนี้ถ้ามารดาให้ เด็กชาย ก. ออกมาช่วยค้าขายหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยให้พี่ชายเรียนต่อคนเดียว เด็กชาย ก. จะยอมทำตามที่มีมารดาขอร้อง แต่คิดหาทางเรียนต่อภายหลัง

ในด้านขาดความรัก ความอบอุ่น ความสุข เมื่ออยู่ในบ้านพบว่า เด็กชาย ก. มีปัญหาระดับปานกลาง กล่าวคือ เด็กชาย ก. สามารถทำความเข้าใจเหตุผลที่บิดามารดาไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนได้ว่าเกิดขึ้นเพราะความจำเป็น และถึงแม้ว่าบิดามารดาจะไม่ช่วยจัดสิ่งของเพื่อเตรียมไปอยู่ค่ายพักแรมให้เหมือนกับที่ทำให้น้อง เด็กชาย ก. ก็สามารถเตรียมของได้ด้วยตนเองถ้าบิดามารดาให้ใช้เงินอย่างจำกัด เด็กชาย ก. ไม่พอใจ แต่ก็รับเงินจากบิดามารดา และพยายามใช้อย่างจำกัด เมื่อเด็กชาย ก. ได้พบว่าครอบครัวของตนมีการพูดจากรุนแรง มีปัญหาขัดแย้งต่อกันเป็นประจำ ไม่พูดจาสุภาพเรียบร้อยเช่นเดียวกับครอบครัวของเพื่อนที่ตนเคยเห็น เด็กชาย ก. จะปรึกษาสมาชิกในครอบครัวเพื่อหาทางแก้ไขให้ครอบครัวดีขึ้น นอกจากนี้เด็กชาย ก. สามารถเข้าใจและปรับตัวได้ว่าครอบครัวของตนถึงจะจนแต่ก็มีความสุข ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยเช่นเดียวกับครอบครัวของเพื่อนร่วมชั้นเรียน

7.3 แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนพบว่า เด็กชาย ก. มีความสามารถในการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดี ไม่มีปัญหา กล่าวคือ

ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง เด็กชาย ก. รู้สีกว่าตนเองมีเพื่อนสนิทที่ไว้ใจและปรับทุกข์ ได้มีเพื่อนอยากเล่นหรือคบด้วย เพื่อน ๆ มักจะทำอะไรให้ตนถูกใจเสมอ รู้สึกว่าตนเองได้รับความเอาใจใส่จากเพื่อน มีความสุขที่ได้อยู่กับเพื่อน ไม่ค่อยมีความรู้สึกเหงาเมื่อขาดเพื่อน รู้สึกสนุกสนานร่าเริงเมื่ออยู่กับเพื่อน ไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นตัวตลกให้เพื่อน ๆ หัวเราะเยาะ แต่รู้สึกว่าตนเองโกรธง่ายเมื่อถูกเพื่อนหยอกล้อ และรู้สึกว่าเพื่อนไม่ค่อยรักและหวังดีกับตน

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กชาย ก. ทราบว่าตนเองต้องปฏิบัติตัวอย่างไรให้เพื่อน ๆ ชอบ สามารถยิ้มและพูดคุยกับเพื่อนได้อย่างสนิทสนม เคยแกล้งหรือพูดประชดประชันเพื่อนที่ตนไม่ชอบน้อยมาก สามารถทำให้เพื่อนหัวเราะและสนุกสนานได้ ถ้าเข้าไปเล่นหรือร่วมวงสนทนากับเพื่อน โดยที่เพื่อนไม่ได้ชวน รู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำที่ดีจากเพื่อน ๆ ไม่ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนไปอยู่ตามลำพัง พอใจที่เพื่อน ๆ ชอบเอาของตนไปใช้ มีความสุขที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน ๆ แต่เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อน มีน้อยครั้งที่ตนจะพูดปรับความเข้าใจกัน

ด้านการทำงานร่วมกับเพื่อน เด็กชาย ก. ถ้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นในขณะที่ทำงานร่วมกับเพื่อน รู้สึกเต็มใจและพอใจที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน รู้สึกว่าเพื่อน ๆ มักเลือกตนให้ร่วมทำงานกลุ่มด้วย รู้สึกว่าเพื่อนร่วมงานมักสนใจผลงานของตน และตนเองชอบพูดหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน ขณะทำงานกลุ่มรู้สึกว่าตนไม่ถูกทอดทิ้งจากเพื่อน เพราะยินดีที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนมากกว่าทำงานตามลำพัง ยินดีทำตามข้อตกลงในกลุ่มเพื่อน และเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับเพื่อนตนจะทำอย่างเต็มความสามารถ แต่รู้สึกว่าเพื่อนร่วมงานเห็นว่าตนไม่มีความสามารถในการทำงานกลุ่ม

7.4 แบบสอบถาม “ใครเอ่ย”

แบบสอบถาม “ใครเอ่ย” พบว่า เด็กชาย ก. ประเมินตนเองในด้านบวกว่า เป็นผู้ที่ชอบทำงานกับเพื่อนมากที่สุด ประเมินตนเองในด้านลบว่า ขี้อายมากที่สุด ชอบหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต และพูดจาเหลวไหลมากที่สุด นอกจากนี้เพื่อนร่วมชั้นเรียนจำนวน 11 คน จากทั้งหมด 33 คน ได้ทำการประเมินเด็กชาย ก. โดยเรียงลำดับผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ในด้านบวกได้รับการ

ประเมินว่าเป็นผู้กล้าหาญ จากเพื่อน 3 คน เป็นผู้ที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น จากเพื่อน 1 คนและชอบทำงานกับเพื่อน จากเพื่อน 1 คน ในด้านลบได้รับการประเมินว่าชอบล้อเลียนเพื่อน จากเพื่อน 2 คน เป็นผู้ที่ถูกจาเลวไหล จากเพื่อน 2 คน ชอบหยิบของของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต จากเพื่อน 1 คน มีลักษณะขี้อาย จากเพื่อน 1 คน

สรุปได้ว่าเด็กชาย ก. และเพื่อนมีความคิดเห็นตรงกันในด้านบวก คือ เด็กชาย ก. ชอบทำงานกับเพื่อน ในด้านลบได้แก่ ขี้อาย ชอบหยิบของของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต และถูกจาเลวไหล ซึ่งลักษณะในด้านลบของเด็กชาย ก. มีความสอดคล้องกับผลของการทำสังคมมิติ และการสัมภาษณ์เพื่อนสนิทในโรงเรียนเดียวกันและเพื่อนสนิทในละแวกบ้านเดียวกัน คือ เด็กชาย ก. มีบทบาทเป็น Rejctee หมายถึงเป็นที่รังเกียจของสมาชิกในกลุ่ม และมีพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ ได้แก่ ชอบหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต และถูกจาเลวไหล

7.5 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

แบบสอบถามบุคลิกภาพพบว่าเด็กชาย ก. มีบุคลิกภาพแบบ เอ กล่าวคือ มีลักษณะบุคลิกภาพที่ชอบทำงานให้ได้มากๆ ในเวลาน้อย มีความรู้สึกที่เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว มีความพยายามในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จและถูกกระตุ้นความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

7.6 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง จากเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามพบว่า เด็กชาย ก. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองดี ไม่มีปัญหา กล่าวคือ

ความคิดเห็นในด้านบวกที่เด็กชาย ก. มีต่อตนเองได้แก่ เป็นคนดี ร่าเริง หน้าตา ชื่นบาน เข้ากับคนอื่นได้ง่าย เมื่อโตขึ้นจะเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง เรียนหนังสือได้ดี อ่านหนังสือเก่ง กล้าแสดงออก มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นคนที่ไวใจได้ คิดว่าเพื่อนเห็นตนเป็นคนมีความคิดดี เวลามีการเลือกไม่ใช่คนสุดท้ายที่ถูกเลือก เวลาอยู่บ้านประพฤติตนเรียบร้อย เป็นเด็กที่เชื่อฟัง อาสาทำสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ สุขภาพแข็งแรง นอนหลับสนิทตลอดคืน มีความคิดดี มีความสามารถในการใช้มือ วาดเขียน เล่นดนตรี มีผมสวย หน้าตาดี มีรูปร่างงดงาม ทำงานเสร็จเร็ว เป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน พูดได้ดี เป็นคนโชคดี ชอบทำตัวอย่างที่ตนเองทำอยู่ ไม่อยากเหมือนใคร อยากทำอะไรอยู่เรื่อยๆ

ความคิดเห็นในด้านลบที่เด็กชาย ก. มีต่อตนเอง ได้แก่ รู้สึกประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม วิดกกังวลเมื่อต้องสอบ เมื่อเกิดอะไรผิดพลาดขึ้นมักเป็นความผิดของตนเสมอ ประหม่า หงุดหงิดตื่นเต้นง่าย กลุ้มใจเรื่องโน้นเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา เจ็บป่วยอยู่เสมอ เป็นคนไม่มีความสุข ผู้คนคอยหาเรื่องว่าตน โดยเฉพาะที่บ้าน มักมีสิ่งที่ยื่นมาแล้ว ชอบทำงานคนเดียวมากกว่าที่จะทำด้วยกันหลายคน หวาดกลัวอยู่บ่อยๆ

การที่เด็กชาย ก. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองทั้งในด้านลบและด้านบวก พบว่ามีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ศึกษาและผู้ใกล้ชิดของเด็กชาย ก. คือ เด็กชาย ก. เป็นคนที่ประหม่า หงุดหงิดตื่นเต้นง่าย โดยเฉพาะเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม วิดกกังวลเมื่อต้องสอบ หวาดกลัวอยู่เสมอ ระแวงว่าผู้คนชอบหาเรื่องว่าตน เพื่อนๆ ไม่ค่อยนิยมชมชอบ เพราะชอบทำงานคนเดียวมากกว่าทำงานด้วยกันหลายคน และไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ชอบน้องสาวของตนเอง เรียนดี เป็นเด็กที่เชื่อฟัง

7.7 แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่า ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ก. แสดงพฤติกรรมกล่าวหาว่าจลาจลหายสาบสูญให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อน สม่่าเสมอ ชุกรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง และไม่แสดงพฤติกรรมเตะหรือต่อยเพื่อนเลยหลังจากศึกษารายกรณีผ่านไปเป็นระยะเวลา 3 เดือน ปรากฏผลว่า พฤติกรรมกล่าวหาว่าจลาจลหายสาบสูญให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อนลดลง ก็แสดงบ้างเป็นบางครั้ง และไม่แสดงการชุกรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว และขว้างของใส่เพื่อนอีกเลย

8. แบบทดสอบ

จากแบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพคน พบว่าเด็กชาย ก. มีความเชื่อมั่นในตนเองทะเยอทะยาน แต่ก็มี ความเศร้าบางอย่างอยู่ในใจ มีมโนธรรมสูง กลัวเรื่องเพศ การควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยดี ต้อ อารมณ์ ฉุนเฉียว ก่อนขำกั๊วรัว ต้องการเรียกร้องความสนใจ คิดมากหรือวิตกกังวล มีลักษณะของความเป็นเด็ก ต้องการ พึ่งพาผู้อื่น มีแนวโน้มต่อต้านสังคม และมีแนวโน้มเบี่ยงเบนทางเพศ

8.2 แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test)

แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ พบว่าเด็กชาย ก. มีแนวโน้มต่อต้านสังคม มีการวางแผนที่ดีความคิดกระจัดกระจาย สับสนในบทบาททางเพศ มีความอ่อนโยนหรือติดมารดา กั๊วรัว ต้อเจี๊ยบ มีอคติ และระแวง ต้องการการยอมรับ เก็บตัว แต่มีแนวโน้มติดต่อกับคนอื่นบ้าง

8.3 แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน (Kinetic House Tree Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน พบว่าเด็กชาย ก. ต้อเจี๊ยบ อารมณ์ฉุนเฉียว มีความระแวง กั๊วรัว มีลักษณะของความเป็นเด็ก ยึดติดกับอดีต กลัวอนาคต มีแนวโน้มที่จะย้ำทำ หลีกหนีหรือเก็บตัว สนับสนุนกับบิดามากกว่ามารดา แต่รัก และคิดถึงมารดา ความสัมพันธ์ในครอบครัว ไม่ดี สมาชิกในครอบครัวมีความระมัดระวังตัว ไม่ต้องการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ครอบครัวขาดความมั่นคงปลอดภัย

8.4 แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion Test)

แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ทั้ง 15 ด้านซึ่งได้แก่ด้าน บิดา มารดา ครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ เพศสัมพันธ์ เพื่อนทั่วไป ผู้ที่เหนือกว่า ผู้ที่ด้อยกว่า เพื่อนร่วมกลุ่ม ความกลัว ความรู้สึกผิด ความสามารถ อดีต อนาคตและเป้าหมาย พบว่า เด็กชาย ก. มีปัญหาทางด้าน ความกลัวและความรู้สึกผิด และมีแนวโน้มที่จะมีปัญหานี้ในเรื่องบิดา มารดา เพื่อนทั่วไป และเป้าหมายดังนี้

ปัญหาทางด้านความกลัว เด็กชาย ก. กลัวผีทั้งที่รู้ว่าเป็นเรื่องไร้สาระและอยากขจัด ความกลัวในเรื่องนี้ออกไป เพื่อนๆ ของเด็กชาย ก. ส่วนมากไม่ทราบว่าเป็นเด็กชาย ก. กลัวว่าจะมีใครมา ทำร้าย และบางครั้งความกลัวก็บังคับให้เด็กชาย ก. ต้องดูหนังที่น่ากลัวโดยให้เหตุผลว่า “ หนามยอกเอา หนามบ่ง ”

ปัญหาทางด้านความรู้สึกผิด เด็กชาย ก. พยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้สิ่งไม่ดี เช่น ยาเสพติด และเรื่องไร้สาระเช่นผี รู้สึกว่าตนเองได้ทำผิดอย่างมากและเกิดความละอายที่ทำงานผิดพลาดโดยไม่ได้ตั้งใจ และรู้สึกว่าเป็นความผิดใหญ่หลวงที่ตนไม่ได้ช่วยงานกลุ่ม

ส่วนแนวโน้มที่จะมีปัญหาทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ในเรื่องบิดา มารดา เพื่อนทั่วไป และเป้าหมาย ดังนี้คือ ในเรื่องบิดาเนื่องจากเด็กชาย ก. รู้สึกว่าบิดาไม่ค่อยจะมีความสุข และทำงานหนัก ในเรื่องมารดา มารดาของเด็กชาย ก. มักมีเรื่องไม่สบายใจ ถ้าเพียงแต่มารดามีความสุขในครอบครัว เด็กชาย ก. จะดีใจมาก เกี่ยวกับเพื่อนทั่วไป เด็กชาย ก. ไม่ชอบคนที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน ในขณะที่เด็กชาย ก. ก็มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเช่นกัน และเด็กชาย ก. คิดว่าเมื่อตนไม่อยู่ เพื่อนๆ จะมีกิจกรรมซึ่งทำร่วมกัน หรือสิ่งดีเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น และในเรื่องเป้าหมาย เด็กชาย ก. ต้องการให้ครอบครัวมีความสุข และถ้ามีคณมาวุ่นวายกับตนเอง เด็กชาย ก. คงมีความสุข ทุกข์ นอกจากนี้เด็กชาย ก. จะมีความรู้สึกเบื่อถ้าต้องรับผิดชอบงานบ้าน ผู้ที่มีอำนาจเหนือเด็กชาย ก. คือเพื่อน เด็กชาย ก. กำลังตั้งตาคอยเพื่อนและพ่อแม่ และเด็กชาย ก. รู้สึกว่าจุดอ่อนของตนเอง คือ การทำงานต่างๆ ไม่ประสบความสำเร็จ

9. ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมพบว่า เด็กชาย ก. มีสุขภาพแข็งแรงดี ผลการเรียนรู้ในระดับปานกลางค่อนข้างดีมีความเสียสละ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความมานะอดทน มีความซื่อสัตย์ มีเหตุผล มีละเอียดรอบคอบ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความประหยัด สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง มีการแสวงหาความรู้ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในเกณฑ์ดีในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียน ครูประจำชั้นและผู้ปกครอง มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ เด็กชาย ก. มีสุขภาพแข็งแรงดี มีผลการเรียนรู้ในระดับปานกลาง มีความเสียสละ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ ประหยัด มีการแสวงหาความรู้ มีเหตุผลละเอียดรอบคอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในเกณฑ์ดี

การวินิจฉัย

ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทั้ง 9 เทคนิคดังกล่าว วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย ก. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน ซึ่งเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

1. เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่า เด็กชาย ก. เป็นคนมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ เป็นคนที่ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย หงุดหงิด ค่อนข้างเจ้าอารมณ์ ไม่ชอบการรอคอย ตื้อเจียบ ก้าวร้าว จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในสถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ มีความกระแวงและหวาดกลัว เก็บตัว คิดมาก มีความวิตกกังวลจนในบางครั้งทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน ชอบทำงานคนเดียว ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความสับสนในบทบาททางเพศ ทั้งนี้เนื่องมาจาก การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

2. เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 ด้านครอบครัว

จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบและอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ก. ดังต่อไปนี้

2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่ทำให้เด็กชาย ก. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดู หรือทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน ต้องอยู่ในความปกครองดูแลของคุนย่าและอา เด็กชาย ก. จึงรู้สึกว่าขาดความอบอุ่น อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ ที่บ้านคุนย่าดูแลและมีความเข้มงวดในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการคบเพื่อนของเด็กชาย ก. อีกทั้งคิดว่าเด็กชาย ก. เป็นประจำว่าชื่อ โง่และไม่ทันสมัยเหมือนคนอื่น ทั้งที่โกธรคุนย่าที่ดูว่าตนแต่ไม่สามารถโต้เถียงโต้ได้ เวลาอยู่ที่บ้านโกชย ก. จึงเป็นคนเงียบ เรียบร้อย และเชื่อฟังคุนย่าทุกอย่าง ไม่ค่อยออกจากบ้านไปไหน นอกจากนี้เด็กชาย ก. รักมารดามากแต่ไม่สามารถอยู่กับมารดาได้เหมือนน้อง จึงมีความอิจฉาน้องสาวอยู่ลึกๆ เมื่อเวลาที่น้องสาวเข้าใกล้หรือมาก่อวุ่นวายความสงบในการทำกิจกรรมต่างๆ ของเด็กชาย ก. เด็กชาย ก. จึงรู้สึกรำคาญและไม่พอใจเป็นอย่างมาก ทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ ในเวลาที่น้องไม่อยู่บ้านเด็กชาย ก. จะรู้สึกสบายใจ จากสถานการณ์ในครอบครัวดังกล่าวทำให้เด็กชาย ก. เกิดความกดดันภายในจิตใจ ไม่สามารถทำตามความต้องการของตนเองได้เมื่ออยู่ที่บ้าน จึงนำความกดดันมาระบายออกที่โรงเรียน ด้วยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากคุนย่าไม่มีรายได้ บิดาและมารดาของเด็กชาย ก. มีรายได้แต่ไม่ได้ใช้จ่ายในครอบครัวร่วมกัน โดยบิดาของเด็กชาย ก. จะเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายภายในบ้านที่เด็กชาย ก. อาศัยอยู่ ส่วนมารดาของเด็กชาย ก. ดูแลค่าใช้จ่ายของตนเองและน้องสาวของเด็กชาย ก. เด็กชาย ก. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากบิดาโดยไม่ขัดสน แต่เมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย ก. ก็มักจะต้องผัดหวังอยู่เสมอ ทำให้เมื่ออยู่ที่โรงเรียนเด็กชาย ก. จึงมักขโมยสิ่งของของเพื่อนไปใช้ หรือหยิบไปใช้หรือเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ เพื่อนๆ ในชั้นเรียนจึงได้รับความเดือดร้อนและรู้สึกไม่พอใจ ต่อว่าเด็กชาย ก. จนกระทั่งเด็กชาย ก. รู้สึกโกรธ ส่งผลให้เด็กชาย ก. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.3 อาชีพของบิดามารดามีเวลาและสถานที่การทำงานไม่แน่นอน เป็นอาชีพที่ต้องเดินทางไปทำงานต่างจังหวัดอยู่เป็นประจำทำให้ไม่ค่อยมีเวลาอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย ก. บิดามารดาจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน จึงเป็นหน้าที่ของคุนย่าซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย ก. แทน ซึ่งคุนย่าก็สั่งสอนเด็กชาย ก. ด้วยความเข้มงวด ตาหนัและดุว่า ทำให้เด็กชาย ก. ไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ เด็กชาย ก. จึงรู้สึกเก็บกดแล้วนำความรู้สึกที่เก็บกดจากบ้านนั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน นอกจากนี้บิดามารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย ก. จึงส่งผลให้เด็กชาย ก. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน และมีความสับสนในบทบาททางเพศอีกด้วย

2.1.4 การศึกษาของบิดามารดาไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ก. เนื่องจาก บิดามารดาไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กชาย ก. จึงไม่มีเวลาในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ได้ศึกษามาแก่เด็กชาย ก.

2.2 ด้านโรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่าสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน แต่บรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังต่อไปนี้

2.2.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี จากแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย ก. มีความรู้สึกว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้ศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย ก. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย ก. ไม่ค่อยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเพื่อน ชอบหยิ่งของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต และชอบล้อเลียนเพื่อน ไม่ช่วยงานกลุ่ม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ นอกจากนั้นเด็กชาย ก. ผลักใสเพื่อน ตีเพื่อน รวมถึงกล่าวหาจาหาบายคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจอยู่เสมอ เนื่องจากถูกเพื่อนๆ ล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ดแล้วเด็กชาย ก. เกิดความรู้สึกโกรธและไม่พอใจ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนส่งผลให้เกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2.2 บรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนดี จากการสังเกต และสัมภาษณ์ เด็กชาย ก. มีความรู้สึกพอใจในบรรยากาศของโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน รู้สึกว่าบรรยากาศในโรงเรียนร่มรื่น ในห้องเรียนก็ไม่แออัดคับแคบ มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก ขณะที่เด็กชาย ก. อยู่ในห้องเรียนระหว่างที่มีการเรียนการสอน จะตั้งใจเรียน เชื่อฟังคุณครู ไม่แสดงอาการเบื่อหน่ายการเรียน ในเวลาพักกลางวันหรือช่วงว่าง เด็กชาย ก. จะเล่นและจับกลุ่มคุยกันกับเพื่อนผู้หญิงอย่างสนุกสนาน หรือนั่งทำการบ้านและงานที่คุณครูสั่งในห้องเรียนอย่างเคร่งเครียด หลังจากรับประทานอาหารกลางวัน ดังนั้นบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนจึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2 ด้านสังคม

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน ทำให้สรุปได้ว่า สังคมในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านและสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ก. ดังต่อไปนี้

2.3.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน การดำเนินชีวิตประจำวัน เด็กชาย ก. ไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ชอบอยู่ในบ้านดูภาพยนตร์ ในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน เด็กชาย ก. จะเล่นเบตมินตันและสนทนากับเพื่อนรุ่นพี่เพศหญิงข้างบ้านบ้างเป็นบางครั้ง และไม่ชอบเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนบ้านเพศชาย

2.3.2 สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยแออัด ครอบครัวของเด็กชาย ก. อาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง ซึ่งเป็นอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น 2 หลังติดกัน พื้นที่หน้าบ้านและหลังบ้านค่อนข้างคับแคบ หน้าบ้านอยู่ติดถนนเล็กๆ ในซอยซึ่งมีโรงเรียนอยู่ตรงข้าม ข้างบ้านมีอาคารพาณิชย์ที่สร้างติดกันอยู่ประมาณ 10 หลังคาเรือน ไม่มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมนันทนาการ ส่วนในบ้านแม้จะมีพื้นที่ใช้สอยตามความจำเป็นและทุกคน

ในบ้านมีห้องส่วนตัว แต่บริเวณภายในบ้านค่อนข้างคับแคบ การจัดวางสิ่งของภายในบ้านไม่ค่อยมีระเบียบเรียบร้อย บ้านค่อนข้างมืดแต่บรรยากาศเย็น อากาศถ่ายเทไม่สะดวก ถึงอย่างไรก็ตามเด็กชาย ก. ก็พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยของตนเอง ไม่มีความอึดอัดใจหรือไม่พอใจ ดังนั้นสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

การช่วยเหลือ

ผู้วิจัยได้ให้การช่วยเหลือดังนี้

1. การช่วยเหลือโดยตรง ปฏิบัติดังนี้

1.1 ให้คำปรึกษาแก่เด็กชาย ก. 6 ครั้ง โดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง เพื่อให้เด็กชาย ก. สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้โดยพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง และตระหนักถึงความเป็นจริงว่าตนเองมีหน้าที่หาวิธีการสนองความต้องการของตนเอง โดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังช่วยให้รู้จักถึงสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนได้ รวมถึงสามารถแสดงบทบาททางเพศได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

นอกจากนี้เทคนิคสำคัญที่นำมาใช้ในการให้คำปรึกษา เช่น การฟัง (Listening) การใช้คำถามปลายเปิด (Opened – end Question) การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of feeling) การเผชิญหน้า (Confrontation) การใช้ความเงียบ (Silence technique) การให้กำลังใจ (Encouragement or Reinforcement) และการสรุป (Summarization) เป็นต้น จากการใช้เทคนิคดังกล่าวปรากฏว่า เด็กชาย ก. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริง สามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน รู้จักการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อน และสามารถแสดงบทบาททางเพศได้อย่างเหมาะสม

1.2 ให้ความรักความสนใจเด็กชาย ก. อย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยให้เด็กชาย ก. รู้สึกคุ้นเคย เกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไม่โดดเดี่ยว อันจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กชาย ก. สามารถพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อน พร้อมทั้งหันมาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน และสามารถแสดงบทบาททางเพศที่เหมาะสมได้

2. การช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) 1 ครั้ง ในวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2544 เวลา 11:00 น. ถึง 12:00 น. ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์และพลศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อปรึกษาถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเด็กชาย ก. ในเรื่องที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน และแสดงบทบาททางเพศที่ไม่เหมาะสม โดยจากการประชุมปรึกษารายกรณีที่ประชุมมีมติให้ครูประจำวิชาแต่ละวิชาให้ความเอาใจใส่ให้กำลังใจและทำความเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกันแก้ไขและส่งเสริมให้เด็กชาย ก. ลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนและสามารถแสดงบทบาททางเพศได้อย่างเหมาะสม จัดให้เด็กชาย ก. ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนชายให้มากขึ้น และตักเตือนไม่ให้เพื่อนนักเรียนล้อเลียนว่าเด็กชาย ก. เป็นตุ๊ด อีกทั้งให้ครูแนะแนวได้พูดคุยกับผู้ปกครองของเด็กชาย ก. เสนอแนะให้ผู้ปกครองส่งเสริมให้เด็กชาย ก. เล่นและทำกิจกรรมกับเพื่อนชาย ตลอดจนขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเปิดโอกาสให้เด็กชาย ก. ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของตนเองอย่างอิสระมากขึ้น

2.2 ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะกับผู้ปกครองที่บ้านของผู้รับการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวของเด็กชาย ก. มากขึ้น และขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของเด็กชาย ก.

การทำนายผล

เนื่องจากปัญหาของเด็กชาย ก. เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากหลายองค์ประกอบ กล่าวคือ ปัญหาเกิดจากผู้รับการศึกษา ปัญหาจากครอบครัว และปัญหาจากโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าสาเหตุดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ถ้า เด็กชาย ก. รวมทั้งผู้ปกครอง ครู และเพื่อนๆ ในโรงเรียนมีความตั้งใจจริงที่จะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ผู้วิจัยทำนายผลว่าสาเหตุดังกล่าวไม่รุนแรงมากนัก ถ้าหากเด็กชาย ก. ได้รับความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ และการชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างแท้จริง ก็ย่อมสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้เด็กชาย ก. ยังให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาเป็นอย่างดีอีกด้วย

การติดตามผล

หลังจากได้ให้การช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะๆ ปรากฏผลดังนี้

1. จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน สรุปได้ว่าเด็กชาย ก. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงว่าเคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อนลง พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงสามารถแสดงบทบาททางเพศได้อย่างเหมาะสมมากขึ้นอีกด้วย

2. จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็กชาย ก. และสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว สรุปได้ว่าเด็กชาย ก. มีพฤติกรรมการรังแกเพื่อนและน้องสาวลดลง

3. จากการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่าก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ก. แสดงพฤติกรรมกล่าววาจาหยาบคาย ให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อนสม่ำเสมอ ขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง และไม่แสดงพฤติกรรมเตะหรือต่อยเพื่อนเลย หลังจากศึกษารายกรณีผ่านไปเป็นระยะเวลา 3 เดือน ปรากฏผลว่า พฤติกรรมกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อนลดลง คือแสดงบ้างเป็นบางครั้ง และไม่แสดงการขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว และขว้างของใส่เพื่อนอีกเลย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเด็กชาย ก. มีดังนี้

เด็กชาย ก. ควรเข้าใจและยอมรับถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมของตนเอง ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชีวิต รู้จักแสดงออกตามบทบาททางเพศที่ถูกต้องเหมาะสม มีความรัก

และภาคภูมิใจในตนเอง สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถของตนเอง รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและบุคคลอื่น เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

2.1 บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ควรให้ความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่นและดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของท่านอย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้เด็กชาย ก. ได้แสดงออกทางความคิดและการกระทำตามบทบาททางเพศที่ถูกต้องเหมาะสม ให้กำลังใจ สร้างเสริมความภาคภูมิใจให้แก่เด็ก ให้ความสนใจในเรื่องความเป็นอยู่ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนและเรื่องการศึกษา รวมไปถึงการปกครองดูแลด้วยความยุติธรรมและยืดหยุ่นไม่เข้มงวดจนเกินไป

2.2 อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนว และอาจารย์ประจำวิชา ควรให้กำลังใจ ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนรู้โดยเฉพาะการจัดลำดับความคิดและการสะกดคำ ตลอดจนให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับบทบาทของเพศชาย สนับสนุนให้ทำ กิจกรรมร่วมกับเพื่อนเพศชายมากขึ้น ฝึกให้เด็กรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น ไม่แก่งแย่ง รังแก หรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นเพื่อความสนุกสนาน ฝึกให้เด็กรู้จักมีความอดทนอดกลั้นเมื่อถูกเพื่อนล้อเลียนหรือกระตุ้นอารมณ์โกรธ

2.3 เพื่อนร่วมชั้นเรียน ควรสนับสนุนให้เด็กชาย ก. แสดงบทบาททางเพศที่เหมาะสม ไม่ควรสนับสนุนให้เด็กชาย ก. แสดงพฤติกรรมคล้ายผู้หญิงหรือล้อเลียนว่าเด็กชาย ก. เป็นตุ๊ด และเนื่องจากเด็กชาย ก. เป็นผู้ที่ถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์โกรธได้ง่าย จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งก่อความเดือดร้อนให้เพื่อนร่วมชั้นเรียน ดังนั้น เพื่อนร่วมชั้นเรียนจึงควรทำความเข้าใจและอธิบายถึงผลเสียของการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน ให้เด็กชาย ก. ทราบ เพื่อให้เด็กชาย ก. ได้ยอมรับ ทำความเข้าใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะศึกษาต่อไป ดังนี้

ผู้ที่จะศึกษาต่อไปควรสร้างสัมพันธภาพ ความคุ้นเคย ยอมรับ และเข้าใจในตัวเด็กชาย ก. โดยการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ สนใจและห่วงใยเด็กชาย ก. อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เด็กชาย ก. เกิดความศรัทธาในตัวผู้ศึกษา กล่าวที่กระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โดยการปรับพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องต่อไป

นอกจากนี้ผู้ศึกษาควรฝึกใช้เทคนิคต่างๆ ในการให้คำปรึกษา และควรฝึกการประชุมปรึกษารายกรณีให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

กรณีศึกษารายที่ 2 เด็กชาย ข. (ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2543 ถึงวันที่ 25 มกราคม 2544)

ลักษณะทั่วไป เด็กชาย ข. เป็นเด็กชายไทยอายุ 11 ปี ผิวขาวเหลือง รูปร่างอ้วน ผมหักตก สันตัดทรงนักเรียน ใบหน้ากลม มีสิ่วประปรายบนใบหน้า นัยน์ตาลมโตสีดำ ขนดางอนยาว ริมฝีปากบาง แต่งกายสะอาด พุดจาไม่สุภาพ คุยเก่งทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน น้ำเสียงดังฟังชัด รับประทานแกงส้มกระจากบ่อยครั้งทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เดินหลังแอ่น และเดินช้า เหนื่อยออกมาก มีกลิ่นตัวแรง ใช้มือหรือสมุดพัดโบกใบหน้า พร้อมกับบ่นว่าร้อนบ่อยครั้ง ในเวลาที่เพื่อนพูดขำหรือไม่เห็นด้วยกับความ

คิดเห็นของเด็กชาย ข. เด็กชาย ข. จะแสดงสีหน้าไม่พอใจ ทำท่าค่อนควัก ตีเพื่อน ผลักไสเพื่อน เตะเพื่อน และกล่าวคำหยาบคายที่ทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ อีกทั้งบ่นว่าไม่อยากเรียนวิชาพลจะเป็นประจำ

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย ข. ทั้งในและนอกห้องเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ในห้องเรียน ผู้วิจัยจะสังเกตเด็กชาย ข. ในรายวิชาที่เด็กชาย ข. ชอบและไม่ชอบเรียน ดังนี้

1.1.1 วิชาที่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ข. จะเรียบฟังครูสอน แต่เมื่อเวลาที่ครูออกจากห้องจะชวนเพื่อนคุยด้วยเสียงดัง ไม่ทำงานตามที่ครูมอบหมายจนกระทั่งใกล้เวลาส่งจึงรีบทำ เมื่อมีการแบ่งกลุ่มให้ทำงานกลุ่มร่วมกัน เด็กชาย ข. จะเดินไปเดินมาคุยกับเพื่อนรอบห้อง ไม่ช่วยงานกลุ่ม ยกกระจกขึ้นมาส่งดูใบหน้า ใช้มือลูบผมและแกะสืบ้อยครั้ง ยกสมุดขึ้นพัดโบกใบหน้าและลำตัวเป็นระยะๆ พร้อมกับบ่นว่าร้อน มีเหงื่อไหลเป็นทางจากศีรษะลงสู่คอ จึงใช้มือปาดเหงื่อบ่อยครั้ง ในระหว่างที่เพื่อนๆ นั่งทำงานอยู่นั้นเด็กชาย ข. ก็หยิบยางลบและปากกาของเพื่อนร่วมโต๊ะไปใช้โดยไม่ขออนุญาต เพื่อนจึงแสดงสีหน้าไม่พอใจแล้วคว้าของคืน แต่เด็กชาย ข. ไม่ให้และเดินหนีไปรอบๆ ห้องพร้อมกับหัวเราะ เพื่อนแสดงสีหน้าโกรธแล้วต่อว่าเด็กชาย ข. ทำให้เด็กชาย ข. ไม่พอใจเช่นกันจึงพูดจาหยาบคายโต้ตอบพร้อมกับพูดว่าเพื่อนซิงก

ข) วิชาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ข. จะเรียบฟังครูสอน แต่เมื่อครูเดินออกไปจากห้องจะชวนเพื่อนในโต๊ะคุยทันที พูดเสียงดัง แล้วขอมือดูสมุดแบบฝึกหัดของเพื่อนแต่เพื่อนไม่ให้ยืม เด็กชาย ข. พูดว่า “ เซอะ ” แล้วทำปากเบี้ยว พูดจาหยาบคายกับเพื่อนพูดว่าเพื่อน ซิงก เพื่อนจึงลุกไปนั่งที่โต๊ะอื่น จากนั้นเด็กชาย ข. ใช้เท้าเตะเก้าอี้ของเพื่อนคนนั้นจนเกิดเสียงดัง แต่เพื่อนไม่สนใจ เด็กชาย ข. จึงพูดจาหยาบคายกับเพื่อนอีกครั้ง จนกระทั่งครูเดินเข้ามาในห้องเด็กชาย ข. จึงหยุดการกระทำเหล่านั้น นั่งเงียบ ไม่พูดแล้วนั่งเขียนแบบฝึกหัดต่อไป

1.1.2 วิชาที่ไม่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาพลศึกษา ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ข. ไม่สนใจฟังครูอธิบายกฎ กติกา และวิธีเล่นกีฬา โดยนั่งก้มหน้าใช้นิ้วกวาดพื้นไปมา และมองไปที่อื่น เวลาเล่นกีฬาริ่งช้า ไม่ทันเพื่อน ขมวดคิ้ว พร้อมกับบ่นว่าร้อนและเหนื่อย อีกทั้งชอบตะโกนเสียงดังจนเพื่อนหันมามองแล้วยืม ใช้มือพัดโบกใบหน้าและปาดเหงื่อที่ไหลเป็นทางอยู่ตลอดเวลา เวลาให้จับกลุ่มจะเลือกอยู่กลุ่มที่มีเพื่อนหญิงหลายคน เมื่อครูไม่อยู่ในสนามเด็กชาย ข. จะหลบไปนั่งจับกลุ่มคุยอยู่กับเพื่อนหญิงที่ไต่ต้นไม้ โดยไม่ข้อมกีฬาในระหว่างที่คุยกับเพื่อนอยู่นั้นเด็กชาย ข. ลุกขึ้นยืนแล้วผลักเพื่อนชายที่มีท่าทางกระดุกกระดิงซึ่งเดินเข้ามาคุยด้วยพร้อมกับต่อว่าด้วยคำหยาบคายแล้วตะโกนเสียงดังว่า “ อย่ามายุ่ง ”

ข) วิชาดนตรี ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้งพบว่า เด็กชาย ข. ไม่สนใจฟังครูสอน ทฤษฎีวิชาดนตรี ชวนเพื่อนคุยตลอดเวลา และในเวลาที่ครูให้ลงมือปฏิบัติเด็กชาย ข. ก็จะไม่จับ

เครื่องดนตรีโดยไม่เล่นอย่างจริงจัง แต่จะทำให้เครื่องดนตรีเกิดเสียงดังจนครูและเพื่อนหันมามองและครูเรียกเข้าไปถามว่าทำเสียงดังทำไม หลังจากเด็กชาย ข. ตอบคำถามครูแล้วเดินหันหลังกลับมาที่ยิม เมื่อครูเดินออกไปจากห้อง เด็กชาย ข. ก็จะจับกลุ่มกับเพื่อนหญิงนั่งคุยกันด้วยเสียงดัง ในระหว่างที่คุยอยู่นั้นได้ขอยืมกระจกของเพื่อนหญิงยกขึ้นมาส่งดูใบหน้าของตนเองพร้อมกับแกะสวและลูปผมไปด้วยเมื่อเพื่อนล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด เด็กชาย ข. ขมวดคิ้วและยัดเท้าออกมาเตะขาเพื่อน ๆ เพื่อนจึงเดินเลี้ยวหนีไป เด็กชาย ข. จึงบ่นพึมพำอยู่คนเดียวและขมวดคิ้วไปด้วย

1.2 นอกห้องเรียน

1.2.1 ในห้องแนะแนว ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 3 ครั้ง พบว่า ในระหว่างที่เด็กชาย ข. นั่งสนทนากับผู้วิจัยจะหยิบกระจกที่วางบนโต๊ะของครูแนะแนวขึ้นมาส่งดูใบหน้า แกะสว และลูปผมบ่อยครั้ง บ่นว่าร้อน มีเหงื่อไหลออกมาตลอดเวลา พร้อมกับมิกลืนตัวรุนแรง ยกมือขึ้นปาดเหงื่อบนใบหน้าและคอยบ่อยครั้งแล้วพูดว่าทนนไม่ไหวแล้ว จึงขออนุญาตผู้วิจัยเปิดพัดลมตั้งโต๊ะในห้อง ซึ่งเป็นเช่นนี้ทั้ง 3 ครั้งที่ทำการสังเกต ต่อมาหลังจากเด็กชาย ข. ทำแบบทดสอบกับผู้วิจัยเสร็จแล้ว เพื่อนชายที่มีท่าทางกระตือรือร้นของเด็กชาย ข. เดินเข้ามายืนเท้าโต๊ะแล้วร่วมสนทนากับผู้วิจัยและเด็กชาย ข. ตลอดเวลาที่เด็กชาย ข. ตอบคำถามผู้วิจัย เพื่อนชายของเด็กชาย ข. คนนี้จะพูดขัดคอเชิงฟ้องนินยที่ไม่ดีของเด็กชาย ข. ให้ผู้วิจัยได้รับทราบ ได้แก่ ขี้บ่น ไม่ช่วยงานกลุ่ม ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ขนมแก่เพื่อน ชอบหนีเรียนโดยเฉพาะวิชาพละ เป็นคนโลเลตัดสินใจไม่แน่นอน ชอบลอกการบ้านเพื่อนและหงุดหงิดง่าย เด็กชาย ข. จึงทวาดเด็กชายคนนี้ด้วยคำพูดหยาบคายและเสียงดัง จากนั้นลุกขึ้นจากที่นั่งแล้วทั้งเตะและผลัก พร้อมทั้งไล่ให้ออกไปจากห้องแนะแนว ครั้งที่ 3 ที่ทำการสังเกตหลังจากเด็กชาย ข. ทำแบบทดสอบกับผู้วิจัยเสร็จแล้วและต้องไปเรียนวิชาพละศึกษาในช่วงบ่าย เด็กชาย ข. บ่นว่าไม่อยากไปเรียน ขอนั่งอยู่กับผู้วิจัยจนกว่าจะหมดเวลาของวิชาพละ เมื่อผู้วิจัยไม่อนุญาต เด็กชาย ข. จะขมวดคิ้ว ทำท่าค้อนควัก แล้วหันหลังบ่นพึมพำพร้อมกับเดินออกไปจากห้องแนะแนว

1.2.2 ช่วงเวลาพักกลางวัน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ข. รับประทานอาหารในปริมาณมาก ทั้งกับข้าว ข้าว และขนมหวาน และรับประทานหมดอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นเดินหลังแอ่น เดินช้าๆ ไปยังใต้ร่มไม้ที่บริเวณสนามเข้าแถวหน้าเสาธง นั่งคุยกับเพื่อนหญิงได้ร่มไม้ ขณะนั่งอยู่นั้นเหงื่อไหลออกมาจำนวนมาก เด็กชาย ข. ใช้มือปาดเหงื่อและใช้มือพัดโบกใบหน้าตลอดเวลา พร้อมกับบ่นว่าร้อนแล้วชวนเพื่อนหญิงเดินขึ้นไปบนห้องเรียน เมื่อเดินผ่านกระจกที่ติดอยู่ผนังบันไดทางขึ้นตึกเด็กชาย ข. ส่งกระจกแล้วหมุนตัวไปมา และยื่นหน้าเข้าไปใกล้กระจก ลูบผมและส่ายหน้าไปมาก่อนเดินขึ้นห้องเรียน เมื่อขึ้นมายืนบนห้องเรียนแล้วนั่งฟังพนักเก้าอี้ ถอนหายใจแล้วบ่นว่าเหนื่อย จากนั้นก็คุยกับเพื่อนหญิงด้วยเสียงดัง ถึงเรื่องละครโทรทัศน์และนัดหมายไปรับประทานอาหารเที่ยงหลังเลิกเรียน แต่เพื่อนทุกคนปฏิเสธและให้เหตุผลว่าต้องรีบกลับบ้าน เด็กชาย ข. จึงแสดงสีหน้าไม่พอใจ แล้วต่อว่าเพื่อนด้วยคำหยาบคายพร้อมกับผลักใส่เพื่อนจนเพื่อนยืนเซไปมา

1.2.3 เข้าแถวก่อนเข้าเรียนช่วงเวลาเช้า ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ข. ยืนรอเพื่อนเพื่อจะขอลอกการบ้าน แต่เพื่อนมาช้า เด็กชาย ข. ขมวดคิ้ว เดินวนไปวนมาอยู่หน้าประตูหลายรอบ เมื่อเห็นเพื่อนเดินมาซึ่งก็ใกล้เวลาจะต้องทำกิจกรรมหน้าเสาธงแล้ว เด็กชาย ข. เดินเข้าไปหา

เพื่อนคนนั้นผลักไสแล้วพูดต่อว่าด้วยคำหยาบคายว่าทำไมมาช้า เพื่อนคนนั้นไม่พูดแล้ววิ่งหนีไป เด็กชาย ข. จึงเดินมาเข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธง ตลอดเวลาที่ทำกิจกรรมหน้าเสาธง เด็กชาย ข. ขมวดคิ้วและบ่นเพิ่มพ่ายอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งมีเหงื่อไหลออกมามาก เด็กชาย ข. จึงใช้มือเช็ดเหงื่ออยู่เป็นระยะๆ ซึ่งเป็นท่าทางที่ทำเป็นประจำ

1.2.4 เดินแถวกลับบ้านช่วงเวลาเย็น ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ข. ลงมาเข้าแถวเพื่อเดินกลับบ้านช้า และเมื่ออยู่ในแถวเด็กชาย ข. จะคุยกับเพื่อนในแถวตลอดเวลา แล้วเดินไปเดินมาข้ามแถว แล้วเกิดมีปากเสียงกับเพื่อนชายต่างแถว จากนั้นเด็กชาย ข. ผลักและเตะขาเพื่อนจนเพื่อนเกือบล้ม เพื่อนคนนั้นทำท่าจะเตะโต้ตอบ แต่จนกระทั่งครูที่เป็นเวรสั่งให้นักเรียนทุกคนจัดแถว เด็กชาย ข. จึงกลับมายืนอยู่ที่แถวของตนเอง พร้อมทั้งใช้มือลูบแต่งทรงผมก่อนเดินออกจากประตูโรงเรียน เมื่อออกนอกประตูโรงเรียนเด็กชาย ข. จะเดินคนเดียวไปสมทบกับกลุ่มเพื่อนหญิงที่นั่งรับประทานกล้วยเดี่ยวอยู่ก่อนแล้ว และนั่งรับประทานกล้วยเดี่ยวพร้อมกับพูดคุยและหัวเราะ จากนั้นจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน

1.2.5 ที่บ้าน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า ในระหว่างที่ผู้วิจัยไปเยี่ยมบ้านของเด็กชาย ข. เด็กชาย ข. นั่งพับเพียบเรียบร้อย พูดหรือตอบคำถามเมื่อผู้วิจัยถามเท่านั้น ไม่ยิ้ม มีท่าทิวางเฉยแล้วจ้องมองผู้วิจัยสันทนากับตาและยายของเด็กชาย ข. อย่างเจียมๆ เมื่อผู้วิจัยจะกลับเด็กชาย ข. เดินลงมาส่ง เมื่อเดินผ่านกรงหนูพุกที่เด็กชาย ข. เลี้ยงไว้ เด็กชาย ข. พูดถึงลักษณะของหนูพุกตัวนั้นให้ผู้วิจัยฟังด้วยสีหน้าพึงพอใจ แววตาเป็นประกาย แล้วเมื่อเดินออกมาจากตัวบ้านตามทางเดินพบต้นไม้ และผักสวนครัวที่เด็กชาย ข. ลงมือปลูกเอง เด็กชาย ข. ก็ชี้บอกผู้วิจัยว่าตนปลูกเองและยิ้ม ในเวลาที่เด็กชาย ข. อยู่กับเพื่อนบ้าน คือ ลูกของอา เด็กชาย ข. จะเป็นผู้นำในการชวนลูกของอาเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ออกคำสั่งกับเด็กเหล่านั้นซึ่งมีอายุน้อยกว่าเด็กชาย ข. เมื่อเด็กเหล่านั้นไม่ยอมทำตามคำสั่ง เด็กชาย ข. จะตวาดด้วยเสียงดังและไล่ให้กลับบ้านไป

จากการสังเกตสรุปได้ว่า เด็กชาย ข. คุ้ยแก่งทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ไม่ตั้งใจเรียนเล่นและทำกิจกรรมทางการเรียนกับเพื่อนหญิงมากกว่าเพื่อนชาย ชีร้อน ชีบ่น ไม่ชอบอากาศร้อน มีเหงื่อมากและมึนงงตัว หงุดหงิดและโกรธง่ายโดยเฉพาะเมื่อเพื่อนขัดใจและถูกเพื่อนล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียนในเวลาที่ไม่มีใครอยู่ด้วย ชอบทำตัวเด่นเพื่อเรียกร้องความสนใจด้วยการพูดเสียงดัง ชอบใช้อำนาจกับผู้ที่ต้อยกว่า เช่น ผู้หญิงและลูกของอา แกล้งเพื่อนด้วยหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาตไม่ช่วยเหลืองานกลุ่ม ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน และชอบส่องกระจก แกะสิว และใช้มือจัดแต่งทรงผมเป็นประจำ เดินช้าและเดินหลังแอ่นยื่นพุงออกมาข้างหน้าเพราะอ้วน ชอบเลี้ยงสัตว์และปลูกต้นไม้

2. การสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษา ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เด็กชาย ข. เป็นระยะๆ ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษารายกรณี ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า เด็กชาย ข. เป็นบุตรคนเดียว อาศัยอยู่กับตาและยาย บิดามารดาแยกกันอยู่ ต่อมาภายหลังบิดาได้เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจซึ่งอยู่ในระหว่างที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายกรณี เด็กชาย ข. ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง เช้าบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนตั้งแต่แรกเกิดจนถึง

ปัจจุบัน บิดามารดาจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 บิดาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มารดาประกอบอาชีพขับจักรยานยนต์รับจ้าง หลังจากบิดาเสียชีวิตเด็กชาย ข. มีตาเป็นผู้ปกครองทำหน้าที่ดูแลและส่งเสริมให้เรียน โดยตาประกอบอาชีพรับจ้าง เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของธนาคารแห่งหนึ่ง ยายอยู่บ้านไม่ได้ทำงาน เนื่องจากมีปัญหาสุขภาพเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจ เด็กชาย ข. ได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากตา ซึ่งเด็กชาย ก. ไม่ค่อยพอใจเนื่องจากรับประทานครึ่งและมีความต้องการจะได้สิ่งของมากมายแต่ด้วยความขัดสนทางด้านการเงินของครอบครัวทำให้เด็กชาย ข. ต้อง สะกดกันความต้องการของตนเอง เด็กชาย ข. เดินไปและกลับจากโรงเรียนทุกวัน ตอนเย็นหลังเลิกเรียนมักจะรับประทานครึ่งเดียวกับเพื่อนหญิงร่วมชั้นเรียนก่อนกลับบ้าน เด็กชาย ข. ไม่ชอบอากาศร้อนเพราะทำให้เหงื่อออกและมีกลิ่นตัวอีกทั้งยังทำให้เกิดความหงุดหงิด งานอดิเรกของเด็กชาย ข. คือ การเล่น กินและนอน นอกจากนั้นเด็กชาย ข. ยังชอบเลี้ยงสัตว์และปลูกผักสวนครัว เด็กชาย ข. ไม่พอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง มีความต้องการอยากมีบ้านที่มีสระน้ำในบ้านเป็นของตนเอง และต้องการให้ครอบครัวมีความสุขสมาชิกในครอบครัวอยู่กับพร้อมหน้าเหมือนครอบครัวอื่น ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์เด็กชาย ข. ต้องการไปเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะสวนสนุกและห้างสรรพสินค้า แต่ไม่ค่อยมีโอกาสได้ไปเพราะไม่มีใครพาไปเที่ยว นอกจากอาจจะพาไปในบางครั้ง เด็กชาย ข. รักและเชื่อฟังตาและยายมากกว่ามารดาเพราะอาศัยอยู่ด้วยกันและมีปฏิสัมพันธ์กับตาและยายมากกว่ามารดา มีความคิดถึงบิดาของตนเองที่เสียชีวิตไปแล้วอยู่ตลอดเวลา ในอนาคตบิดาเคยพูดไว้ก่อนเสียชีวิตว่าอยากให้เด็กชาย ข. ประกอบอาชีพทหารและมารดาต้องการให้เด็กชาย ข. ประกอบอาชีพเป็นทหารเช่นกัน ตาและยายอยากให้เด็กชาย ข. เรียนสูงๆ ส่วนตัวเด็กชาย ข. เองต้องการที่จะจบการศึกษาระดับปริญญาโทและประกอบอาชีพครู

2.2 การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องที่โรงเรียน ได้แก่

2.2.1.1 อาจารย์ประจำชั้น จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้น จำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้ เด็กชาย ข. มีลักษณะนิสัยพูดเก่ง เมื่ออยู่ในห้องเรียนคือชอบแกล้งเพื่อน แต่บางครั้งก็ช่วยเหลือเพื่อนดี นอกห้องเรียนก็พูดคุยกับเพื่อนดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ค่อยเอาใจใส่บทเรียน ชอบคุยในระหว่างที่มีการเรียนการสอน ไม่ค่อยช่วยเหลืองานกลุ่ม เมื่อถูกจัดให้ไปอยู่ในกลุ่มที่ไม่พอใจจะย้ายไปอยู่กลุ่มอื่น และพูดจาไม่สุภาพ

2.2.1.2 อาจารย์ประจำวิชา จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาศิลปะ พลศึกษา ภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ดนตรี-นาฏศิลป์ การงานและพื้นฐานอาชีพ และคณิตศาสตร์ คนละ 1 ครั้ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 7 ครั้ง มีความคิดเห็นตรงกันสรุปได้ว่า เด็กชาย ข. มีลักษณะนิสัยคล้ายผู้หญิง ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนหญิงมากกว่าเพื่อนชาย ความประพฤติไม่ค่อยเรียบร้อย ชอบทำตัวเป็นจุดเด่น ชอบแกล้งเพื่อน เสียงดัง พูดจาไม่สุภาพ ไม่ค่อยช่วยเหลืองานกลุ่ม คุยเก่ง ไม่ค่อยเอาใจใส่ในการเรียน และงานที่ได้รับมอบหมาย ทำงานไม่ค่อยทันเวลา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง

2.2.1.3 อาจารย์ฝ่ายปกครอง จากการสัมภาษณ์อาจารย์ฝ่ายปกครองจำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย ข. คุยเก่ง ชอบทำเสียงดังเพื่อเรียกร้องความสนใจ ตั้งใจเรียนบางครั้ง และชอบเล่นกับนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย

2.2.1.4 เพื่อนที่เรียนในโรงเรียนเดียวกัน จากการสัมภาษณ์นักเรียน 5 คน จำนวน 5 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือเด็กชาย ข. ไม่ช่วยงานกลุ่ม ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขี้นบน ขี้ร้อน หงุดหงิดง่าย ชอบส่องกระจกทั้งในเวลาเรียนและเวลาพักกลางวัน ชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ชอบหนีเรียน รับประทานเก่ง ชอบลอกการบ้านเพื่อน เมื่อถูกล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด หรือถูกขัดใจจะโกรธง่าย ชอบแกล้งเพื่อน หยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ชอบการรอคอย อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย

2.2.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่บ้าน ได้แก่

2.2.2.1 เพื่อนที่อยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน จากการสัมภาษณ์เพื่อนของเด็กชาย ข. 3 คน จำนวน 3 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย ข. คอยแกล้ง เสียงดัง พูดจาไม่สุภาพ เดินช้า ชอบส่องกระจก ชอบเล่นกับเพื่อนผู้หญิงมากกว่าเพื่อนผู้ชาย รับประทานเก่ง หงุดหงิดง่ายเวลาอากาศร้อนและเมื่อถูกล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด ไม่ชอบการรอคอย ชอบเลี้ยงสัตว์ อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย คือ บางครั้งร้องไห้ง่าย บางครั้งก็เกรี้ยวกราด

2.2.2.2 ผู้ปกครองในที่นี้คือ ตาและยาย จากการสัมภาษณ์ตาและยาย จำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย ข. เป็นเด็กที่มีอุปนิสัยเรียบร้อย ไม่เกร่ ร้องไห้ง่าย เนื่องจากเคยบวชเรียนเป็นสามเณรมาแล้ว 3 ครั้ง ก่อนข้างตั้งใจเรียนแต่ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง หลังเลิกเรียนเด็กชาย ข. จะกลับบ้านตรงเวลา ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์เด็กชาย ข. จะดูโทรทัศน์อยู่กับบ้าน ไม่ค่อยออกไปเล่นกับเพื่อนนอกบ้าน ชอบปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ คือ หนูพุก ช่วยเหลืองานบ้านดี โดยเฉพาะชอบจัดดอกไม้ไหว้พระ เชื้อฟังกุญแจใหญ่ รู้จักรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้เด็กชาย ข. เป็นคนรับประทานเก่ง เมื่อยังเด็กไม่อ้วนแต่หลังจากเข้าโรงพยาบาลต้องให้น้ำเกลือก็เริ่มอ้วนมาตลอดจนถึงปัจจุบัน พยายามจะให้เด็กชาย ข. ลดการรับประทานอาหารลงแต่ไม่เป็นผล ในอนาคตอยากให้เด็กชาย ข. เรียนสูงๆ แต่ไม่รู้ว่าจะมีเงินพอที่จะส่งเสียหรือไม่

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองของเด็กชาย ข. ไม่ตรงกันในเรื่องของพฤติกรรมที่เด็กชาย ข. แสดงออกโดยเฉพาะพฤติกรรมรังแกเพื่อน ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนแสดงความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเป็นคนหงุดหงิดและโกรธง่าย ชอบออกคำสั่งกับผู้ที่ด้อยกว่าและชอบทำตัวเด่นเพื่อเรียกร้องความสนใจ ไม่มีความรับผิดชอบ แต่ผู้ปกครองของเด็กชาย ข. กลับให้สัมภาษณ์ว่าเด็กชาย ข. เป็นเด็กเรียบร้อย ไม่เกร่ รู้จักรับผิดชอบ แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองอาจจะไม่เคยเห็นพฤติกรรมรังแกเพื่อนหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นของ เด็กชาย ข. หรือต้องการ ปิดบังข้อมูลที่แท้จริงกับผู้วิจัย

3. การเยี่ยมบ้าน ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง ในวันที่ 2 ธันวาคม 2543 ผู้วิจัยได้สังเกตและสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ปกครอง มีดังนี้

3.1 จากการสังเกตพบว่าสถานที่พักอาศัยของเด็กชาย ข. อยู่ในซอยลึก ถนนที่ใช้สัญจรไปมาในซอยค่อนข้างเล็ก มีเพียงรถจักรยานยนต์และคนเดินเท่านั้นที่สามารถผ่านเข้ามาได้ รอบๆ บริเวณบ้านมีบ้านหลายหลังปลูกสร้างติดกันอยู่ ไม่มีพื้นที่ว่างสำหรับเป็นสนามเด็กเล่น หรือสนามพักผ่อน แต่ก็มิได้มีไม้ใหญ่หน้อยขึ้นอยู่ประปรายพอได้อาศัยร่มเงา ประตูหน้าบ้านทำด้วยสังกะสีเก่าๆ ทางเดินเข้าในตัวบ้านเป็นปูนลาดเป็นทางยาว ตลอดทางเดินนี้มีหญ้า ปลูกสวนครัว และต้นไม้ปลูกอยู่โดยรอบ ข้างบ้านมีคลองน้ำเล็กๆ

ไหลผ่าน บ้านที่พักอาศัยของเด็กชาย ข. เป็นบ้านเช่าปลูกสร้างด้วยไม้ 2 หลังติดกัน เด็กชาย ข. อาศัยอยู่บ้านหลังที่ 2 ด้านในกับตาและยาย 3 คน ส่วนหลังแรกเป็นบ้านพักของเพื่อนบ้าน ลักษณะบ้านของเด็กชาย ข. เป็นบ้านที่ปลูกสร้างด้วยไม้ 2 ชั้น ทรุดโทรมและคับแคบ ชั้นล่างใช้เป็นที่เก็บของ ชักผ้า ล้างจาน อาบน้ำ และมีกรงเลี้ยงหนูฟูกของเด็กชาย ข. แขนวไว้ด้วย ทางขึ้นชั้นสองเป็นบันไดทำด้วยไม้มีขนาดเล็ก ชั้น และไม่แข็งแรงเมื่อเดินเข้าไปในห้องพบว่าบ้านนี้มีเพียงห้องเดียวใช้เป็นห้องนอนกระสังค์ คือ ใช้นอน พักผ่อน ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ทำการบ้าน เปลี่ยนเสื้อผ้า และรับประทานอาหาร เด็กชาย ข. จึงไม่มีห้องส่วนตัวนอนกับตาและยายที่ห้องนี้ ลักษณะของห้องเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีขนาดเล็กและคับแคบ จัดวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีหน้าต่าง 4 บานซึ่งไม่มีมุ้งลวด ใช้วิธีการมุงเพื่อป้องกันยุงและแมลงในเวลาอน หลังจากตื่นนอนแล้วจึงไปที่นอนหมอนและมุงเก็บไว้ที่มุมห้อง นอกจากนั้นภายในห้องมีตู้เสื้อผ้า วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม ตู้กับข้าว ตู้เก็บของ เก้าอี้รับแขก 1 ตัวซึ่งเก่าและขาดพร้อมทั้งโต๊ะวางของไม้เล็กๆ และหิ้งพระซึ่งมีรูปบิดาของเด็กชาย ข. วางอยู่ด้วย บรรยากาศภายในห้องค่อนข้างเย็นอากาศถ่ายเทสะดวก เพราะมีหน้าต่างขนาดใหญ่หลายบาน และมีต้นไม้ใหญ่อยู่หลังบ้าน ในห้องมีแสงสว่างเพียงพอ แม้จะไม่เปิดไฟนีออนซึ่งมีอยู่เพียงดวงเดียวบนผนังกลางห้องด้านบน บริเวณรอบๆ ที่อยู่อาศัยมีเสียงดังรบกวนตลอดเวลา เนื่องจากถนนข้างบ้านของเด็กชาย ข. เป็นเส้นทางผ่านของจักรยานยนต์รับจ้างในละแวกนี้

3.2 จากการสัมภาษณ์พบว่าในการสนทนาเด็กชาย ข. และคุณตาไม่ค่อยพูด จะยิ้มและตอบคำถามเมื่อมีผู้ถามเท่านั้น เมื่อคุยกันไปได้สักพักคุณตาก็ขอตัวไปชักผ้าที่ชั้นล่าง ขณะชักผ้าตาก็สูบบุหรี่ไปด้วยหลายมวนพร้อมทั้งนั่งเหม่อลอย คุณยายจะเป็นคนที่พูดมากที่สุด และเป็นผู้เล่าเรื่องราวชีวิตของทุกคนในบ้านให้ผู้วิจัยฟัง โดยเริ่มจากตนเองเกิดที่ภาคเหนือของประเทศไทย ไม่ได้เรียนหนังสือ ต่อมาเดินทางลงมาทำงานที่กรุงเทพฯ แล้วพบกับตาของเด็กชาย ข. รักใคร่ชอบพวจึงแต่งงานกันและมีบุตรชายคนเดียวคือบิดาของเด็กชาย ข. ซึ่งมีอาชีพรับจ้างทั่วไป เมื่อบิดาของเด็กชาย ข. แต่งงานกับมารดาของเด็กชาย ข. ซึ่งมีอาชีพขับจักรยานยนต์รับจ้างจึงให้กำเนิดเด็กชาย ข. ขึ้นมา แต่ทั้งบิดาและมารดาของเด็กชาย ข. แยกกันอยู่ด้วยสาเหตุของการทำงานไม่เป็นหลักแหล่งและบ้านคับแคบ จะพบกันก็เป็นบางโอกาส จึงนำเด็กชาย ข. มาให้ตากับยายเลี้ยงดูจนถึงปัจจุบัน และ 1 เดือนก่อนหน้าที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษารายกรณีเด็กชาย ข. บิดาของเด็กชาย ข. ได้เสียชีวิตลงด้วยโรคหัวใจซึ่งทำให้ตา ยาย และเด็กชาย ข. เสียใจมาก ภาระการดูแลครอบครัวทั้งหมดจึงต้องตกอยู่กับตาและมารดาของเด็กชาย ข. เพราะยายไม่ได้ทำงานเนื่องจากเป็นโรคหัวใจ จึงไม่มีรายได้มาเจือจุนครอบครัว สำหรับเด็กชาย ข. ยายเล่าว่าเป็นเด็กที่ค่อนข้างตั้งใจเรียนอ่านหนังสือเรียนเป็นประจำทุกวัน แต่ผลการเรียนก็ยังอยู่ในระดับปานกลาง เด็กชาย ข. รักครอบครัว ช่วยเหลืองานบ้านจนได้รับความไว้วางใจ แต่ยายก็เป็นห่วงในการคบเพื่อนเกรง โดยมากตาและยายจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนเด็กชาย ข. ส่วนมารดาและเด็กชาย ข. ไม่ค่อยได้พบกันเนื่องจากมารดามีงานขับรถจักรยานยนต์รับจ้างตลอดเกือบทั้งวันทั้งคืน ในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์เด็กชาย ข. ไม่ค่อยได้เล่นกับเพื่อนบ้านคนอื่น ๆ นอกจากลูกของอาซึ่งมีอายุไล่เรี่ยกัน กิจกรรมยามว่างของเด็กชาย ข. ก็คือ การร้องเพลงและดูโทรทัศน์กับลูกของอาที่บ้านเช่าหลังนี้ หรือถ้ามีโอกาสดีก็จะได้ไปเที่ยวต่างจังหวัดกับตา นอกจากนี้เด็กชาย ข. ยังชอบปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเองอีกด้วย ในอนาคตตาและยายอยากให้เด็กชาย ข. เรียนสูงๆ

โดยอยากจะขอให้โรงเรียนมอบทุนการศึกษาให้เด็กชาย ข. เพราะทุกคนในครอบครัวยังไม่ทราบว่าจะมีทุนทรัพย์เพียงพอต่อการส่งเสียให้เด็กชาย ข. เรียนต่อหรือไม่

การเยี่ยมบ้านครั้งนี้พอสรุปได้ว่า สถานที่พักอาศัยของเด็กชาย ข. ทรุดโทรมและคับแคบ การจัดวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ และไม่ถูกสุขลักษณะ แต่อากาศก็ถ่ายเทสะดวกและมีแสงสว่างเพียงพอ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในบ้านไม่ค่อยดี เนื่องจากมียายเจ็บป่วยซึ่งไม่สามารถทำงานบ้านหรือหารายได้มาจุนเจือครอบครัวได้ ตาจึงต้องรับภาระเรื่องเงินและทำงานทุกอย่างในบ้าน ส่งผลให้เกิดความเครียด ตากับยายจึงไม่ค่อยได้พูดคุยกัน นอกจากนั้นเด็กชาย ข. ก็ไม่ค่อยได้พบหน้ามารดาของตน จึงไม่ได้รับความอบอุ่นและการอบรมสั่งสอนจากมารดา ส่งผลให้ขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน นอกจากนั้นเด็กชาย ข. มีความขัดสนในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตและทุนการศึกษา ไม่สามารถซื้อสิ่งของ หรือสนองความต้องการของตนเองในเรื่องที่ต้องมีค่าใช้จ่ายได้ ทำให้เกิดความกดดันภายในจิตใจและส่งผลให้เกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อน

4. อัตชีวประวัติ

จากอัตชีวประวัติทำให้ทราบว่า เด็กชาย ข. เกิดในครอบครัวขนาดกลาง ที่ประกอบด้วย บิดา มารดา ตาและยาย รวมสมาชิกทั้งหมด 5 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

4.1 ชีวิตในวัยเด็กของเด็กชาย ข. ไม่มีความสุขเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้กล่าวถึงบิดา มีเพียงมารดาตาและยายเป็นผู้เลี้ยงดู ให้ความรักและการอบรมสั่งสอน

4.2 ชีวิตในปัจจุบัน เด็กชาย ข. เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่มีความสุขและขาดความอบอุ่น เนื่องจากอยู่กับตาและยายเพียง 3 คน แต่เด็กชาย ข. ก็ยังคิดถึงและจดจำคำสั่งสอนของมารดาตลอดและไม่ได้กล่าวถึงบิดาเลยเพราะบิดาได้เสียชีวิตแล้ว

4.3 ชีวิตในอนาคต เด็กชาย ข. ต้องการประกอบอาชีพครู ซึ่งเป็นความใฝ่ฝันของเด็กชาย ข. การวิเคราะห์อัตชีวประวัติของเด็กชาย ข. มีข้อที่น่าสังเกตก็คือเด็กชาย ข. ไม่ได้ใกล้ชิดบิดาตั้งแต่วัยเด็ก และต่อมาบิดาได้เสียชีวิต อีกทั้งในปัจจุบันเด็กชาย ข. ก็ไม่ได้อยู่กับมารดา จึงอยู่ในภาวะที่ขาดความอบอุ่นในครอบครัว นอกจากนั้นเด็กชาย ข. ทำงานไม่มีความสุขเลย ขาดความรอบคอบและไม่เรียบร้อย

5. บันทึกประจำวัน

จากบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน 2543 ถึงวันที่ 25 พฤศจิกายน 2543 ทำให้ทราบว่า เด็กชาย ข. มีกิจวัตรคล้ายคลึงกันในวันจันทร์ถึงศุกร์ โดยจะตื่นนอนตอนเช้าทำกิจวัตรส่วนตัว แล้วแต่งตัวเดินไปโรงเรียน เมื่อถึงโรงเรียนจะนำการบ้านไปส่งก่อนจะลงมาเล่นกับเพื่อน รอจนถึงเวลา 8:00 น. เข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธงแล้วขึ้นห้องเรียน เรียนจนถึงเวลาพักกลางวัน แล้วจึงรับประทานอาหารเช้า จากนั้นลงมาเล่นกับเพื่อนจนถึงเวลาขึ้นเรียนช่วงบ่าย เมื่อถึงเวลาเลิกเรียนก็จะกลับบ้าน อาบน้ำ รับประทานอาหารเย็น ทำการบ้าน ดูโทรทัศน์ และเข้านอน ในวันเสาร์และอาทิตย์หลังจากตื่นนอนตอนเช้าแล้ว เด็กชาย ข. จะเก็บที่นอน ทำกิจวัตรส่วนตัว แล้วจึงรับประทานอาหารเช้าพร้อมกับดูโทรทัศน์ไปด้วย จากนั้นทำงานบ้าน คือ ล้างจาน ถูบ้าน กวาดบ้าน เมื่อทำงานเรียบร้อยแล้วจึงไปเล่นกับเพื่อน แล้วไปเที่ยวงานวัดหรือห้างสรรพสินค้ากับอา และถ้าไม่ได้ไปเที่ยวที่ไหนก็จะนอนกลางวัน ช่วงเย็นจะรับประทานอาหารเช้า ทำกิจวัตรส่วนตัว ดูโทรทัศน์ แล้วจึงเข้านอน

จากบันทึกประจำวันพบว่าเด็กชาย ข. เป็นเด็กที่รู้จักดูแลรับผิดชอบตัวเอง ช่วยเหลืองานบ้านดี เกียจคร้านในบางครั้ง ไม่ค่อยสนใจการเรียน

6. สังคมมิติ

การทำสังคมมิติ 2 สถานการณ์ คือ การทำรายงานกลุ่ม และ ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่โดยทำครั้งละสถานการณ์ ปรากฏว่าสถานการณ์การทำรายงานกลุ่มเด็กชาย ข. มีบทบาทเป็น Rejectee คือ สมาชิกในกลุ่มไม่เลือกเขาแต่เขาเลือกสมาชิกในกลุ่ม ส่วนสถานการณ์ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ เด็กชาย ข. มี บทบาทเป็น Mutual Choice คือ การเลือกซึ่งกันและกันต่างอันดับ โดยเด็กชาย ข. ได้รับการเลือกเป็นอันดับ 1 จากเพื่อนในกลุ่ม 3 คน และเด็กชาย ข. เลือกสมาชิกในกลุ่มเดียวกันเป็นอันดับ 2 แสดงว่าเด็กชาย ข. มีเพื่อนสนิทในกลุ่มเพียง 3 คน เพราะเป็นคนที่ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ หงุดหงิดและอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ขี้บ่น ไม่ค่อยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนที่เพื่อนไม่ชอบ ได้แก่ กล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน ตะเพื่อนสม่ำเสมอ ขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัวและขว้างของใส่เพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่ได้จากการสัมภาษณ์

7. แบบสอบถาม

ผลจากการตอบแบบสอบถามปรากฏดังนี้

7.1 แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล

แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เด็กชาย ข. อาศัยบ้านเช่าอยู่กับตาเป็นบุตรชายคนเดียว ไม่มีพี่น้อง บิดามารดาแยกกันอยู่ตั้งแต่เด็กชาย ข. ยังเยาว์วัย โดยบิดาและมารดามีอาชีพรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยรวมกันเดือนละประมาณ 8,000 บาท บิดาและมารดาของเด็กชาย ข. จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 ตั้งแต่บิดาและมารดาของเด็กชาย ข. แยกกันอยู่ และบิดาได้เสียชีวิตลงด้วยโรคหัวใจเด็กชาย ข. ก็มีตาเป็นผู้ปกครอง โดยตาประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 8,000 บาท เด็กชาย ข. จะได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากตา ประมาณวันละ 25 บาท เด็กชาย ข. มีสุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคประจำตัว ตรวจสุขภาพปีละ 1 ครั้ง ในด้านสังคมและกิจกรรม เด็กชาย ข. ชอบบ้านเช่าที่ตนอาศัยอยู่ ชอบให้เพื่อนมาเยี่ยมบ้านบ้างเป็นครั้งคราว เมื่อได้อยู่กับเพื่อนๆ เด็กชาย ข. รู้สึกดีใจ สนุกสนานและคิดว่าเพื่อนๆ มีความรู้สึกที่ดีกับตน เด็กชาย ข. ได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจได้ด้วยตนเองในเวลารว่างชอบฟังวิทยุเป็นบางครั้ง ดูโทรทัศน์เป็นประจำ โดยชอบดูละครและการ์ตูนเป็นพิเศษ เคยได้ไปดูภาพยนตร์บ้างโดยชอบดู ภาพยนตร์วัยรุ่น แนวชีวิต และข่าว ชอบอ่านหนังสือแนวจินตนาการ อ่านหนังสือพิมพ์บ้างเป็นครั้งคราว เล่นกีฬาบางครั้ง ได้แก่ ฟุตบอลและที่ชอบมากคือแบดมินตัน ชอบร้องเพลงสตริง ไม่สนใจนาฏศิลป์ไทย เล่นดนตรีไม่ได้ ไม่ได้ทำงานพิเศษ หรือหารายได้ส่วนตัว งานอดิเรกของเด็กชาย ข. คือ เล่น กินและนอน ในด้านการศึกษาเด็กชาย ข. เคยเข้าร่วมกิจกรรมวันเด็ก และกิจกรรมที่ชอบมากที่สุด คือ กิจกรรมประเพณีบุญ ไม่เคยเป็นหัวหน้าชั้นหรือหัวหน้ากลุ่มในการทำกิจกรรม เด็กชาย ข. คิดว่าตนเองมีเพื่อนมาก สิ่งที่ชอบทำกับเพื่อนสนิทคือ ไปเที่ยว ในวันหนึ่งๆ เด็กชาย ข. อ่านหนังสือประมาณวันละ 1 ชั่วโมง โดยไม่มีสถานที่เรียบสงบเหมาะกับการอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน ชอบวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์มากที่สุด วิชาที่ยากที่สุดคือ พลและดนตรี เด็กชาย ข. ไม่ได้ทำ

ตารางกำหนดไว้ดูหนังสือ แต่สามารถทำให้มีสมาธิในเวลาดูหนังสือได้ง่าย เด็กชาย ข. ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน ตามปกติเด็กชาย ข. ชอบเรียนหนังสือและเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ เด็กชาย ข. เรียนหนังสืออยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเติบโตขึ้นบิดาได้เคยบอกไว้ก่อนเสียชีวิตว่าต้องการให้ประกอบอาชีพทหาร และมารดา ก็เช่นกัน แต่เด็กชาย ข. ต้องการเรียนจบระดับปริญญาโทและประกอบอาชีพครู

7.2 แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน ในที่นี้มารดาของเด็กชาย ข. เป็นผู้ตอบ พบว่า เด็กชาย ข. เป็นบุตรชายคนเดียว อาศัยอยู่กับมารดา ซึ่งมีอาชีพรับจ้าง รายได้ประมาณเดือนละ 4,000 บาท บิดาถึงแก่กรรมแล้ว แต่ก่อนเสียชีวิตมีรายได้ประมาณเดือนละ 4,000 บาท สถานภาพการสมรสระหว่างบิดาและมารดาถือแยกกันอยู่ เมื่ออยู่ที่บ้านเด็กชาย ข. เชื่อฟังผู้ปกครองบ้างเป็นครั้งคราว เอาใจใส่บทเรียนทางบ้านพอประมาณ ในแต่ละวันเด็กชาย ข. จะได้รับค่าใช้จ่ายวันละ 25 บาท ในอนาคตผู้ปกครองมีโครงการให้เด็กชาย ข. เรียนต่อ และต้องการให้ประกอบอาชีพครู ซึ่งไม่ตรงกับข้อมูลจากแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลที่เด็กชาย ข. ตอบเองว่าบิดามารดาอยากให้ประกอบอาชีพทหาร จึงอาจเป็นไปได้ว่าเด็กชาย ข. ไม่ทราบว่าบิดามารดาอยากให้ประกอบอาชีพอะไรในอนาคต หรือเด็กชาย ข. ตอบแบบสอบถามโดยตั้งใจให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ

7.3 แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัวนี้ คำถามทุกข้อเป็นเพียงสถานการณ์สมมติเพื่อสอบถามความคิดเห็นและการตัดสินใจแก้ปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถามเท่านั้น และจากแบบสอบถามนี้พบว่า เด็กชาย ข. มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับปานกลาง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ในด้านการทะเลาะวิวาทกับพี่น้อง เด็กชาย ข. มีปัญหাপานกลาง กล่าวคือ ถ้าจำเป็นต้องแบ่งสิ่งของที่บิดามารดาซื้อมาให้กับน้อง เด็กชาย ข. ก็จะให้น้องแต่คอยหาทางแย่งคืนทีหลัง เมื่อกลับบ้านผิดเวลาถูกพี่สาวซักถาม เด็กชาย ข. จะฟังเฉยๆ แล้วแยกตัวเข้าห้อง ในขณะที่ถูกมารดาตวาดว่าน้องสาวเข้ามาถามการบ้าน เด็กชาย ข. จะไล่น้องไปให้พ้นๆ ก่อน ในเวลาที่กำลังหงุดหงิดจากการที่บิดามารดาตวาด พี่ชายเดินเข้ามาถามว่าถูกตวาดด้วยสาเหตุอะไร เด็กชาย ข. จะอธิบายสาเหตุที่ถูกตวาด นอกจากนั้นถ้าพี่ชายนำเสื้อที่เด็กชาย ข. เตรียมไว้ไปใส่ เด็กชาย ข. จะรีบหาเสื้อใหม่ใส่โดยไม่นึกโกรธพี่ชาย

ในด้านการแยกตัวตามลำพังพบว่า เด็กชาย ข. มีปัญหามาก กล่าวคือ เวลาที่ได้ยินบิดามารดาทะเลาะกันเรื่องเดิมบ่อยครั้ง เมื่อเกิดความรู้สึกอับอายเพื่อนบ้าน เด็กชาย ข. จะออกจากบ้านไปหาที่นั่งคนเดียว ในขณะที่กลับจากโรงเรียน เด็กชาย ข. เห็นบิดามารดา พี่ชาย น้องสาวสนทนากันอยู่ด้วยกัน เด็กชาย ข. จะทักทายทุกคนแล้วจึงไปทำงานประจำตามปกติ เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจกับพี่ชายแล้วร้องไห้เสียใจหลังจากนั้นเด็กชาย ข. จะเลือกเข้าห้องนอนของตนทำกิจกรรมส่วนตัว เด็กชาย ข. จะปรึกษาบิดามารดาเมื่อต้องการปรึกษาปัญหาส่วนตัว นอกจากนั้นเด็กชาย ข. จะหลบไปอยู่นอกบ้าน เมื่อใกล้เวลาที่มารดาจะกลับบ้านมาพบบิดาตั้งวงสนทนาและดื่มเหล้ากับเพื่อน ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของบิดา ที่มารดาไม่พอใจ

ในด้านไม่ช่วยเหลืองานบ้านพบว่า เด็กชาย ข. มีปัญหাপานกลาง กล่าวคือ กิริยาการทำงานบ้านอย่างไม่เต็มใจทำให้เด็กชาย ข. ถูกบิดามารดาตวาดว่าในเวลาที่อยู่บ้าน ขณะที่สมาชิกในครอบครัว

ช่วยกันทำความสะอาดบ้านเพื่อเตรียมงานทำบุญบ้าน เด็กชาย ข. จะนั่งอยู่ใกล้ๆ เมื่อมารดาจะเรียกใช้ เด็กชาย ข. ยินดีทำงานบ้านตามที่มารดาสั่งต่อเมื่อตนได้ดูรายการโทรทัศน์ที่ตนสนใจเสียก่อน ถ้าจำเป็น ต้องทำงานบ้านแทนน้อง เด็กชาย ข. จะดูโทรทัศน์คอยน้องเพราะหน้าที่ของตนเสร็จแล้ว นอกจากนี้ถ้ามีญาติมาพักที่บ้าน เด็กชาย ข. จะร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในบ้านเตรียมการต้อนรับ

ในด้านการเบี่ยงร่ายกาศในครอบครัวจนอยากหนีออกจากบ้าน พบว่า เด็กชาย ข. มี ปัญหาปานกลาง กล่าวคือ ขณะที่เด็กชาย ข. เล่นอยู่กับเพื่อน แล้วมีเพื่อนมาบอกว่าบิดามารดาทะเลาะกัน อย่าง รุนแรง เด็กชาย ข. จะรู้สึกว่ารำคาญอยากไปให้พ้นจากบ้าน แต่ไม่ทราบจะไปไหน การที่ครอบครัว มีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะพี่น้องทะเลาะกัน เด็กชาย ข. คิดว่าคงเป็นเหมือนๆ กันทุกครอบครัว เวลาที่มีปัญหากับพี่สาวมารดาว่าตนเองช้า เกิดความรู้สึกน้อยใจ เด็กชาย ข. จะร้องไห้เสียใจแต่ก็คิดว่า ต้องอดทนเพื่อครอบครัว ถ้ามีปัญหาทะเลาะกับน้องแล้วถูกบิดาตักท้วงที่ไม่ได้เป็นฝ่ายผิด เมื่อบิดาบอกว่าเด็ก ชาย ข. เป็นพี่ต้องยอมอภัยให้น้อง เด็กชาย ข. จะพยายามอธิบายให้บิดายอมรับว่าน้องผิด นอกจากนี้ถ้า มารดาให้เด็กชาย ข. ออกมาช่วยค้าขายหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยให้พี่ชายเรียนต่อคนเดียว เด็กชาย ข. ก็ยินดีที่จะช่วยเหลือครอบครัว

ในด้านขาดความรัก ความอบอุ่น ความสุข เมื่ออยู่ในบ้านพบว่า เด็กชาย ข. มีปัญหา มาก กล่าวคือ เด็กชาย ข. สามารถทำความเข้าใจเหตุผลที่บิดามารดาไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมของทาง โรงเรียนได้ว่าเกิดขึ้นเพราะความจำเป็น และถึงแม้ว่าบิดามารดาจะไม่ช่วยจัดสิ่งของเพื่อเตรียมไปอยู่ค่ายพัก แรมให้เหมือนที่ทำกับน้อง เด็กชาย ข. ก็สามารถเตรียมของได้ด้วยตนเอง ถ้าบิดามารดาให้ใช้เงินอย่าง จำกัด เด็กชาย ข. ไม่พอใจ แต่ก็รับเงินจากบิดามารดาและพยายามใช้อย่างจำกัด เมื่อเด็กชาย ข. ได้พบว่าครอบครัวของตนมีการพูดจากันไม่สุภาพ มีปัญหาขัดแย้งด่าทอกันเป็นประจำ ไม่พูดจาสุภาพเรียบร้อย เช่นเดียวกับครอบครัวของเพื่อนที่ตนเคยเห็น เด็กชาย ข. มีความต้องการให้ครอบครัวของตนเหมือน ครอบครัวเพื่อน นอกจากนี้ เด็กชาย ข. รู้สึกเสียใจที่ครอบครัวของตนไม่รวยเหมือนเพื่อน

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน พบว่า เด็กชาย ข. มีการปรับตัว ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดี ไม่มีปัญหา กล่าวคือ

ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง เด็กชาย ข. รู้สึกว่าตนเองขาดเพื่อนสนิทที่ไว้ใจและปรึกษาทุกข ใต้ รู้สึกว่ามีคนอยากเล่นหรือคบกับตน เพื่อนๆ ไม่เคยทำให้ตนไม่พอใจ รู้สึกว่าตนได้รับความเอาใจใส่จาก เพื่อน ๆ มีความสุขและเป็นคนสนุกสนานร่าเริงเมื่อได้อยู่กับเพื่อน รู้สึกเหงาเมื่อขาดเพื่อน เมื่อถูกเพื่อน หยอกล้อรู้สึกว่ามันเป็นเรื่องง่าย รู้สึกว่าเพื่อนๆ รักและหวังดีต่อตน และไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นตัวตลกให้เพื่อน หัวเราะเยาะ

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กชาย ข. ทราบว่าตนต้องปฏิบัติตัวอย่างไรให้ เพื่อนชอบ สามารถยิ้มหรือพูดคุยกับเพื่อนได้อย่างสนิทสนม ไม่สามารถทำให้เพื่อนหัวเราะหรือสนุกสนานได้ แต่กล้าเข้าไปเล่นหรือร่วมวงสนทนากับเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ได้ชวน ไม่ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนไปอยู่ ตามลำพังเมื่อไม่ชอบเพื่อนคนใด เด็กชาย ข. มักจะแกล้งพูดประชดประชันเพื่อนคนนั้นเสมอ เด็กชาย ข.

รู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำที่ดีจากเพื่อน เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อนมักพูดปรับความเข้าใจกัน ไม่รู้สึกโกรธที่เพื่อนชอบเอาของตนไปใช้ และมีความสุขเมื่อได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนๆ

ด้านการทำงานร่วมกับเพื่อน เด็กชาย ข. ไม่กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นในขณะทำงานร่วมกับเพื่อน รู้สึกว่าเพื่อนร่วมงานเห็นว่าตนไม่มีความสามารถในการทำงานกลุ่ม ทั้งที่ตนตั้งใจและพอใจที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนและชอบพูดหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนมาก คิดว่าเพื่อนมักเลือกตนร่วมทำงานกลุ่มด้วย เพราะเพื่อนร่วมงานสนใจผลงานของตน ในขณะทำงานกลุ่มตนไม่เคยถูกทอดทิ้งจากเพื่อน ยินดีทำตามข้อตกลงในกลุ่มเพื่อน พอใจที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนมากกว่าทำตามลำพัง และเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับเพื่อนจะทำได้เต็มความสามารถ

5.1 แบบสอบถาม “ใครเอ่ย ”

แบบสอบถาม “ใครเอ่ย ” เด็กชาย ข. ไม่ได้ประเมินตนเองทั้งในด้านบวกและด้านลบ นอกจากนี้เพื่อนร่วมชั้นเรียนจำนวน 9 คน จากทั้งหมด 33 คน ได้ทำการประเมินเด็กชาย ข. โดยเรียงลำดับผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ในด้านบวกได้รับการประเมินว่าแต่งกายเรียบร้อย จากเพื่อนจำนวน 2 คน ได้รับประเมินในด้านลบว่า ชอบหยิบของของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเพื่อนจำนวน 4 คน ชอบฟ้องจากเพื่อนจำนวน 2 คน ขี้บ่นจากเพื่อนจำนวน 1 คน ไม่ตั้งใจเรียนจากเพื่อนจำนวน 1 คน และพูดจาเหลวไหลจากเพื่อนจำนวน 1 คน

สรุปได้ว่าจากแบบสอบถาม “ใครเอ่ย ” เด็กชาย ข. ไม่ได้ประเมินตนเองทั้งในด้านบวกและด้านลบแสดงถึงยังไม่เข้าใจตนเองดีพอหรือต้องการปิดบังซ่อนเร้นบางสิ่งบางอย่าง นอกจากนี้การสังเกตของผู้วิจัยและการสัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิดเด็กชาย ข. มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันกับผลที่เพื่อนร่วมชั้นเรียนประเมินว่า เด็กชาย ข. ชอบหยิบของของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ขี้บ่น และไม่ตั้งใจเรียน ซึ่งเป็นลักษณะพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ จึงมีความสอดคล้องกับผลการทำสังคมมิติในสถานการณ์การทำรายงานกลุ่มซึ่งเด็กชาย ข. เป็นที่รังเกียจของเพื่อนเพราะมีลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ เช่น พฤติกรรมรังแกเพื่อน แต่สาเหตุที่เพื่อนไม่ได้ประเมินว่าเด็กชาย ข. ชอบรังแกเพื่อน อาจเนื่องมาจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนกลัวว่าเด็กชาย ข. จะทำร้าย เพราะเป็นคนที่ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย และเมื่อโกรธแล้วจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งก่อความเดือดร้อนให้กับเพื่อนๆ

5.2 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

แบบสอบถามบุคลิกภาพพบว่าเด็กชาย ข. มีบุคลิกภาพแบบ เอ กล่าวคือ มีลักษณะบุคลิกภาพก้าวร้าว ไม่ชอบการรอคอย และถูกกระตุ้นความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

5.3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง จากเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามพบว่า เด็กชาย ข. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองไม่ดี มีปัญหา กล่าวคือ

ความคิดเห็นในด้านบวกที่เด็กชาย ข. มีต่อตนเอง ได้แก่ เป็นคนมีความสุข ร่าเริง หน้าตาดี ขี้บ่น เข้ากับคนอื่นได้ง่าย เป็นคนที่ไวใจได้ เป็นคนดี เป็นที่นิยมในหมู่ผู้หญิง เวลาอยู่บ้านประพฤติตนเรียบร้อย เรียนได้ดีและอ่านหนังสือเก่ง พูด วาดเขียน เล่นดนตรีได้ดี มีรูปร่างงดงาม เป็น

สมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน เป็นเด็กที่เชื่อฟัง ชอบอาสาทำสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ นอนหลับสนิทตลอดคืน มีเพื่อนมาก อยากทำอะไรอยู่เรื่อยๆ ชอบพินิจของตน

ความคิดเห็นในด้านลบที่เด็กชาย ข. มีต่อตนเอง ได้แก่ เพื่อนเห็นตนเป็นตัวตลก เป็นคน ขี้อาย นัยน์ตาไม่สวย หน้าตาไม่ดี ไม่ชอบรูปร่างหน้าตาของตนเอง เรียนไม่เก่ง ไม่เคยเป็นผู้นำในเกมกีฬา ไม่เป็นที่นิยมในหมู่ผู้ชาย ร้องไห้ง่าย ประหม่า หงุดหงิด ตื่นเต้นง่าย เมื่อโตขึ้นจะไม่ได้เป็นบุคคลสำคัญ คิดว่าตนเองมีความคิดไม่ดีซึ่งเพื่อนก็คิดเช่นนั้น ไม่ใช่สมาชิกสำคัญในชุมชน ไม่มีความสามารถในการใช้มือทำ กิจกรรมต่างๆ เวลาอยู่ที่บ้านเป็นคนช่างฝัน ตนมักถูกเลือกเป็นคนสุดท้ายเมื่อมีการเลือกผู้คนที่มักคอยหาเรื่องว่าตน ตามปกติไม่ชอบทำตัวอย่างที่ตนเองเป็นอยู่ อยากร้ายเหมือนคนอื่น ๆ

สรุปได้ว่าการที่เด็กชาย ข. มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับด้านบวกและลบขัดแย้งกันหลายเรื่องเช่น ความคิดเห็นด้านบวกตอบว่าตนเองมีเพื่อนมาก แต่ความคิดเห็นด้านลบตอบว่าตนมักถูกเลือกเป็นคนสุดท้าย และความคิดเห็นด้านบวกตอบว่ามีรูปร่างงดงาม แต่ความคิดเห็นด้านลบตอบว่าไม่พอใจรูปร่างหน้าตาของตนเอง ซึ่งอาจเนื่องมาจากการต้องการกลืนตัวตนที่แท้จริงหรือยังไม่เข้าใจและรู้จักตนเองตามความเป็นจริง นอกจากนี้ความคิดเห็นทั้งด้านบวกและด้านลบของเด็กชาย ข. ที่มีต่อตนเองพบว่า มีความสอดคล้องกับการสังเกตของผู้ศึกษาและความคิดเห็นของผู้ใกล้ชิดกับเด็กชาย ข. คือ หงุดหงิดง่าย ไม่พอใจรูปร่างหน้าตาของตนเอง ไม่ชอบทำงานคนเดียว อยู่บ้านมักอาสาทำสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ แต่เพื่อนๆ ไม่ค่อยให้การยอมรับ อยู่ที่โรงเรียนและที่บ้านเป็นเด็กที่เชื่อฟังในบางครั้ง ไม่ชอบเล่นกีฬาจึงไม่ชอบที่จะเป็นผู้นำในเกมกีฬา ร้องไห้ง่าย เป็นที่นิยมในหมู่ผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

7.8 แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน และแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่า ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ข. แสดงพฤติกรรมกล่าวหาจลาจลให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ดีเพื่อน เตเพื่อน สม้าเสมอ ขูกรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อน และชกต่อยเพื่อนน้อยมาก หลังจการศึกษากรณีผ่านไปเป็นระยะเวลา 3 เดือน ปรากฏผลว่าพฤติกรรมกล่าวหาจลาจลให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ดีเพื่อน เตเพื่อน ลดลง กล่าวคือ แสดงพฤติกรรมบ้างเป็นบางครั้ง ส่วนขูกรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อน และชกต่อยเพื่อนนั้นไม่แสดงพฤติกรรมอีกเลย

8. แบบทดสอบ

แบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพคน พบว่า เด็กชาย ข. สนใจตนเองและมีแนวโน้มเก็บตัว เป็นคนช่างฝัน มีแนวโน้มซึมเศร้า มีความรู้สึกผิด วิตกกังวล รู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่พอใจตนเอง ต้อ อารมณ์รุนแรง ตระหนักถึงสังคม มีมโนธรรมสูง กลัวเรื่องการเมืองเพศสัมพันธ์ มองโลกในแง่ร้าย หวาดระแวง มีบุคลิกพึ่งพาผู้อื่น และมีแนวโน้มเบี่ยงเบนทางเพศ

8.2 แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test)

แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ พบว่า เด็กชาย ข. ขาดการวางแผนที่ดี ไม่มีความรอบคอบและเป็นระเบียบเรียบร้อย ความคิดกระจัดกระจาย ตื้อเฉียบ ก้าวร้าว มีแนวโน้มของการใช้ความรุนแรง มีความกระตือรือร้นทางอารมณ์ อารมณ์แปรปรวน ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีอคติ ระวัง มีน้ำใจ ต้องการการยอมรับ มีแนวโน้มเก็บตัว

8.3 แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน (Kinetic House Tree Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน พบว่า เด็กชาย ข. มีแนวโน้มต่อต้านสังคม ก้าวร้าว ตื้อ อารมณ์เฉยเฉียว ถดถอยมีความเป็นเด็ก มีบุคลิกพึ่งพาผู้อื่น มีลักษณะของความเป็นหญิง มีแนวโน้มเบี่ยงเบนทางเพศ มีน้ำใจ ออกคำสั่งกับผู้ที่ด้อยกว่าที่เพื่อต้องการการยอมรับ ลังเล ตัดสินใจไม่ได้ ในครอบครัวมารดามีอิทธิพลต่อจิตใจเด็กชาย ข. มากกว่าบิดา ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี มีความวิตกกังวลและพยายามหาทางออกโดยใช้จินตนาการ

8.4 แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion Test)

แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ทั้ง 15 ด้าน ซึ่งได้แก่ด้าน บิดา มารดา ครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ เพศสัมพันธ์ เพื่อนทั่วไป ผู้ที่เหนือกว่า ผู้ที่ด้อยกว่า เพื่อนร่วมกลุ่ม ความกลัว ความรู้สึกผิด ความสามารถ อดีตอนาคตและเป้าหมาย พบว่า เด็กชาย ข. มีปัญหาทางด้านความกลัว ความรู้สึกผิด และเป้าหมาย อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาในเรื่องบิดามารดา สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ และอดีต ดังนี้

ปัญหาทางด้านความกลัว เด็กชาย ข. กลัวผี ทั้งๆ ที่เห็นว่ามันไร้สาระและเพื่อนๆ ส่วนมากไม่ทราบว่าเป็นเด็กชาย ข. กลัวผี เด็กชาย ข. อยากขจัดความกลัวผี บางครั้งความกลัวก็บังคับให้ต้องสวดมนต์

ปัญหาด้านความรู้สึกผิด เด็กชาย ข. จะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลืมเหตุการณ์ที่เพื่อนเสียชีวิตเนื่องจากถ้าในวันหนึ่งที่เพื่อนจมน้ำ ถ้าเด็กชาย ข. สามารถห้ามเพื่อนไม่ให้เล่นน้ำได้ เพื่อนก็จะไม่เสียชีวิต รู้สึกว่าตนได้ทำผิดอย่างมากที่หนีเรียน บางครั้งรู้สึกอายที่ไม่เชื่อพ่อแม่ และรู้สึกว่าเป็นความผิดใหญ่หลวงที่ตนได้เคยทำให้เพื่อนเสียใจ ด้วยการกล่าวหาจาหยาบคายต่อเพื่อน ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อน และเตะเพื่อน

ปัญหาด้านเป้าหมาย สิ่งที่เด็กชาย ข. ต้องการมากที่สุด คือ อยากให้ครอบครัวมีความสุขและอยากให้บิดามีชีวิตอยู่ต่อไปอีก อีกทั้งรู้สึกว่าตนคงจะมีความสุขถ้าทุกคนในครอบครัวอยู่กันพร้อมหน้า

ส่วนแนวโน้มที่จะมีปัญหา มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ในด้านมารดา บิดา สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ และอดีต โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ ในด้านมารดา มารดาไม่ค่อยได้พาไปเที่ยวเพราะคุณแม่ไม่ค่อยจะมีเวลา ในด้านบิดา คือ เมื่อบิดายังมีชีวิตอยู่บิดาไม่ค่อยจะมีเวลาว่างและเด็กชาย ข. อยากให้บิดารักครอบครัว ในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ เด็กชาย ข. คิดว่าผู้ชายส่วนมากนิสัยไม่ค่อยดี ชอบแกล้งผู้หญิง เด็กชาย ข. คิดว่าผู้หญิงส่วนมากดีกว่าผู้ชายและเด็กชาย ข. คิดว่าผู้หญิงส่วนมากแต่งกายไม่สุภาพ ในด้านอดีต เมื่อตอนที่เด็กชาย ข. ยังเด็กขี้เล่นและอาย และเหตุการณ์ที่ยังติดอยู่ในความทรงจำ คือ เหตุการณ์ที่เพื่อนจมน้ำแล้วเสียชีวิต นอกจากนี้เด็กชาย ข. รู้สึกว่าคนที่บ้านไม่สนใจตนเอง รู้สึกว่า

จุดอ่อนของตนเอง คือ ความไม่คอยเชื่อมั่นในตนเอง เด็กชาย ข. คิดว่าสักวันหนึ่งตนคงจะมีความสุข และ เด็กชาย ข. ไม่สนใจเมื่อมีความรู้สึกทางเพศ

9. ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมพบว่า เด็กชาย ข. มีสุขภาพแข็งแรงดี ผลการเรียนรู้ในระดับปานกลาง มีความเสียสละ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ เป็นผู้มีความวินัยในตนเอง มีความมานะอดสาหะ ความซื่อสัตย์ มีเหตุผล ละเอียดยรอบคอบ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ประหยัด การควบคุมอารมณ์ การแสวงหาความรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในเกณฑ์พอใช้

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียน ครูประจำชั้นและผู้ปกครอง มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ เด็กชาย ข. มีสุขภาพแข็งแรงดี ผลการเรียนรู้ในระดับปานกลาง มีความเสียสละ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ประหยัด การแสวงหาความรู้และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในเกณฑ์พอใช้

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิคดังกล่าว วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่า เด็กชาย ข. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ เป็นคนที่ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย หงุดหงิด อารมณ์แปรปรวน ไม่ชอบการรอคอย ดื้อเจียบ ก้าวร้าว จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในสถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ เก็บตัว มีความระแวง คิดมาก วิตกกังวล มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเอง มีความสับสนในบทบาททางเพศ ความคิดกระจัดกระจาย ขาดความละเอียดรอบคอบ มีความกระตือรือร้นทางอารมณ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การที่บิดาเสียชีวิต และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนใน ชั้นเรียน

2. เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 ด้านครอบครัว

จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบ และอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ข. ดังต่อไปนี้

2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่ทำให้เด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องมาจากบิดามารดาแยกกันอยู่ ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดู อีกทั้งต่อมาบิดาได้เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจ จึงต้องอยู่ในความปกครอง ดูแลของตาและยาย เด็กชาย ข. จึงรู้สึกว่าขาดความอบอุ่นและมีความกระตือรือร้นทางอารมณ์ อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ ที่บ้านยายเข้มงวดในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการคบเพื่อนของเด็กชาย ข. และเด็กชาย ข. มีความต้องการสิ่งของมากมายแต่มีความขัดสนในเรื่องการเงิน ทำให้ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ เด็กชาย ข. จึงเกิดความกดดันภายในจิตใจ เวลาอยู่ที่บ้านเด็กชาย ข. เป็นคนเจียบ เรียบร้อย เชื่อฟังตาและยายทุกอย่าง ไม่ค่อยออกจากบ้านไปไหน นอกจากอาจจะพาไปเที่ยว นอกจากนั้นเด็กชาย ข. ยังต้องการแยกตัว

ตามลำพังเมื่อเกิดปัญหาในครอบครัวและรู้สึกว่าตนเองขาดความรักความอบอุ่นเมื่ออยู่ที่บ้าน ดังนั้นจึงระบายความกดดันที่ได้รับจากบ้านและการที่ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ ต่อเพื่อนที่โรงเรียนด้วยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากบิดาของเด็กชาย ข. ได้เสียชีวิตไปแล้ว มารดาของเด็กชาย ข. มีรายได้น้อยจึงเก็บไว้ใช้จ่ายส่วนตัวและแบ่งให้เด็กชาย ข. บางส่วน ยายไม่มีรายได้ ดังนั้นตาของเด็กชาย ข. จะเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายภายในบ้าน เด็กชาย ข. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากตา แต่เมื่ออยากได้สิ่งของบางอย่างที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย ข. ก็มักจะต้องผัดหวังอยู่เสมอ ทำให้เมื่ออยู่ที่โรงเรียนเด็กชาย ข. จึงมักหิบบอกเพื่อนไปใช้หรือเล่น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ เพื่อนๆ ในชั้นเรียนจึงได้รับความเดือดร้อนและรู้สึกไม่พอใจ ต่อว่าเด็กชาย ข. จนกระทั่งเด็กชาย ข. รู้สึกโกรธ ส่งผลให้เด็กชาย ข. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.3 อาชีพของบิดามารดาเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย ไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กชาย ข. ได้ทุกอย่าง และบิดามารดาไม่ได้อยู่กับเด็กชาย ข. อีกทั้งต่อมาบิดาได้เสียชีวิต มารดาต้องทำงานหนักขึ้น ทำให้ไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดู จึงเป็นหน้าที่ของตาและยายซึ่งไม่ค่อยมีความรู้เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย ข. แทน ซึ่งยายก็สั่งสอนเด็กชายก็ด้วยความเข้มงวด ถึงแม้เด็กชาย ข. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ยังรู้สึกว่าขาดความอบอุ่นและมักเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นกับครอบครัวตนเองเสมอ เด็กชาย ข. จึงรู้สึกเก็บกด แล้วนำความรู้สึกที่เก็บกดจากบ้านนั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน ส่งผลให้เด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.4 มารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่าคืออยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 7 ทำให้ขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม มารดาจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน นอกจากนี้มารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย ข. จึงเป็นผลให้เด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2 ด้านโรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่าสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน และบรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังต่อไปนี้

2.2.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี โดยจากแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย ข. มีความรู้สึกว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้ศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย ข. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย ข. ชอบหิบบอกเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ขี้บ่น ชอบฟ้อง ไม่ตั้งใจเรียน หงุดหงิด โกรธง่ายโดยเฉพาะเมื่อถูกเพื่อนขัดใจ ชอบทำตัวเด่นด้วยการใช้เสียงดังและพูดจาเหลวไหล ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ นอกจากนั้นเด็กชาย ข. ยังกล่าวหาหาหยาบคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อน และเตะเพื่อนเป็นประจำ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย ข. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้เพื่อนในชั้นเรียนก็ชอบล้อเลียนว่าเด็กชาย ข.

เป็นตุ๊ด กระตุ้นอารมณ์ให้เด็กชาย ข. หงุดหงิดและโกรธด้วยความสนุก เด็กชาย ข. จึงโต้ตอบด้วยการแสดงพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบเช่นกัน ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2.2 บรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนดี จากการสังเกต และสัมภาษณ์ เด็กชาย ก. มีความรู้สึกพอใจในบรรยากาศของโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน รู้สึกว่าบรรยากาศในโรงเรียนร่มรื่น ในห้องเรียนก็ไม่แออัดคับแคบ มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก ในเวลาพักกลางวันหรือชั่วโมงว่าง เด็กชาย ข. จะเล่นและจับกลุ่มคุยกันกับเพื่อนผู้หญิงอย่างสนุกสนานในบริเวณลานเข้าแถวหน้าเสาธงและในหอประชุมซึ่งมีบรรยากาศร่มรื่น เย็นสบาย ดังนั้น บรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนจึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1 ด้านสังคม

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน ทำให้สรุปได้ว่า สังคมในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน แต่สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ข. ดังต่อไปนี้

2.3.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก การดำเนินชีวิตประจำวันเด็กชาย ข. ไม่ค่อยได้มี ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านนอกจากลูกๆ ของอา ส่วนมากชอบอยู่ในบ้านดูภาพยนตร์ ฟังเพลง หรือนอน ช่วยทำงานบ้านในวันเสาร์และอาทิตย์

2.3.2 สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยแออัด ครอบครัวของเด็กชาย ข. อาศัยอยู่ในบ้านเช่าซึ่งมีลักษณะทรุดโทรมและคับแคบ บริเวณรอบๆ มีบ้านปลูกสร้างติดกันอยู่โดยรอบ มีเพียงถนนเล็กๆ สำหรับคนเดินและรถจักรยานยนต์สัญจรไปมา ข้างบ้านมีคลองเล็กๆ ซึ่งไม่สะอาดและส่งกลิ่นเหม็นในบางครั้ง ส่วนในบ้านมีเพียงห้องเดียวซึ่งเป็นห้องอเนกประสงค์ คือ ใช้เป็นที่นอน ที่รับประทานอาหาร ที่ดูโทรทัศน์ ทำการบ้าน ฯลฯ สมาชิกในบ้านไม่มีห้องส่วนตัว บริเวณภายในห้องคับแคบ การจัดวางสิ่งของภายในบ้านไม่ค่อยมีระเบียบเรียบร้อย แต่บรรยากาศเย็น อากาศถ่ายเทสะดวก มีเสียงดังรบกวนจากรถจักรยานยนต์รับจ้างตลอดเวลา เด็กชาย ข. ไม่พอใจและมีความอึดอัดใจต่อการที่ต้องอยู่อาศัยในที่คับแคบ ไม่มีห้องส่วนตัว สิ่งแวดล้อมที่แออัด และมีเสียงดังรบกวน ต้องการจะมีบ้านเป็นของตนเองซึ่งมีความสะดวกสบายมากกว่าที่เป็นอยู่ เมื่อคุณภาพชีวิตเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยไม่ดีย่อมสร้างความกดดันให้แก่เด็กชาย ข. จึงส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนที่เด็กชาย ข. แสดงออกเพื่อระบายความกดดันนั้น

การช่วยเหลือ

ผู้วิจัยได้ให้การช่วยเหลือดังนี้

1. การช่วยเหลือโดยตรง ปฏิบัติดังนี้

1.1 ให้คำปรึกษาแก่เด็กชาย ข. 6 ครั้ง โดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้โดยพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง และตระหนักถึงความเป็นจริงว่าตนเองมีหน้าที่หาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังช่วยให้รู้จักถึงสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง ลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนได้ และแสดงบทบาททางเพศอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้เทคนิคสำคัญที่นำมาใช้ในการให้คำปรึกษา เช่น การฟัง (Listening) การใช้คำถามปลายเปิด (Opened-end Question) การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of feeling) การเผชิญหน้า (Confrontation) การใช้ความเงียบ (Silence technique) การให้กำลังใจ (Encouragement or Reinforcement) และการสรุป (Summarization) เป็นต้น จากการใช้เทคนิคดังกล่าวปรากฏว่า เด็กชาย ข. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริง สามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน รู้จักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน และรู้จักแสดงบทบาททางเพศเหมาะสมมากขึ้น

1.2 ให้ความรักความสนใจเด็กชาย ข. อย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยให้เด็กชาย ข. รู้สึกคุ้นเคย เกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไม่โดดเดี่ยว อันจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กชาย ข. สามารถพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อน พร้อมทั้งหันมาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน และรู้จักแสดงบทบาททางเพศตามความเหมาะสม

2. การช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) 1 ครั้ง ในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2544 เวลา 13:00 น. ถึง 14:00 น. ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์และพลศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อปรึกษาถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหของเด็กชาย ข. ในเรื่องที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน และแสดงบทบาททางเพศที่ไม่เหมาะสม โดยจากการประชุมปรึกษารายกรณีที่ประชุมมีมติให้ครูประจำวิชาแต่ละวิชาเอาใจใส่ ให้กำลังใจและทำความเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกันแก้ไขและส่งเสริมให้เด็กชาย ข. ลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อน และรู้จักแสดงบทบาททางเพศที่เหมาะสม จัดให้เด็กชาย ข. ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนชายให้มากขึ้น และดักเตือนไม่ให้เพื่อนนักเรียนล้อเลียนว่าเด็กชาย ข. เป็นตุ๊ด อีกทั้งให้ครูแนะแนวได้พูดคุยกับผู้ปกครองของเด็กชาย ข. เสนอแนะให้ผู้ปกครองส่งเสริมให้เด็กชาย ข. เล่นและทำกิจกรรมกับเพื่อนชาย ตลอดจนขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเปิดโอกาสให้เด็กชาย ข. ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของตนเองอย่างอิสระมากขึ้น

2.2 ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะกับผู้ปกครองที่บ้านของผู้รับการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวของเด็กชาย ข. มากขึ้น และขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหของเด็กชาย ข.

การทำนายผล

เนื่องจากปัญหาของเด็กชาย ข. เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากหลายองค์ประกอบ กล่าวคือ ปัญหาเกิดจากผู้รับการศึกษา ปัญหาจากครอบครัว และปัญหาจากโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าสาเหตุดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ถ้า เด็กชาย ข. รวมทั้งผู้ปกครอง ครู และเพื่อนๆ ในโรงเรียนมีความตั้งใจจริงที่จะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ผู้วิจัยทำนายผลว่าสาเหตุดังกล่าวไม่รุนแรงมากนัก ถ้าหากเด็กชาย ข. ได้รับความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ และการชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างแท้จริง ก็ย่อมสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้เด็กชาย ข. ยังให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาเป็นอย่างดีอีกด้วย

การติดตามผล

หลังจากได้ให้การช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะๆ ปรากฏผลดังนี้

1. จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน สรุปได้ว่าเด็กชาย ข. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงว่าเคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อนลง พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ และสามารถแสดงพฤติกรรมตามบทบาททางเพศอย่างเหมาะสมมากขึ้น

2. จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็กชาย ข. และสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว สรุปได้ว่าเด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง

3. จากการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน และแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 ท่านพบว่า ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ข. แสดงพฤติกรรมกล่าวหาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อน เตะเพื่อน สม่่าเสมอ ขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อน และชกต่อยเพื่อนน้อยมาก หลังการศึกษารายกรณีผ่านไปเป็นระยะเวลา 3 เดือน ปรากฏผลว่า พฤติกรรมกล่าวหาจาให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อน เตะเพื่อนลดลง กล่าวคือ แสดงพฤติกรรมบ้างเป็นบางครั้ง ส่วนขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อน และชกต่อยเพื่อนนั้น ไม่แสดงพฤติกรรมอีกเลย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเด็กชาย ข. มีดังนี้

เด็กชาย ข. ควรเข้าใจ และยอมรับถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม และไม่เหมาะสมของตนเอง ยอมรับและเข้าใจความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชีวิต รู้จักแสดงออกตามบทบาททางเพศที่ถูกต้องเหมาะสม มีความรักและภาคภูมิใจในตนเอง สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถของตนเอง อีกทั้งรู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและบุคคลอื่นเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

2.1 มารดาหรือตาและยาย ควรให้ความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่นและดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของท่านอย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้เด็กชาย ข. ได้แสดงออกทางความคิดและการกระทำตามบทบาททางเพศที่ถูกต้องเหมาะสม ให้กำลังใจ สร้างเสริมความภาคภูมิใจให้แก่เด็ก ให้ความสนใจในเรื่องความเป็นอยู่ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนและเรื่องการศึกษา รวมไปถึงการปกครองดูแลด้วยความยืดหยุ่นไม่เข้มงวดจนเกินไป

2.2 อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนวและอาจารย์ประจำวิชา ควรให้กำลังใจ ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการเรียน โดยเฉพาะการจัดลำดับความคิดและความละเอียดรอบคอบในการทำงาน ตลอดจนให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับบทบาทของเพศชาย สนับสนุนให้ทำกิจกรรมร่วมกับ

เพื่อนเพศชายมากขึ้น ฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ ไม่แกล้ง รังแก หรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เพื่อความสนุกสนาน หรือเพื่อระบายความกดดันที่ได้รับมาจากครอบครัว

2.3 เพื่อนร่วมชั้นเรียน ควรสนับสนุนให้เด็กชาย ข. แสดงบทบาททางเพศที่เหมาะสม ไม่ควรสนับสนุนหรือล้อเลียนให้มีความเบี่ยงเบนทางเพศ และเนื่องจากเด็กชาย ข. เป็นผู้ที่ถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์โกรธๆ ได้ง่าย จึงควรทำความเข้าใจและอธิบายถึงผลเสียของการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เพื่อนเกิดความเดือดร้อนให้เด็กชาย ข. ทราบ เพื่อให้เด็กชาย ข. ได้ยอมรับและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะศึกษาต่อไป ดังนี้

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรสร้างสัมพันธภาพ ความคุ้นเคย ยอมรับและเข้าใจในตัวเด็กชาย ข. โดยการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ สนใจและห่วงใยเด็กชาย ข. อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เด็กชาย ข. เกิดความศรัทธาในตัวผู้ศึกษา กล่าวที่จะระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โดยการปรับพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องต่อไป

นอกจากนี้ผู้ศึกษาควรฝึกใช้เทคนิคต่างๆ ในการให้คำปรึกษา และควรฝึกการประชุมปรึกษา รายการนี้ให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

กรณีศึกษาตอนที่ 3 เด็กชาย ค. (ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2543 ถึงวันที่ 25 มกราคม 2544)

ลักษณะทั่วไป เด็กชาย ค. เป็นเด็กชายไทยนับถือศาสนาอิสลาม อายุ 11 ปี ผิวขาวเหลือง รูปร่างสันทนต์ ผอมตรงสันตดทรงนักเรียน ใช้เจลแต่งผมด้านหน้าให้ตั้งแข็งเป็นประจำ ใบหน้ากลมและเรียบ ไม่มีสิว นัยน์ตาโตสีดำ จมูกค่อนข้างโด่ง แต่งกายสะอาดแต่ไม่ถูกระเบียบของทางโรงเรียน พูดจาไม่สุภาพ เวลาอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ พูดน้อย น้ำเสียงเบา มักจะก้มหน้าเวลาพูด แต่เมื่ออยู่กับเพื่อนจะพูดเสียงดังเมื่อมีคนหันมามองมากๆ จะยิ้ม เหม่อลอยในเวลาเรียนบ่อยครั้ง ออกคำสั่งกับเพื่อนบ่อยครั้ง และหยอกล้อหรือเล่นกับเพื่อนด้วยความรุนแรง ได้แก่ เตะเพื่อน ดีเพื่อน ผลักใส่เพื่อน ในบางครั้งตอยเพื่อนเมื่อเกิดการทะเลาะวิวาทกัน เดินกร่างและเดินเร็ว เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนชายมากกว่าเพื่อนหญิง แกล้งเพื่อนหญิงด้วยการจับมือ หอมแก้มบ่อยครั้ง เล่นฟุตบอลเป็นประจำทุกวันทั้งวันธรรมดาและวันเสาร์ อาทิตย์ ไม่สวมนัดกับเพื่อนในช่วงเวลาเข้าแถวหน้าเสาธงเพราะนับถือศาสนาอิสลาม

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย ค. ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ในห้องเรียน ผู้วิจัยจะสังเกตเด็กชาย ค. ในรายวิชาที่เด็กชาย ค. ชอบและไม่ชอบเรียนดังนี้

1.1.1 วิชาที่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ค. ฟังครูสอน ตามองตรงมาที่ครู พยักหน้าแสดงความเข้าใจในบทเรียน ทำงานตามที่ครูมอบหมายในเวลาที่คุณครูอยู่ใน

ห้อง บางครั้งยิ้มสมุดเพื่อนมาลอกงาน และบางครั้งก็นั่งเหม่อลอยมองออกไปนอกหน้าต่าง แต่เมื่อครูเดินออกไปจากห้องแล้ว เด็กชาย ค. จะจับกลุ่มคุยกับเพื่อนผู้ชาย หัวเราะเสียงดังจนเพื่อนหันมาต่อว่า แต่ก็ไม่ได้หยุดคุยเสียงดัง และไม่ทำงานตามที่ครูมอบหมาย ล้อเล่นกับเพื่อนชายโดยใช้แซนล้อคคอก และผลักใส่จนเพื่อนแสดงสีหน้าอึดอัดจึงปล่อย หัวเราะและผลักใส่เพื่อนออกไปให้ห่างตนเอง

ข) วิชาพลศึกษา ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ค. จะปฏิบัติตามกิจกรรมพลศึกษาตามที่ครูสอนทุกอย่าง ยิ้มแย้ม แต่ก็พูดและตะโกนเสียงดัง แกล้งเพื่อนหญิงและเพื่อนชายที่ตัวเล็กกว่าทั้งในเวลาที่ครูอยู่และไม่อยู่ในสนาม ด้วยการจับมือ หอมแก้ม และใช้มือตีศีรษะเพื่อนหญิง ผลักและเตะขาเพื่อนชาย แล้วหัวเราะ ซึ่งเพื่อนที่ถูกแกล้งได้พูดต่อว่าเด็กชาย ค. แต่เด็กชาย ค. ก็ทำหน้าไม่รู้ไม่ชี้และแกล้งเพื่อนต่อไปในเวลาที่เพื่อนเผลอ เพื่อนจึงขกเด็กชาย ค. และเด็กชาย ค. ก็ขกโต้ตอบพร้อมทั้ง พูดจาหยาบคายไม่สุภาพ จนกระทั่งครูเดินเข้ามาในสนาม เด็กชาย ค. และเพื่อนชายจึงต่างผละออกจากกัน

1.1.2 วิชาที่ไม่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชางานบ้าน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ค. ไม่ฟังครูสอนชวนเพื่อนคุย หยอกล้อและแกล้งเพื่อนด้วยการผลัก และหยิบของเพื่อนมาเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาต บางครั้งนั่งเหม่อลอยมองออกไปนอกหน้าต่าง เมื่อมีการแบ่งกลุ่มให้ทำงาน เด็กชาย ค. จะเดินไปเดินมาในห้องชวนเพื่อนคุยเสียงดังและไม่ช่วยเหลืองานกลุ่ม ซึ่งเพื่อนในห้องก็หันมามองเด็กชาย ค. และบ่นพึมพำว่าไม่ชอบที่เด็กชาย ค. คุยเสียงดังและไม่ช่วยเหลืองานกลุ่ม แต่ไม่มีใครต่อว่าหรือโต้ตอบการแกล้งของเด็กชาย ค. โดยตรง เด็กชาย ค. ยิ้มเมื่อเพื่อนหันมามองและพูดถึงตนเองตนเอง

ข) วิชานาฏศิลป์ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ค. ไม่ดูและฟังครูสอนปฏิบัติ ยืนหันหน้าไปมา แต่เมื่อครูเดินเข้ามาหาเด็กชาย ค. ก็จะเริ่มปฏิบัติทันที และเมื่อครูเดินออกไปจากห้องปล่อยให้เพื่อนฝึกปฏิบัติกันเองหลังจากที่สอนเสร็จสิ้นแล้ว เด็กชาย ค. ก็จะเลิกฝึกปฏิบัติแล้วเดินไปเดินมารอบห้อง ล้อคคอกเพื่อน ชวนเพื่อนชายจับกลุ่มคุยกัน ผลักและตีเพื่อนที่ตัวเล็กกว่า ในขณะที่คุยกับเพื่อนเด็กชาย ค. พูดจาไม่สุภาพและแกล้งเพื่อนหญิงที่ฝึกปฏิบัติอยู่ ด้วยการจับมือ หอมแก้ม และใช้มือตีศีรษะ จนกระทั่งเพื่อนหญิงต่อว่าเด็กชาย ค. แต่เด็กชาย ค. ไม่สนใจเดินหนีไป

1.2 นอกห้องเรียน

1.2.1 ในห้องแนะแนว ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 3 ครั้ง พบว่า ในระหว่างที่สนทนากับผู้วิจัย เด็กชาย ค. จะพูดและตอบคำถามด้วยเสียงเบา นั่งก้มหน้า ในเวลาทำแบบทดสอบก็นั่งเจิบ โดยไม่พูด เมื่อใกล้เวลาจะเข้าชั้นเรียนในช่วงบ่ายก็จะมีเพื่อนชายมานั่งรอเด็กชาย ค. ทุกครั้งที่ทำการสังเกต และเมื่อต้องรอนาน เพื่อนของ เด็กชาย ค. ก็จะเดินเข้ามาดูเด็กชาย ค. เด็กชาย ค. จะกล่าวว่าหาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความเสียใจและไล่เพื่อนให้ออกไปรอนอกห้อง เมื่อต้องตอบคำถามของผู้วิจัยในเรื่องพฤติกรรมรังแกเพื่อนของตนเอง เด็กชาย ค. ก้มหน้าตอบว่าเป็นความจริงที่ตนเองชอบรังแกเพื่อน ทั้งที่รู้ว่าเพื่อนไม่ชอบแต่ก็ยังทำ พร้อมทั้งแสดงสีหน้าคล้ายสำนึกผิด นอกจากนี้เมื่อพูดถึงมารดาเด็กชาย ค. เล่าว่ามารดาชอบไปหยิบยืมเงินของเพื่อนบ้าน มีหนี้สินมากมาย เด็กชาย ค. พูดว่าไม่ชอบที่มารดามีพฤติกรรมเช่นนี้

เมื่อผู้วิจัยทวงถามถึงงานที่ได้มอบหมายให้เด็กชาย ค. ทำมาส่ง เด็กชาย ค. จะบอกปฏิเสธว่าลืมเป็นประจำ และก้มหน้าไม่สบตากับผู้วิจัย

1.2.2 ช่วงเวลาพักกลางวัน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า หลังจากรับประทานอาหารกลางวันเสร็จแล้ว ในบางวันเด็กชาย ค. จะนั่งลอกการบ้านของเพื่อนเพื่อส่งในเวลาเรียนช่วงบ่ายแล้วจะไปวิ่งเล่นกับเพื่อนชายที่บริเวณหน้าเสาธงและสนามเด็กเล่น ขณะวิ่งเล่นเด็กชาย ค. จะแก้มือเท้าขม และใช้มือตีศีรษะเพื่อนผู้หญิง ผลักไส ตี และเตะเพื่อนผู้ชาย อีกทั้งเล่นฟุตบอลกับเพื่อนอย่างสนุกสนาน หัวเราะและตะโกนเสียงดังตลอดเวลา และชักชวนเพื่อนชายในกลุ่มให้แก้มือเท้าขมด้วยกัน หรือชวนเพื่อนไปแก้มือเท้าขมที่ตัวเล็กกว่า เมื่อถึงเวลาก่อนเข้าเรียนช่วงบ่ายเด็กชาย ค. จะวิ่งไปล้างมือล้างหน้า แล้วเดินไปส่งกระจุกหมุนตัวไปมา ใช้มือลูบผมและจัดเสื้อผ้าให้เรียบร้อย จึงเข้าห้องเรียน

1.2.3 เข้าแถวก่อนเข้าเรียนช่วงเวลาเช้า ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ค. จะทาเจลแต่งผมด้านหน้าให้ตั้งแข็งมาโรงเรียน เสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อยแต่ไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ก่อนทำกิจกรรมหน้าเสาธง บางวันเด็กชาย ค. จะนั่งลอกการบ้านของเพื่อนในห้องเรียน แล้วลงมาวิ่งเล่นและหยอกล้อกับเพื่อนชายที่บริเวณหน้าเสาธงด้วยการเตะขา ล็อคคอและผลักเพื่อน ซึ่งเพื่อนบางคนก็เตะและผลักใสโต้ตอบ บางคนก็เดินเลี่ยงไปที่อื่น จนกระทั่งถึงเวลาเข้าแถว เด็กชาย ค. ก็เดินกอดคอเพื่อนมาเข้าแถว ในระหว่างที่ทำกิจกรรมหน้าเสาธงเด็กชาย ค. จะชวนเพื่อนในแถวคุยพร้อมกับสะกิดหลังเพื่อนที่ยืนข้างหน้าบ่อยครั้ง เมื่อถึงเวลาสวดมนต์เด็กชาย ค. จะยืนอยู่เฉยๆ และพักขาไปมาสลับกัน สาเหตุที่เด็กชาย ค. ไม่ได้สวดมนต์ร่วมกับเพื่อนเพราะนับถือศาสนาอิสลาม ในเวลาที่ครูออกมายืนชี้แจงเรื่องที่ต้องการแจ้งให้ทราบหลังจากทำกิจกรรมหน้าเสาธงแล้ว เด็กชาย ค. จะชวนเพื่อนคุยและหยอกล้อกันตลอดเวลา จนกระทั่งครูประจำชั้นเดินเข้ามาตักเตือนจึงจะหยุดคุย

1.2.4 เดินแถวกลับบ้านช่วงเวลาเย็น ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ค. จะชวนเพื่อนคุย และวิ่งไปวิ่งมาแก้มือเท้าขมเพื่อนในระหว่างจัดแถวก่อนเดินกลับบ้าน พร้อมทั้งหัวเราะอย่างสนุกสนาน เมื่อเวลาเดินแถวกลับบ้านมองเห็นผู้วิจัยเด็กชาย ค. จะยกมือไหว้ แล้วเดินผ่านไปโดยไม่หยุดพูดคุยด้วย เมื่อออกไปพ้นประตูโรงเรียนเด็กชาย ค. จะเดินเร็วมาก ไม่พูดหรือหยุดทักทายกับใครเลย ในบางวันเด็กชาย ค. จะยังไม่กลับบ้านหลังเลิกเรียนทันที แต่จะรอเพื่อนในกลุ่มเพื่อเตะฟุตบอลด้วยกัน ในเวลาที่เล่นฟุตบอลเด็กชาย ค. จะชวนเพื่อน เตะขาเพื่อนบ่อยครั้ง แล้วเด็กชาย ค. ก็หัวเราะ จากนั้นจึงกล่าวขอโทษเพื่อน และเล่นต่อไป

1.2.5 ที่บ้าน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า ในขณะที่เดินไปที่บ้านกับผู้วิจัย เด็กชาย ค. เดินเร็วมาก ไม่รอหรือหันมามองผู้วิจัย จนกระทั่งถึงบ้าน เมื่อเด็กชาย ค. อยู่ต่อหน้ามารดา ย่า และผู้วิจัยขณะไปเยี่ยมบ้าน เด็กชาย ค. จะนั่งเงียบ ก้มหน้าฟังผู้ใหญ่สนทนากัน และตอบคำถามเมื่อมีผู้ถามเท่านั้น เมื่อมีน้องชายลูกของน้าและลูกสาวของบิดาเลี้ยงมานั่งร่วมวงสนทนาด้วย และพูดเชิงฟ้องถึงความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของเด็กชาย ค. ให้ผู้วิจัยฟัง เด็กชาย ค. จะใช้ไหล่และศอกกระทุ้งน้องชายแต่น้องชายก็พูดต่อไป และในวันเสาร์-อาทิตย์ เด็กชาย ค. จะไปเล่นฟุตบอลกับลูกของป้าที่สนามฟุตบอลใกล้บ้านของป้าเป็นประจำ โดยไปตั้งแต่ช่วงสายจนถึงเวลาเย็น ในเวลาที่เล่นฟุตบอล เด็กชาย ค. จะยืนตลอดเวลา แม้เหงื่อจะไหลออกมามาก อากาศร้อน เด็กชาย ค. ก็ยังเล่นต่อไป ในเกมการเล่นเด็กชาย ค.

จะวิ่งไล่เตะสะโพกและขาของเพื่อนที่เล่นด้วยกันบ่อยครั้ง บางครั้งพูดจาไม่สุภาพ แต่ก็ขอโทษเพื่อนพร้อมกับดีใจของเพื่อนไปด้วย เมื่อเวลาที่อยู่ที่บ้านเด็กชาย ค. จะแกลังน้องสาวและน้องชายด้วยการก่อกวนเวลาที่น้องๆ ดูโทรทัศน์ด้วยการเขย่าตัว หรือผลักน้อง เมื่อน้องลุกขึ้นมาโต้ตอบ เด็กชาย ค. จะยิ้มแล้ววิ่งหนีไป นอกจากนี้ในเวลาที่น้องขอแบ่งขนมรับประทาน เด็กชาย ค. จะไม่ให้และเดินหนีน้องไป

จากการสังเกตสรุปได้ว่า เด็กชาย ค. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนชายและหญิง ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยเฉพาะเวลาที่ครูไม่อยู่หรือมองไม่เห็น เวลาอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่จะเรียบร้อย พูดน้ำเสียงเบา แต่เมื่ออยู่กับเพื่อนจะเสียงดัง ทำตัวเป็นจุดเด่นเพื่อให้คนสนใจ ชอบแกลังเพื่อนและน้อง นิ่งเหม่อลอยในเวลาเรียน บ่อยครั้ง ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนและน้อง ไม่ช่วยเหลืองานกลุ่ม ไม่มีความรับผิดชอบลอกงานหรือการบ้านของผู้อื่นเป็นประจำ ชอบเล่นกีฬาฟุตบอลมาก

2. การสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์ผู้รับการศึกษา ผู้วิจัยสัมภาษณ์เด็กชาย ค. เป็นระยะๆ ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย ค. เป็นบุตรชายคนเดียว บิดามารดาแยกกันอยู่ บิดาและมารดา ต่างก็มีคู่อีกใหม่ เด็กชาย ค. อาศัยอยู่กับมารดาและบิดาเลี้ยง พร้อมทั้งน้องสาวต่างบิดา ๓ คน ยาย น้ำ และลูกของน้ำ มีบ้านเป็นของตนเองซึ่งปลูกสร้างอยู่ในซอยเดียวกันกับโรงเรียน บิดามารดาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 บิดาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มารดาประกอบอาชีพค้าขาย เด็กชาย ค. ได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากมารดา ซึ่งเด็กชาย ค. ไม่ค่อยพอใจเนื่องจากต้องการใช้จ่ายเกี่ยวกับการ แต่งกาย มีความต้องการจะได้สิ่งของมากมายแต่ด้วยความขัดสนทางการเงินของครอบครัวทำให้เด็กชาย ค. ต้องสะกดกันความต้องการของตนเอง เด็กชาย ค. เดินไปและกลับจากโรงเรียนทุกวัน ตอนเย็นหลังเลิกเรียนมักจะเล่นฟุตบอลกับเพื่อนร่วมกลุ่มก่อนกลับเข้าบ้าน งานอดิเรกของเด็กชาย ค. คือ การเล่นฟุตบอล ซึ่งเป็นกีฬาที่เด็กชาย ค. ชอบมาก เด็กชาย ค. พอใจในความเป็นอยู่ทางบ้านของตนเอง รู้สึกว่าอบอุ่นเพราะมีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก แต่ก็มีความต้องการอยากให้ครอบครัวมีความสุข คืออยากให้บิดากลับมาอยู่กับตน ไม่ต้องการให้มารดามีหนี้สินหรือหยิบยืมเงินผู้อื่น ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์เด็กชาย ค. จะไปเล่นฟุตบอลกับลูกของป้าเป็นประจำ ไม่ค่อยมีโอกาสได้ไปเที่ยวกับบิดาหรือมารดาเหมือนในอดีต โดยมากจะไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าหรืองานวัดกับเพื่อนๆ เด็กชาย ค. รักและเชื่อฟังยายและมารดา มีความสนิทสนมกับน้องสาวต่างบิดาดี เด็กชาย ค. ยอมรับว่าตนเองชอบแกลังเพื่อน ทั้งๆที่รู้ว่าเพื่อนไม่ชอบและเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแต่ก็ยังทำเพราะรู้สึกสนุก ในอนาคตเด็กชาย ค. ต้องการจะรับราชการทหารเพราะอยากดำเนินรอยตามบิดาและอา ส่วนบิดาและมารดาก็เคยบอกเด็กชาย ค. ไว้ว่าต้องการให้เด็กชาย ค. ประกอบอาชีพเป็นทหารเช่นกัน

2.2 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องที่โรงเรียน ได้แก่

2.2.1.1 อาจารย์ประจำชั้น จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้นจำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย ค. ชอบนั่งเหม่อลอยในเวลาเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ชอบเดินไปเดินมาขณะมี

การเรียนการสอน ส่งงานไม่ทันเวลา พฤติกรรมในห้องเรียนมักจะเกเร ชอบแกล้งจับมือและหอมแก้มเพื่อนหญิง นอกห้องเรียนชอบเล่นรบกวนผู้อื่น หยอกล้อและรังแกเพื่อนหญิงด้วยการตีศีรษะด้วยมือแล้ววิ่งหนี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ระดับปานกลาง

2.2.1.2. อาจารย์ประจำวิชา จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาศิลปะ พลศึกษา ภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ดนตรี-นาฏศิลป์ การงานและพื้นฐานอาชีพ และคณิตศาสตร์คนละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 ครั้ง มีความคิดเห็นตรงกันสรุปได้ดังนี้คือ เด็กชาย ค. ก้าวร้าว พูดจาไม่สุภาพ ชอบแสดงออกในลักษณะที่เป็นจุดเด่น ชอบวางตัวเป็นผู้นำในทางที่ไม่ดี เช่น ทำลายข้าวของของโรงเรียน ชอบระรานผู้ที่ต้อยกว่าและรังแกผู้หญิง การเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ค่อยตั้งใจเรียน ชอบเพื่อนคุยรบกวนสมาธิในการเรียนของเพื่อน ชอบแสดงอาการก้าวร้าวเมื่อครูตักเตือน ไม่มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มักจะลอกงานผู้อื่น ต้องปรับปรุงการเรียนและความประพฤติ

2.2.1.3. อาจารย์ฝ่ายปกครอง จากการสัมภาษณ์อาจารย์ฝ่ายปกครองจำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย ค. ชอบรังแกเพื่อน ไม่สนใจการเรียน แต่งกายไม่เรียบร้อยและไม่ถูกระเบียบของทางโรงเรียน

2.2.1.4. เพื่อนที่เรียนในโรงเรียนเดียวกัน จากการสัมภาษณ์นักเรียน 5 คน จำนวน 5 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย ค. ชอบรังแกเพื่อน ลวนลามเพื่อนหญิง ล้อเลียนเพื่อน ชอบออกคำสั่งกับผู้ที่อ่อนแอกว่า ก้าวร้าว ใจร้อน ไม่ชอบการรอคอย ไม่ตั้งใจเรียน ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ช่วยเหลืองานกลุ่ม ชอบลอกงานเพื่อน ชอบทำตัวเป็นจุดเด่น และชอบเล่นฟุตบอลมาก

2.2.2 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องที่บ้าน ได้แก่

2.2.2.1. เพื่อนที่อยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน จากการสัมภาษณ์เพื่อนของเด็กชาย ค. 3 คน จำนวน 3 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้ คือ เด็กชาย ค. ชอบรังแกเพื่อน ชอบหยอกล้อเพื่อนด้วยความรุนแรง ชอบออกคำสั่งกับเพื่อน ก้าวร้าว ใจร้อน ชอบแสดงออกในลักษณะที่เป็นจุดเด่นด้วยการพูดเสียงดัง ชอบล้อเลียนและแกล้งเพื่อนผู้หญิง และชอบเล่นฟุตบอลมาก

2.2.2.2. ผู้ปกครอง ในที่นี้คือมารดาและยาย จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองจำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย ค. เป็นเด็กที่มีลักษณะนิสัยดื้อเจี๊ยบ แต่เมื่อบอกกล่าวตักเตือนก็เชื่อฟัง ชอบเล่นฟุตบอลมากทั้งในวันธรรมดาและวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ไม่ค่อยตั้งใจเรียน ชอบแต่งกายให้ดูดีทันสมัย ดูแลช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ค่อยช่วยเหลืองานบ้านและไม่เคยสอนการบ้านน้อง ชอบแกล้งก่อกวนน้องในเวลาทำโทรศัพท์หรือทำการบ้าน ทะเลาะกับน้องเรื่องแย่งของเล่นกับน้องๆ เป็นประจำ จะสนิทกับน้องสาวต่างบิดามากกว่าลูกของน้าและป้า ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ และใช้เงินฟุ่มเฟือย

3. การเยี่ยมบ้าน ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง ในวันที่ 16 ธันวาคม 2543 ผู้วิจัยได้สังเกตและสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ปกครอง มีดังนี้

3.1 จากการสังเกตพบว่าสถานที่พักอาศัยของเด็กชาย ค. อยู่ในซอยลึก ถนนที่ใช้สัญจรไปมาในซอยค่อนข้างเล็ก มีเพียงคนเดินเท่านั้นที่สามารถผ่านเข้ามาได้ มีขยะหล่นอยู่ตามพื้นข้างทางเดินและกลิ่นของขยะลอยมาเป็นระยะๆ รอบๆ บริเวณบ้านมีบ้านหลายหลังปลูกสร้างติดกันค่อนข้างแออัด ลักษณะ

ทั่วไปของบ้านเด็กชาย ค. มี 2 หลังติดกัน ปลูกสร้างด้วยไม้ มีขนาด 2 ชั้นและ 1 ชั้น บ้านไม้ 1 ชั้น มารดาอาศัยอยู่กับบิดาเลี้ยง บ้าน 2 ชั้น เด็กชาย ค. อาศัยอยู่กับตา ยาย น้า ลูกของน้า และน้องสาว ซึ่งเกิดจากมารดากับบิดาใหม่ บรรยากาศภายในบ้านคับแคบ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก มีแสงสว่างน้อย ชั้นล่างและชั้นบนปลูกสร้างด้วยไม้ ชั้นล่างมีเพียงห้องเดียวใช้เป็นที่ดูโทรทัศน์ รับประทานอาหาร นอน และทำการบ้าน เด็กชาย ค. ไม่มีห้องส่วนตัว บนพื้นห้องมีหนังสือเก่าๆ หมอน ผ้าห่ม เสื้อ และของเล่น วางกระจัดกระจายอยู่ภายในห้องอย่างไม่เป็นระเบียบ หน้าต่างของบ้านไม่มีมุ้งลวด เจลึงหลังบ้านที่ติด คลองเล็กๆ เป็นที่ซักผ้า ล้างจาน และทำกับข้าว ทางขึ้นชั้นสองเป็นบันไดทำด้วยไม้ ชั้นสองเป็นห้องนอน ของตาและยาย การจัดวางสิ่งของในบ้านไม่เป็นระเบียบ นอกจากนั้นภายในบ้านมี วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลมติดเพดานห้อง โทรศัพท์ ตู้กับข้าวและเครื่องครัว บริเวณรอบๆ ที่อยู่อาศัยมีเสียงดังและกลิ่นคาวจากการทำอาหารของเพื่อนบ้าน

3.2 จากการสัมภาษณ์พบว่าในการสนทนาเด็กชาย ค. มารดาและน้องสาวไม่ค่อยพูด จะยิ้มและตอบคำถามเมื่อมีผู้ถามเท่านั้น คุณยายจะเป็นคนพูดมากที่สุด และเป็นผู้เล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้วิจัยฟัง ได้แก่ เด็กชาย ง. ก่อนข้างดื้อ ใจร้อน แต่ก็เชื่อฟังเมื่อว่ากล่าวตักเตือน ไม่ค่อยตั้งใจเรียน ชอบแต่งกายให้ดูดี และทันสมัย จึงทำให้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในเรื่องเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย ไม่เคยช่วยเหลืองานบ้าน และไม่เคยสอนการบ้านน้อง มีเรื่องทะเลาะแย่งของเล่นกับน้องๆ เป็นประจำ ชอบก่อกวนน้องในเวลาดูโทรทัศน์และทำการบ้าน จะสนิทสนมกับน้องสาวต่างบิดาเป็นพิเศษ มักจะปรึกษาหารือกันในเรื่องการเรียนและเรื่องทั่วไป นอกจากนั้นยังชอบเล่นฟุตบอลมาก เล่นทุกวันทั้งวันธรรมดาและวันเสาร์-อาทิตย์ โดยวันธรรมดาส่งเล่นที่โรงเรียนในเวลาหลังเลิกเรียน วันเสาร์-อาทิตย์จะไปเล่นฟุตบอลกับลูกของป้า และให้ความสนใจดูรายการฟุตบอลทางโทรทัศน์ตลอด ไม่ค่อยเล่นกับเพื่อนบ้าน จะสนิทสนมและเล่นกับพี่น้องและเพื่อนที่เล่นฟุตบอลด้วยกันมากกว่า มารดาของเด็กชาย ค. ประกอบอาชีพค้าขายข้าวราดแกงต้องเดินทางตั้งแต่เช้ามืด ไม่ค่อยมีเวลาอบรมดูแลเด็กชาย ค. แต่เมื่อมีโอกาสก็จะสอนให้เด็กชาย ค. เป็นคนดี ตั้งใจเรียน และเมื่อมารดาของเด็กชาย ค. มีเวลาวางก็จะพาเด็กชาย ค. ไปเที่ยวหรือคุยกับเด็กชาย ค. นอกจากนั้นมารดายังเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายของเด็กชาย ค. อีกด้วย ในอนาคตทุกคนในครอบครัวต้องการจะให้เด็กชาย ค. ประกอบอาชีพเป็นทหาร และเด็กชาย ค. เองก็อยากเป็นทหารเช่นกัน

การเยี่ยมบ้านครั้งนี้พอสรุปได้ว่า สถานที่พักอาศัยของเด็กชาย ค. คับแคบ การจัดวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ และไม่ถูกสุขลักษณะ อากาศถ่ายเทไม่สะดวกและมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในบ้านไม่ค่อยดี บิดามารดาของเด็กชาย ค. แยกกันอยู่ ต่างคนต่างมีครอบครัวใหม่ ครอบครัวแตกแยกขาดความอบอุ่นถึงแม้ในบ้านที่เด็กชาย ค. อาศัยอยู่จะมีสมาชิกในครอบครัวอยู่รวมกันมากมาย นอกจากนั้นเด็กชาย ค. ยังทะเลาะเรื่องแย่งของเล่นกับน้องและชอบก่อกวนน้องๆ ในขณะที่ดูโทรทัศน์และทำการบ้านเป็นประจำ อีกทั้งฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็ไม่ค่อยมั่นคง ดังนั้นเด็กชาย ค. มีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวขาดความอบอุ่น และขัดสนในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้เกิดความกดดันภายในจิตใจจึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อน

4. อดีตชีวิตประวัติ

จากอดีตชีวิตประวัติทำให้ทราบว่า ในอดีตเด็กชาย ค. เกิดในครอบครัวขนาดเล็ก ที่ประกอบด้วย เด็กชาย ค. บิดาและมารดา จำนวนสมาชิกทั้งหมด 3 คน แต่ในปัจจุบันเด็กชาย ค. อยู่ในครอบครัวใหญ่ซึ่งประกอบด้วยตา ยาย น้าและลูกของน้า มารดา บิดาเลี้ยง และลูกของมารดากับบิดาเลี้ยง จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

4.1 ชีวิตในวัยเด็กของเด็กชาย ค. ไม่มีความสุขเท่าที่ควร เนื่องจากกล่าวถึงบิดาเพียงเล็กน้อยว่าเป็นผู้ตั้งชื่อให้เมื่อแรกเกิด มีมารดาเพียงคนเดียวที่เป็นผู้ดูแลและให้ความรัก และในวัยเด็กยังมีประสบการณ์ที่เคยได้รับบาดเจ็บจากการถูกสุนัขกัดหลายครั้ง

4.2 ชีวิตในปัจจุบัน เด็กชาย ค. เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสุขที่ได้อยู่กับเพื่อน และได้ไปเที่ยวกับมารดา

4.3 ชีวิตในอนาคต เด็กชาย ค. ต้องการประกอบอาชีพทหาร ดำเนินรอยตามบิดาและญาติๆ ซึ่งเป็นทหารเหมือนกัน แต่ถ้าไม่สามารถเป็นไปได้ ก็อยากเป็นนักฟุตบอล

การวิเคราะห์อดีตชีวิตประวัติของเด็กชาย ค. มีข้อที่น่าสนใจก็คือเด็กชาย ค. ไม่ได้ใกล้ชิดบิดา ตั้งแต่ยังเด็ก จึงมีความรักและสนิทสนมกับมารดามากกว่าบิดา เพราะมารดาเป็นผู้ดูแลและให้ความรักตลอดมา อีกทั้งปัจจุบันเด็กชาย ค. ก็ไม่ได้อยู่กับบิดา จึงอยู่ในภาวะที่ขาดความอบอุ่นจากบิดา นอกจากนั้นเด็กชาย ค. มีความละเอียดรอบคอบ สะอาดและเรียบร้อยในการเขียนอดีตชีวิตประวัติพอใช้

5. บันทึกประจำวัน

จากบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 13 ธันวาคม 2543 ถึงวันที่ 19 ธันวาคม 2543 ทำให้ทราบว่า เด็กชาย ค. ไปเข้าค่ายพักแรมกับทางโรงเรียนเป็นเวลา 3 วัน คือตั้งแต่วันที่ 13 ธันวาคม 2543 ถึงวันที่ 15 ธันวาคม 2543 ในช่วงเวลาที่เข้าค่ายพักแรมเด็กชาย ค. รู้สึกมีความสุขและสนุกสนาน เพราะได้เปลี่ยนบรรยากาศไปต่างจังหวัดและได้ทำกิจกรรมที่แตกต่างจากทุกวัน ในวันเสาร์-อาทิตย์เด็กชาย ค. จะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการอยู่ที่บ้านและเล่นฟุตบอล โดยเวลาที่อยู่บ้านจะมีมารดาคอยดูแล นอกจากนั้นในวันจันทร์ช่วงเช้าหลังจากทำกิจกรรมส่วนตัว เด็กชาย ค. ก็จะมารับประทานอาหารที่โรงเรียน และเรียนจนถึงช่วงพักกลางวันจึงรับประทานอาหารกลางวัน แล้วขึ้นเรียนช่วงบ่าย ในเวลาหลังเลิกเรียนเด็กชาย ค. ไปเล่นฟุตบอลที่สโมสรโรตารีก่อนกลับบ้าน และในวันอังคารเด็กชาย ค. ไม่ได้ไปโรงเรียนเพราะปวดฟันมาก แต่มารดา还没有มีเงินพาไปถอนฟันจึงขอเลื่อนนัดเด็กชาย ค. ไปในวันต่อมา

จากบันทึกประจำวันพบว่าเด็กชาย ค. สนุกสนมกับมารดามาก เพราะคอยดูแลทั้งเรื่องสุขภาพความเป็นอยู่ และค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครอบครัวมีปัญหาเรื่องการเงิน นอกจากนี้เด็กชาย ค. เป็นคนรักเพื่อน ชอบทำกิจกรรมที่โลดโผน ชอบเล่นฟุตบอล ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน ไม่สนใจการเรียน และแนวโน้มมีความต้องการทางเพศสูง โดยดูจากสมุดบันทึกประจำวันที่ว่าสภาพการ์ตูนแสดงท่าทางมีเพศสัมพันธ์กัน

6. สังคมมิติ

การทำสังคมมิติ 2 สถานการณ์ คือ การทำรายงานกลุ่ม และ ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำครั้งละสถานการณ์ ผลปรากฏว่าสถานการณ์การทำรายงานกลุ่มเด็กชาย ค. มีบทบาทเป็น Rejectee คือ บุคคลที่ไม่ได้รับเลือกจากกลุ่มเลยเพราะเป็นที่รังเกียจของสมาชิกในกลุ่ม แต่เด็กชาย ค. นั้น

ยังเลือกสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม ส่วนสถานการณ์ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ เด็กชาย ค. มี บทบาทเป็น Nectectee คือ บุคคลที่ได้รับเลือกจากกลุ่มเพียงเล็กน้อยและบุคคลนั้นมักอยู่ห่างไกลจากสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม โดยเด็กชาย ค. ได้รับการเลือกเป็นอันดับ 2 จากเพื่อนในกลุ่ม 1 คน แสดงว่าเด็กชาย ค. มีเพื่อนสนิทในกลุ่มเพียง 1 คน เพราะเป็นคนที่ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ตั้งใจเรียน ก้าวร้าว ชอบแกล้งและล้อเลียนเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียนว่า เด็กชาย ค. เป็นคนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ก้าวร้าว ชอบล้อเลียนและแกล้งเพื่อน

7. แบบสอบถาม

จากแบบสอบถามปรากฏผลดังนี้

7.1 แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล

แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เด็กชาย ค. อาศัยอยู่กับมารดา มีบ้านของตนเอง เป็นบุตรชายคนเดียวและมีน้องสาวต่างบิดา 1 คน บิดามารดาแยกกันอยู่ มารดามีสามีใหม่แต่ยังไม่หย่าขาดจากสามีคนแรก และมีบุตรสาว 1 คน บุตรชาย 1 คน กับสามีใหม่ ซึ่งเรียนอยู่โรงเรียนเดียวกับเด็กชาย ค. ปัจจุบันเด็กชาย ค. อาศัยอยู่กับมารดา และได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากมารดาวันละ 20 บาท บิดามีอาชีพรับจ้างและมารดามีอาชีพค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยรวมกันเดือนละประมาณ 8,000 บาท โดยบิดามีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 4,000 บาท และมารดามีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 4,000 บาท แต่ทั้งบิดาและมารดาของเด็กชายค. แยกกันอยู่จึงไม่ได้ใช้จ่ายเงินร่วมกัน และส่วนใหญ่แล้วมารดาจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายของเด็กชาย ค. บิดาและมารดาของเด็กชาย ค. จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เด็กชาย ค. มีสุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคประจำตัว ในด้านสังคมและกิจกรรม เด็กชาย ค. ชอบบ้านที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อนๆ มาเที่ยวหรือเยี่ยมเยียนที่บ้านบ่อยครั้ง แต่เด็กชาย ค. ชอบให้เพื่อนมาเยี่ยมบ้านบ้างเป็นครั้งคราว เมื่อได้อยู่กับเพื่อนๆ เด็กชาย ค. รู้สึกดี และคิดว่าเพื่อนๆ มีความรู้สึกที่ดีกับตน เด็กชาย ค. ได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ในเวลาว่างชอบฟังวิทยุเป็นบางครั้ง ดูโทรทัศน์เป็นประจำ โดยชอบดูรายการแข่งขันฟุตบอลเป็นพิเศษ เคยได้ไปดูภาพยนตร์บ้าง ชอบอ่านหนังสือแนวตลกขบขันและกีฬา ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์ เล่นกีฬาฟุตบอลและเทนนิส และที่ชอบมากคือฟุตบอล ชอบร้องเพลงบ้าง ไม่สนใจนาฏศิลป์ไทย เล่นดนตรีไม่ได้ ไม่ได้ทำงานพิเศษหรือหารายได้ส่วนตัว งานอดิเรกของเด็กชาย ค. คือเล่นฟุตบอล ในด้านการศึกษาเด็กชาย ค. เคยเข้าร่วมกิจกรรมแก้อัฒนัตริที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชอบมากที่สุด ไม่เคยเป็นหัวหน้าชั้นหรือหัวหน้ากลุ่มในการทำกิจกรรม เด็กชาย ค. คิดว่าตนเองมีเพื่อนมาก สิ่งที่ชอบทำกับเพื่อนสนิทคือ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน ในวันหนึ่งๆ เด็กชาย ค. อ่านหนังสือประมาณวันละ 1 ชั่วโมง โดยมีสถานที่เงียบสงบเหมาะกับการอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน ชอบวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด วิชาที่ยากที่สุดคือนาฏศิลป์ วิชาที่ง่ายที่สุดคือวิชาพลศึกษา วิชาที่ต้องเอาใจใส่มากที่สุดคือวิชาภาษาอังกฤษ เด็กชาย ค. ทำตารางกำหนดไว้ดูหนังสือ แต่สามารถทำให้มีสมาธิในเวลาดูหนังสือได้ยาก เด็กชาย ค. ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน ตามปกติเด็กชาย ค. ชอบเรียนหนังสือและเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ เด็กชาย ค. เรียนหนังสืออยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเติบโตขึ้นบิดามารดาต้องการให้เด็กชาย ค. ประกอบอาชีพทหาร และเด็กชาย ค. ก็ต้องการประกอบอาชีพทหารเช่นกัน อีกทั้งมีความตั้งใจที่จะเรียนให้จบระดับปริญญาเอก ไม่มีปัญหาหรือความไม่สบายใจที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ

7.2 แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน ในที่นี้มารดาของเด็กชาย ค. เป็นผู้ตอบ พบว่า เด็กชาย ค. เป็นบุตรชายคนเดียว อาศัยอยู่กับมารดา บิดามีอาชีพรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 4,000 บาท มารดามีอาชีพค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 4,000 บาท จึงมีรายได้เฉลี่ยรวมกันประมาณ 8,000 บาท แต่ไม่ได้ใช้จ่ายร่วมกัน สถานภาพการสมรสระหว่างบิดาและมารดาถือแยกกันอยู่ เมื่ออยู่ที่บ้านเด็กชาย ค. เชื่อฟังผู้ปกครองบ้างเป็นครั้งคราว เอาใจใส่บทเรียนทางบ้านพอประมาณ ในแต่ละวันเด็กชาย ค. จะได้รับค่าใช้จ่ายจากมารดาวันละ 20 บาท ในอนาคตมารดามีโครงการให้เด็กชาย ค. เรียนต่อ และต้องการให้ประกอบอาชีพทหาร

7.3 แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัวนี้ คำถามทุกข้อเป็นเพียงสถานการณ์สมมติ เพื่อสอบถามความคิดเห็นและการตัดสินใจแก้ปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถามเท่านั้น และจากแบบสอบถามนี้พบว่า เด็กชาย ค. มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในด้านการทะเลาะวิวาทกับพี่น้อง เด็กชาย ค. มีปัญหามาก กล่าวคือ ถ้ามีความจำเป็นต้องแบ่งสิ่งของที่บิดามารดาซื้อมาฝากตนให้กับน้อง เด็กชาย ค. ก็จะให้น้องด้วยความเต็มใจ เมื่อกลับบ้านผิดเวลา ถูกพี่สาวซักถาม เด็กชาย ค. จะฟังเฉยๆ แล้วแยกตัวเข้าห้อง ในขณะที่ถูกมารดาดูว่าน้องสาวเข้ามาถามการบ้าน เด็กชาย ค. จะไล่น้องไปให้พ้นๆ ก่อน ในเวลาที่กำลังหงุดหงิดจากการถูกบิดามารดาดู พี่ชายเดินเข้ามาถามว่าถูกดูด้วยสาเหตุอะไร เด็กชาย ค. จะส่งเสียงดังใส่พี่ชายว่าไม่ต้องมายุ่ง นอกจากนี้ถ้าพี่ชายนำเสื้อผ้าที่เด็กชาย ค. เตรียมไว้ไปใส่ เด็กชาย ค. จะรีบนำเสื้อผ้าใหม่ใส่โดยนึกโกรธพี่ชายมาก

ในด้านการแยกตัวตามลำพังพบว่า เด็กชาย ค. มีปัญหามาก กล่าวคือ เวลาที่ได้ยินบิดามารดาทะเลาะกันเรื่องเดิมบ่อยครั้ง เมื่อเกิดความรู้สึกอับอายเพื่อนบ้าน เด็กชาย ค. จะออกจากบ้านไปหาที่นั่งคนเดียว ในขณะที่กลับจากโรงเรียน เด็กชาย ค. เห็นบิดามารดา พี่ชาย น้องสาวสนทนาร่วมด้วยกันเด็กชาย ค. จะทักทายทุกคนแล้วจึงไปทำงานประจำตามปกติ เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจกับพี่ชายแล้วร้องไห้เสียใจหลังจากนั้นเด็กชาย ค. จะเลือกไปเดินห้างสรรพสินค้ากับเพื่อน และเด็กชาย ค. จะปรึกษาบิดามารดาเมื่อต้องการที่ปรึกษาปัญหาส่วนตัว นอกจากนี้เด็กชาย ค. จะไปดูโทรทัศน์บ้านเพื่อนเมื่อใกล้เวลาที่ยามารดาจะกลับบ้านมาพบบิดาตั้งวงสนทนาและดื่มเหล้ากับเพื่อน ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของบิดา ที่มารดาไม่พอใจ

ในด้านไม่ช่วยเหลืองานบ้านพบว่า เด็กชาย ค. มีปัญหามาก กล่าวคือ การไม่ยอมช่วยงานบ้านทำให้เด็กชาย ค. ถูกบิดามารดาดูว่าในเวลาที่อยู่บ้าน ขณะที่สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำความสะอาดบ้านเพื่อเตรียมงานทำบุญบ้าน เด็กชาย ค. จะนั่งอยู่ใกล้ๆ เมื่อบิดามารดาจะเรียกใช้ เด็กชาย ค. ยินดีทำงานบ้านตามที่มารดาสั่งต่อเมื่อตนได้ดูรายการโทรทัศน์ที่ตนสนใจเสียก่อน และถ้าจำเป็นต้องทำงานบ้านแทนน้อง เด็กชาย ค. จะตั้งใจคอยอีกสักครู่ ถ้ามารดาเรียกจึงจะทำ นอกจากนี้ถ้ามีญาติมาพักที่บ้าน เด็กชาย ค. จะร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในบ้านเตรียมการต้อนรับ

ในด้านการเบียดเบียนในครอบครัวจนอยากหนีออกจากบ้านพบว่าเด็กชาย ค. มีปัญหาปานกลาง กล่าวคือขณะที่เด็กชาย ค. เล่นอยู่กับเพื่อนแล้วมีเพื่อนมาบอกว่าบิดามารดาทะเลาะกันอย่างรุนแรง เด็กชาย ค. จะเล่นต่ออยู่กับเพื่อนเพราะคิดว่าเป็นเรื่องปกติ การที่ครอบครัวมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเสมอโดยเฉพาะพี่น้องทะเลาะกัน เด็กชาย ค. คิดว่าคงเป็นเรื่องปกติของการอยู่ร่วมกัน เวลาที่มีปัญหากับพี่สาว มารดาดูว่าตนเองเข้าใจ เกิดความรู้สึกน้อยใจ เด็กชาย ค. จะปรึกษาผู้ใหญ่ที่เป็นที่นับถือของครอบครัวถ้ามีปัญหาทะเลาะกับน้องแล้วถูกบิดาทุบตีที่ไม่ได้เป็นฝ่ายผิด เมื่อบิดาบอกว่าเด็กชาย ค. เป็นพี่ต้องยอมอมก๋อยให้น้อง เด็กชาย ค. จะรู้สึกท้อใจที่พ่อพูดเช่นนั้นมาหลายครั้งแล้ว นอกจากนี้ถ้ามารดาให้เด็กชาย ค. ออกมาช่วยค้าขายหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยให้พี่ชายเรียนต่อคนเดียว เด็กชาย ค. จะรู้สึกเบื่อ ท้อใจ จนไม่นึกอยากจะทำอะไร

ในด้านขาดความรัก ความอบอุ่น ความสุข เมื่ออยู่ในบ้านพบว่า เด็กชาย ค. มีปัญหาปานกลาง กล่าวคือเด็กชาย ค. จะรู้สึกปกติที่บิดามารดาไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมของโรงเรียนได้และถึงแม้ว่าบิดามารดาจะไม่ช่วยจัดสิ่งของเพื่อเตรียมไปอยู่ค่ายพักแรมเหมือนกับที่ทำให้น้อง เด็กชาย ค. ก็สามารถเตรียมของได้ด้วยตนเอง ถ้าบิดามารดาให้ใช้เงินอย่างจำกัด เด็กชาย ค. ไม่พอใจ แต่ก็รับเงินจากบิดามารดาและพยายามใช้อย่างจำกัด เมื่อเด็กชาย ค. ได้พบว่าครอบครัวของตนมีการพูดจาที่ไม่สุภาพ มีปัญหาขัดแย้งด่าทอกันเป็นประจำ ไม่พูดจาสุภาพเรียบร้อยเช่นเดียวกับครอบครัวของเพื่อนที่ตนเคยเห็น เด็กชาย ค. มีความต้องการให้ครอบครัวของตนเหมือนครอบครัวเพื่อน นอกจากนี้เด็กชาย ค. รู้สึกเสียใจที่ครอบครัวของตนไม่รวยเหมือนเพื่อน

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน พบว่า เด็กชาย ค. มีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดี ไม่มีปัญหา กล่าวคือ

ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง เด็กชาย ค. รู้สึกว่าตนเองมีเพื่อนสนิทที่ไว้ใจและปรับทุกข์ได้ รู้สึกว่ามีคนอยากเล่นหรือคบกับตน เพื่อนๆ ไม่เคยทำให้ตนไม่พอใจ รู้สึกว่าตนได้รับความเอาใจใส่จากเพื่อน ๆ มีความสุขและเป็นคนสนุกสนานร่าเริงเมื่อได้อยู่กับเพื่อน ไม่รู้สึกเหงาเมื่อขาดเพื่อน เมื่อถูกเพื่อนหยอกล้อรู้สึกว่ามันไม่โกรธง่าย รู้สึกว่าเพื่อนๆ รักและหวังดีต่อตน และรู้สึกว่าตนเองเป็นตัวตลกให้เพื่อนหัวเราะเยาะ

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กชาย ค. ทราบว่า ตนต้องปฏิบัติตัวอย่างไรให้เพื่อนชอบ สามารถยิ้มหรือพูดคุยกับเพื่อนได้อย่างสนิทสนม แต่ไม่สามารถทำให้เพื่อนหัวเราะหรือสนุกสนานได้กล้าเข้าไปเล่นหรือร่วมวงสนทนากับเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ได้ชวน ไม่ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนไปอยู่ตามลำพังเมื่อไม่ชอบเพื่อนคนใด เด็กชาย ค. จะไม่แกล้งพูดประชดประชันเพื่อนคนนั้น เด็กชาย ค. รู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำที่ดีจากเพื่อน เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อนมักพูดปรับความเข้าใจกัน ไม่รู้สึกโกรธที่เพื่อนชอบเอาของตนไปใช้ และมีความสุขเมื่อได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนๆ

ด้านการทำงานร่วมกับเพื่อน เด็กชาย ค. ถ้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นในขณะทำงานร่วมกับเพื่อน รู้สึกว่าเพื่อนร่วมงานเห็นว่าตนมีความสามารถในการทำงานกลุ่มรู้สึกเต็มใจและพอใจที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน และชอบพูดหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนมาก คิดว่าเพื่อนมักเลือกตนร่วมทำงานกลุ่ม

ด้วย เพราะเพื่อนร่วมงานสนใจผลงานของตน ในขณะที่ทำงานกลุ่มตนไม่เคยถูกทอดทิ้งจากเพื่อน ยินดีทำตามข้อตกลงในกลุ่มเพื่อน พอใจที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนมากกว่าทำตามลำพัง และเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับเพื่อนจะทำอย่างเต็มความสามารถ

7.5 แบบสอบถาม “ใครเอ่ย ”

แบบสอบถาม “ ใครเอ่ย ” เด็กชาย ค. ประเมินตนเองในด้านบวกว่าเป็นผู้ที่กล้าหาญมากที่สุดแต่ไม่ได้ประเมินตนเองในด้านลบ นอกจากนี้เพื่อนร่วมชั้นเรียนจำนวน 34 คน จากทั้งหมด 35 คน ได้ทำการประเมินเด็กชาย ค. โดยเรียงลำดับผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ในด้านบวกได้รับการประเมินว่าเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญจากเพื่อนจำนวน 3 คน ได้รับการประเมินในด้านลบว่าไม่มีความรับผิดชอบจากเพื่อนจำนวน 10 คน ชอบล้อเลียนเพื่อนจากเพื่อนจำนวน 7 คน ชอบรังแกเพื่อนจากเพื่อนจำนวน 4 คน ไม่ตั้งใจเรียนจากเพื่อนจำนวน 4 คน พุดจาเหลวไหลจากเพื่อนจำนวน 4 คน ชอบหยิบของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเพื่อนจำนวน 1 คน และชอบฟ้องจากเพื่อนจำนวน 1 คน

สรุปได้ว่าการที่เด็กชาย ค. ประเมินตนเองในด้านบวกว่ามีความกล้าหาญ สอดคล้องกับความคิดเห็นของเพื่อนในชั้นเรียน ส่วนลักษณะทางด้านลบที่เด็กชาย ค. ไม่ได้ประเมินตนเองแต่เพื่อนประเมินไว้หลายประการนั้นตรงกับคำให้สัมภาษณ์ว่าเด็กชาย ค. ไม่รับผิดชอบ ชอบรังแกเพื่อน ชอบล้อเลียนเพื่อน ชอบหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ตั้งใจเรียน แสดงถึงการไม่ยอมรับความจริงว่าตนเองมีลักษณะด้านลบดังที่เพื่อนได้ประเมินไว้ นอกจากนี้ผลการประเมินในด้านลบจากเพื่อนยังสอดคล้องกับผลการทำสังคมมิติว่า เด็กชาย ค. เป็นที่รังเกียจของกลุ่ม ไม่ได้ได้รับความสนใจจากกลุ่มเนื่องจากมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งเพื่อนไม่ชอบอีกด้วย

7.6 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

แบบสอบถามบุคลิกภาพพบว่าเด็กชาย ค. มีบุคลิกภาพแบบ เอ กล่าวคือ มีลักษณะบุคลิกภาพที่ร่าเริง ชอบการแข่งขันและก้าวร้าว ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ทำงานด้วยความรวดเร็ว ไม่ชอบการรอคอย และถูกกระตุ้นความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

7.7 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง จากเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามพบว่า พบว่า เด็กชาย ค. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองดี ไม่มีปัญหา กล่าวคือ

ความคิดเห็นในด้านบวกที่เด็กชาย ค. มีต่อตนเอง ได้แก่ เป็นคนมีความสุข ร่าเริง หน้าตาขึ้นบาน เมื่อโตขึ้นจะเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง เป็นผู้นำในการเล่นเกมกีฬา เวลาอยู่บ้านประพฤติตนเรียบร้อยเป็นคนช่างฝัน เป็นเด็กที่เชื่อฟัง ชอบพี่น้องของตน มีรูปร่างงดงาม แข็งแรง มีความคิดดี มีความสามารถในการใช้มือในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดี เรียนหนังสือได้ดี วาดเขียนได้ดี เป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน อ่านหนังสือเก่ง พุดได้ดี ตามปกติชอบทำตัวอย่างที่ตนเองเป็นอยู่ ไม่อยากเหมือนใคร มีเพื่อนมาก เข้ากับคนอื่นได้ง่าย อยากทำอะไรอยู่เรื่อยๆ เป็นที่นิยมในหมู่ผู้ชาย เป็นคนที่ไวใจได้ และเป็นคนดี

ความคิดเห็นในด้านลบที่เด็กชาย ค. มีต่อตนเอง ได้แก่ ขี้อาย การรู้สึกประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม สรุปได้ว่าการที่เด็กชาย ค. มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับตนเองทั้งในด้านบวกและด้านลบ สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้วิจัย และผู้เกี่ยวข้องกับผู้วิจัย เด็กชาย ค. ได้แก่ เด็กชาย ค. เป็นผู้นำที่ดีในการ

เล่นเกมกีฬา สุขภาพแข็งแรง เวลาอยู่บ้านประพฤติตนเรียบร้อย ประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม มีความภาคภูมิใจในรูปร่างหน้าตาของตนเอง ชอบทำตัวเป็นจุดเด่น และไม่ยอมเหมือนใคร แต่ในการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองว่า ขี้อายของเด็กชาย ค. ตรงกันข้ามกับการตอบแบบสอบถาม “ใครเอ่ย” ว่าตนเอง กล้าหาญนั้นอาจเป็นไปได้ว่าเด็กชาย ค. เป็นคนขี้อาย แต่ต้องการให้เพื่อนสนใจและยอมรับจึงแสดงออกให้เพื่อนเห็นว่าตนเองกล้าหาญ

7.8 แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน และแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่า ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ค. แสดงพฤติกรรมผลักใส่เพื่อน ดีเพื่อน เตะเพื่อน กล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจสม่ำเสมอ ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัวและชกต่อยเพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง และขว้างของใส่เพื่อน น้อยมาก หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย ค. แสดงพฤติกรรมผลักใส่เพื่อน ดีเพื่อน เตะเพื่อน กล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจลดลงเหลือเพียงแสดงบ้างเป็นบางครั้ง การชุกรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัวและชกต่อยเพื่อนยังคงแสดงบ้างเป็นบางครั้ง นอกจากนี้การขว้างของใส่เพื่อนก็ยังคงแสดงพฤติกรรมน้อยมากเช่นเดิม

8. แบบทดสอบ

แบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพคน พบว่าเด็กชาย ค. สนใจตนเองและค่อนข้างเก็บตัว มีความซึมเศร้ามีปมด้อย วิตกกังวล มีความระแวงสงสัย มองโลกในแง่ร้าย ก้าวร้าว แสวงหาความพอใจจากการจินตนาการ ไม่พอใจตนเอง รู้สึกไม่ปลอดภัย มีลักษณะเป็นผู้หญิงชอบแต่งตัว หลงตัวเอง รู้สึกผิดจากการลักขโมยหรือการสำเร็จความใคร่ และมีลักษณะฟุ้งฟามมาก

8.2 แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test)

แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ พบว่า เด็กชาย ค. ยังไม่รอบคอบ จัดลำดับความคิดไม่ดี มีลักษณะของความเป็นชายและต้องการชมเชยหญิง ใจร้อน อารมณ์อ่อนไหวง่าย ดื้อเจียบ มีอคติและความระแวงต่อเพศหญิง ชักจูงง่าย เป็นผู้ให้ มีน้ำใจ ต้องการการยอมรับ ต้องการความสมบูรณ์แบบ มีความต้องการทางเพศสูงและมีแนวโน้มก้าวร้าวทางเพศ

8.3 แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน (Kinetic House Tree Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน พบว่า มารดามีอิทธิพลต่อครอบครัวและจิตใจของเด็กชาย ค. มากกว่าบิดา นอกจากนี้เด็กชาย ค. มองโลกในแง่ร้าย ระแวง พุดจาหยาบคาย อารมณ์ฉุนเฉียว มีความเศร้าในจิตใจและซ่อนเร้นบางอย่าง ฟุ้งฟามผู้อื่น มีความลังเล ตัดสินใจไม่ได้ หมกมุ่นเรื่องเพศ เปิดรับความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก มีความอ่อนโยน ต้องการลบปมด้อย และแสดงออกเพื่อต้องการการยอมรับ

8.4 แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion Test)

แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ทั้ง 15 ด้าน ซึ่งได้แก่ด้านบิดา มารดา ครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ เพศสัมพันธ์ เพื่อนทั่วไป ผู้ที่เหนือกว่า ผู้ที่ด้อยกว่า เพื่อนร่วมกลุ่ม ความกลัว ความรู้สึกผิด ความสามารถ อดีตอนาคตและเป้าหมาย พบว่า เด็กชาย ค. มีปัญหาในด้านความกลัว ความรู้สึกผิด และเป้าหมาย อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาในเรื่องบิดามารดา ผู้ที่ด้อยกว่า และเพศสัมพันธ์ ดังนี้

ปัญหาทางด้านความกลัว เด็กชาย ค. กลัวผี ทั้งๆ ที่เห็นว่ามันไร้สาระ เพื่อนๆ ส่วนมากไม่ทราบว่าเป็นเด็กชาย ค. กลัวงู เด็กชาย ค. อยากขจัดความกลัวงูออกไป บางครั้งความกลัวงูก็บังคับให้ต้องวิ่งหนี

ปัญหาด้านความรู้สึกผิด เด็กชาย ค. จะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลืมเหตุการณ์ที่เพื่อนจมน้ำ เสียชีวิต โดยให้เหตุผลว่าถ้าวันที่เพื่อนจมน้ำตนสามารถห้ามไม่ให้เพื่อนเล่นน้ำได้ เพื่อนคงไม่ต้องเสียชีวิต รู้สึกว่าตนได้ทำผิดอย่างมากที่ไปเที่ยวโดยไม่ได้ออกแม่ บางครั้งรู้สึกละอายที่ให้แม่ซักเสื้อผ้า

ปัญหาด้านเป้าหมาย สิ่งที่เด็กชาย ค. ต้องการมากที่สุด คือ บิดาและมารดา เพราะอยากให้บิดามารดากลับมาอยู่ด้วยกัน และคงมีความสุขถ้าได้อยู่กับบิดา

ส่วนแนวโน้มที่จะมีปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ ในด้านมารดา บิดา ผู้ที่ด้อยกว่า และเพศสัมพันธ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ ในด้านมารดา มารดาของเด็กชาย ค. มีหนี้สิน และไม่ค่อยจะเป็นคนดี ในด้านบิดา คือ ในอดีตที่ยังอยู่กับบิดา บิดาไม่ค่อยจะปู้ที่นอน ซึ่งเด็กชาย ค. ไม่ชอบที่บิดาเกียจคร้าน และเด็กชาย ค. คงจะมีความสุขถ้าคุณบิดาอยู่ด้วย อยากให้บิดารักครอบครัว ในด้านผู้ที่ด้อยกว่า คนที่ทำงานให้เด็กชาย ค. คือ บิดาและมารดา และเด็กชาย ค. จะจริงจังเมื่อต้องออกคำสั่ง ในด้านเพศสัมพันธ์ เด็กชาย ค. ไม่อยากแต่งงาน และไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกทางเพศ นอกจากนี้ เด็กชาย ค. ไม่มีผู้ชายในอุดมคติ กำลังคอยบิดาของตนให้กลับมาอยู่ด้วยกัน เด็กชาย ค. ไม่ชอบให้ผู้ที่มิอำนาจเหนือกว่ามาใช้คำสั่งกับตน เด็กชาย ค. รู้สึกว่าสมาชิกในบ้านไม่สนใจตนเอง รู้สึกว่าจุดอ่อนของตนเอง คือ อาการปวดแขน และสิ่งที่เด็กชาย ค. จำได้แม่นในวัยเด็ก คือ เคยได้รับบาดเจ็บศีรษะแตก

9. ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมพบว่า เด็กชาย ค. มีสุขภาพแข็งแรงดี ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง มีความเสียสละ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ เป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีความมานะอดสาหัส ความซื่อสัตย์ มีเหตุผล ละเอียดรอบคอบ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ประหยัด มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ แสวงหาความรู้ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในเกณฑ์พอใช้

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียน ครูประจำชั้นและผู้ปกครอง มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ เด็กชาย ค. มีสุขภาพแข็งแรงดี ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่น มีน้ำใจเป็นนักกีฬา อีกทั้งสามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในเกณฑ์พอใช้

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิคดังกล่าว วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย ค. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่า เด็กชาย ค. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ ใจร้อน ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย ไม่ชอบการรอคอย ตื้อเจียบ ก้าวร้าว รังแกเพื่อนชายและแกล้งเพื่อนหญิง มีอคติและความระแวงต่อเพศหญิง คิดมาก วิตกกังวล มีความเศร้าใน จิตใจ นอกจากนี้ยังมีปมด้อยจึงต้องแสดงออกโดยการทำตัวเป็นจุดเด่นหรือเป็นผู้นำเพื่อต้องการการยอมรับ การจัดลำดับความคิดไม่ดี ขาดความละเอียดรอบคอบ จึงไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ และไม่มีความตั้งใจเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจาก การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

2. เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 ด้านครอบครัว

จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบและอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ค. ดังต่อไปนี้

2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่ทำให้เด็กชาย ค. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดู และมารดาเลี้ยงดูเด็กชาย ค. อย่างตามใจ นอกจากเด็กชาย ค. จะ รู้สึกว่าขาดความอบอุ่นเพราะบิดาไม่อยู่ด้วยแล้ว ยังมีความรู้สึกว่าเป็นผู้มีอำนาจเหนือบุคคลอื่น จึงมักแสดงตัวเป็นจุดเด่น เป็นผู้นำเพื่อต้องการการยอมรับ อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้อีก นอกจากนี้มารดายังมีหนี้สินทำให้เด็กชาย ค. รู้สึกวิตกกังวลและไม่พอใจ เด็กชาย ค. มีความต้องการสิ่งของมากมายและต้องการเงินไว้ใช้จ่ายเรื่องเสื้อผ้า แต่มีความขัดสนในเรื่องการเงิน ทำให้ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ เด็กชาย ค. จึงเกิดความกดดันภายในจิตใจ เวลาอยู่ที่บ้านเด็กชาย ค. เป็นคนใจร้อน ตื้อเจียบ ทะเลาะกับพี่น้องเรื่องได้รับสิ่งของไม่เท่าเทียมกัน หรือแย่งสิ่งของกันเป็นประจำ ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน และไม่เคยสอนการบ้านน้อง แม้จะมีความไม่พอใจแต่ก็ปฏิบัติตามคำสั่งสอนตักเตือนของมารดาและยาย ไม่ค่อยอยู่บ้าน ชอบไปเล่นฟุตบอลเป็นประจำทุกวันทั้งวันหยุดและวันธรรมดา จึงมักจะระบายความกดดันที่ได้รับจากครอบครัว ที่ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ ต้องการลบปมด้อยของตนเองในเรื่องของครอบครัว ด้วยการพยายามสร้างปมเด่นในทางก้าวร้าว โดยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ บิดาและมารดาของเด็กชาย ค. แยกกันอยู่ต่างคนต่างมีครอบครัวใหม่จึงมีค่าใช้จ่ายสูง อีกทั้งมารดาของเด็กชาย ค. มีหนี้สิน ตาและยายไม่มีรายได้ รายได้ที่แบ่งให้เด็กชาย ค. จึงเล็กน้อย ทุกวันเด็กชาย ค. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากมารดาซึ่งไม่พอใช้ เนื่องจากเด็กชาย ค. ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไปกับการแต่งกายและเที่ยวเตร่ และเมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย ค. ก็มักจะต้องผัดหวังอยู่เสมอ

ทำให้เมื่ออยู่ที่โรงเรียนเด็กชาย ค. จึงมักหยิบของเพื่อนไปใช้หรือเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเพื่อนๆ ในชั้นเรียนจึงได้รับความเดือดร้อนและรู้สึกไม่พอใจ ส่งผลให้เด็กชาย ค. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพื่อกลบเกลื่อนความผิดของตนเอง

2.1.3 อาชีพของบิดามารดา เป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย และมารดามีหนี้สิน ทำให้ไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กชาย ค. ได้ทุกอย่าง อีกทั้งตาและยายไม่มีรายได้ มารดาต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย ค. จึงเป็นหน้าที่ของยายซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย ค. ทดแทน ถึงแม่เด็กชาย ค. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ยังรู้สึกว่าขาดความอบอุ่นและมีปมด้อย ผิดหวังเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ในครอบครัว เพราะมักเปรียบเทียบครอบครัวอื่นกับครอบครัวตนเองเสมอ ทำให้มีความกดดันภายในจิตใจ จึงนำความรู้สึกที่เกิดขึ้นเหล่านั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน ส่งผลให้เด็กชาย ค. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย จึงขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม ประกอบกับมารดาไม่ค่อยมีเวลาเนื่องจากต้องเดินทางไปทำงานตั้งแต่เช้ามืด บิดาไม่ได้อยู่กับเด็กชาย ค. บิดามารดาจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียนได้ นอกจากนี้บิดามารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย ค. จึงส่งผลให้เด็กชาย ค. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2 ด้านโรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่าสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน แต่บรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังต่อไปนี้

2.2.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี โดยจากแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย ค. มีความรู้สึกว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้ศึกษาสังเกต สัมภาษณ์ และรวบรวมจากแบบสอบถาม จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย ค. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย ค. ก้าวร้าว ชอบรังแกเพื่อนชาย ลวนลาม และชอบล้อเลียนเพื่อนหญิง ชอบหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ชอบฟ้อง ไม่ตั้งใจเรียน ใจร้อนและพูดจาเหลวไหล นอกจากนั้นเด็กชาย ค. ยังผลักไส ดีเพื่อน เตะเพื่อนเป็นประจำ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย ค. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม แต่กลับแสดงพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบเป็นประจำเพื่อต้องการให้เพื่อนสนใจตนเองและต้องการการยอมรับ ซึ่งไม่ประสบผลสำเร็จ และเมื่อเพื่อนไม่ยอมรับ เด็กชาย ค. ก็ยังแสดงพฤติกรรมดังกล่าวอีกทำให้เพื่อนเกิดความไม่พอใจแสดงการโต้ตอบเด็กชาย ค. ด้วยการไม่พูดคุยหรือไม่ร่วมกิจกรรมด้วย ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2.2 บรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนดี จากการสังเกตและสัมภาษณ์ เด็กชาย ค. มีความรู้สึกพอใจในบรรยากาศของโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน รู้สึกว่าบรรยากาศในโรงเรียน

รมรื่น ในห้องเรียนก็ไม่แออัดคับแคบ มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก ขณะที่เด็กชาย ค. อยู่ในห้องเรียนระหว่างที่มีการเรียนการสอน ไม่ตั้งใจเรียน ชอบนั่งเหม่อลอย แต่ก็เชื่อฟังคุณครู แม้จะแสดงอาการเบื่อหน่ายการเรียน แต่ในเวลาพักกลางวัน ชั่วโมงว่างหรือหลังเลิกเรียน เด็กชาย ข. จะวิ่งเล่น หรือเล่นฟุตบอลกับเพื่อนผู้ชายที่ลานเข้าแถวหน้าเสาธงอย่างสนุกสนาน ดังนั้นบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนจึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1 ด้านสังคม

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน ทำให้สรุปได้ว่า สังคมในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านและสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ค. ดังต่อไปนี้

2.3.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน การดำเนินชีวิตประจำวันเด็กชาย ค. ไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านนอกจากลูกๆ ของป้าและน้า ส่วนมากชอบไปเล่นฟุตบอลกับลูกของป้านอกบ้าน

2.3.2 สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยแออัด ครอบครัวยุคใหม่ของเด็กชาย ค. อาศัยอยู่ในบ้านเช่าซึ่งมีลักษณะทรุดโทรมและคับแคบ บริเวณรอบๆ มีบ้านปลูกสร้างติดกันอยู่โดยรอบ มีเพียงถนนเล็กๆ สำหรับคนเดินสัญจรไปมาเท่านั้น หลังบ้านมีคลองเล็กๆ ไม่มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมนันทนาการ ส่วนในบ้านมีเพียงห้องเดียวซึ่งเป็นห้องอเนกประสงค์ เด็กชาย ค. ไม่มีห้องส่วนตัว จะนอนรวมกับน้องต่างบิดาและลูกของน้า บริเวณภายในห้องคับแคบ การจัดวางสิ่งของภายในบ้านไม่ค่อยมีระเบียบเรียบร้อย บรรยากาศมืดอากาศถ่ายเทไม่สะดวก ไม่มีมุ้งลวด และมีเสียงดังและกลิ่นควันรบกวนจากเพื่อนบ้านบางครั้งถึงอย่างไรรักตามเด็กชาย ค. ก็พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยของตนเอง ไม่มีความอึดอัดใจหรือไม่พอใจ ดังนั้นสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

การช่วยเหลือ

ผู้วิจัยได้ให้การช่วยเหลือดังนี้

1. การช่วยเหลือโดยตรง ปฏิบัติดังนี้

1.1 ให้คำปรึกษาแก่เด็กชาย ค. 6 ครั้ง โดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้โดยพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง และตระหนักถึงความเป็นจริงว่าตนเองมีหน้าที่หาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังช่วยให้ รู้จักถึงสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด สามารถประเมินพฤติกรรมตนเองได้ และสามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนได้

นอกจากนี้เทคนิคสำคัญที่นำมาใช้ในการให้คำปรึกษา เช่น การฟัง (Listening) การใช้คำถามปลายเปิด (Opened – end Question) การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling) การเผชิญหน้า (Confrontation) การใช้ความเงียบ (Silence Technique) การให้กำลังใจ (Encouragement or Reinforcement) และการสรุป (Summarization) เป็นต้น จากการใช้เทคนิคดังกล่าวปรากฏว่า เด็กชาย ค. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริง สามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน และ รู้จักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม

1.2 ให้ความรักความสนใจเด็กชาย ค. อย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยให้เด็กชาย ค. รู้สึกคุ้นเคย เกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไม่โดดเดี่ยว อันจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กชาย ค. สามารถพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อน พร้อมทั้งหันมาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน เพื่อความสุขในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนต่อไป

2. การช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) 1 ครั้ง ในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2544 เวลา 11:00 น. ถึง 12:00 น. ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์และพลศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อปรึกษาถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาลูกของลูกชาย ค. ในเรื่องที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยจากการประชุมปรึกษารายกรณีที่ประชุมมีมติให้ ครูประจำวิชาแต่ละคนเอาใจใส่ ให้กำลังใจและทำความเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกัน แก้ไขและส่งเสริมให้เด็กชาย ค. ลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อน อีกทั้งจัดให้เด็กชาย ค. ได้แสดงความสามารถหน้าชั้นเรียนเป็นประจำ และจัดให้เด็กชาย ค. ได้ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น บำเพ็ญประโยชน์ในการทำความสะอาดโรงเรียน ให้โอกาสเป็นนักกีฬาของโรงเรียน หรือเป็นผู้ดำเนินการจัดนิทรรศการเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่างๆ และเสนอให้ครู แนะนำไปเยี่ยมบ้านของเด็กชาย ค. เพื่อพูดคุยและให้ข้อเสนอแนะกับผู้ปกครองของเด็กชาย ค. ถึงเรื่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กชาย ค. อีกทั้งขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในการส่งเสริมให้เด็กชาย ค. กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสมต่อไป

2.2 ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะกับผู้ปกครองที่บ้านของผู้รับการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวของเด็กชาย ค. มากขึ้น และขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาลูกของลูกชาย ค.

การทํานายผล

เนื่องจากปัญหาลูกของลูกชาย ค. เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากหลายองค์ประกอบ กล่าวคือ ปัญหาเกิดจากผู้รับการศึกษา ปัญหาจากครอบครัว และปัญหาจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า สาเหตุดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ถ้า เด็กชาย ค. รวมทั้งผู้ปกครอง ครู และเพื่อนๆ ในโรงเรียนมีความตั้งใจจริงที่จะแก้ปัญหานี้อย่างจริงจัง ผู้วิจัยทำนายผลว่าสาเหตุดังกล่าวไม่รุนแรงมากนัก ถ้าหากเด็กชาย ค. ได้รับความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ และการชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างแท้จริง ก็ย่อมสามารถช่วยเหลือได้

การติดตามผล

หลังจากได้ให้การช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะๆ ปรากฏผลดังนี้

1. จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน สรุปได้ว่าเด็กชาย ค. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงว่าเคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนลง พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่อยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน

2. จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็กชาย ค. และสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว สรุปได้ว่า เด็กชาย ค. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนและน้องลดลง

3. จากการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึก พฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คนพบว่า ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ค. แสดงพฤติกรรมผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน เตะเพื่อน กล่าววาจา หยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจสม่ำเสมอ ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัวและชกต่อยเพื่อน บ้างเป็นบางครั้ง และขว้างของใส่เพื่อนน้อยมาก หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย ค. แสดงพฤติกรรมผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน เตะเพื่อน กล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและ เสียใจลดลงเหลือเพียงแสดงบ้างเป็นบางครั้ง การชุกรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัวและชกต่อยเพื่อนยังคง แสดงบ้างเป็นบางครั้ง นอกจากนี้การขว้างของใส่เพื่อนก็ยังคงแสดงพฤติกรรมน้อยมากเช่นเดิม

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเด็กชาย ค. มีดังนี้

เด็กชาย ค. ควรเข้าใจและยอมรับถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม และไม่เหมาะสมของตนเอง ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชีวิต รู้จักกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีความรักและ ภาคภูมิใจในตนเอง สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถของตนเอง อีกทั้งรู้จัก สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนและบุคคลอื่นเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

2.1 บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ควรให้ความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น และ ดูแลเอาใจใส่ บุตรหลานของท่านอย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้เด็กชาย ค. ได้แสดงออกทางความคิดและการกระทำตาม สม ควร ซึ่งเน้นการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสม ให้กำลังใจ สร้างเสริมความภาคภูมิใจให้แก่เด็ก ให้ความสนใจ ในเรื่องความเป็นอยู่ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนและเรื่องการศึกษา รวมไปถึงความต้องการภายใน จิตใจของเด็กชาย ค. อีกด้วย

2.2 อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนว และอาจารย์ประจำวิชา ควรให้กำลังใจ ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนโดยเฉพาะการจัดลำดับความคิดและความละเอียดรอบคอบในการทำงาน ตลอดจนฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ ไม่แก้ง รังแก หรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นเพื่อความสนุก สนาน หรือเพื่อต้องการการยอมรับด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม รวมไปถึงชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง เหมาะสมให้แก่เด็กชาย ค. อีกด้วย

2.3 เพื่อนร่วมชั้นเรียน ควรสนับสนุนให้เด็กชาย ค. กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม และ เนื่องจากเด็กชาย ค. เป็นผู้ที่ถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์โกรธๆ ได้ง่าย จึงควรทำความเข้าใจและอธิบายถึงผล เสียของการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เพื่อนเกิดความเดือดร้อนให้เด็กชาย ค. ทราบ เพื่อให้เด็กชาย ค. ได้ ยอมรับและปรับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะศึกษาต่อไป ดังนี้

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรสร้างสัมพันธภาพ ความคุ้นเคย ยอมรับและเข้าใจในตัวเด็กชาย ค. โดยการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ สนใจและห่วงใยเด็กชาย ค. อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เด็กชาย ค. เกิดความศรัทธาในตัวผู้ศึกษา กล่าวที่จะระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โดยการปรับพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องต่อไป

นอกจากนี้ผู้ศึกษาควรฝึกใช้เทคนิคต่างๆ ในการให้คำปรึกษา และควรฝึกการประชุมปรึกษา รายการนี้ให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

กรณีศึกษารายที่ 4 เด็กชาย ง. (ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2543 ถึงวันที่ 25 มกราคม 2544)

ลักษณะทั่วไป เด็กชาย ง. เป็นเด็กชายไทย อายุ 12 ปี ผิวขาวเหลือง รูปร่างเล็ก ผอมตรงสัน ตัดทรงนักเรียน ใบหน้ากลมและเรียบไม่มีสิว นัยน์ตาโตสีดำ แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พูดจาไม่ค่อยสุภาพ พูดน้อย น้ำเสียงเบา เวลาพูดจะทำตาโตและขมวดคิ้วไปด้วย หน้าตาเหวอเหวอ มีอาการติดอ่างเวลาพูดในบางครั้ง ไม่อยู่นิ่งท่าทางลุกลี้ลุกลน เดินเร็วและชอบยกไหล่ไปมา เวลาเรียนเดินไปเดินมา ไม่ตั้งใจเรียน แต่เวลาให้ลูกขึ้นตอบคำถามก็สามารถตอบได้ มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนด้วยการขว้างของใส่เพื่อนสม่ำเสมอ ขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ผลักใส่เพื่อน กล่าววาจาหยาบคาย ตีเพื่อน ตะเพื่อนเป็นบางครั้ง และชกต่อยเพื่อนน้อย

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย ง. ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ในห้องเรียน ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย ง. ในรายวิชาที่เด็กชาย ง. ชอบและไม่ชอบเรียนดังนี้

1.1.1 วิชาที่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า ในเวลาที่ครูสอนเด็กชาย ง. จะนั่งฟังเพียงครูเดียว แล้วก็ลุกเดินไปมาที่โต๊ะคอมพิวเตอร์ของเพื่อนหลายคน จากนั้นกลับมานั่งที่โต๊ะของตนเอง ในขณะที่เล่นคอมพิวเตอร์จะยิ้ม สลับกับทำตาโตและขมวดคิ้วไปด้วย เมื่อเล่นคอมพิวเตอร์ไปสักครู เด็กชาย ง. ลุกขึ้นไปแกล้งเพื่อนคนอื่นที่นั่งเล่นอยู่โดยขว้างปากกาและยางลบไปถูกตัวเพื่อน เพื่อนจึงหันมาต่อว่าเด็กชาย ง. แต่เด็กชาย ง. ทำหน้าตาไม่รู้ไม่ชี้ พร้อมทั้งหัวเราะ

ข) วิชาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ง. จะนั่งฟังครูสอนหน้าห้องเพียงครูเดียว จากนั้นก็จะชวนเพื่อนคุยและเดินไปเดินมาที่โต๊ะอื่น ในขณะที่ครูให้ทำแบบฝึกหัด เด็กชาย ง. ไม่ทำแบบฝึกหัดแต่เมื่อครูเรียกให้เด็กชาย ง. ตอบคำถาม เด็กชาย ง. ก็สามารถตอบได้อย่างถูกต้อง และก็มีอาการติดอ่างระหว่างที่ตอบคำถามเล็กน้อย เมื่อครูเดินออกไปจากห้อง เด็กชาย ง. จะเดินแกล้งเพื่อนไปรอบห้องด้วยการขว้างยางลบ ดินสอ กระดาษใส่เพื่อน ผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน และตะ

เพื่อนชาย แล้วหัวเราะ เพื่อนที่ถูกแกล้งก็ได้ตอบการแกล้งของเด็กชาย ง. ด้วยวิธีเดียวกัน แต่เมื่อครูเดินกลับเข้ามาในห้อง เด็กชาย ง. และเพื่อนก็แยกย้ายกันไปคนละโต๊ะ

1.1.2 วิชาที่ไม่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาอังกฤษ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า ระหว่างที่ครูสอนอยู่หน้าห้อง เด็กชาย ง. มีท่าทางลึกลับ ลุกลน ชวนเพื่อนคุยตลอดเวลา ไม่ฟังครูสอน เมื่อถูกตักเตือนก็จะนั่งนิ่งอยู่สักครูและคุยต่อ เวลาที่ครูไม่อยู่ในห้องเพื่อนชายบางคนก็แกล้งเด็กชาย ง. ก่อนด้วยการตีศรีษะ เด็กชาย ง. ก็ได้ตอบทันทีด้วยการผลักพร้อมทั้งแสดงสีหน้าเกรี้ยวกราด ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัวและกล่าววาจาหยาบคายเมื่อครูเดินกลับเข้ามาเด็กชาย ง. จึงเดินกลับมานั่งที่โต๊ะ

ข) วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า ในระหว่างที่ครูสอน เด็กชาย ง. มีท่าทางลึกลับ ลุกลนชวนเพื่อนคุยและแกล้งเพื่อนด้วยการขว้างยางลบ ดินสอ และกระดาษไปถูกตัวเพื่อนในขณะที่ครูหันหลังเขียนกระดานดำ พร้อมกับหัวเราะ จนกระทั่งเพื่อนยกมือขึ้นบอกครู เมื่อครูตักเตือน เด็กชาย ง. จึงหยุดแกล้งเพื่อน เมื่อครูเดินออกไปจากห้องหลังจากสั่งให้ทำแบบฝึกหัดแล้วเด็กชาย ง. ก็เดินไปเดินมารอบห้อง

1.2 นอกห้องเรียน

1.2.1 ในห้องแนะแนว ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 3 ครั้ง พบว่า เด็กชาย ง. มีท่าทางลึกลับ ลุกลนทั้งเวลาที่ทำกรทดสอบหรือเมื่อนั่งให้สัมภาษณ์ โดยเฉพาะเวลาทำแบบทดสอบ เด็กชาย ง. จะทำไปประมาณ 2-3 ข้อ แล้วก็หยุดทำขยับตัวไปมา ขมวดคิ้ว มือก็เล่นปากกาไปด้วยก่อนจะทำแบบทดสอบต่อไป แล้วก็หยุดทำอีกสลับกันไปเช่นนี้จนกระทั่งทำแบบทดสอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในขณะที่ตอบคำถาม เด็กชาย ง. จะขมวดคิ้วและทำตาโต ลูกนั่งไปมา พูดจาไม่มีหางเสียง และพูดติดอ่างในบางครั้ง แต่ก็สามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้องตามจุดประสงค์ของผู้วิจัย และเมื่อตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกเพื่อนของตนเอง เด็กชาย ง. จะก้มหน้าแสดงสีหน้าคล้ายสำนึกผิดและกล่าวยอมรับว่าตนเองรังแกเพื่อนเพื่อความสนุก ทั้งๆ ที่รู้ว่าเพื่อนไม่ชอบ นอกจากนี้เมื่อเด็กชาย ก. (กรณีศึกษารายชื่อที่ 1) และเด็กชาย ข. (กรณีศึกษารายชื่อที่ 2) เดินเข้ามาร่วมวงสนทนาด้วย และขอทำแบบทดสอบบ้างเด็กชาย ง. ได้พูดว่า เด็กชายทั้งสองคนนี้อาจจะไม่ตอบตามความเป็นจริง คำพูดนี้ทำให้เด็กชาย ก. และ เด็กชาย ข. แสดงสีหน้าไม่พอใจและพูดโต้ตอบกลับไ้ว่าเด็กชาย ง. ก็อาจจะไม่ตอบตามความจริงก็ได้ เด็กชาย ง. ได้ยืนเช่นนั้นก้มปาก แลบลิ้นใส่เด็กชาย ก. และเด็กชาย ข. และเดินออกจากห้องแนะแนวไป

1.2.2 ช่วงเวลาพักกลางวัน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า หลังจากเด็กชาย ง. รับประทานอาหารกลางวันเสร็จเรียบร้อยแล้ว เด็กชาย ง. จะรีบวิ่งมาเล่นกับเพื่อนที่บริเวณเข้าแถวหน้าเสาธงหรือรีบวิ่งขึ้นไปเล่นบนห้องเรียน แต่ไม่ค่อยมีใครเล่นกับเด็กชาย ง. เด็กชาย ง. จะเป็นฝ่ายเข้าไป แย่แหย่ให้เพื่อนสนใจโต้ตอบ หรือเล่นด้วย โดยใช้วิธีหยิบของเพื่อนไปโดยไม่ได้รับอนุญาตแล้วให้เพื่อนวิ่งตามเอาคืนและผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน หรือเตะเพื่อน ซึ่งโดยส่วนมากเมื่อเพื่อนถูกเด็กชาย ง. แกล้งหรือแย่แหย่ก็จะโต้ตอบกลับทันที บางครั้งถึงกับต่อยกัน พร้อมทั้งต่อว่าว่าเด็กชาย ง. มีสติปัญญาไม่สมประกอบ เด็กชาย ง. ไม่แสดงสีหน้าโกรธที่เพื่อนโต้ตอบ แต่กลับยิ้มและแสดงสีหน้าพึงพอใจ พร้อมทั้งแสดงหน้าตาล้อเลียนเพื่อน

1.2.3 เข้าแถวก่อนเข้าเรียนช่วงเวลาเช้า ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่าเด็กชาย ง. จะมาโรงเรียนแต่เช้า ในบางวันก็จะนั่งทำการบ้านคนเดียวก่อนเข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธง หรือวิ่งเล่นไปมาในห้องเรียนและบริเวณลานเข้าแถวหน้าเสาธงคนเดียว ในระหว่างที่เด็กชาย ง. ยืนเข้าแถวอยู่นั้น จะยืนไม่อยู่นิ่ง พักขาสลับกันไปมา เมื่อเดินแถวเข้าห้อง เด็กชาย ง. จะเดินแอ่นหน้าแอ่นหลังและทำท่าเหมือนเดินรำ ยัมและแสดงสีหน้าคล้ายสนุกสนาน

1.2.4 เดินแถวกลับบ้านในช่วงเวลาเย็น ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า ในระหว่างที่เข้าแถวเด็กชาย ง. จะวิ่งไปวิ่งมาไม่อยู่นิ่ง พร้อมทั้งแกล้งเพื่อนด้วยการผลักใส ขู่กรรโชกเพื่อนด้วยเสียงดังตีเพื่อน ตะเพือน เมื่อเพื่อนวิ่งไล่ตามเพื่อจะโต้ตอบพฤติกรรมของเด็กชาย ง. บ้าง เด็กชาย ง. จะหัวเราะและมีสีหน้าแสดงความพอใจ เมื่อเดินแถวกลับบ้านออกพ้นประตูโรงเรียนเด็กชาย ง. จะเดินกลับบ้านคนเดียว ไม่มีเพื่อนเดินคุยด้วยเหมือนนักเรียนคนอื่นๆ แล้วตรงไปที่หลังวัดสังข์กระจายเพื่อไปเรียนพิเศษ

1.2.5 ที่บ้าน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่าในระหว่างที่ผู้วิจัยไปเยี่ยมบ้านของเด็กชาย ง. และสนทนากับบิดา ย่าและปู่ของเด็กชาย ง. เด็กชาย ง. จะนั่งบนเก้าอี้ ก้มหน้าและแกว่งขาไปมาตลอดเวลา ไม่ค่อยพูด จะตอบคำถามเมื่อผู้วิจัยถามเท่านั้น ไม่สบตาย่า บิดา และปู่ จนกระทั่งผู้วิจัยจะกลับเด็กชาย ง. จึงลุกจากที่นั่งแล้วเดินมาส่งผู้วิจัยที่ปากซอย และในวันเสาร์-อาทิตย์หลังจากรับประทานอาหารกลางวัน และดูโทรทัศน์เสร็จแล้ว เด็กชาย ง. จะไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ร้านอินเทอร์เน็ตกับเพื่อนๆ ที่อยู่ใกล้บ้าน ในขณะที่นั่งเล่นเกม เด็กชาย ง. หัวเราะและพูดเสียงดัง แสดงท่าทางสนใจฟังพอใจกับเกมที่เล่น ปรบมือแล้วส่งเสียงดังแสดงความพึงพอใจ พร้อมทั้งกระตือรือร้นทำไปด้วย อีกทั้งดีใจ ผลักเพื่อนเมื่อตนเองเล่นเกมชนะ พร้อมทั้งพูดจาไม่สุภาพ จนกระทั่งเวลาเย็นจึงจะกลับเข้าบ้าน

จากการสังเกตสรุปได้ว่า เด็กชาย ง. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน ด้วยการขว้างของใส่เพื่อน ผลักใส ตี หรือตะเพือนโดยเฉพาะเวลาที่ครูไม่อยู่ในห้อง หรือครูไม่เห็น เพื่อต้องการให้เพื่อนสนใจและเล่นกับตนเอง แต่เพื่อนๆ ไม่ชอบพฤติกรรมของเด็กชาย ง. จึงไม่มีใครอยากเล่นด้วย เด็กชาย ง. จึงต้องเล่นคนเดียวเป็นประจำ

2. การสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษา ผู้วิจัยสัมภาษณ์เด็กชาย ง. เป็นระยะๆ ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษารายกรณี โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า เด็กชาย ง. เป็นบุตรชายคนเดียว บิดา มารดาแยกกันอยู่ เด็กชาย ง. อาศัยอยู่กับบิดา ปู่ ย่าและมารดาเลี้ยงซึ่งเด็กชาย ง. เรียกว่าน้า มีบ้านเป็นของตนเองซึ่งปลูกสร้างอยู่ในซอยใกล้กันกับโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม บิดาประกอบอาชีพรับราชการเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย มารดาประกอบอาชีพค้าขายอาหาร เด็กชาย ง. ได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากบิดา เด็กชาย ง. เดินไปและกลับจากโรงเรียนทุกวัน ตอนเย็นหลังเลิกเรียนจะต้องเรียนพิเศษก่อนกลับเข้าบ้าน งานอดิเรกของเด็กชาย ง. คือการเล่นคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กชาย ง. ชอบมาก เด็กชาย ง. พอใจในความเป็นอยู่ทางบ้านของตนเอง เพราะบิดาให้เงินไปซื้อขนมและได้เล่นกับเพื่อนบ้าน ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์เด็กชาย ง. จะไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ร้านเกมเป็นประจำและบางครั้งก็ไปช่วยมารดาจำหน่ายอาหารที่บางลำพู ไม่เคยได้ไปเที่ยวกับบิดาและมารดาพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว เด็กชาย ง. ไม่

ค่อยเชื่อฟังใคร มีความสนิทสนมกับบิดา ปู่และย่ามากกว่ามารดา เวลาอยู่กับเพื่อนที่โรงเรียนเด็กชาย ง. ชอบแกล้งเพื่อน ทั้งที่รู้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดีแต่เด็กชาย ง. ก็รู้สึกสนุกสนานและทำเป็นประจำ สิ่งที่เด็กชาย ง. ต้องการมากที่สุดคือ ขอให้เรียนจบเติบโตขึ้นมีงานทำและในวันเด็กต้องการให้บิดาซื้อ จักรยานให้ ในอนาคตเด็กชาย ง. ต้องการเรียนจบระดับปริญญาเอกและประกอบอาชีพรับราชการ บิดาอยากให้เรียนต่อในระดับสูง และมารดาไม่เคยแสดงความคิดเห็นว่าต้องการให้เด็กชาย ง. ประกอบอาชีพอะไร

2.2 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่โรงเรียน ได้แก่

2.2.1.1 อาจารย์ประจำชั้น จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้นจำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย ง. ดุคล้ายไม่สนใจการเรียน ลักษณะท่าทางคล้ายเด็กไม่สมประกอบทางสติปัญญา แต่เก่งวิชาคณิตศาสตร์ และสามารถตอบคำถามในเวลาเรียนได้ ในเวลาเรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายดี แต่นอกเวลาเรียนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ถ้าถูกรังแกจะได้ตอบ ในห้องเรียนชอบทำท่าตลกให้เพื่อนดู นอกห้องเรียนชอบนั่งทำการบ้าน ไม่ค่อยเล่นกับเพื่อน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

2.2.1.2 อาจารย์ประจำวิชา จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาศิลปะ พลศึกษา ภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตดนตรี-นาฏศิลป์ การงานและพื้นฐานอาชีพ และคณิตศาสตร์คนละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 ครั้ง มีความคิดเห็นตรงกันสรุปได้ดังนี้คือ เด็กชาย ง. ชอบเอาเปรียบเพื่อน ทำตัวเป็นจุดเด่น คอยแกล้ง บางครั้งชอบแกล้งเพื่อนเช่นหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยทั่วไปไม่ค่อยสนใจเรียน ชอบเล่นในขณะที่ครูสอน กลัวครูประจำชั้น และจะเชื่อฟังครูที่ดุ ส่งงานไม่ทันเวลา ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ไม่รอบคอบในการทำงาน มีสมาธิในการทำงานและการเรียนสั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง ค่อนข้างเก็บตัว ตั้งใจและสนใจเรียนวิชาพละ

2.2.1.3 อาจารย์ฝ่ายปกครอง จากการสัมภาษณ์อาจารย์ฝ่ายปกครองจำนวน 1 ครั้งผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย ง. ไม่ค่อยสนใจในการเรียน ชอบแกล้งเพื่อน ไม่มีระเบียบวินัย ชอบเล่นและชอบคุยในเวลาเรียน

2.2.1.4 เพื่อนที่เรียนในโรงเรียนเดียวกัน จากการสัมภาษณ์นักเรียน 5 คน จำนวน 5 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย ง. ไม่ตั้งใจเรียน ชอบคุยในเวลาเรียน ชอบเดินไปเดินมาในห้องเรียน ชอบแกล้งเพื่อน ชอบล้อเลียนเพื่อน ชอบขว้างของใส่เพื่อน ไม่มีเพื่อนอยากคุยหรือเล่นกับเด็กชาย ง. เพราะเด็กชาย ง. มีท่าทางเหมือนไม่สมประกอบทางสติปัญญา พูดจาเหลวไหล ชอบทำสิ่งที่ไร้สาระ เด็กชาย ง. จึงต้องเล่นคนเดียวเป็นประจำ

2.2.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่บ้าน ได้แก่

2.2.2.1 เพื่อนที่อยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน จากการสัมภาษณ์เพื่อนของเด็กชาย ง. 2 คน จำนวน 2 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือเด็กชาย ง. ชอบรังแกเพื่อน ชอบเล่นเกมคอมพิวเตอร์มาก และเมื่อเวลาที่เล่นเกมขณะมักจะลืมตัวทำเสียงดัง ดิหรือผลักเพื่อนด้วยความดีใจ มีลักษณะท่าทางเหมือนคนไม่สมประกอบทางสติปัญญา จึงไม่มีเพื่อนอยากเล่นด้วย

2.2.2.2 ผู้ปกครอง ในที่นี้คือบิดาและย่า จากการสัมภาษณ์จำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัย ได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย ง. เป็นเด็กที่มีลักษณะนิสัยดื้อเงียบแต่เมื่อบอกกล่าวตักเตือนก็เชื่อฟัง ชอบเล่นเกมคอมพิวเตอร์มาก ไม่ค่อยตั้งใจเรียนจึงต้องให้เรียนพิเศษหลังเลิกเรียนทุกวัน มารดาไม่เคยให้ความสนใจใส่ดูแล บิดาและมารดาเลี้ยงดูดูแลบ้างพอสมควร เด็กชาย ง. ช่วยเหลือดูแลตนเองได้ ช่วยงานบ้านได้บ้าง ลักษณะนิสัยไม่เรียบร้อย

3. การเยี่ยมบ้าน ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง ในวันที่ 23 ธันวาคม 2543 ผู้วิจัยได้สังเกต และสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ปกครอง มีดังนี้

3.1 จากการสังเกตพบว่าสถานที่พักอาศัยของเด็กชาย ง. อยู่ในซอยใกล้ๆ วัด ถนนที่ใช้สัญจรไปมาในซอยค่อนข้างเล็ก มีเพียงคนเดินและจักรยานยนต์เท่านั้นที่สามารถผ่านเข้ามาได้ และต้องเดินผ่านวัดก่อนจะเข้ามาถึงบ้าน รอบๆ บริเวณบ้านมีบ้านหลายหลังปลูกสร้างติดกันค่อนข้างแออัด บ้านที่พักอาศัยของเด็กชาย ง. ปลูกสร้างด้วยไม้มี 2 ชั้น มีรั้วรอบขอบชิดที่ก่อสร้างด้วยไม้และสังกะสี ภายในบ้านมีต้นไม้ปลูกอยู่บ้างแต่ไม่ใช่ต้นไม้ใหญ่ ลักษณะทั่วไปบ้านของเด็กชาย ง. ก่อนข้างคับแคบแต่อากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ เพราะมีหน้าต่างหลายบาน ชั้นล่างเป็นพื้นปูน ชั้นบนเป็นพื้นไม้ และบันไดขึ้นชั้นบนก็ทำด้วยไม้ชั้นล่างเป็นห้องครัวและห้องน้ำ ห้องพักผ่อน ใช้อิฐก่อผนัง รับประทานอาหาร และทำการบ้าน เด็กชาย ง. ไม่มีห้องส่วนตัวต้องนอนกับปู่และย่าที่ชั้นบน ส่วนบิดาก็นอนกับมารดาเลี้ยงที่ชั้นบนเช่นกัน การจัดวางสิ่งของในบ้านไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนั้นภายในห้องมี วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม ตู้กับข้าว และชุดรับแขกเก่าๆ 1 ชุด บริเวณรอบๆ ที่อยู่อาศัยมีเสียงดังรบกวนและกลิ่นคาวตลอดเวลา เนื่องจากมีบ้านปลูกสร้างติดกันหลายหลังคาเรือน

3.2 การสัมภาษณ์พบว่าในการสนทนาเด็กชาย ง. และปู่ไม่ค่อยพูด ยิ้มและตอบคำถามเมื่อมีผู้ถามเท่านั้น ย่าและบิดาจะเป็นคนที่พูดมากที่สุด และพูดถึงมารดาของเด็กชาย ง. ว่ามารดาไม่ค่อยสนใจดูแลเด็กชาย ง. มีเพียงแต่บิดา มารดาเลี้ยง ปู่และย่าเท่านั้นที่มีความห่วงใย นอกจากนี้ยังเล่าว่าเด็กชาย ง. มีลักษณะนิสัยค่อนข้างดื้อ แต่ก็เชื่อฟังเมื่อว่ากล่าวตักเตือน ไม่ค่อยตั้งใจเรียนจึงต้องให้เรียนพิเศษตอนเย็นหลังเลิกเรียนทุกวัน ช่วยเหลืองานบ้านพอสมควร ชอบเล่นคนเดียว ในวันเสาร์และอาทิตย์ชอบไปนั่งเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ร้านเช่าเล่นเกม หรือดูโทรทัศน์รายการที่เกี่ยวกับการต่อสู้ ไม่เคยมีเพื่อนมาเยี่ยมบ้าน และเด็กชาย ง. ก็ไม่เคยเล่าเรื่องที่โรงเรียนให้บิดา ปู่หรือย่าฟัง

การเยี่ยมบ้านครั้งนี้พอสรุปได้ว่า สถานที่พักอาศัยของเด็กชาย ง. ก่อนข้างคับแคบ การจัดวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในบ้านไม่ค่อยดี บิดามารดาของเด็กชาย ง. แยกกันอยู่ และบิดามีภรรยาใหม่ อีกทั้งมารดาไม่ค่อยสนใจดูแลเด็กชาย ง. เป็นเหตุให้ครอบครัวแตกแยกขาดความอบอุ่น นอกจากนั้นเด็กชาย ง. ยังมีปัญหาในเรื่องการไม่ตั้งใจเรียน มีแนวโน้มชอบความรุนแรง และมีบุคลิกภาพเก็บตัว

4. อดีตชีวิตประวัติ

จากอดีตชีวิตประวัติทำให้ทราบว่า เด็กชาย ง. เกิดในครอบครัวขนาดเล็ก ที่ประกอบด้วยเด็กชาย ง. บิดาและปู่ จำนวนสมาชิกทั้งหมด 3 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

4.1 ชีวิตในวัยเด็กของเด็กชาย จ. ไม่มีความสุขเท่าที่ควร เนื่องจากไม่กล้าถึงมารดา มีเพียงบิดาและปู่เป็นผู้ดูแลและให้ความรัก นอกจากนี้เด็กชาย จ. ยังรู้สึกว่ามีบิดาใจดีอีกด้วย

4.2 ชีวิตในปัจจุบัน เด็กชาย จ. เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสุขที่ได้อยู่กับเพื่อน และมีความพอใจกับที่อยู่อาศัยปัจจุบันที่อยู่กับปู่ บิดาและย่า

4.3 ชีวิตในอนาคต เด็กชาย จ. ต้องการประกอบอาชีพนักธุรกิจ เพราะจะได้ช่วยประเทศชาติและนำเงินที่ได้จากการทำงานมาให้บิดามารดา

การวิเคราะห์อดีตชีวิตประวัติของเด็กชาย จ. มีข้อที่น่าสังเกตก็คือเด็กชาย จ. ไม่ได้ใกล้ชิดมารดา ตั้งแต่ยังเด็ก มีความรักและสนิทสนมกับบิดามากกว่า และปัจจุบันเด็กชาย ข. ก็ไม่ได้อยู่กับมารดา จึงอยู่ในภาวะที่ขาดความอบอุ่นจากมารดา นอกจากนี้ เด็กชาย จ. ไม่ค่อยมีความละเอียดรอบคอบ และเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความก้าวร้าวทางอารมณ์ มีความวิตกกังวล และมีความลังเล ตัดสินใจไม่ได้ ซึ่งความลังเลและตัดสินใจไม่ได้ของเด็กชาย จ. นี้ได้จากการให้ข้อมูลในเรื่องอาชีพที่ต้องการทำในอนาคตไม่ตรงกัน โดยจากการสัมภาษณ์เด็กชาย จ. ต้องการรับราชการแต่ในอดีตชีวิตประวัติต้องการประกอบอาชีพนักธุรกิจ

5. บันทึกประจำวัน

จากบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 14 พฤศจิกายน 2543 ถึงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2543 ทำให้ทราบว่า เด็กชาย จ. มีกิจวัตรที่คล้ายคลึงกันเป็นประจำทุกวัน คือ ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์หลังจากตื่นนอนตอนเช้า ทำกิจวัตรส่วนตัวแล้ว เด็กชาย จ. ก็จะมาโรงเรียน ช้อมดนตรีก่อนเข้าแถวในเวลา 8:00 น. แต่บางวันก็ลืมช้อมดนตรี เมื่อทำกิจกรรมหน้าเสาธงเสร็จแล้ว เด็กชาย จ. ก็จะขึ้นเรียนจนกระทั่งพักกลางวัน จึงรับประทานอาหาร เล่นกับเพื่อน และขึ้นเรียนช่วงบ่ายจนเลิกเรียนตอนเย็น เดินทางไปเรียนพิเศษแล้วจึงกลับบ้าน อาบน้ำ รับประทานอาหาร ดูโทรทัศน์และเข้านอน ในวันเสาร์และอาทิตย์หลังจากตื่นนอน อาบน้ำ รับประทานอาหารแล้ว เด็กชาย จ. จะดูโทรทัศน์และไปเล่นเกมที่ร้านเช่าเล่นเกม จนกระทั่งเย็นจึงกลับบ้าน อาบน้ำ รับประทานอาหาร ดูโทรทัศน์และเข้านอน

จากบันทึกประจำวันพบว่าเด็กชาย จ. มีความสามารถพิเศษในการเล่นดนตรี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ค่อยดีจึงต้องเรียนพิเศษ ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน และชอบเล่นเกมคอมพิวเตอร์

6. สังคมมิติ

การทำสังคมมิติ 2 สถานการณ์ คือ การทำรายงานกลุ่ม และ ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำครั้งละสถานการณ์ ผลปรากฏว่าสถานการณ์การทำรายงานกลุ่มเด็กชาย จ. มีบทบาทเป็น Rejectee คือ บุคคลที่ไม่ได้รับเลือกจากกลุ่มเลยเพราะเป็นที่รังเกียจของสมาชิกในกลุ่ม แต่เด็กชาย จ. ยังเลือกสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม ส่วนสถานการณ์ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ เด็กชาย จ. มี บทบาทเป็น Neglectee คือ บุคคลที่ได้รับเลือกจากกลุ่มเพียงเล็กน้อยและบุคคลนั้นมักอยู่ห่างไกลจากสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม โดยเด็กชาย จ. ได้รับการเลือกเป็นอันดับ 2 จากเพื่อนในกลุ่ม 1 คน แสดงว่าเด็กชาย จ. มีเพื่อนสนิทในกลุ่มเพียง 1 คน เพราะเป็นคนที่ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ตั้งใจเรียน ชอบแกล้งเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียนว่า เด็กชาย จ. เป็นคนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ตั้งใจเรียน ชอบแกล้งเพื่อน

7. แบบสอบถาม

จากแบบสอบถามปรากฏผลดังนี้

7.1 แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล

แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เด็กชาย ง. อาศัยอยู่กับบิดา ปู่ ย่าและน้ามีบ้านเป็นของตนเอง เป็นบุตรชายคนเดียว บิดามารดาแยกกันอยู่ บิดามีอาชีพรับราชการและมารดามีอาชีพค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยรวมกันเดือนละประมาณ 14,000 บาท โดยบิดามีรายได้เฉลี่ยเดือนประมาณละ 11,000 บาท มารดามีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 3,000 บาท และเนื่องจากมารดาและบิดาของเด็กชาย ง. แยกกันอยู่ จึงไม่ได้ใช้จ่ายร่วมกัน เด็กชาย ง. อยู่กับบิดาจึงได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากบิดาวันละ 40 บาท นอกจากนี้เด็กชาย ง. มีสุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคประจำตัว เคยเป็นลมวิงเวียนศีรษะบ้างบางครั้งและมีอาการปวดตื้อๆ เคยตรวจสุขภาพแต่ไม่ได้ตรวจเป็นประจำทุกปี ในด้านสังคมและกิจกรรม เด็กชาย ง. ชอบบ้านที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อนๆ ไม่เคยมาเที่ยวหรือเยี่ยมเยียนที่บ้าน แต่ตนชอบให้เพื่อนมาบ้านเสมอ เมื่อได้อยู่กับเพื่อนๆ เด็กชาย ง. รู้สึกดีใจ และคิดว่าเพื่อนๆ มีความรู้สึกที่ดีกับตน เด็กชาย ง. ได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ในเวลาว่างชอบฟังวิทยุเป็นบางครั้ง ดูโทรทัศน์เป็นบางครั้งโดยชอบดูประเภทต่อสู้เป็นพิเศษ เคยได้ไปดูภาพยนตร์บ้าง ชอบอ่านหนังสือแนวตลกขบขันและผจญภัย อ่านหนังสือพิมพ์เป็นครั้งคราว เล่นกีฬาฟุตบอล เคยแสดงละครในงานต่างๆ ชอบร้องเพลงและสนใจนาฏศิลป์ไทย เล่นดนตรีได้พอใช้ ทำงานพิเศษหรือหารายได้ส่วนตัว งานอดิเรกของเด็กชาย ง. คือ เล่นนอกบ้านและเล่นลูกแก้ว ในด้านการศึกษาเด็กชาย ง. เคยเข้าร่วมกิจกรรมจัดของในห้องเรียนที่โรงเรียน จัดขึ้น และคอมพิวเตอร์เป็นกิจกรรมที่ชอบมากที่สุด ไม่เคยเป็นหัวหน้าชั้นหรือหัวหน้ากลุ่มในการทำกิจกรรม เด็กชาย ง. คิดว่าตนเองมีเพื่อนมาก สิ่งที่ชอบทำกับเพื่อนสนิทคือ เล่นด้วยกัน ในวันหนึ่งๆ เด็กชาย ค. อ่านหนังสือประมาณวันละ 1 ชั่วโมง โดยมีสถานที่เรียบสงบเหมาะกับการอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน ชอบวิชาคอมพิวเตอร์มากที่สุด วิชาที่ยากที่สุดคือภาษาอังกฤษ วิชาที่ง่ายที่สุดคือวิชาคณิตศาสตร์ วิชาที่ต้องเอาใจใส่มากที่สุดคือวิชาภาษาอังกฤษ เด็กชาย ง. ทำตารางกำหนดไว้ดูหนังสือ สามารถทำให้มีสมาธิในเวลาดูหนังสือได้ง่าย เด็กชาย ง. ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน ตามปกติเด็กชาย ง. ชอบเรียนหนังสือและเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ เด็กชาย ง. เรียนหนังสืออยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเติบโตขึ้นบิดาต้องการให้เรียนสูงๆ มารดาไม่เคยตั้งความหวังจะให้ประกอบอาชีพอะไร และเด็กชาย ง. ก็ต้องการประกอบอาชีพรับราชการ อีกทั้งมีความตั้งใจที่จะเรียนให้จบระดับปริญญาเอก และมีปัญหาหรือความไม่สบายใจที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ คือ เรื่องการบ้าน การอ่านหนังสือ ดนตรี และการพัฒนาตนเอง

7.2 แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน โดยในที่นี้บิดาเป็นผู้ตอบพบว่าเด็กชาย ง. เป็นบุตรชายคนเดียว อาศัยอยู่กับบิดา ซึ่งมีอาชีพรับราชการ รายได้ประมาณเดือนละ 11,000 บาท มารดามีอาชีพค้าขายรายได้เดือนละประมาณ 3,000 บาท รายได้เฉลี่ยรวมกันเดือนละ 14,000 บาท สถานภาพการสมรสระหว่างบิดาและมารดาคือแยกกันอยู่ ในแต่ละวันเด็กชาย ง. จะได้รับค่าใช้จ่ายวันละ 40-50 บาทหน้าที่การทำงานที่ทางบ้านมอบหมายให้เด็กชาย ง. ทำคือ ภูบ้านและซักผ้าส่วนตัว เมื่ออยู่ที่บ้านเด็กชาย ง. เชื่อฟังผู้ปกครองบ้างเป็นครั้งคราว เอาใจใส่บทเรียนพอประมาณ ในอนาคตผู้ปกครองมีโครงการให้เด็กชาย ง.

เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 นอกจากนี้สิ่งที่ผู้ปกครองต้องการให้ทางโรงเรียนทราบและติดตามเกี่ยวกับเด็กชาย ง. เป็นพิเศษคือเด็กชาย ง. เล่นมากจนไม่สนใจการเรียนและมีสมาธิในการเรียนสั้น

7.3 แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัวนี้ คำถามทุกข้อเป็นเพียงสถานการณ์สมมติ เพื่อสอบถามความคิดเห็นและการตัดสินใจแก่ปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถามเท่านั้น และจากแบบสอบถามนี้พบว่า เด็กชาย ง. มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในด้านการทะเลาะวิวาทกับพี่น้อง เด็กชาย ง. มีปัญหাপานกลาง กล่าวคือ ถ้าจำเป็นต้องแบ่งสิ่งของที่บิดามารดาซื้อมาให้กับน้อง เด็กชาย ง. ก็จะให้น้องด้วยความเต็มใจ เมื่อกลับบ้านผิดเวลา ถูกพี่สาวซักถาม เด็กชาย ง. จะฟังเฉยๆ แล้วแยกตัวเข้าห้อง ในขณะที่ถูกมารดาดุว่า น้องสาวเข้ามาถามการบ้าน เด็กชาย ง. จะเดินหนีจากน้อง ในเวลาที่กำลังหงุดหงิดจากการที่ถูกบิดามารดาดุ พี่ชายเดินเข้ามาถามว่าถูกดุด้วยสาเหตุอะไร เด็กชาย ง. จะเฉยๆ ไม่พูดไม่อธิบายอะไรทั้งสิ้น นอกจากนี้ถ้าพี่ชายนำเสื้อที่เด็กชาย ง. เตรียมไว้ไปใส่ เด็กชาย ง. จะรับหาเสื้อใหม่ใส่โดยนึกโกรธพี่ชายมาก

ในด้านการแยกตัวตามลำพังพบว่า เด็กชาย ง. มีปัญหাপานกลาง กล่าวคือ เวลาที่ได้ยินบิดามารดาทะเลาะกันเรื่องเดิมบ่อยครั้ง เมื่อเกิดความรู้สึกอับอายเพื่อนบ้าน เด็กชาย ง. จะออกไปเล่นกับเพื่อนๆ ในขณะที่กลับจากโรงเรียน เด็กชาย ง. เห็นบิดามารดา พี่ชาย น้องสาวสนทนากันอยู่ด้วยกันเด็กชาย ง. จะหักท่ายทุกคนแล้วจึงไปทำงานประจำตามปกติ เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจกันกับพี่ชายแล้วร้องไห้เสียใจ หลังจากนั้นเด็กชาย ง. จะเลือกไปไหว้พระกับแม่ เด็กชาย ง. จะปรึกษาบิดามารดาเมื่อต้องการปรึกษาปัญหาส่วนตัวนอกจากนี้เด็กชาย ง. จะหลบไปอยู่นอกบ้านก่อน เมื่อใกล้เวลาที่มารดาจะกลับบ้านมาพบบิดา ตั้งวงสนทนาและดื่มเหล้ากับเพื่อน ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของบิดา ที่มารดาไม่พอใจ

ในด้านไม่ช่วยเหลืองานบ้านพบว่า เด็กชาย ง. มีปัญหাপานกลาง อยู่บ้าน ขณะที่สมาชิกกล่าวคือ กิริยาการทำงานบ้านอย่างไม่เต็มใจทำให้เด็กชาย ง. ถูกบิดามารดาว่าในเวลาที่อยู่ในครอบครัวช่วยกันทำความสะอาดบ้านเพื่อเตรียมงานทำบุญบ้าน เด็กชาย ง. จะนั่งอยู่ใกล้ๆ เมื่อบิดามารดาจะเรียกใช้เด็กชาย ง. ยินดีทำงานบ้านตามที่มารดาสั่งต่อเมื่อตนได้ดูรายการโทรทัศน์ที่ตนสนใจจบเสียก่อน ถ้าจำเป็นต้องทำงานบ้านแทนน้อง เด็กชาย ง. จะทำแทนน้อง ทั้งๆที่ไม่ต้องการทำ นอกจากนี้ถ้ามีญาติมาพักที่บ้านเด็กชาย ง. จะร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในบ้านเตรียมการต้อนรับ

ในด้านการเบียดเบียนในครอบครัวจนอยากหนีออกจากบ้าน พบว่า เด็กชาย ง. มีปัญหাপานกลาง กล่าวคือ ขณะที่เด็กชาย ง. เล่นอยู่กับเพื่อน แล้วมีเพื่อนมาบอกว่าบิดามารดาทะเลาะกันอย่างรุนแรง เด็กชาย ง. จะปรึกษาเพื่อนที่เล่นด้วยว่าจะทำอย่างไรดี การที่ครอบครัวมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะพี่น้องทะเลาะกัน เด็กชาย ง. คิดว่าคงเป็นเหมือนๆ กันทุกครอบครัว เวลาที่มีปัญหากับพี่สาวมารดาว่าตนเองช้า เกิดความรู้สึกน้อยใจ เด็กชาย ง. จะปรึกษาผู้ใหญ่ที่เป็นที่นับถือของครอบครัว ถ้ามีปัญหาทะเลาะกับน้องแล้วถูกบิดาดูทั้งที่ไม่ได้เป็นฝ่ายผิด เมื่อบิดาบอกว่าเด็กชาย ง. เป็นพี่ต้องยอมยกยให้น้อง เด็กชาย ง. จะพยายามอธิบายให้บิดายอมรับว่าน้องผิด นอกจากนี้ถ้ามีปัญหาทะเลาะกับน้องแล้วถูกบิดาดูทั้งที่ไม่ได้เป็นฝ่ายผิด เมื่อบิดาบอกว่าเด็กชาย ง. เป็นพี่ต้องยอมยกยให้น้อง เด็กชาย ง. จะพยายามอธิบายให้พ่อยอมรับว่าน้องผิด

ในด้านขาดความรัก ความอบอุ่น ความสุข เมื่ออยู่ในบ้านพบว่า เด็กชาย ง. มีปัญหาปานกลาง กล่าวคือ เด็กชาย ง. จะรู้สึกปกติที่บิดามารดาไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนได้ และถึงแม้ว่าบิดามารดาจะไม่ช่วยจัดสิ่งของเพื่อเตรียมไปอยู่ค่ายพักแรมให้เหมือนกับที่ทำให้น้อง เด็กชาย ง. จะรู้สึกว้าเหว่เป็นเด็ก บิดามารดาต้องดูแลใกล้ชิด ถ้าบิดามารดาให้ใช้เงินอย่างจำกัด เด็กชาย ง. ไม่พอใจ แต่ก็รับเงินจากบิดามารดาและพยายามใช้อย่างจำกัด เมื่อเด็กชาย ง. ได้พบว่าครอบครัวของตนมีการพูดจាកันไม่สุภาพ มีปัญหาขัดแย้งต่อกันเป็นประจำ ไม่พูดจาสุภาพเรียบร้อยเช่นเดียวกับครอบครัวของเพื่อนที่ตนเคยเห็น เด็กชาย ง. คิดว่าคงแก้ไขอะไรไม่ได้ นอกจากนี้เด็กชาย ง. คิดว่าแม้ครอบครัวของตนจะจนแต่ก็มีความสุขดีแล้ว

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน พบว่า เด็กชาย ง. มีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดี ไม่มีปัญหา กล่าวคือ

ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง เด็กชาย ง. รู้สึกว่าตนเองขาดเพื่อนสนิทที่ไว้ใจและปรับทุกข์ได้ รู้สึกว่ามีคนอยากเล่นหรือคบกับตน เพื่อนๆ ไม่ค่อยทำให้ตนไม่พอใจ รู้สึกว่าตนได้รับความเอาใจใส่จากเพื่อน ๆ มีความสุขที่ได้อยู่กับเพื่อน ไม่ค่อยเป็นคนสนุกสนานร่าเริงเมื่อได้อยู่กับเพื่อน ไม่รู้สึกเหงาเมื่อขาดเพื่อน รู้สึกว่าตนเองไม่โกรธง่ายเมื่อถูกเพื่อนหยอกล้อ รู้สึกว่าเพื่อนๆ รักและหวังดีต่อตนและไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นตัวตลกให้เพื่อนหัวเราะเยาะ

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กชาย ง. ทราบว่าตนต้องปฏิบัติตัวอย่างไรให้เพื่อนชอบ สามารถยิ้มหรือพูดคุยกับเพื่อนได้อย่างสนิทสนม สามารถทำให้เพื่อนหัวเราะหรือสนุกสนานได้ แต่ไม่กล้าเข้าไปเล่นหรือร่วมวงสนทนากับเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ได้ชวน ไม่ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนไปอยู่ตามลำพัง เมื่อไม่ชอบเพื่อนคนใด เด็กชาย ง. ไม่ชอบแกล้งพูดประชดประชันเพื่อนคนนั้น เด็กชาย ง. รู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำที่ดีจากเพื่อน เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อนเด็กชาย ง. มักไม่พูดปรับความเข้าใจกัน ไม่รู้สึกโกรธที่เพื่อนชอบเอาของตนไปใช้ และมีความสุขเมื่อได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนๆ

ด้านการทำงานร่วมกับเพื่อน เด็กชาย ง. กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นในขณะที่ทำงานร่วมกับเพื่อน รู้สึกว่าเพื่อนร่วมงานเห็นว่าตนไม่มีความสามารถในการทำงานกลุ่ม รู้สึกเต็มใจและพอใจที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนมากที่สุด พูดหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนน้อย คิดว่าเพื่อนมักไม่เลือกตนร่วมทำงานกลุ่มด้วย เพราะเพื่อนไม่สนใจผลงานของตน ในขณะที่ทำงานกลุ่มตนไม่เคยถูกทอดทิ้งจากเพื่อน ยินดีทำตามข้อตกลงในกลุ่มเพื่อน พอใจที่จะทำงานตามลำพังมากกว่าทำกับเพื่อน และเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับเพื่อนจะทำอย่างเต็มความสามารถ

7.5 แบบสอบถาม “ใครเอ่ย ”

แบบสอบถาม “ใครเอ่ย ” เด็กชาย ง. ประเมินตนเองในด้านบวกว่า เป็นผู้ที่ชอบทำงานกับเพื่อนมากที่สุด แต่งกายเรียบร้อยที่สุด และกล้าหาญมากที่สุด แต่ไม่ได้ประเมินตนเองในด้านลบ นอกจากนั้นเพื่อนร่วมชั้นเรียนจำนวน 18 คน จากทั้งหมด 35 คน ได้ทำการประเมินเด็กชาย ง. โดยเรียงลำดับผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ในด้านบวกได้รับการประเมินว่า ชอบทำงานกับเพื่อนจาก

เพื่อนจำนวน 1 คน แต่งกายเรียบร้อยที่สุดจากเพื่อนจำนวน 1 คน กล้าหาญที่สุดจากเพื่อนจำนวน 1 คน ได้รับการประเมินในด้านลบว่า พุดจาเหลวไหลมากที่สุดจากเพื่อนจำนวน 7 คน ชอบล้อเลียนเพื่อนมากที่สุดจากเพื่อนจำนวน 4 คน ชอบหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเพื่อนจำนวน 3 คน และไม่ตั้งใจเรียนมากที่สุดจากเพื่อนจำนวน 1 คน

สรุปได้ว่า การประเมินตนเองในด้านบวกของเด็กชาย ง. มีความสอดคล้องกับผลการประเมินจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนคือ เป็นผู้ที่ชอบทำงานกับเพื่อน แต่งกายเรียบร้อยและกล้าหาญ แต่เด็กชาย ง. ไม่ได้ประเมินตนเองในด้านลบ ซึ่งแสดงถึงไม่ยอมรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตนเอง และไม่กล้าเปิดเผยตามความเป็นจริง นอกจากนี้ผลจากการประเมินของเพื่อนร่วมชั้นเรียนจากแบบสอบถามใคร่อยในด้านล่างยังสอดคล้องกับผลการทำสัจคมิตีว่า เด็กชาย ง. มีบทบาทเป็นที่รังเกียจของกลุ่ม และอยู่ห่างไกลกลุ่ม ไม่ได้ได้รับความสนใจเนื่องจากแสดงพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบคือ พุดจาเหลวไหล ชอบล้อเลียนเพื่อน ชอบหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ตั้งใจเรียน นอกจากนี้การที่เพื่อนไม่ได้ประเมินว่าเด็กชาย ง. มี พฤติกรรมรังแกเพื่อนอาจเนื่องมาจากเด็กชาย ง. ชอบรังแกเพื่อนเพื่อความสนุกและต้องการเรียกร้องความสนใจอยู่แล้ว ถ้าประเมินว่าเด็กชาย ง. ชอบรังแกเพื่อนอาจจะกลายเป็นการเสริมแรงพฤติกรรมนั้นให้เกิดซ้ำขึ้นอีก

7.6 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

แบบสอบถามบุคลิกภาพพบว่าเด็กชาย ง. มีบุคลิกภาพแบบ เอ กล่าวคือ มีลักษณะบุคลิกภาพที่ร่าเริง ชอบการแข่งขันและก้าวร้าว และถูกกระตุ้นความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

7.7 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง จากเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามพบว่า เด็กชาย ง. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองไม่ดี มีปัญหา กล่าวคือ

ความคิดเห็นในด้านบวกที่เด็กชาย ง. มีต่อตนเอง ได้แก่ เป็นคนมีความสุข ร่าเริง หน้าตาขึ้นบาน แข็งแรง เป็นผู้นำในการเล่นเกมกีฬา มีความสามารถในการใช้มือทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดี เรียนหนังสือ วาดเขียน พุด และเล่นดนตรีได้ดี เป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน เวลาอยู่บ้านเป็นคนช่างฝัน และมักอาสาทำสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ ตามปกติชอบทำตัวอย่างที่ตนเองเป็นอยู่ เข้ากับคนอื่นได้ง่าย เป็นที่นิยมในหมู่ผู้ชาย อยากทำอะไรอยู่เรื่อยๆ และเป็นคนดี

ความคิดเห็นในด้านลบที่เด็กชาย ง. มีต่อตนเอง ได้แก่ หน้าตาไม่ดี รูปร่างไม่งดงาม ไม่เป็นที่นิยมในหมู่ผู้หญิงหน้าตาไม่สวย ผมไม่สวย เรียนและอ่านหนังสือไม่เก่ง เมื่อโตขึ้นจะไม่มีโอกาสเป็นบุคคลสำคัญ เป็นคนโชคไม่ดี รู้สึกประหลาดเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม เวลาอยู่ที่บ้านประพาศดินไม่เรียบร้อย ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ ตามปกติเมื่อมีเกิดอะไรผิดพลาดขึ้นมักเป็นความผิดของตนเสมอ ก่อเรื่องเดือดร้อนให้กับครอบครัว มักทำอะไรตามใจตนเอง มีความคิดที่ไม่ดี ไม่ใช่สมาชิกที่สำคัญของชุมชน ทำสิ่งไม่ดีหลายอย่าง ทำงานเสร็จช้า กลุ่มใจเรื่องโน้นเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา ชอบทำงานคนเดียวมากกว่าทำด้วยกันหลายคน เพื่อนๆ ไม่ชอบความคิดของเด็กชาย ง. จึงมีเพื่อนน้อย เด็กชาย ง. ไม่เหมือนคนอื่นและไม่อยากเหมือนใคร เป็นคนที่ไวใจไม่ได้ นอนหลับไม่สนิทตลอดคืน อีกทั้งหวาดกลัวอยู่บ่อยๆ

สรุปได้ว่าการที่เด็กชาย ง. มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบ มีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้วิจัยและผู้ใกล้ชิดของเด็กชาย ง. ได้แก่ เด็กชาย ง. มีสุขภาพแข็งแรง

เล่นดนตรีได้ดี กระตือรือร้นอยากทำอะไรอยู่เรื่อย ๆ ชอบทำงานคนเดียวมากกว่าทำกับเพื่อน ทำงานเสร็จซำ
รู้สึกประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม ชอบทำตามใจตนเองและทำสิ่งไม่ดีหลายอย่าง เช่น การรังแกเพื่อน
เพื่อความสนุก

7.8 แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน และแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการ
ประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่า ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย
ง. แสดงพฤติกรรมขว้างของใส่เพื่อนสม่ำเสมอ ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัว ผลักเพื่อน กล่าววาจาให้
เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ตีเพื่อน เตะเพื่อนบางครั้ง และชกตอยเพื่อนบ้าง หลังจากทำการ
ศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย ง. แสดงพฤติกรรมขว้างของใส่เพื่อนลดลงเป็นแสดงบ้างไม่
แสดงบ้าง ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัว ผลักใส่เพื่อน กล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอาย
และเสียใจ ตีเพื่อน เตะเพื่อนลดลงเหลือเพียงน้อยครั้ง และไม่แสดงพฤติกรรมชกตอยเพื่อนอีกเลย

8. แบบทดสอบ

แบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพคน พบว่าเด็กชาย ง. สนใจตนเอง มีความเป็นผู้ใหญ่เกินอายุจริง
แต่ในบางครั้งก็ถดถอยเป็นเด็กต้องการพึ่งพาผู้อื่น มีความซึมเศร้า มีปมด้อย หลีกหนี มองโลกในแง่ร้าย มี
ความระแวงและปิดตนเองจากโลกภายนอก มีความเครียด ต้องการทำตัวเป็นจุดเด่น ขาดความรอบคอบ
หรือขาดการหยั่งเห็นถึงสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ต้องการการยอมรับจากในสังคม หมกมุ่นเรื่องการ
เจริญเติบโตของร่างกาย และมีแนวโน้มเก็บตัว

8.2 แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test)

แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ พบว่า เด็กชาย ง. ยังไม่รอบคอบ ขาดการวางแผนที่ดี
มีความสับสนในบทบาททางเพศ มีความกระตือรือร้นทางอารมณ์ ไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ดื้อเจียบ มี
อคติ ระแวง มีแนวโน้มคล้อยตาม ไม่ยอมเสียเปรียบใคร เก็บตัว มีความต้องการทางเพศสูง และมีแนว
โน้มแสดงอารมณ์รุนแรงทางเพศ

8.3 แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน (Kinetic House Tree Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน พบว่า เด็กชาย ง. ยึดติดกับอดีต กลัวอนาคต
มีแนวโน้มที่จะย้ำทำ ปฏิเสธความต้องการภายในจิตใจของตนเอง มีปมด้อย มีความเครียด มีแนวโน้มเป็น
จิตเภท มองโลกในแง่ร้าย มีน้ำใจ ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ในครอบครัวมารดามีอิทธิพลต่อจิตใจของ
เด็กชาย ง. มากกว่าบิดา เนื่องจากบิดาไม่ได้เป็นตัวแบบที่ดี เด็กชาย ง. มีความวิตกกังวลและพยายามหา
ทางออกจากความวิตกกังวลด้วยการใช้จินตนาการ ไม่สามารถตัดสินใจได้ ลังเล ไม่ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับ
ใคร เจ้าระเบียบและมองโลกในแง่ร้าย

8.4 แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion Test)

แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ทั้ง 15 ด้าน ซึ่งได้แก่ด้าน บิดา มารดา ครอบครัว
สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนต่างเพศ เพศสัมพันธ์ เพื่อนทั่วไป ผู้ที่เหนือกว่า ผู้ที่ด้อยกว่า เพื่อนร่วมกลุ่ม ความกลัว

ความรู้สึกผิด ความสามารถ อดีต อนาคตและเป้าหมาย พบว่า เด็กชาย ง. มีปัญหาในเรื่องมารดา บิดา ความกลัวและความรู้สึกผิด อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาในเรื่องอดีต และเป้าหมาย ดังนี้

ปัญหาทางด้านมารดา เด็กชาย ง. กับมารดาไม่ค่อยได้เจอกัน ไม่ได้อยู่ด้วยกัน และมารดาของเด็กชาย ง. ไม่ค่อยมาเยี่ยมเด็กชาย ง. เลย

ปัญหาด้านบิดา บิดาของเด็กชาย ง. ไม่ค่อยจะมีเวลา เด็กชาย ง. ต้องการเวลาจากบิดา เพราะเด็กชาย ง. และบิดาไม่ค่อยได้คุยกัน

ปัญหาด้านความกลัว ทั้งๆ ที่เห็นว่ามันไร้สาระเด็กชาย ง. ก็ยังกลัวผี เพื่อนส่วนมากไม่ทราบของเด็กชาย ง. กลัวเพื่อนที่จมน้ำตายไปแล้ว และเด็กชาย ง. ต้องการขจัดความกลัวผีของตนเอง

ปัญหาด้านความรู้สึกผิด เด็กชาย ง. จะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลืมความชั่วร้ายเกี่ยวกับตนเอง รู้สึกว่าได้ทำผิดอย่างมากที่แก๊งเพื่อน บางครั้งรู้สึกละอายใจที่ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ รู้สึกว่าได้ทำผิดอย่างใหญ่หลวงที่ได้ไปในที่ที่ไม่ควรไป ซึ่งผู้ใหญ่ได้ห้ามไว้ เช่น ร้านเล่นเกม

ส่วนแนวโน้มที่จะมีปัญหา 2 ด้าน ได้แก่ ในด้านอดีตและเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ ในด้านอดีต เด็กชาย ง. จดจำเรื่องเพื่อนจมน้ำเสียชีวิตไม่เคยลืม เด็กชาย ง. คิดว่าถ้าสามารถห้ามเพื่อนไม่ให้เล่นน้ำได้เพื่อนคงไม่เสียชีวิต และไม่เคยมีความสุขเท่าที่เคยได้อยู่กับบิดามารดาเพราะปัจจุบันบิดามารดาแยกกันอยู่ และเพื่อนที่รักที่สุด ในด้านเป้าหมาย คือ เด็กชาย ง. คงมีความสุขถ้าได้อยู่พร้อมหน้าเป็นครอบครัว และสิ่งที่เด็กชาย ง. ต้องการมากที่สุด คือ เพื่อนที่รักที่สุด และบิดามารดา นอกจากนี้ เด็กชาย ง. คิดว่าอนาคตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เด็กชาย ง. คิดว่าผู้ชายส่วนมากไม่ดี ไม่ชอบผู้ชายที่มีนิสัยไม่ดี เกเร ไม่รับผิดชอบ และรู้สึกว่าเรื่องเพศไม่ดี จึงไม่ชอบ

9. ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมพบว่า เด็กชาย ง. มีสุขภาพแข็งแรงดี ผลการเรียนรู้ในระดับปานกลาง มีความเสียสละ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความมานะอดทน ความซื่อสัตย์ มีเหตุผล ละเอียดรอบคอบ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ประหยัด มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การแสวงหาความรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในเกณฑ์พอใช้

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียน ครูประจำชั้นและผู้ปกครอง มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ เด็กชาย ง. มีสุขภาพแข็งแรงดี ผลการเรียนรู้ในระดับปานกลาง มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และสามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในเกณฑ์พอใช้

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิคดังกล่าว วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย ง. มีพฤติกรรมรังเกียจเพื่อนจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่า เด็กชาย ง. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย ตื้อเจียบ ก้าวร้าว จึงแสดง

พฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในสถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ เก็บตัว มีอคติและความระแวงคิดมาก วิตกกังวล มีความเศร้าในจิตใจ มีปมด้อย การจัดลำดับความคิดไม่ดี ขาดความละเอียดรอบคอบ ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

2. เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 ด้านครอบครัว

จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบ และอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ง. ดังต่อไปนี้

2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่ทำให้เด็กชาย ง. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน เนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดู เด็กชาย ง. จึงรู้สึกว่าขาดความอบอุ่น อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขและมีเวลาอยู่ด้วยกันแต่ไม่สามารถเป็นไปได้อีกทั้งไม่ได้รับความสนใจและเอาใจใส่จากบิดามารดาอย่างที่ได้เด็กชาย ง. ต้องการ เด็กชาย ง. จึงเกิดความกดดันภายในจิตใจ เวลาอยู่ที่บ้านเด็กชาย ง. เก็บตัว ชอบเล่นคนเดียว ไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์เป็นประจำ มียาและปู่เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอน แม้จะมีความไม่พอใจแต่เด็กชาย ง. ก็ปฏิบัติตามตลอดมา ดังนั้นจึงนำความกดดันที่ได้รับจากครอบครัว มาแสดงออกกับเพื่อนด้วยการรังแกเพื่อนที่โรงเรียน

2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากบิดาและมารดาของเด็กชาย ง. แยกกันอยู่ เด็กชาย ง. อยู่กับบิดาจึงต้องรับค่าใช้จ่ายประจำวันจากบิดาแต่เพียงผู้เดียว มารดาไม่ได้ส่งเสียให้ค่าใช้จ่ายเลย แม้เด็กชาย ง. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันทุกวันเป็นจำนวนมากพอสมควร แต่เมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย ง. ก็มักจะต้องผิหวงอยู่เสมอ ทำให้เมื่ออยู่ที่โรงเรียนเด็กชาย ง. จึงมักหยิ่งของเพื่อนไปใช้หรือเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนจึงได้รับความเดือดร้อนและรู้สึกไม่พอใจ ต่อว่าเด็กชาย ง. แต่แทนที่เด็กชาย ง. จะรู้สึกโกรธกลับรู้สึกพอใจที่ได้แกล้งเพื่อนเพราะได้รับความสนใจ ส่งผลให้เด็กชาย ง. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนอยู่เสมอ

2.1.3 อาชีพของบิดามารดามีเวลาทำงานไม่แน่นอน บิดามารดาของเด็กชาย ง. แยกกันอยู่ ต่างคนต่างทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวและตนเอง ทำให้ไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย ง. จึงเป็นหน้าที่ของปู่และย่าซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย ง. แทน ถึงแม้เด็กชาย ง. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ยังรู้สึกว่าขาดความอบอุ่นที่บิดามารดาไม่ค่อยมีเวลาให้และมักเปรียบเทียบครอบครัวอื่นกับครอบครัวตนเองเสมอ เด็กชาย ง. จึงรู้สึกเศร้า มีปมด้อยและความกดดันภายในจิตใจ จึงนำความรู้สึกที่กดดันจากบ้านนั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน ส่งผลให้เด็กชาย ค. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย จึงขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม ประกอบกับไม่ค่อยมีเวลา บิดามารดาจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน ๆ ที่โรงเรียน นอกจากนี้บิดามารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย ง. จึงเป็นผลให้เด็กชาย ง. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2 ด้านโรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่าสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน และบรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังต่อไปนี้

2.2.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี โดยจากแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย ง. มีความรู้สึกว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้ศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ และรวบรวมจากแบบสอบถาม จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย ง. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย ง. ชอบรังแกเพื่อน ชอบล้อเลียนเพื่อน ชอบหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ขว้างของใส่เพื่อน ไม่ตั้งใจเรียน โกรธง่ายและพูดจาเหลวไหล ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย ง. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้เพื่อนในชั้นเรียนก็ชอบล้อเลียนว่าเด็กชาย ง. ไม่สมประกอบทางสติปัญญาเป็นประจำ ทำให้เด็กชาย ง. รังแกเพื่อนเพื่อต้องการเรียกร้องความสนใจ ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2.2 บรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนดี จากการสังเกตและสัมภาษณ์ เด็กชาย ง. มีความรู้สึกพอใจในบรรยากาศของโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนรู้สึกว่าการบรรยากาศในโรงเรียนร่มรื่น ในห้องเรียนก็ไม่แออัดคับแคบ มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก ขณะที่เด็กชาย ง. อยู่ในห้องเรียนระหว่างที่มีการเรียนการสอน ไม่ตั้งใจเรียน ชอบคุย แต่ก็เชื่อฟังคุณครูเมื่อถูกตักเตือน ในเวลาพักกลางวันชั่วโมงว่างหรือหลังเลิกเรียน เด็กชาย ง. จะเล่นกับเพื่อนผู้ชายอย่างสนุกสนานหรือนั่งทำงานคนเดียว ดังนั้นบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนจึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.3 ด้านสังคม

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน ทำให้สรุปได้ว่า สังคมในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านและสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัย ไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ง. ดังต่อไปนี้

2.3.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน เนื่องจากการดำเนินชีวิตประจำวันเด็กชาย ง. ไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน เพราะเมื่ออยู่ที่บ้านชอบเล่นคนเดียว แม้แต่ไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ร้านเช่าเกมก็เล่นคนเดียว หรือมีเพื่อนไปด้วยในบางครั้ง ซึ่งก็ไม่เคยทะเลาะวิวาทกันรุนแรง แต่เด็กชาย ง. ก็เคยรังแกเพื่อนบ้างโดยไม่ได้ตั้งใจเพราะความลืมหืมัวเมื่อเล่นเกมชนะ

2.3.2 สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยแออัด ครอบครัวของเด็กชาย ง. อาศัยอยู่ในบ้านของตนเองแม้จะค่อนข้างคับแคบ บริเวณรอบๆ มีบ้านปลูกสร้างติดกันอยู่โดยรอบ มีเพียงถนนเล็กๆ สำหรับคนเดินสัญจรไปมาและจักรยานยนต์เท่านั้น นอกจากนี้ เด็กชาย ง. ไม่มีห้องส่วนตัว จะนอนรวมกับปู่และย่า บริเวณภายในห้องคับแคบ การจัดวางสิ่งของภายในบ้านไม่ค่อยมีระเบียบเรียบร้อย ไม่มีมุ้งลวด และมีเสียงดังรบกวนจากเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตามเด็กชาย ง. ก็พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยของตนเอง ไม่มีความอึดอัดใจหรือไม่พอใจ ดังนั้นสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

การช่วยเหลือ

ผู้วิจัยได้ให้การช่วยเหลือดังนี้

1. การช่วยเหลือโดยตรง ปฏิบัติดังนี้

1.1 ให้คำปรึกษาแก่เด็กชาย ง. 6 ครั้ง โดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้โดยพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง และตระหนักถึงความเป็นจริงว่าตนเองมีหน้าที่หาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังช่วยให้รู้จักถึงสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด สามารถประเมินพฤติกรรมตนเองได้ และสามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนได้

นอกจากนี้เทคนิคสำคัญที่นำมาใช้ในการให้คำปรึกษา เช่น การฟัง (Listening) การใช้คำถามปลายเปิด (Opened – end Question) การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling) การเผชิญหน้า (Confrontation) การใช้ความเงียบ (Silence Technique) การให้กำลังใจ (Encouragement or Reinforcement) และการสรุป (Summarization) เป็นต้น จากการใช้เทคนิคดังกล่าวปรากฏว่า เด็กชาย ง. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริง สามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน และรู้จักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม

1.2 ให้ความรักความสนใจเด็กชาย ง. อย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยให้เด็กชาย ง. รู้สึกคุ้นเคย เกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไม่โดดเดี่ยว อันจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กชาย ง. สามารถพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อน พร้อมทั้งหันมาสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน เพื่อความสุขในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนต่อไป

2. การช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) 1 ครั้ง ในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2544 เวลา 11:00 น. ถึง 12:00 น. ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์และพลศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อปรึกษาถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหของเด็กชาย ง. ในเรื่องที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน มีอาการพูดติดอ่าง และมีสมาธิในการเรียนสั้น โดยจากการประชุมปรึกษารายกรณีที่ประชุมมีมติให้ ครูประจำชั้นและครูประจำวิชาทุกคนให้ความเอาใจใส่ ให้กำลังใจและทำความเข้าใจใน พฤติกรรมที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกันแก้ไขและส่งเสริมให้เด็กชาย ง. ลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อน ลดอาการพูดติดอ่าง และช่วยเหลือในเรื่องการมีสมาธิสั้นในการเรียน โดยให้ครูแนะแนวนำเด็กชาย ง. เข้าพบจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาเพื่อขอคำแนะนำในการแก้ไขอาการพูดติดอ่าง และมีสมาธิในการเรียนสั้น

2.2 ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะกับผู้ปกครองที่บ้านของผู้รับการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวของเด็กชาย ง. มากขึ้น และขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหของเด็กชาย ง.

การทำนายผล

เนื่องจากปัญหาของเด็กชาย ง. เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากหลายองค์ประกอบ กล่าวคือ ปัญหาเกิดจากผู้รับการศึกษา ปัญหาจากครอบครัว และปัญหาจากโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าสาเหตุดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ถ้า เด็กชาย ง. รวมทั้งผู้ปกครอง ครู และเพื่อนๆ ในโรงเรียนมีความตั้งใจจริงที่

จะแก้ปัญหาได้อย่างจริงจัง ผู้วิจัยทำนายผลว่าสาเหตุดังกล่าวไม่รุนแรงมากนัก ถ้าหากเด็กชาย ง. ได้รับความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ และการชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างแท้จริง ก็ย่อมสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้เด็กชาย ง. ยังให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาเป็นอย่างดีอีกด้วย

การติดตามผล

หลังจากได้ให้การช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะๆ ปรากฏผลดังนี้

1. จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน สรุปได้ว่าเด็กชาย ง. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงว่าแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อนลง พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน อีกทั้งเด็กชาย ง. ได้เข้ารับคำปรึกษาจากนักจิตวิทยาในเรื่องการมีสมาธิสั้นและพฤติกรรมที่ศูนย์สุขวิทยาจิตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2. จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็กชาย ง. และสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว สรุปได้ว่าเด็กชาย ง. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง

3. จากการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน และแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่าก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ง. แสดงพฤติกรรมขว้างของใส่เพื่อนสม่ำเสมอ ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัว ผลักใส่เพื่อน กล่าววาจาให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ดีเพื่อน เตะเพื่อนบางครั้ง และชกต่อยเพื่อนบ้าง หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย ง. แสดง พฤติกรรมขว้างของใส่เพื่อนลดลงเป็นแสดงบ้างไม่แสดงบ้าง ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัว ผลักใส่เพื่อน กล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ดีเพื่อน เตะเพื่อนลดลง และไม่แสดงพฤติกรรมชกต่อยเพื่อนอีกเลย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเด็กชาย ง. มีดังนี้

เด็กชาย ง. ควรเข้าใจและยอมรับถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมของตนเอง ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชีวิต มีความรักและภาคภูมิใจในตนเอง สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถของตนเอง อีกทั้งรู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและบุคคลอื่นเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

2.1 บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ควรให้ความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น และ ดูแลเอาใจใส่ บุตรหลานของท่านอย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้เด็กชาย จ. ได้แสดงออกทางความคิดและการกระทำตามสมควร ให้กำลังใจ สร้างเสริมความภาคภูมิใจให้แก่เด็ก ให้ความสนใจในเรื่องความเป็นอยู่ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนและเรื่องการศึกษา

2.2 อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนว และอาจารย์ประจำวิชา ควรให้กำลังใจ ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนโดยเฉพาะการจัดลำดับความคิด ความละเอียดรอบคอบในการทำงาน และการมีสมาธิสั้น ตลอดจนฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ ไม่แก่งแย่ง รังแก หรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นเพื่อความสนุกสนานหรือโต้ตอบการถูกล้อเลียนด้วยความรุนแรง

2.3 เพื่อนร่วมชั้นเรียน ควรสนับสนุนให้เด็กชาย จ. กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม และเนื่องจากเด็กชาย จ. เป็นผู้ที่ถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์โกรธง่าย จึงควรทำความเข้าใจและอธิบายถึงผลเสียของการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เพื่อนเกิดความเดือดร้อนให้เด็กชาย จ. ทราบ เพื่อให้เด็กชาย จ. ได้ยอมรับและปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะศึกษาต่อไป ดังนี้

ผู้ที่จะศึกษาต่อไปควรสร้างสัมพันธภาพ ความคุ้นเคย ยอมรับและเข้าใจในตัวเด็กชาย จ. โดยการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ สนใจและห่วงใยเด็กชาย จ. อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เด็กชาย จ. เกิดความศรัทธาในตัวผู้ศึกษา กล้าที่จะระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โดยการปรับพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องต่อไป

นอกจากนี้ผู้ศึกษาควรฝึกใช้เทคนิคต่างๆ ในการให้คำปรึกษา และควรฝึกการประชุมปรึกษารายกรณีให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

กรณีศึกษาตอนที่ 5 เด็กชาย จ. (ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2543 ถึงวันที่ 25 มกราคม 2544)

ลักษณะทั่วไป เด็กชาย จ. เป็นเด็กชายไทย อายุ 12 ปี ผิวขาวเหลือง รูปร่างเล็ก ผอมตรงสัน ตัดทรงนักเรียน ใบหน้าเหลี่ยมและเรียวไม่มีสิว แต่มีจุดต่างขาวบนใบหน้าประปรายคล้ายเกลื้อน นัยน์ตาโต สีดำ แต่งกายไม่สะอาด มีกลิ่นตัว พูดจาไม่สุภาพ ไม่มีหางเสียง พูดมากและเร็ว พูดน้ำเสียงเบาในเวลาที่อยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ ไม่อยู่นิ่ง เดินเร็วและตัวตรง มาโรงเรียนสายเป็นประจำ และไม่ค่อยมาเรียน มักจะนอนหลับในเวลาเรียน คุยกับเพื่อนและหยอกล้อเพื่อนในเวลาเรียนเป็นประจำ เมื่อผู้ใหญ่สนใจและคุยด้วยเด็กชาย จ. จะยิ้มและเข้ามาคุยด้วยบ่อยครั้ง เมื่อเพื่อนล้อเลียนเกี่ยวกับอาชีพของบิดามารดา เด็กชาย จ. จะแสดงสีหน้าไม่พอใจ มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนโดยกล่าวหาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ เตะเพื่อนสม่ำเสมอ ตีเพื่อน ขว้างของใส่เพื่อน ชกตอยเพื่อน ผลักเพื่อน และขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว บางครั้ง

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย จ. ทั้งในและนอกห้องเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ในห้องเรียน ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย จ. ในรายวิชาที่เด็กชาย จ. ชอบและไม่ชอบเรียนดังนี้

1.1.1 วิชาที่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย จ. ฟังครูสอน แต่ก็มีบางครั้งที่นั่งหลับ เมื่อครูเดินออกจากห้องหลังจากสั่งให้ทำแบบฝึกหัดแล้ว เด็กชาย จ. จะคุยกับเพื่อนเสียงดัง พูดจาไม่สุภาพ ไม่ทำแบบฝึกหัด แต่เมื่อใกล้เวลาส่ง เด็กชาย จ. จะขอยืมสมุดแบบฝึกหัดของเพื่อนมาลอก เมื่อเพื่อนพูดล้อเลียนเกี่ยวกับอาชีพของบิดามารดา เด็กชาย จ. แสดงสีหน้าไม่พอใจ ผลักเพื่อน และขว้างยางลบ ดินสอใส่เพื่อน พร้อมกับกล่าววาจาหยาบคายโต้ตอบเพื่อนให้ได้รับความอับอายและเสียใจเช่นกัน

ข) วิชาพลศึกษา ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า ในขณะที่เด็กชาย จ. เรียนปฏิบัติจะขี้มึนแ่ม และร้องตะโกนเสียงดัง พูดจาหยาบคายไม่สุภาพ วิ่งไล่เตะและผลักเพื่อนแล้วหัวเราะ จากนั้นวิ่งหนีไป เพื่อนที่ถูกเตะโต้ตอบโดยการวิ่งไล่ตามผลักและเตะเด็กชาย จ. เด็กชาย จ. จึงกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ จากนั้นเพื่อนชี้หน้าเด็กชาย จ. และเดินเลี้ยงไป

1.1.2 วิชาที่ไม่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาภาษาไทย ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า ในระหว่างที่ครูสอนอยู่หน้าห้อง เด็กชาย จ. จะไม่ฟังครูสอน ชวนเพื่อนคุยและหยอกล้อเพื่อนด้วยการใช้ไหลตนเองกระแทกไหล่เพื่อนที่นั่งอยู่ข้างๆ เพื่อนจึงพูดจาหยาบคายต่อว่าเด็กชาย จ. หลังจากครูสั่งงานและเดินออกไปจากห้อง เด็กชาย จ. กับเพื่อนก็ลุกจากที่นั่ง ตีและเตะชกกัน พูดจาหยาบคายต่อกัน เด็กชาย จ. ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัว เพื่อนชายในกลุ่มอีกคนหนึ่งลุกขึ้นมาห้ามไม่ให้เด็กชาย จ. และเพื่อนชายอีกคนทะเลาะวิวาทกัน จนกระทั่งเมื่อครูเดินมาถึงหน้าห้อง เด็กชาย จ. จึงกลับไปนั่งที่เดิม

ข) วิชาดนตรี ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า ในระหว่างที่ครูสอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เด็กชาย จ. ไม่ฟังครูสอน นั่งคุยกับเพื่อนตลอดเวลา จนครูเรียกมาตักเตือนจึงกลับไปฝึกปฏิบัติเล่นเรื่องดนตรีต่อ แต่ก็เพียงจับเครื่องดนตรีเท่านั้น ไม่เล่นอย่างจริงจัง เมื่อครูเดินออกไปจากห้อง ปล่อยให้เด็กนักเรียนฝึกปฏิบัติกันเอง เด็กชาย จ. แสดงสีหน้าหงุดหงิด ถอนหายใจ ขมวดคิ้วแล้วบ่นพึมพำว่าน่าเบื่อ เมื่อไหร่จะหมดเวลาเสียที จากนั้นก็เดินไปเดินมาในห้อง แกล้งผลักเพื่อน ขว้างยางลบ ดินสอใส่เพื่อนที่กำลังฝึกซ้อมเล่นดนตรีแล้วหัวเราะ จากนั้นเดินไปนั่งที่เก้าอี้แล้วก็หลับไป

1.2 นอกห้องเรียน ได้แก่

1.2.1 ในห้องแนะแนว ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 3 ครั้ง พบว่า เด็กชาย จ. มีท่าทางมุดลุกมุดนั่งอยู่ที่เก้าอี้ได้ไม่นาน ก็จะลุกขึ้นยืนเอาลำตัวและแขนมาเกยที่โต๊ะซึ่งนั่งสนทนากับผู้วิจัย แล้วโยกตัวไปมา มีกลิ่นตัว และเสื้อผ้าไม่สะอาด ในขณะที่ทำแบบสอบถามเมื่อไม่เข้าใจคำถาม เด็กชาย จ. จะถามว่าหมายความว่าอย่างไรและหลังจากได้สนทนากับผู้วิจัยผ่านไป 3 ครั้ง เด็กชาย จ. จะมาหาผู้วิจัยเองโดยที่ผู้วิจัยไม่ได้นัดหมายและจะนั่งเล่นอยู่คนเดียวหลังห้องแนะแนว ร้องจนกว่าผู้วิจัยสัมภาษณ์และให้ผู้รับการ

ศึกษารายกรณีอื่นๆ ทำแบบสอบถามเสร็จแล้ว จึงเข้ามาพูดคุยกับผู้วิจัย จนกระทั่งได้ยื่นสัญญาณการเริ่มนั่งสมาธิก่อนเข้าเรียนจึงเดินออกมาจากห้องแนะแนวไป

1.2.2 ช่วงพักกลางวัน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่าหลังจากที่เด็กชาย จ.รับประทานอาหารกลางวันเสร็จ เด็กชาย จ. จะไปวิ่งเล่นที่บริเวณหน้าเสาธงและสนามเด็กเล่นซึ่งอยู่ติดกัน หรือเตะฟุตบอลกับเพื่อนชาย และมีอยู่ครั้งหนึ่งเด็กชาย จ. ต้องนั่งรอเพื่อนที่นัดมาเล่นฟุตบอลด้วยกัน แต่เพื่อนมาช้า เด็กชาย จ. ขมวดคิ้ว ถอนหายใจ และเดินเตะขาไปมา เมื่อเพื่อนมาถึงเด็กชาย จ. ตีไหล่เพื่อน และกล่าววาทะหาบคายต่อว่าเพื่อน ซึ่งเพื่อนก็ได้ตอบเด็กชาย จ. ด้วยการผลักเด็กชาย จ. เด็กชาย แล้วเดินจากไปโดยไม่เล่นฟุตบอลด้วย

1.2.3 เข้าแถวก่อนเข้าเรียนช่วงเวลาเช้า ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กชาย จ. มาโรงเรียนสาย และไม่มาเรียนเป็นประจำ อีกทั้งเมื่อมาเรียนจะแต่งกายไม่เรียบร้อย ชายเสื้อหลุดลุ่ยออกมาอยู่นอกกางเกง บางวันก็ไม่ได้ใส่เข็มขัดมาโรงเรียน ขณะที่ทำกิจกรรมหน้าเสาธง เด็กชาย จ. สะกิดเพื่อนที่อยู่ข้างหน้า และหันหลังมาคุยกับเพื่อนที่อยู่ข้างหลังตนบ่อยครั้ง จนกระทั่งครูเดินเข้ามาตักเตือนเด็กชาย จ. จึงยืนนิ่ง และหยุดคุย

1.2.4 เดินแถวกลับบ้านช่วงเวลาเย็น ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กชาย จ. จะไม่ยืนนิ่งอยู่ที่แถวของตนเอง วิ่งไปวิ่งมาระหว่างแถว คุยกับเพื่อนและแกล้งเพื่อนด้วยการเตะขาเพื่อน แล้ววิ่งหนี ในเวลาต่อมาเมื่อเพื่อนพูดล้อเลียนเรื่องอาชีพของบิดามารดาของเด็กชาย จ. เด็กชาย จ. แสดงสีหน้าไม่พอใจ กล่าววาทะหาบคายโต้ตอบให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจเช่นกัน พร้อมทั้งผลักเพื่อนจนเกือบล้ม และเมื่อมีเพื่อนชายบอกกล่าวว่าพรุ่งนี้ต้องส่งงานกลุ่ม ให้เด็กชาย จ. อยู่ช่วย เด็กชาย จ. ยักไหล่และตอบด้วยสีหน้าเรียบเฉยว่าจะกลับบ้าน ในขณะที่เดินแถวผ่านผู้วิจัย เด็กชาย จ. จะยิ้มให้แต่ไม่ยกมือไหว้ เมื่อเดินพ้นประตูโรงเรียนเด็กชาย จ. ก็จะนั่งจักรยานยนต์รับจ้างไปหา มารดา และไปรับเรียงเบอร์มาขายในวันนี้ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล

1.2.5 ที่บ้าน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า ในขณะที่ผู้วิจัยไปเยี่ยมบ้านของเด็กชาย จ. เด็กชาย จ. นั่งโยกไปโยกมา และไม่ค่อยพูด จะตอบคำถามในเวลาที่มิผู้ถามเท่านั้น และเมื่อมารดาของเด็กชาย จ. กล่าวถึงลักษณะนิสัยคือ ไม่ค่อยเชื่อฟัง ไม่ค่อยตั้งใจเรียน และเกียจคร้านของเด็กชาย จ. เด็กชาย จ. ก็บ่นพึมพำและลุกขึ้นเดินออกไปจากห้องรับแขก เมื่ออยู่กับเพื่อนในละแวกบ้านเดียวกัน เด็กชาย จ. จะตีสรีระเพื่อน ผลักเพื่อน เตะขาเพื่อนในขณะที่เล่นอยู่ด้วยกันบ่อยครั้ง และส่วนใหญ่แล้วเด็กชาย จ. มักจะไปเล่นเกมที่ร้านคอมพิวเตอร์กับเพื่อนในวันเสาร์และอาทิตย์ และช่วยมารดาขายพวงมาลัยที่ตลาด นอกจากนี้วันใดที่มีการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลจะพบเด็กชาย จ. เดินเร่ขายเรียงเบอร์เป็นประจำ

จากการสังเกตสรุปได้ว่า เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยเฉพาะในห้องเรียนเวลาที่ครูไม่อยู่ในห้อง ไม่ตั้งใจเรียน เกียจคร้าน มาสาย และขาดเรียนเป็นประจำ ตีผู้อื่น ไม่ค่อยเชื่อฟังผู้ปกครอง หุนหันหงุดหงิด ไม่ชอบการรอคอย แต่ก็ช่วยมารดาทำงานโดยการขายพวงมาลัยและขายเรียงเบอร์ ชอบให้ผู้อื่นใหญ่กว่าด้วย ต้องการเรียกร้องความสนใจและต้องการการยอมรับจากเพื่อน

2. การสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ผู้รับการศึกษา ผู้วิจัยสัมภาษณ์เด็กชาย จ. เป็นระยะๆ ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษารายกรณี ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้คือ เด็กชาย จ. เป็นบุตรชายคนที่ 2 มีพี่ชาย 1 คน บิดามารดาแยกกันอยู่ ปัจจุบันอาศัยอยู่กับมารดา แต่บางสัปดาห์ก็จะไปพักอาศัยอยู่กับบิดา มีบ้านเป็นของตนเอง บิดาและมารดาประกอบอาชีพค้าขายพวงมาลัยและผลไม้ เด็กชาย จ. ได้รับค่าใช้จายประจำวันจากมารดา เด็กชาย จ. เดินทางโดยรถเมล์หรือจักรยานยนต์รับจ้างไปและกลับจากโรงเรียนทุกวัน ในบางวันที่เด็กชาย จ. มาโรงเรียนไม่ทันเข้าแถวตอนเช้าหรือไม่มาเลยก็เพราะนอนดึกและขี้เกียจมาเรียน บางครั้งจึงนอนหลับในห้องเรียน และงานอดิเรกของเด็กชาย จ. คือ การเล่นเกมคอมพิวเตอร์และขายเรียงเบอร์ เด็กชาย จ. พอใจในความเป็นอยู่ทางบ้านของตนเอง แต่ไม่พอใจที่บิดาชอบดื่มเหล้า ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์เด็กชาย จ. จะไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ร้านเกมเป็นประจำ บางครั้งก็ช่วยมารดาจำหน่ายพวงมาลัย และบางครั้งก็มาพักอาศัยที่บ้านของบิดา แต่ไม่เคยได้ไปเที่ยวกับบิดาและมารดาพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว เด็กชาย จ. ไม่ค่อยเชื่อฟังใคร มีความสนิทสนมกับมารดา มากกว่าบิดา เวลาอยู่กับเพื่อนที่โรงเรียน เด็กชาย จ. ชอบแกล้งเพื่อน ทั้งที่รู้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดีแต่เด็กชาย จ. ก็รู้สึกสนุกสนานและทำเป็นประจำ สิ่งที่เด็กชาย จ. ต้องการมากที่สุดคือ มีบ้านและจักรยานยนต์ของตัวเอง และบิดามารดาอยู่พร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว ในอนาคตเด็กชาย จ. ต้องการประกอบอาชีพค้าขาย บิดาต้องการให้ประกอบอาชีพรับราชการ และมารดาต้องการให้ประกอบอาชีพค้าขาย

2.2 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่โรงเรียน ได้แก่

2.2.1.1 อาจารย์ประจำชั้น จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้นจำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย จ. ไม่สนใจการเรียน ชอบหลับในห้องเรียน ไม่มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ชอบแกล้งเพื่อน ไม่ช่วยงานกลุ่ม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง

2.2.1.2 อาจารย์ประจำวิชา จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาศิลปะ พลศึกษา ภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตดนตรี-นาฏศิลป์ การงานและพื้นฐานอาชีพ และคณิตศาสตร์คนละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 ครั้ง มีความคิดเห็นตรงกันสรุปได้ดังนี้คือ เด็กชาย จ. มีลักษณะนิสัยไม่เรียบร้อย ต่อหน้าครูจะเก็บอาการแต่หลังจะก้าวร้าว พูดมาก พูดจาไม่สุภาพ ชอบเล่นและทำกิจกรรมด้วยความรุนแรง ไม่มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ชอบลอกการบ้านเพื่อน ไม่ค่อยช่วยงานกลุ่ม ไม่ค่อยสนใจการเรียน ชอบนั่งหลับในเวลาเรียน ขาดเรียนบ่อย มาโรงเรียนสาย ชอบเรียกร้องความสนใจเพื่อนๆ ไม่ค่อยชอบเพราะเกเร ชอบแกล้งเพื่อน และชอบส่งเสียงดัง

2.2.1.3 อาจารย์ฝ่ายปกครอง จากการสัมภาษณ์อาจารย์ฝ่ายปกครองจำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย จ. ขาดเรียนบ่อย มาโรงเรียนสาย ชอบเรียกร้องความสนใจ เกเร ชอบรังแกเพื่อน

2.2.1.4 เพื่อนที่เรียนในโรงเรียนเดียวกัน จากการสัมภาษณ์นักเรียน 5 คน จำนวน 5 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือเด็กชาย จ. ไม่ตั้งใจเรียน คุยในเวลาเรียน บางครั้งก็นั่งหลับในห้องเรียน ชอบรังแกเพื่อน หงุดหงิดง่าย ไม่ชอบการรอคอย ไม่ช่วยงานกลุ่ม มาโรงเรียนสายและขาดเรียนบ่อย

2.2.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องที่บ้าน ได้แก่

2.2.2.1 เพื่อนที่อยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน จากการสัมภาษณ์เพื่อนของเด็กชาย จ. 2 คน จำนวน 2 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือเด็กชาย จ. ชอบรังแกเพื่อน ขาดเรียนบ่อย มาโรงเรียนสายเพราะเกียจคร้าน ชอบเล่นหรือทำกิจกรรมด้วยความรุนแรง

2.2.2.2 ผู้ปกครอง ในที่นี้คือมารดา จากการสัมภาษณ์จำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย จ. เป็นเด็กที่มีลักษณะนิสัยคือ ไม่ค่อยเชื่อฟัง ชอบเล่นเกมคอมพิวเตอร์มาก ไม่ค่อยตั้งใจเรียนและขาดเรียนบ่อยเพราะความเกียจคร้าน บิดาไม่ค่อยให้ความเอาใจใส่ดูแล เด็กชาย จ. ช่วยเหลือดูแลตนเองได้ ช่วยงานบ้านและช่วยขายพวงมาลัยได้บ้าง ขายเรียงเบอร์เป็นการหารายได้พิเศษ และลักษณะนิสัยไม่เรียบร้อย

3. การเยี่ยมบ้าน ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง ในวันที่ 30 ธันวาคม 2543 ผู้วิจัยได้สังเกตและสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ปกครอง มีดังนี้

3.1 จากการสังเกตพบว่าสถานที่พักอาศัยของเด็กชาย จ. อยู่ในเขตบางบอนไกลจากโรงเรียนมาก ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านบางบอนการ์เดนส์ 2 ทางเข้าบ้านจากถนนใหญ่เล็กและค่อนข้างไกล ลักษณะทั่วไปบ้านของเด็กชาย จ. เป็นทาวน์เฮาส์ 2 ชั้นขนาดปานกลาง ก่อสร้างด้วยปูน ทาสีขาว หลังคาสีแดง มีพื้นที่หน้าบ้านเล็กน้อยปลูกต้นกล้วย 1 ต้น และต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา 1 ต้น บริเวณรอบๆ บ้านเป็นทาวน์เฮาส์สร้างติดกันเต็มไปหมด ถนนหน้าบ้านเล็กและแคบ หลังบ้านเป็นพังกาญจนา ภายในบ้านมี 2 ชั้น ชั้นล่างเปิดโล่งมีชุดรับแขกเก๋ๆ วางอยู่ 1 ชุด มีห้องน้ำ ห้องครัวและลานซักผ้าอยู่หลังบ้าน ชั้นล่างใช้เป็นที่พักผ่อน รับประทานอาหาร และทำการบ้าน ชั้นบนมีห้องนอน 2 ห้องเป็นห้องของมารดา 1 ห้องและห้องของเด็กชาย จ. 1 ห้อง ซึ่งในบ้านนี้มีเพียงเด็กชาย จ. และมารดาอาศัยอยู่เท่านั้น ค่อนข้างคับแคบอากาศถ่ายเทไม่สะดวก บรรยากาศมืด แสงสว่างน้อย การจัดวางสิ่งของในบ้านไม่เป็นระเบียบ หน้าต่างติดมุ้งลวดค่อนข้างเก่าและสกปรก นอกจากนั้น ภายในห้องชั้นล่างมี วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม ตู้กับข้าวและเครื่องครัว บริเวณรอบๆ ที่อยู่อาศัยมีเสียงดังรบกวนตลอดเวลา เนื่องจากมีบ้านปลูกสร้างติดกันหลายหลังคาเรือน พร้อมทั้งมีกลิ่นคาวจากการทำกับข้าวและกลิ่นขยะในบางครั้ง

3.2 การสัมภาษณ์พบว่าในการสนทนาเด็กชาย จ. ไม่ค่อยพูด จะยิ้ม และตอบคำถามเมื่อมีผู้ถามเท่านั้น มารดาจะเป็นคนที่พูดมากที่สุด และเป็นผู้เล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้วิจัยฟัง โดยเล่าว่าบิดาและมารดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่มาหลายปี เด็กชาย จ. อยู่กับมารดาและจะไปนอนค้างที่บ้านบิดาบ้างเป็นครั้งคราว บิดาของเด็กชาย จ. ดื่มสุรามึนเมาเป็นประจำ เป็นคนดุด และไม่ค่อยเอาใจใส่เด็กชาย จ. ตามปกติเด็กชาย จ. มีลักษณะนิสัยค่อนข้างดี ไม่ค่อยเชื่อฟังคำกล่าวตักเตือน ไม่ค่อยตั้งใจเรียน ขาดเรียนเป็นประจำ ไม่ค่อยช่วยเหลืองานบ้าน แต่เคยไปช่วยขายพวงมาลัย และหารายได้พิเศษด้วยการขายเรียงเบอร์เพื่อนำมาซื้อสิ่งของที่อยากได้ ส่วนมากมารดาจะเป็นผู้พาไปเที่ยว แต่ไม่เคยไปเที่ยวกันพร้อมหน้าทั้งครอบครัว เด็กชาย จ. ชอบเล่นเกมคอมพิวเตอร์มาก เล่นทุกวันทั้งวันธรรมดาและวันเสาร์-อาทิตย์ โดย

วันธรรมดาจะเล่นที่โรงเรียนในเวลาหลังเลิกเรียน วันเสาร์-อาทิตย์จะไปเล่นกับลูกของป้า มารดาของเด็กชาย จ. ประกอบอาชีพค้าขายพวงมาลัยบิดาประกอบอาชีพขายผลไม้และพวงมาลัย ไม่ค่อยมีเวลา อบรมดูแล เด็กชาย จ. แต่เมื่อมีโอกาสมารดาก็จะสอนให้เด็กชาย จ. เป็นคนดี ตั้งใจเรียน ในอนาคตมารดาต้องการจะให้เด็กชาย จ. ประกอบอาชีพค้าขาย และเด็กชาย จ. เองก็ต้องการจะประกอบอาชีพ ค้าขายด้วย

การเยี่ยมบ้านครั้งนี้พอสรุปได้ว่า สถานที่พักอาศัยของเด็กชาย จ. ก่อนข้างคับแคบ การจัดวาง สิ่งของไม่เป็นระเบียบ และไม่ถูกสุขลักษณะ อากาศถ่ายเทไม่สะดวกและมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในบ้านไม่ค่อยดี บิดามารดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่ ครอบครัวแตกแยกขาดความอบอุ่นฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็ไม่ค่อยมั่นคง ดังนั้นเด็กชาย จ. มีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ขาดความอบอุ่นขาดการอบรมสั่งสอนให้เด็กชาย จ. ประพฤติตนไปในทางที่ดี และขัดสนในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้เกิดความกดดันภายในจิตใจจึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อน

4. อัตชีวประวัติ

จากอัตชีวประวัติทำให้ทราบว่า เด็กชาย จ. เกิดในครอบครัวขนาดเล็ก ที่ประกอบด้วยเด็กชาย จ. มารดาและพี่ชาย จำนวนสมาชิกทั้งหมด 3 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

4.1 ชีวิตในวัยเด็กของเด็กชาย จ. ไม่มีความสุขเท่าที่ควร เนื่องจากไม่กล่าวถึงบิดา มีเพียง มารดาและพี่ชายเป็นผู้ดูแล

4.2 ชีวิตในปัจจุบัน เด็กชาย จ. เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความต้องการที่จะเรียนต่อ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และจะมีความสุขถ้ามีเพื่อนมาก

4.3 ชีวิตในอนาคต เด็กชาย จ. ต้องการประกอบอาชีพตำรวจ เพราะจะได้ช่วยจับผู้ร้ายที่ค้ายาเสพติด

การวิเคราะห์อัตชีวประวัติของเด็กชาย จ. มีข้อที่น่าสนใจก็คือเด็กชาย จ. ไม่ได้ใกล้ชิดบิดา ตั้งแต่วัยเด็ก มีความรักและสนิทสนมกับมารดาและพี่ชายมากกว่า และปัจจุบันเด็กชาย จ. ก็ไม่ได้อยู่กับ บิดา จึงอยู่ในภาวะที่ขาดความอบอุ่นในครอบครัว นอกจากนั้นเด็กชาย จ. ควรปรับปรุงในเรื่องการใช้ ภาษาไทย ทั้งในเรื่องการเขียนสะกดคำ และการลำดับเหตุการณ์

5. บันทึกประจำวัน

จากบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 ถึงวันที่ 3 ธันวาคม 2543 ทำให้ทราบว่า เด็กชาย จ. มีกิจวัตรที่แตกต่างกันในทุกวัน กล่าวคือ ในวันที่ไปโรงเรียน หลังจากทำกิจธุระส่วนตัวในตอนเช้า เด็กชาย จ. ก็จะเดินทางมาโรงเรียน ร่วมกิจกรรมหน้าเสาธงและเรียน หนังสือจนถึงเวลาพักกลางวัน เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้วก็จะเล่นฟุตบอลกับเพื่อน จนกระทั่งเข้าเรียน ในช่วงบ่ายเมื่อถึงเวลาเลิกเรียนจึงกลับบ้าน อาบน้ำ ดูโทรทัศน์ รับประทานอาหารและเข้านอน ในช่วงที่ เขียนบันทึกประจำวันนี้ เด็กชาย จ. ไปพักอาศัยอยู่กับบิดาและยายโดยไม่ได้กลับไปหามารดาเลย ซึ่ง เด็กชาย จ. ก็เชื่อฟังคำสั่งของยายและบิดาเป็นอย่างดี นอกจากนี้เด็กชาย จ. ขาดเรียน 2 วัน ซึ่งในวันที่ ขาดเรียน เด็กชาย จ. ได้ไปช่วยบิดาขายผลไม้ และไปเที่ยววงเวียนใหญ่ อีกทั้งในวันที่ 1 ธันวาคม 2543 หลังจากเลิกเรียนแล้วเด็กชาย จ. ได้ไปขายเรียงเบอร์เพื่อหารายได้พิเศษอีกด้วย

จากบันทึกประจำวันพบว่าเด็กชาย จ. สนับสนุนและเชื่อฟังกับบิดาและยายพอสมควร จึงอยู่กับบิดาและยายได้โดยไม่ได้กลับไปหามารดาเลย มีปัญหาเรื่องการเงินจึงต้องทำงานหารายได้พิเศษด้วยการขายเรียงเบอร์ นอกจากนี้เด็กชาย จ. ยังไม่ค่อยสนใจการเรียนเพราะขาดเรียนเพื่อไปเที่ยวและช่วยบิดายขายผลไม้ ทั้งๆที่ปกติแล้ว ไม่จำเป็นต้องช่วยบิดายก็ได้

6. สังคมมิติ

การทำสังคมมิติ 2 สถานการณ์ คือ การทำรายงานกลุ่ม และ ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำครั้งละสถานการณ์ ผลปรากฏว่าสถานการณ์การทำรายงานกลุ่มเด็กชาย จ. มีบทบาทเป็น Rejectee คือ บุคคลที่ไม่ได้รับเลือกจากกลุ่มเลยเพราะเป็นที่รังเกียจของสมาชิกในกลุ่ม แต่เด็กชาย จ. ยังเลือกสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม ส่วนสถานการณ์ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ เด็กชาย จ. มีบทบาทเป็น Neglectee คือ บุคคลที่ได้รับเลือกจากกลุ่มเพียงเล็กน้อยและบุคคลนั้นมักอยู่ห่างไกลจากสมาชิก คนอื่นๆ ในกลุ่ม โดยเด็กชาย จ. ได้รับการเลือกเป็นอันดับ 2 จากเพื่อนในกลุ่ม 1 คน แสดงว่าเด็กชาย จ. มีเพื่อนสนิทในกลุ่มเพียง 1 คน เพราะเป็นคนที่ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียนบ่อย ชอบแกล้งเพื่อน และชอบเล่นหรือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียนว่า เด็กชาย จ. เป็นคนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียนบ่อย ชอบแกล้งเพื่อน และชอบเล่นหรือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความรุนแรง

7. แบบสอบถาม

จากแบบสอบถามปรากฏผลดังนี้

7.1 แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล

แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เด็กชาย จ. อาศัยอยู่กับมารดา มีบ้านเป็นของตนเอง เป็นบุตรชายคนที่ 2 มีพี่ชาย 1 คน กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 บิดามารดาแยกกันอยู่ เด็กชาย จ. ได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากบิดาวันละ 40 บาท บิดาและมารดามีอาชีพค้าขาย โดยบิดามีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 4,000 บาท มารดามีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 4,000 บาท ดังนั้นจึงมีรายได้เฉลี่ยรวมกันเดือนละประมาณ 8,000 บาท แต่เนื่องจากบิดามารดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่จึงไม่ได้ใช้จ่ายร่วมกัน บิดาจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 2 มารดาจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กชาย จ. มีสุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคประจำตัว และมีอาการพูดติดอ่าง เคยตรวจสุขภาพเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2543 ที่ผ่านมา แต่ไม่ได้ตรวจเป็นประจำทุกปี ในด้านสังคมและกิจกรรม เด็กชาย จ. ชอบบ้านที่ตนอาศัยอยู่มาก เพื่อนๆ ไม่เคยมาเที่ยวหรือเยี่ยมเยียนที่บ้าน และตนไม่ชอบให้เพื่อนมาบ้านเลย เมื่อได้อยู่กับเพื่อนๆ เด็กชาย จ. รู้สึกสนุก และคิดว่าเพื่อนๆ มีความรู้สึกที่ดีกับตน เด็กชาย จ. ได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ในเวลาว่างชอบฟังวิทยุเป็นบางครั้ง ดูโทรทัศน์เป็นประจำ เคยได้ไปดูภาพยนตร์บ้าง โดยชอบภาพยนตร์ในแนวต่อสู้ ชอบอ่านหนังสือประเภทกีฬา ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์ กีฬาที่ชอบเล่นก็กีฬาฟุตบอล กีฬาในร่มชอบเล่นลูกแก้ว ปิงปอง ไม่เคยแสดงละครในงานต่างๆ ชอบร้องเพลงและสนใจนาฏศิลป์ไทย เล่นดนตรีได้พอใช้ ทำงานพิเศษหรือหารายได้ส่วนตัว งานอดิเรกของเด็กชาย จ. คือ ขายเรียงเบอร์ โดยมีรายได้ครั้งละ 300 บาท ในด้านการศึกษาเด็กชาย จ. เคยเข้าร่วม กิจกรรมประเทืองปัญญาที่โรงเรียนจัดขึ้น และวิทยาศาสตร์เป็นกิจกรรมที่ชอบมากที่สุด ไม่เคยเป็นหัวหน้าชั้น

หรือหัวหน้ากลุ่มในการทำกิจกรรม เด็กชาย จ. คิดว่าตนเองมีเพื่อนมาก สิ่งที่ชอบทำกับเพื่อนสนิทคือ ทำงานกลุ่ม ในวันหนึ่งๆ เด็กชาย จ. อ่านหนังสือในเวลาเรียน และมีสถานที่เงียบสงบเหมาะกับการอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน ชอบวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด วิชาที่ยากที่สุดคือดนตรีและภาษาอังกฤษ วิชาที่ง่ายที่สุดคือวิชาพลศึกษา วิชาที่ต้องเอาใจใส่มากที่สุดคือวิชาภาษาอังกฤษ เด็กชาย จ. ไม่ได้ทำตารางกำหนดไว้ดูหนังสือ สามารถทำให้มีสมาธิในเวลาดูหนังสือได้ยาก เด็กชาย จ. ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียนตามปกติเด็กชาย จ. ไม่ชอบเรียนหนังสือและเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ เด็กชาย จ. เรียนหนังสืออยู่ในระดับใช้ไม่ได้ เมื่อเติบโตขึ้นบิดาต้องการให้ประกอบอาชีพรับราชการ มารดาต้องการให้ประกอบอาชีพค้าขาย และเด็กชาย จ. ก็ต้องการประกอบอาชีพค้าขาย อีกทั้งมีความตั้งใจที่จะเรียนให้จบระดับปริญญาตรี และมีปัญหาหรือความไม่สบายใจที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ คือ บิดาชอบดื่มเหล้า

7.2 แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน ในที่นี้มารดาเป็นผู้ตอบ พบว่า เด็กชาย จ. เป็นบุตรชายคนกลาง มีพี่ชาย 1 คน มีน้องสาว 1 คน บิดาและมารดามีอาชีพขายพวงมาลัย รายได้เฉลี่ยรวมกันต่อเดือน 8,000 บาท บิดาจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มารดาจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพการสมรสระหว่างบิดาและมารดาคือแยกกันอยู่ ในแต่ละวันเด็กชาย จ. จะได้รับ ค่าใช้จ่ายจากมารดาหรือบิดาสลับกันเนื่องจากบางสัปดาห์เด็กชาย จ. ก็พักอาศัยอยู่กับมารดา บางสัปดาห์ก็ไปพักอาศัยอยู่กับบิดาโดยเด็กชาย จ. จะได้รับค่าใช้จ่ายวันละ 40 บาท เดือนละ 300 บาท หน้าที่การงานที่ทางบ้านมอบหมายให้เด็กชาย จ. ทำ คือ ช่วยแม่ขายพวงมาลัย เมื่ออยู่ที่บ้านเด็กชาย จ. เชื่อฟัง ผู้ปกครองบ้างเป็นครั้งคราว ไม่เอาใจใส่บทเรียน และในอนาคตผู้ปกครองมีโครงการให้เด็กชาย จ. เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1

7.3 แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัวนี้ คำถามทุกข้อเป็นเพียงสถานการณ์สมมติ เพื่อสอบถามความคิดเห็นและการตัดสินใจแก้ปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถามเท่านั้น และจากแบบสอบถามนี้พบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในด้านการทะเลาะวิวาทกับพี่น้อง เด็กชาย จ. มีปัญหาลำบาก กลัวคือ ถ้าจำเป็นต้องแบ่งสิ่งของที่มารดาซื้อมาจากคนให้กับน้อง เด็กชาย จ. ก็จะให้น้องด้วยความเต็มใจ เมื่อกลับบ้านผัดเวลาถูกพี่สาวซักถาม เด็กชาย จ. จะฟังเฉยๆ แล้วแยกตัวเข้าห้อง ในขณะที่ถูกมารดาตำหนิว่า น้องสาวเข้ามาถามการบ้าน เด็กชาย จ. จะอธิบายการบ้านให้น้องด้วยการใช้เสียงดังๆ ในเวลาที่กำลังหงุดหงิดจากการถูกบิดามารดาดุ พี่ชายเดินเข้ามาถามว่าถูกดุด้วยสาเหตุอะไร เด็กชาย จ. จะเฉยๆ ไม่พูดไม่อธิบายอะไรทั้งสิ้น นอกจากนี้ถ้าพี่ชายนำเสื้อที่เด็กชาย จ. เตรียมไว้ไปใส่ เด็กชาย จ. จะรีบหาเสื้อใหม่ใส่โดยไม่นึกโกรธพี่ชายมาก

ในด้านการแยกตัวตามลำพังพบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหาลำบาก กลัวคือ เวลาที่ได้ยินบิดามารดาทะเลาะกันเรื่องเดิมบ่อยครั้ง เมื่อเกิดความรู้สึกอับอายเพื่อนบ้าน เด็กชาย จ. จะออกไปเล่นกับเพื่อนๆ ในขณะที่กลับจากโรงเรียน เด็กชาย จ. เห็นบิดามารดา พี่ชาย และน้องสาวสนทนากันอยู่ด้วยกัน เด็กชาย จ. จะร่วมวงสนทนาด้วย เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจกับพี่ชายแล้วร้องไห้เสียใจ หลังจากนั้น

เด็กชาย จ. จะเลือกไปไหว้พระที่วัดกับแม่ เด็กชาย จ. จะปรึกษามารดาเมื่อต้องการที่ปรึกษาปัญหาส่วนตัว นอกจากนี้เด็กชาย จ. จะไปดูโทรทัศน์บ้านเพื่อน เมื่อใกล้เวลาที่มารดาจะกลับบ้านมาพบบิดาตั้งวงสนทนาและดื่มเหล้ากับเพื่อน ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของบิดา ที่มารดาไม่พอใจ

ในด้านไม่ช่วยเหลืองานบ้านพบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหามาก กล่าวคือ กิริยาการหาทางหลบหลีกงานบ้านทำให้เด็กชาย จ. ถูกบิดามารดาว่าในเวลาที่อยู่บ้าน ขณะที่สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำความสะอาดบ้านเพื่อเตรียมงานทำบุญบ้าน เด็กชาย จ. จะเล่นกับพวกเด็กๆ ด้วยกัน เพราะเป็นงานของผู้ใหญ่ เด็กชาย จ. จะดูโทรทัศน์ต่อไปอีกจนกว่าจะจบรายการแล้วจึงทำงานบ้านตามที่มารดาสั่ง ถ้าจำเป็นต้องทำงานบ้านแทนน้อง เด็กชาย จ. จะล้างจานแทนน้องทั้งๆ ที่ไม่ต้องการทำ นอกจากนี้ถ้ามีญาติมาพักที่บ้าน เด็กชาย จ. จะอ่านหนังสือเตรียมสอบอยู่ในห้อง

ในด้านการเบียดเบียนอากาศในครอบครัวจนอยากหนีออกจากบ้าน พบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหามาก กล่าวคือ ขณะที่เด็กชาย จ. เล่นอยู่กับเพื่อน แล้วมีเพื่อนมาบอกว่าบิดามารดาทะเลาะกันอย่างรุนแรง เด็กชาย จ. จะปรึกษาเพื่อนที่เล่นด้วยว่าจะทำอย่างไรดี การที่ครอบครัวมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเสมอโดยเฉพาะพี่น้องทะเลาะกัน เด็กชาย จ. คิดว่าชีวิตและครอบครัวของตนน่าเบื่อ เวลาที่มีปัญหาเกี่ยวกับบิดามารดาว่าตนเองเข้าใจ เกิดความรู้สึกน้อยใจ เด็กชาย จ. จะร้องไห้เสียใจ แต่คิดว่าต้องอดทนเพื่อครอบครัว ถ้ามีปัญหาทะเลาะกับน้องแล้วถูกบิดาดูทั้งที่ไม่ได้เป็นฝ่ายผิด เมื่อบิดาบอกว่าเด็กชาย จ. เป็นพี่ต้องยอมยกยื่อน้อง เด็กชาย จ. จะรู้สึกท้อใจที่พ่อพูดเช่นนั้นมาหลายครั้งแล้ว นอกจากนี้ถ้ามารดาให้เด็กชาย จ. ออกมาช่วยค้าขายหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยให้พี่ชายเรียนต่อคนเดียว เด็กชาย จ. จะยอมทำตามตามที่มารดาขอร้องแต่คิดหาทางเรียนต่อภายหลัง

ในด้านขาดความรัก ความอบอุ่น ความสุข เมื่ออยู่ในบ้านพบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหาปานกลาง กล่าวคือ เด็กชาย จ. จะรู้สึกว่าเป็นเพราะความจำเป็นที่บิดามารดาไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนได้ และถึงแม้ว่าบิดามารดาจะไม่ช่วยจัดสิ่งของเพื่อเตรียมไปอยู่ค่ายพักแรมให้เหมือนกับที่ทำให้น้อง เด็กชาย จ. จะรู้สึกว่าน้องเป็นเด็ก บิดามารดาต้องดูแลใกล้ชิด ถ้าบิดามารดาให้ใช้เงินอย่างจำกัด เด็กชาย จ. จะไม่พอใจ แต่ก็รับเงินจากบิดามารดาและพยายามใช้อย่างจำกัด เมื่อเด็กชาย จ. ได้พบว่าครอบครัวของตนมีการพูดจาที่ไม่สุภาพ มีปัญหาขัดแย้งต่อกันเป็นประจำ ไม่พูดจาสุภาพเรียบร้อยเช่นเดียวกับครอบครัวของเพื่อนที่ตนเคยเห็น เด็กชาย จ. ต้องการให้ครอบครัวของตนเหมือน ครอบครัวของเพื่อน นอกจากนี้ เด็กชาย จ. จะขอร้องให้พ่อแม่พาไปรับประทานอาหารนอกบ้าน เหมือน ครอบครัวของเพื่อนบ้าง

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน พบว่า เด็กชาย จ. มีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนปานกลาง กล่าวคือ

ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง เด็กชาย จ. รู้สึกว่าตนเองมีเพื่อนสนิทที่ไว้ใจและปรับทุกข์ได้ รู้สึกว่ามีคนอยากเล่นหรือคบกับตน เพื่อนๆ ไม่เคยทำให้ตนไม่พอใจ รู้สึกว่าตนได้รับความเอาใจใส่จากเพื่อน ๆ ไม่มีความสุขและไม่สนุกสนานร่าเริงเมื่อได้อยู่กับเพื่อน แต่ก็รู้สึกเหงาเมื่อขาดเพื่อน เมื่อถูกเพื่อนหยอกล้อ รู้สึกว่าตนเองไม่โกรธง่าย รู้สึกว่าเพื่อนๆ ไม่รักและหวังดีต่อตน และไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นตัวตลกให้เพื่อนหัวเราะเยาะ

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กชาย จ. ทราบว่าตนต้องปฏิบัติตัวอย่างไรให้เพื่อนชอบ สามารถยิ้มหรือพูดคุยกับเพื่อนได้อย่างสนิทสนม สามารถทำให้เพื่อนหัวเราะหรือสนุกสนานได้ กล้าเข้าไปเล่นหรือร่วมวงสนทนากับเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ได้ชวน ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนไปอยู่ตามลำพังเมื่อไม่ชอบเพื่อนคนใด เด็กชาย จ. จะไม่แกล้งพูดประชดประชันเพื่อนคนนั้น เด็กชาย จ. รู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำที่ดีจากเพื่อน เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อนเด็กชาย จ. มักไม่พูดปรับความเข้าใจกัน ไม่รู้สึกโกรธที่เพื่อนชอบเอาของตนไปใช้ และมีความสุขเมื่อได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนๆ

ด้านการทำงานร่วมกับเพื่อน เด็กชาย จ. กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นในขณะทำงานร่วมกับเพื่อน รู้สึกว่าเพื่อนร่วมงานเห็นว่าตนมีความสามารถในการทำงานกลุ่ม รู้สึกไม่เต็มใจและไม่พอใจที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน พูดหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนน้อย คิดว่าเพื่อนมักไม่เลือกตนร่วมทำงานกลุ่มด้วย เพราะเพื่อนไม่สนใจผลงานของตน ในขณะทำงานกลุ่มตนไม่เคยถูกทอดทิ้งจากเพื่อน ยินดีทำตามข้อตกลงในกลุ่มเพื่อน พอใจที่จะทำงานตามลำพังมากกว่าทำกับเพื่อน และเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับเพื่อนเด็กชาย จ. ไม่ได้ทำอย่างเต็มความสามารถ

7.5 แบบสอบถาม “ใครเอ่ย”

แบบสอบถาม “ใครเอ่ย” เด็กชาย จ. ประเมินตนเองในด้านบวกว่า เป็นผู้ที่ชอบทำงานกับเพื่อนมากที่สุด ประเมินตนเองในด้านลบว่า เป็นผู้ที่ชอบรังแกเพื่อนมากที่สุด นอกจากนี้เพื่อนร่วมชั้นเรียนจำนวน 7 คน จากทั้งหมด 35 คน ได้ทำการประเมินเด็กชาย จ. โดยเรียงลำดับผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ในด้านบวกได้รับการประเมินว่า ชอบทำงานกับเพื่อนจากเพื่อนจำนวน 1 คน ได้รับการประเมินในด้านลบว่า ชอบรังแกเพื่อนมากที่สุดจากเพื่อนจำนวน 5 คน และพูดจาเหลวไหลมากที่สุดจากเพื่อนจำนวน 1 คน

สรุปได้ว่าผลการประเมินตนเองทั้งในด้านบวก และด้านลบของเด็กชาย จ. มีความสอดคล้องตรงกันกับผลการประเมินของเพื่อนในชั้นเรียนว่า เด็กชาย จ. เป็นผู้ที่ชอบทำงานกับเพื่อน และชอบรังแกเพื่อน

7.6 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

แบบสอบถามบุคลิกภาพพบว่าเด็กชาย จ. มีบุคลิกภาพแบบ เอ กล่าวคือ มีลักษณะบุคลิกภาพที่ร่าเริง ชอบการแข่งขันและก้าวร้าว ไม่ชอบการรอคอย และถูกกระตุ้นความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

7.7 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง จากเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามพบว่า เด็กชาย จ. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองไม่ดี มีปัญหา กล่าวคือ

ความคิดเห็นในด้านบวกที่เด็กชาย จ. มีต่อตนเอง ได้แก่ หน้าตาดี เป็นคนโชคดี ร่าเริง หน้าตาขึ้นบาน แข็งแรง มีรูปร่างงดงาม มีความคิดดี เพื่อนๆ ชอบความคิดเห็นของตนเอง เป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในกลุ่ม เป็นผู้นำในการเล่นเกาทัณฑ์ เมื่อโตขึ้นจะเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง วาดเขียนได้ดี เป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน เวลาอยู่บ้านเป็นคนช่างฝัน เป็นเด็กที่เชื่อฟัง ตามปกติชอบทำตัวอย่างที่ตนเองเป็นอยู่ เข้ากับคนอื่นได้ง่าย นอนหลับสนิทตลอดคืน ชอบพินิจของตนเอง เป็นคนที่ไวใจได้ เป็นคนที่ไม่เหมือนคนอื่น และอยากทำอะไรอยู่เรื่อยๆ

ความคิดเห็นในด้านลบที่เด็กชาย จ. มีต่อตนเอง ได้แก่ เรียนไม่เก่ง พูดได้ไม่ดี เป็นคนไม่ดี รู้สึกว่าเพื่อนเห็นตนเป็นตัวตลก ผมไม่สวย ไม่พอใจรูปร่างหน้าตาของตนเอง ไม่มีความสุข เจ็บป่วยอยู่เสมอ เป็นคนงุ่มง่าม ในการกีฬาเป็นผู้ดูมากกว่าผู้เล่น รู้สึกวิตกกังวลเมื่อต้องสอบ ประหม่า หงุดหงิด และตื่นเต้นง่าย เพื่อนๆ ไม่ค่อยชอบตน ตามปกติเมื่อมีเกิดอะไรผิดพลาดขึ้นมักเป็นความผิดของตนเสมอ เวลาอยู่ที่บ้านประพฤติดนไม่เรียบร้อย ก่อเรื่องเดือดร้อนให้กับครอบครัว มักทำอะไรตามใจตนเอง ทำตัวไม่ดี ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มักยอมแพ้ง่ายๆ ไม่ว่าจะไรก็ตาม กลุ้มใจเรื่องโน้นเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา รู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้ง มักมีเรื่องต่อสู่ทะเลาะวิวาทอยู่เสมอ มีเพื่อนน้อย ไม่เป็นที่ชื่นชอบในหมู่ผู้ชาย ผู้คนมักคอยหาเรื่องว่าตน ครอบครัวผิดหวังในตัวเด็กชาย จ. เมื่อพยายามทำอะไร ดูเหมือนว่ามันจะผิดไปหมด อยากเหมือนคนอื่นและชอบทำงานคนเดียวมากกว่าที่จะทำด้วยกันหลายคน

สรุปได้ว่าการที่เด็กชาย จ. มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบ มีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้วิจัยและผู้ใกล้ชิดของเด็กชาย จ. ได้แก่ เด็กชาย จ. มีสุขภาพแข็งแรง ชอบทำงานคนเดียวมากกว่าทำกับเพื่อน ชอบทำตามใจตนเอง ประหม่า หงุดหงิด ตื่นเต้นง่าย และมักมีเรื่องต่อสู่ทะเลาะวิวาทเสมอ แต่จะเห็นได้ว่าการตอบแบบสอบถามของเด็กชาย จ. มีความขัดแย้งกันหลายเรื่อง เช่น ในความคิดเห็นด้านบวกตอบว่ามีหน้าตาดี รูปร่างงดงาม และแข็งแรง แต่ในความคิดเห็นด้านลบตอบว่าไม่พอใจรูปร่างหน้าตาของตนเอง และเจ็บป่วยบ่อย ซึ่งอาจเนื่องมาจากการปกปิด ข้อมูลที่แท้จริง หรือเกิดความรู้สึกสับสนในตนเอง

7.8 แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน และแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่า ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย จ. แสดงกล้าวาจาให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ เตะเพื่อนสม้าเสมอ ดีเพื่อน ขว้างของใส่เพื่อน ชกต่อยเพื่อน ผลักใส่เพื่อนและขู่กรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัวบ้าง หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย จ. แสดงพฤติกรรมกล้าวาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ และเตะเพื่อนลดลงจากสม้าเสมอเป็นบางครั้ง ดีเพื่อน เตะเพื่อน ผลักใส่เพื่อน ขว้างของใส่เพื่อน ชกต่อยเพื่อน และขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัวยังคงแสดงพฤติกรรมเป็นบางครั้งเช่นเดิม

8. แบบทดสอบ

แบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพคน พบว่าเด็กชาย จ. มีลักษณะพึงพาผู้อื่น มีความระแวงสงสัย มีความวิตกกังวล รู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่พอใจตนเอง ก้าวร้าว หลงตัวเอง มีความรู้สึกผิดซึ่งเกิดจากความก้าวร้าวหรือการสำเร็จความใคร่ หมกมุ่นเรื่องการเจริญเติบโตของร่างกาย มีแนวโน้มเศร้า มีความขัดแย้งในจิตใจ และมีแนวโน้มมีปัญหาในเรื่องการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น

8.2 แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test)

แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ พบว่า เด็กชาย จ. ยังไม่รอบคอบ ขาดการวางแผนที่ดี สับสนในบทบาททางเพศ ความคิดกระจัดกระจาย ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ดื้อเงียบ มีอคติและระแวงเก็บกด มีแนวโน้มคล้อยตาม ไม่ยอมเสียเปรียบใคร เก็บตัว มีอุปสรรคในการติดต่อกับบุคคลอื่น วิตกกังวล และมีแนวโน้มก้าวร้าว

8.3 แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน (Kinetic House Tree Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน พบว่า เด็กชาย จ. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำ รู้สึกผิด วิตกกังวล ก้าวร้าว คิดมาก มีความลังเล รู้สึกเศร้าและซ่อนเร้นบางอย่าง คือ อารมณ์ฉุนเฉียว หวนคิดถึงแต่อดีตที่ผ่านมา ในครอบครัวไม่มีความสุข พยายามหาทางออกจากความวิตกกังวลด้วยการใช้จินตนาการ ต้องการความเป็นส่วนตัว กลัวถูกแยกจากสังคม ลังเล ไม่สามารถตัดสินใจได้ ต้องการลบบมด้วยจึงแสดงออกเพื่อต้องการการยอมรับ

8.4 แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion Test)

แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ทั้ง 15 ด้าน ซึ่งได้แก่ด้าน บิดา มารดา ครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ เพศสัมพันธ์ เพื่อนทั่วไป ผู้ที่เหนือกว่า ผู้ที่ด้อยกว่า เพื่อนร่วมกลุ่ม ความกลัว ความรู้สึกผิด ความสามารถ อดีตอนาคตและเป้าหมาย พบว่าเด็กชาย จ. มีปัญหาในเรื่องบิดา ครอบครัว ความกลัว ความรู้สึกผิด ความสามารถและเป้าหมาย อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาในเรื่องมารดา สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ เพื่อนทั่วไป อดีตและอนาคต ดังนี้

ปัญหาทางด้านบิดา เด็กชาย จ. รู้สึกว่าบิดาไม่ค่อยจะมีเวลา คงจะมีความสุขถ้าบิดาพาไปเที่ยว บิดาเป็นคนดู และบิดากับเด็กช ย. จ. ไม่มีเวลาให้กัน

ปัญหาด้านครอบครัว เด็กชาย จ. รู้สึกว่าพวกที่บ้านชอบดูตน ครอบครัวส่วนมากที่เด็กชาย จ. รู้จักไม่มีความสุข และเมื่อเด็กชาย จ. ยังเป็นเด็กบิดาคุมารดา

ปัญหาด้านความกลัว ทั้งๆ ที่เห็นว่ามันไร้สาระ เด็กชาย จ. ก็ยังกลัวผี เพื่อนๆ ส่วนมากไม่ทราบว่าเป็นเด็กชาย จ. กลัวผี เด็กชาย จ. อยากขจัดความกลัวในเรื่องยาเสพติด และบางครั้งความกลัวบังคับให้เด็กชาย จ. ต้องตีเพื่อน

ปัญหาด้านความรู้สึกผิด เด็กชาย จ. จะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลืมยาเสพติด เพราะเด็กชาย จ. ได้เคยเห็นคนติดยาเสพติดมีอาการลงแดงจึงเกิดความกลัวยาเสพติด เด็กชาย จ. ได้ทำผิดอย่างมากที่ดีเพื่อน บางครั้งเด็กชาย จ. รู้สึกอายที่ไปเล่นเกม

ปัญหาทางด้านความสามารถ เด็กชาย จ. จะหนีปัญหาเมื่อมีเคราะห์ร้ายประดังกันเข้ามา จุดอ่อนของเด็กชาย จ. คือ การหัวเราะเยาะเพื่อน และเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นแล้วเด็กชาย จ. ไม่มีความสุข

ปัญหาด้านเป้าหมาย สิ่งของเด็กชาย จ. ต้องการมากที่สุดคือบ้าน เด็กชาย จ. คงมีความสุขถ้ามารดาพาไปเที่ยว และสิ่งที่ต้องการมากที่สุดในชีวิตคือบ้าน

ส่วนแนวโน้มที่จะมีปัญหามี 5 ด้าน ได้แก่ ในด้านมารดา สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ เพื่อนทั่วไป อดีตและอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ ในด้านมารดา มารดาตีเด็กชาย จ. และมารดาไม่ค่อยมีเวลาว่าง ในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศคือ ลักษณะของบุรุษเพศที่เด็กชาย จ. ไม่ชอบคือไม่มีความรับผิดชอบ เด็กชาย จ. คิดว่าผู้หญิงส่วนมากพูดมาก และลักษณะสตรีเพศที่เด็กชาย จ. ไม่ชอบคือขี้นั่น ในด้านเพื่อนทั่วไป เด็กชาย จ. ไม่ชอบคนที่ตีตนเองและเมื่อเด็กชาย จ. ไม่อยู่เพื่อนจะมีความสุขในด้านอดีต คือ เด็กชาย จ. นึกถึงเวลาที่ตนเองวิ่งหกล้ม และไม่มีความสุขใดที่จะทำให้เด็กชาย จ. คิดถึงในด้านอนาคต คือ สำหรับเด็กชาย จ. อนาคตเป็นสิ่งที่น่ากลัว และเด็กชาย จ. กำลังตั้งตาคอยเสื้อที่จะสวมใส่เล่นฟุตบอล นอกจากนี้ เด็กชาย จ. รู้สีกว่าคนที่เหนือกว่าตนคือเพื่อน

9. ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมพบว่า เด็กชาย จ. มีสุขภาพแข็งแรงดี ผลการเรียนรู้ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ มีความเสียสละ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความมานะอดทน ความซื่อสัตย์ มีเหตุผล ละเอียดยรอบคอบ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ประหยัด มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การแสวงหาความรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในเกณฑ์พอใช้

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียน ครูประจำชั้นและผู้ปกครอง มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ เด็กชาย จ. มีสุขภาพแข็งแรงดี ผลการเรียนรู้ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอยู่ในเกณฑ์พอใช้

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิคดังกล่าว วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังเกียจเพื่อนจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่า เด็กชาย จ. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย หงุดหงิด ไม่ชอบการรบกวน ชอบทำตัวเป็นจุดเด่นในทางที่ไม่ดีเพื่อต้องการการยอมรับ คือ อารมณ์ฉุนเฉียว ก้าวร้าว จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในสถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ เก็บตัว มีอคติและความระแวง คิดมาก วิตกกังวล มีความเศร้าในจิตใจ มีปมด้อย ขาดการวางแผนที่ดี ยังไม่รอบคอบ ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของ ครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

2. เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 ด้านครอบครัว

จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบและอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย จ. ดังต่อไปนี้

2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่ทำให้เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ ครอบครัวแตกแยก บิดาชอบดื่มเหล้าจนมีเมามาเป็นประจำ ทำให้ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย จ. เด็กชาย จ. จึงรู้สึกว่าขาดความอบอุ่น ต้องการได้รับความเอาใจใส่จากบิดามารดา อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ นอกจากนี้เด็กชาย จ. มีความต้องการสิ่งของมากมาย แต่ครอบครัวมีความขัดสนในเรื่องการเงิน ไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กชาย จ. ได้ เด็กชาย จ. จึงจำเป็นต้องทำงานหารายได้พิเศษด้วยการขายเรียงเบอร์ เพื่อนำมาซื้อสิ่งของที่อยากได้ด้วยตนเอง เด็กชาย จ. มีความเห็นดีเห็นชอบ วิตกกังวล และคิดมากตลอดเวลาทั้งเรื่องขาดความสุขในครอบครัวและเรื่องการเงิน ซึ่งเด็กชาย จ. มักจะเปรียบเทียบครอบครัวของตนและครอบครัวอื่นที่มีความสุขเสมอ อีกทั้งมีความคิดเห็นว่าครอบครัวส่วนมากไม่มีความสุข ทำให้ไม่มีแรงจูงใจที่จะทำความดี ส่งผลให้ขาดเรียนบ่อย ไม่ตั้งใจเรียน เวลาอยู่ที่บ้านเด็กชาย จ. จะเก็บตัว เล่นคนเดียว เมื่อบิดา มารดา หรือยายอบรมสั่งสอน แม้จะมีความไม่พอใจแต่ก็ปฏิบัติตาม นอกจากนี้เด็กชาย จ. ยังรู้สึกเบื่อบรรยากาศภายในบ้านจนอยากหนีออกจากบ้านและไม่เคยช่วยเหลืองานบ้านเลย ดังนั้น ความกดดันที่ได้รับจาก ครอบครัว และการที่ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ ทำให้เด็กชาย จ. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนที่โรงเรียนเพื่อต้องการเรียกร้องความสนใจจากเพื่อน และคุณครู รวมถึงเพื่อระบายความกดดันจากครอบครัวอีกด้วย

2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ โดยบิดาและมารดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่ จึงไม่ได้ใช้จ่ายร่วมกัน ประกอบกับบิดาและมารดาของเด็กชาย จ. มีรายได้น้อยจากการขายพวงมาลัยและผลไม้ เด็กชาย จ. จึงได้รับเงินค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ ซึ่งทุกวันเด็กชาย จ. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากมารดา และเมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวัน เด็กชาย จ. ก็มักจะต้องผัดหวังอยู่เสมอ จึงต้องทำงานหารายได้พิเศษคือขายเรียงเบอร์ เพื่อนำเงินมาซื้อสิ่งของที่อยากได้ด้วยตนเอง ความขัดสนในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวส่งผลให้เด็กชาย จ. มีความวิตกกังวล คิดมากและเก็บกด จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพื่อระบายความรู้สึกดังกล่าว

2.1.3 อาชีพของบิดามารดามีรายได้น้อยและมีเวลาทำงานที่ไม่แน่นอน ทำให้ไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย จ. ประกอบกับเด็กชาย จ. ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นเวลานาน จึงเป็นหน้าที่ของยายซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย จ. แทนถึงแม้เด็กชาย จ. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้เด็กชาย จ. ไม่รู้สึกภาคภูมิใจในอาชีพของบิดามารดา ทั้งยังรู้สึกว่าขาดความอบอุ่น และมักเปรียบเทียบครอบครัวอื่นกับครอบครัวตนเองเสมอ เด็กชาย จ. จึงรู้สึกเศร้า มีปมด้อย และเมื่อถูกเพื่อนล้อเลียนเกี่ยวกับเรื่องอาชีพของบิดามารดาเด็กชาย จ. เกิดความไม่พอใจจึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังนั้นอาชีพของบิดามารดาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย ขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม จึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน นอกจากนี้บิดามารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย จ. จึงเป็นผลให้เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2 ด้านโรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่าสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน และบรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังต่อไปนี้

2.2.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี โดยจากแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย จ. มีความมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียนระดับปานกลาง แต่เมื่อผู้ศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ และรวบรวมจากแบบสอบถาม จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย จ. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย จ. มีลักษณะนิสัยก้าวร้าว ชอบรังแกเพื่อน และพูดจาเหลวไหล ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ นอกจากนั้นเด็กชาย จ. กล่าวหาจรรยาบายให้เพื่อนได้รับความอับอายอลະเสียใจเป็นประจำ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย จ. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้ เพื่อนในชั้นเรียนก็ชอบล้อเลียนเรื่องครอบครัว จึงกระตุ้นอารมณ์ให้เด็กชาย จ. หงุดหงิดและโกรธ เด็กชาย จ. จึงได้ตอบด้วยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2.2 บรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนดี จากการสังเกตและสัมภาษณ์ เด็กชาย จ. มีความรู้สึกพอใจในบรรยากาศของโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน รู้สึกว่าบรรยากาศในโรงเรียนร่มรื่น ในห้องเรียนก็ไม่แออัดคับแคบ มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก ขณะที่เด็กชาย จ. อยู่ในห้องเรียนระหว่างที่มีการเรียนการสอน ไม่ตั้งใจเรียน ชอบนั่งหลับ แต่ก็เชื่อฟังคุณครู แม้จะแสดงอาการเบื่อหน่ายการเรียน ในเวลาพักกลางวัน เด็กชาย จ. จะเล่นฟุตบอลกับเพื่อนผู้ชายอย่างสนุกสนาน ดังนั้นบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนจึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.3 ด้านสังคม

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน ทำให้สรุปได้ว่าสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้าน และสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย จ. ดังต่อไปนี้

2.3.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน เนื่องจากการดำเนินชีวิตประจำวันเด็กชาย จ. ไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ส่วนมากชอบไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์ คนเดียว ไปขายเรียงเบอร์ หรือช่วยบิดามารดาขายพวงมาลัย

2.3.2 สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยชุมชนแออัด ครอบครัวของเด็กชาย จ. อาศัยอยู่ในบ้านเช่าซึ่งมีลักษณะค่อนข้างคับแคบ บริเวณรอบๆ มีบ้านปลูกสร้างติดกันอยู่โดยรอบ มีถนนเล็กๆ อยู่หน้าบ้าน หลังบ้านเป็นพังกาญจน์ ส่วนในบ้านมีเครื่องอำนวยความสะดวกพอสมควรแต่การจัดวางของภายในบ้านไม่เป็นระเบียบและไม่สะอาด อากาศถ่ายเทไม่ค่อยสะดวก และมีเสียงดังรบกวนจากเพื่อนบ้านบางครั้ง

ถึงอย่างไรก็ตามเด็กชาย จ. ก็พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยของตนเอง ไม่มีความ อึดอัดใจหรือไม่พอใจ ดังนั้นสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

การช่วยเหลือ

ผู้วิจัยได้ให้การช่วยเหลือดังนี้

1. การช่วยเหลือโดยตรง ปฏิบัติดังนี้

1.1 ให้คำปรึกษาแก่เด็กชาย จ. 6 ครั้ง โดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้โดยพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง และตระหนักถึงความเป็นจริงว่าตนเองมีหน้าที่หาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังช่วยให้รู้จักถึงสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด สามารถประเมินพฤติกรรมตนเองได้ และสามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนได้

นอกจากนี้เทคนิคสำคัญที่นำมาใช้ในการให้คำปรึกษา เช่น การฟัง (Listening) การใช้คำถามปลายเปิด (Opened – end Question) การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling) การเผชิญหน้า (Confrontation) การใช้ความเงียบ (Silence Technique) การให้กำลังใจ (Encouragement or Reinforcement) และการสรุป (Summarization) เป็นต้น จากการใช้เทคนิคดังกล่าวปรากฏว่า เด็กชาย จ. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริง สามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนและรู้จักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมขึ้น

1.2 ให้ความรักความสนใจเด็กชาย จ. อย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยให้เด็กชาย จ. รู้สึกคุ้นเคย เกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไม่โดดเดี่ยว อันจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กชาย จ. สามารถพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อน พร้อมทั้งหันมาสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน เพื่อความสุขในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนต่อไป

2. การช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษาหารือ (Case Conference) 1 ครั้ง ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 เวลา 11:00 น. ถึง 12:00 น. ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ และแนะ อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์และพลศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อปรึกษาถึงปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเด็กชาย จ. ในเรื่องที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน มาโรงเรียนสายและไม่ค่อยมาเรียน โดยผลจากการประชุมปรึกษาหารือที่ประชุมมีมติให้ครูประจำชั้นให้ความสนใจ เอาใจใส่ ให้กำลังใจและทำความเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกันแก้ไขและส่งเสริมให้เด็กชาย จ. ลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อน มาโรงเรียนให้ทันเวลาและมาเข้าเรียนเป็นประจำทุกวัน โดยขอความร่วมมือกับผู้ปกครองให้ช่วยดูแลเอาใจใส่และชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งในเรื่องการแก้ไขพฤติกรรมรังแกเพื่อน การขาดโรงเรียน และมาสายของเด็กชาย จ.

2.2 ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะกับผู้ปกครองที่บ้านของผู้รับการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัว ของเด็กชาย จ. มากขึ้น และขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาลูกหลานของเด็กชาย จ.

การทำนายผล

เนื่องจากปัญหาของเด็กชาย จ. เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากหลายองค์ประกอบ กล่าวคือ ปัญหาเกิดจากผู้รับการศึกษา ปัญหาจากครอบครัว และปัญหาจากโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าสาเหตุดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ถ้า เด็กชาย จ. รวมทั้งผู้ปกครอง ครู และเพื่อนๆ ในโรงเรียนมีความตั้งใจจริงที่จะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ผู้วิจัยทำนายผลว่าสาเหตุดังกล่าวไม่รุนแรงมากนัก ถ้าหากเด็กชาย จ. ได้รับความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ และการชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างแท้จริง ก็ย่อมสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้เด็กชาย จ. ยังให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาเป็นอย่างดีอีกด้วย

การติดตามผล

หลังจากได้ให้การช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะๆ ปรากฏผลดังนี้

1. จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน สรุปได้ว่าเด็กชาย จ. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงว่าเคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อนลง พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน

2. จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็กชาย จ. และสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว สรุปได้ว่าเด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง

3. จากการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่าก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย จ. แสดงกล่าววาจาให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ เตะเพื่อน สม่่าเสมอ ตีเพื่อน ขว้างของใส่เพื่อน ชกต่อยเพื่อน ผลักใส่เพื่อนและขู่กรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัวบ้างเป็นบางครั้ง หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย จ. แสดงพฤติกรรมกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ และเตะเพื่อนลดลงจากสม่่าเสมอเป็นบางครั้ง ตีเพื่อน เตะเพื่อน ผลักใส่เพื่อนขว้างของใส่เพื่อน ชกต่อยเพื่อน และขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัวยังคงแสดงพฤติกรรมเป็นบางครั้งเช่นเดิม

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเด็กชาย จ. มีดังนี้

เด็กชาย จ. ควรเข้าใจและยอมรับถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมของตนเอง ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชีวิต รู้จักกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีความรักและภาคภูมิใจในตนเอง สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถของตนเอง อีกทั้งรู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและบุคคลอื่นเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

2.1 บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ควรให้ความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น และ ดูแลเอาใจใส่ บุตรหลานของท่านอย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้เด็กชาย จ. ได้แสดงออกทางความคิดและการกระทำตามสมควร ให้กำลังใจ สร้างเสริมความภาคภูมิใจให้แก่เด็ก ให้ความสนใจในเรื่องความเป็นอยู่ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนและเรื่องการศึกษา รวมไปถึงการปกครองดูแลด้วยความยืดหยุ่นไม่เข้มงวดจนเกินไป

2.2 อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนว และอาจารย์ประจำวิชา ควรให้กำลังใจ ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนโดยเฉพาะการจัดลำดับความคิดและความละเอียดรอบคอบในการทำงาน ตลอดจนฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ ไม่แกล้ง รังแก หรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นเพื่อความสนุกสนาน

2.3 เพื่อนร่วมชั้นเรียน ควรสนับสนุนให้เด็กชาย จ. กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม และเนื่องจากเด็กชาย ค. เป็นผู้ที่ถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์โกรธง่าย จึงควรทำความเข้าใจและอธิบายถึงผลเสียของการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เพื่อนเกิดความเดือดร้อนให้เด็กชาย จ. ทราบ เพื่อให้เด็กชาย จ. ได้ยอมรับและปรับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิด สัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะศึกษาต่อไป ดังนี้

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรสร้างสัมพันธภาพ ความคุ้นเคย ยอมรับ และเข้าใจในตัวเด็กชาย จ. โดยการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ สนใจและห่วงใยเด็กชาย จ. อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เด็กชาย จ. เกิดความศรัทธาในตัวผู้ศึกษา กล้าที่จะระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โดยการปรับพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องต่อไป

นอกจากนี้ผู้ศึกษาควรฝึกใช้เทคนิคต่างๆ ในการให้คำปรึกษา และควรฝึกการประชุมปรึกษา รายการให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

กรณีศึกษารายที่ 6 เด็กชาย จ. (ระยะเวลาศึกษาดังแต่วันที่ 25 กันยายน 2543 ถึงวันที่ 25 มกราคม 2544)

ลักษณะทั่วไป เด็กชาย จ. เป็นเด็กชายไทย อายุ 12 ปี ผิวค่อนข้างคล้ำ รูปร่างสันทัด ผอมตรงสันดัดทรงนักเรียน ใบหน้ากลมและเรียบไม่มีสิว นัยน์ตาโตสีดำ ริมฝีปากหนา แต่งกายไม่ค่อยสะอาด เรียบร้อย พูดจาไม่ค่อยสุภาพ พูดน้อย น้ำเสียงเบา ไม่สบตาในเวลาสนทนากับหน้าผู้ใหญ่ เสียงดังเวลาอยู่กับเพื่อน เดินเร็วและตัวตรง เล่นฟุตบอลเป็นประจำทั้งในวันที่มาโรงเรียน ในช่วงเวลาพักกลางวันและหลังเลิกเรียน และวันเสาร์-อาทิตย์ ที่สโมสรโรตารีหรือศูนย์เยาวชน และเป็นนักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียน มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนด้วยการกล่าวหาจาบยบายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจสม่ำเสมอ ดีเพื่อนเตะเพื่อน ขว้างของใส่เพื่อน ผลักใส่เพื่อน ชกต่อยเพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง และขู่กรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัวน้อยมาก

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย จ. ทั้งในและนอกห้องเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ในห้องเรียน ผู้วิจัยสังเกตเด็กชาย จ. ในรายวิชาที่เด็กชาย จ. ชอบและไม่ชอบเรียนดังนี้

1.1.1 วิชาที่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาพลศึกษา ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย จ. ฟังครูสอน ทฤษฎีและปฏิบัติตามที่ครูสอน ขณะที่เล่นกีฬาอยู่นั้นเด็กชาย จ. จะยิ้มแยมตลอดเวลา พูดกับเพื่อนด้วยเสียงดังและใช้ภาษาไม่สุภาพ ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัว นอกจากนี้เด็กชาย จ. ยังแกล้งเตะขาและผลักเพื่อนในขณะที่เล่นกีฬา พร้อมทั้งหัวเราะ

ข) วิชาภาษาไทย ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า ในเวลาที่มีการเรียนการสอน เด็กชาย จ. จะมองตรงมาที่ครู แต่เมื่อครูเดินออกไปจากห้องหลังจากแบ่งงานกลุ่มให้ทำแล้ว เด็กชาย จ. ก็จะคุยกับเพื่อนเสียงดัง ไม่สนใจทำงานที่ครูมอบหมาย บางครั้งทำงานเสร็จช้าส่งไม่ทันเวลา จึงถูกครูตี นอกจากนี้ยังเดินไปเดินมารอบห้องแกล้งเพื่อนด้วยการขว้างยางลบ กระดาษ ดินสอ ใส่เพื่อน และหยิบไม้บรรทัดมาตีเพื่อน แล้วหัวเราะ เพื่อนจึงได้ตอบด้วยการขว้างยางลบ กระดาษไปถูกเด็กชาย จ. เมื่อครูเดินเข้ามาในห้อง เด็กชาย จ. จึงวิ่งกลับไปนั่งที่กลุ่มของตนเอง

1.1.2 วิชาที่ไม่ชอบเรียน ได้แก่

ก) วิชาภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย จ. ไม่ฟังครูสอน ชวนเพื่อนในกลุ่มคุย และหยอกล้อเพื่อนด้วยการกระแทกไหล่ ขว้างยางลบ ดินสอ และกระดาษไปถูกเพื่อนตลอดเวลา เมื่อครูเรียกชื่อเพื่อตักเตือน เด็กชาย จ. ยืนขึ้นและอมยิ้ม จากนั้นนั่งลง เมื่อครูมอบหมายงานแล้วเดินออกไปจากห้อง เด็กชาย จ. ก็จะลุกขึ้นมาจากที่นั่งเดินไปเดินมารอบห้องโดยไม่ทำงานที่ครูมอบหมาย แกล้งเพื่อนด้วยการผลักใสและตีไหล่ ทำให้เพื่อนไม่มีสมาธิในการทำงาน เมื่อเพื่อนจะลุกขึ้นโต้ตอบเด็กชาย จ. เด็กชาย จ. ก็จะวิ่งหนีและหัวเราะไปด้วย

ข) วิชาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 1 ครั้ง พบว่า เด็กชาย จ. ไม่ฟังครูสอน ทำทางลึกลับ ล้อเล่น ทำหน้าตาล้อเลียนให้เพื่อนหัวเราะ และขว้างยางลบ ดินสอ ไปถูกเพื่อน จนเพื่อนต่อว่า เด็กชาย จ. จึงหยุดแกล้งเพื่อน เมื่อครูเดินออกไปจากห้องเด็กชาย จ. จึงเริ่มแกล้งเพื่อนต่อด้วยวิธีเดิม เมื่อเพื่อนต่อว่าเด็กชาย จ. รุนแรงมากขึ้น เด็กชาย จ. จึงกล่าววาจาหยาบคายโต้ตอบ แต่เพื่อนไม่พูดด้วยเด็กชาย จ. จึงเงียบและมีสีหน้าเคร่งเครียดแล้วนั่งก้มหน้าเขียนงานต่อไป

1.2 นอกห้องเรียน

1.2.1 ในห้องแนะแนว ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 3 ครั้ง พบว่า ในเวลาที่สนทนากับผู้วิจัย เด็กชาย จ. จะพูดน้ำเสียงเบา พยักหน้าแทนพูดคำว่า “ครับ” แต่งกายไม่สะอาด เวลาพูดจะไม่สบตาผู้วิจัย เมื่อต้องตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกเพื่อนของตนเอง เด็กชาย จ. จะอมยิ้มแล้วตอบว่าตนชอบแกล้งเพื่อนเพื่อความสนุก แต่ก็ทราบว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเพื่อนไม่ชอบ อีกทั้งเมื่อเวลาที่สนทนาและทำแบบสอบถามอยู่กับผู้วิจัย แล้วเด็กชาย ค. เดินเข้ามาหา เด็กชาย จ. จะไม่มีสมาธิในการทำแบบทดสอบ และหันไปคุยกับเด็กชาย ค. บ่อยครั้งถึงเรื่องการนัดหมายไปเล่นฟุตบอลด้วยกัน เมื่อ

เพื่อนชายอีกคนเดินเข้ามาร่วมวงสนทนาด้วย เด็กชาย จ. ก็ล้อเลียนชื่อบิดามารดาของเพื่อนคนนั้น เพื่อนคนนั้นจึงล้อเลียนเรื่องบิดามารดาของเด็กชาย จ. บ้าง เด็กชาย จ. แสดงสีหน้าไม่พอใจอย่างมาก กล่าววาจาหยาบคายกับเพื่อนและผลักเพื่อนอย่างแรง นอกจากนี้เด็กชาย จ. มาพบผู้วิจัยตามนัดหมายตรงเวลา และส่งงานตามกำหนดเวลาทุกชิ้น

1.2.2 ช่วงพักกลางวัน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า หลังจากที่เด็กชาย จ. รับประทานอาหารเสร็จแล้ว เด็กชาย จ. จะรีบวิ่งไปเล่นฟุตบอลกับเด็กชาย ค. และกลุ่มเพื่อนที่บริเวณลานเข้าแถวหน้าเสาธง ในขณะที่เล่นฟุตบอล ลูกฟุตบอลกลิ้งไปโดนเพื่อนชายกลุ่มอื่นที่ไม่ลงรอยกับเด็กชาย จ. และเด็กชาย ค. จึงเกิดมีปากเสียง ต่อกันด้วยถ้อยคำหยาบคาย และชกต่อยกัน เมื่อเพื่อน ๆ คนอื่นที่เล่นอยู่ใกล้ๆ บริเวณนั้นเริ่มหันมามอง และครูเดินมาห้เด็กชาย จ. เด็กชาย ค. และคู่กรณีต่างก็แยกย้ายกันไปคนละทาง นอกจากนี้วันที่ไม่ได้เล่นฟุตบอลและเด็กชาย จ. กำลังนั่งทำการบ้านเตรียมส่งในช่วงบ่ายอยู่ในห้องเรียน เพื่อนชายก็เข้ามาเข้าหาให้เด็กชาย จ. เลิกทำงาน เด็กชาย จ. แสดงสีหน้าไม่พอใจและกล่าววาจาหยาบคายกับเพื่อนคนนั้น จนเพื่อนมีสีหน้าเศร้าและเดินออกไปจากห้องเรียน

1.2.3 เข้าแถวก่อนเข้าเรียนช่วงเช้า ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กชาย จ. จะมาโรงเรียนตั้งแต่เช้า โดยมียามาส่งทุกวัน แต่เมื่อเข้ามาในโรงเรียนแล้ว ยายังไม่กลับบ้าน เด็กชาย จ. ก็ไม่ได้ให้ความสนใจหรือพูดคุยกับย่า ปลอ่ยให้ย่าเดินไปเดินมาและหาที่นั่งเอง ส่วนเด็กชาย จ. ก็วิ่งเอากะเป๋ไปเก็บในห้อง แล้วลงมาวิ่งเล่นกับเพื่อนจนกระทั่งถึงเวลาทำกิจกรรมหน้าเสาธง ในขณะที่ทำกิจกรรมหน้าเสาธง เด็กชาย จ. จะหันหน้าหันหลัง ชวนเพื่อนในแถวคุย ผลักใส และสะกิดเพื่อนให้หันมามองตนเองบ่อยครั้ง แต่เมื่อครูประจำชั้นเดินเข้ามาหาเพื่อจะตักเตือน เด็กชาย จ. จึงหยุดพฤติกรรมนั้น

1.2.4 เดินแถวกลับบ้านช่วงเวลาเย็น ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กชาย จ. ลงมาเข้าแถวในบางวันเท่านั้น ส่วนมากจะอยู่บนห้องเรียนขณะที่เพื่อนตั้งแถวเพื่อกลับบ้าน เด็กชาย จ. ยังไม่กลับบ้านในทันทีที่โรงเรียนเลิก เพราะจะรอเพื่อนเพื่อเล่นฟุตบอล และเทเบิลเทนนิสกันในเวลานี้ ย่าของเด็กชาย จ. จะมารอรับเด็กชาย จ. และน้องสาวกลับบ้านทุกวัน ย่าต้องนั่งรอให้เด็กชาย จ. และน้องสาวเล่นจนพอใจเสียก่อน จึงจะยอมกลับไปด้วยกัน ในระหว่างที่เด็กชาย จ. เล่นกับเพื่อนอยู่นั้นไม่ได้หันมามอง หรือเดินเข้ามาพูดคุยกับย่า และในระหว่างที่เล่นกับเพื่อนอยู่นั้น มีเพื่อนชายที่เรียนคนละห้องวิ่งมาชนเด็กชาย จ. อย่างแรง เด็กชาย จ. เกือบล้ม เมื่อทรงตัวได้จึงกล่าวว่าวาจาหยาบคายต่อว่าเพื่อนชายคนนั้น พร้อมกับผลักใสโต้ตอบอย่างแรง เพื่อนชายคนนั้นจึงขอโทษและรีบวิ่งออกไปจากสถานที่เกิดเหตุ

1.2.5 ที่บ้าน ผู้วิจัยสังเกตจำนวน 2 ครั้ง พบว่า ในขณะที่ผู้วิจัยไปเยี่ยมบ้านของเด็กชาย จ. เด็กชาย จ. จะนั่งดูโทรทัศน์ ไม่ค่อยพูด จะตอบคำถามเมื่อผู้วิจัยถามเท่านั้น จากนั้นก็วิ่งไล่จับและหยอกล้อกับน้องสาวอยู่ภายในบ้าน จนกระทั่งผู้วิจัยจะกลับเด็กชาย จ. จึงเดินออกมาส่ง ยกมือไหว้ผู้วิจัยและขอให้เพื่อนบ้านขับรถจักรยานยนต์มาส่งผู้วิจัยที่หน้าโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม นอกจากนี้เมื่อเด็กชาย จ. เล่นอยู่กับเพื่อนบ้านในละแวกเดียวกัน เด็กชาย จ. จะพูดวาจาหยาบคาย และหยอกล้อเพื่อนด้วยความรุนแรง เช่น ผลักเพื่อน ตีเพื่อน เมื่อเพื่อนแสดงสีหน้าเจ็บปวด เด็กชาย จ. จึงขอโทษ แล้วเล่นด้วยกันต่อไป

จากการสังเกตสรุปได้ว่า เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยเฉพาะในห้องเรียนเมื่อครูไม่อยู่ในห้อง และนอกห้องเรียนซึ่งครูมองไม่เห็น หงุดหงิดและถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย พุดจาไม่สุภาพ ชอบล้อเลียนชื่อหรือเรื่องราวเกี่ยวกับบิดามารดาของเพื่อน แต่เมื่อเพื่อนพุดล้อเลียนเกี่ยวกับบิดามารดาของเด็กชาย จ. บ้าง เด็กชาย จ. ก็จะไม่พอใจอย่างมาก และกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ หยอกล้อเพื่อนด้วยความรุนแรง ชอบแกล้งและก่อกวนเพื่อนๆ ตัดสินปัญหาด้วยความรุนแรง ไม่ตั้งใจเรียน ทำงานช้า และชอบเล่นกีฬามาก

2. การสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งผู้รับการศึกษและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ผู้รับการศึกษ ผู้วิจัยสัมภาษณ์เด็กชาย จ. เป็นระยะๆ ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษารายกรณี ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า เด็กชาย จ. เป็นบุตรชายคนเดียว บิดามารดาแยกกันอยู่ ปัจจุบันบิดาถูกจองจำอยู่ในคุก มารดาย้ายไปอยู่ที่อื่นไม่ได้อยู่กับเด็กชาย จ. และไม่เคยมาดูแลเอาใจใส่เด็กชาย จ. เลย ดังนั้น เด็กชาย จ. จึงอาศัยอยู่ย่า อา และน้องสาวลูกของญาติอีก 2 คน มีบ้านเป็นของตนเองซึ่งปลูกสร้างอยู่ในซอยหลังวัดราชสิทธิาราม ก่อนบิดาจะถูกจองจำอยู่ในคุกประกอบอาชีพรับจ้างมารดาประกอบอาชีพค้าขาย เด็กชาย จ. ได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากย่า เด็กชาย จ. เดินไปและกลับจากโรงเรียนทุกวันทั้งๆ ที่ซอยเข้าไปในบ้านลึกมาก แต่เพราะเด็กชาย จ. สงสารย่า ไม่อยากให้เสียเงินค่าจักรยานยนต์รับจ้างจึงต้องเดินไปและกลับจากโรงเรียนแม้จะเหน็ดเหนื่อย งานอดิเรกของเด็กชาย จ. คือการเล่นฟุตบอล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กชาย จ. ชอบมาก เด็กชาย จ. พอใจในความเป็นอยู่ทางบ้านของตนเอง แต่ไม่ค่อยมีความสุขเพราะไม่ได้อยู่กับบิดามารดาพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว และรู้สึกเสียใจที่บิดาต้องถูกจองจำ ไม่อยากให้ใครทราบเรื่องราวของบิดา ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์เด็กชาย จ. จะไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อน และช่วยย่าขายขนมกระหึ่มไฟในบางครั้ง อยู่ที่บ้านเด็กชาย จ. เชื้อฟุ้งย่ามากที่สุด เมื่ออยู่กับเพื่อนที่โรงเรียนเด็กชาย จ. ชอบแกล้งเพื่อน ทั้งที่รู้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดีแต่เด็กชาย จ. ก็ รู้สึกสนุกสนานและอยากให้เพื่อนรักและสนใจตนเอง สิ่งที่เด็กชาย จ. ต้องการมากที่สุดคือ ทุนเรียนต่ออุปกรณ์ในการเรียนและชุดกีฬา ในอนาคตเด็กชาย จ. ต้องการเรียนจบระดับปริญญาเอกและประกอบอาชีพทหาร บิดาอยากให้ประกอบอาชีพรับราชการ และมารดาต้องการให้เด็กชาย จ. ประกอบอาชีพทหาร

2.2 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ผู้เกี่ยวข้องที่โรงเรียน ได้แก่

2.2.1.1 อาจารย์ประจำชั้น จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้นจำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย จ. ชอบคุย ชอบแกล้งเพื่อนโดยเฉพาะเพื่อนผู้หญิง ชอบล้อเลียนชื่อบิดามารดาของเพื่อน ชอบเล่นฟุตบอล ในระหว่างที่มีการเรียนการสอนไม่ค่อยสนใจการเรียน ครูถามก็ตอบไม่ค่อยได้ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายบ้างพอสมควร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

2.2.1.2 อาจารย์ประจำวิชา จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาศิลปะ พลศึกษา ภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตดนตรี-นาฏศิลป์ การงานและพื้นฐานอาชีพ และคณิตศาสตร์คนละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 ครั้ง มีความคิดเห็นตรงกันสรุปได้ดังนี้คือ เด็กชาย จ. ชอบแสดงออกโอ้อวดตน

เองกับเพื่อน ชอบคุยกับเพื่อนและไม่ค่อยสนใจบทเรียนในระหว่างที่มีการเรียนการสอน ไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ชอบแกล้งเพื่อน ชอบส่งเสียงดัง พูดจาหยาบค้ายกับเพื่อน ชอบเล่นกีฬา การใช้ภาษาเขียนสะกดไวยากรณ์ไม่ถูกต้อง ลายมือไม่เรียบร้อยและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

2.2.1.3 อาจารย์ฝ่ายปกครอง จากการสัมภาษณ์อาจารย์ฝ่ายปกครองจำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลดังนี้คือ เด็กชาย จ. ชอบเล่นกีฬา ชอบรังแกเพื่อน ชอบส่งเสียงดัง เวลาอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่จะเรียบร้อย เรียกร้องความสนใจเพราะครอบครัวขาดความอบอุ่น มารดาไปมีสามีใหม่ บิดาถูกจองจำในคุก และมีย่าเพียงคนเดียวที่เป็นผู้ดูแล

2.2.1.4 เพื่อนที่เรียนในโรงเรียนเดียวกัน จากการสัมภาษณ์นักเรียน 5 คน จำนวน 5 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย จ. ชอบรังแกเพื่อนและล้อเลียนเรื่องเกี่ยวกับบิดา มารดาของเพื่อนด้วยความสนุกสนาน ซึ่งเพื่อนไม่ชอบ นอกจากนั้นยังไม่ตั้งใจเรียน ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ส่งการบ้านหรือส่งงานช้า จึงถูกครูทำโทษเป็นประจำ นอกจากนั้นยังชอบเล่นกีฬามาก โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอล

2.2.2 ผู้เกี่ยวข้องที่บ้าน ได้แก่

2.2.2.1 ผู้ปกครอง โดยในที่นี้คือย่าของเด็กชาย จ. จากการสัมภาษณ์จำนวน 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย จ. เป็นเด็กที่มีลักษณะนิสัยดื้อเจี๊ยบ แต่เมื่อบอกกล่าวตักเตือนก็เชื่อฟัง ชอบเล่นฟุตบอลมาก มารดาไม่เคยให้ความเอาใจใส่ดูแล บิดาถูกจองจำในคุก มีเพียงอาเป็นผู้ส่งเสียให้เล่าเรียนและได้ทุนจากโรงเรียนบ้างในบางภาคเรียน เด็กชาย จ. ช่วยเหลือดูแลตนเองได้ ช่วยงานบ้านได้บ้างพอสมควร เช่น ล้างจานชาม เก็บที่นอนและช่วยขายขนมกะหรี่ปั๊พ ในอนาคต ผู้ปกครองต้องการให้เด็กชาย จ. เรียนต่อเท่าที่จะสามารถทำได้

2.2.2.2 เพื่อนที่อยู่และแวกบ้านเดียวกัน จากการสัมภาษณ์เพื่อนของเด็กชาย จ. 2 คน จำนวน 2 ครั้ง ผู้วิจัยได้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้คือ เด็กชาย จ. มักจะหยอกล้อเพื่อนด้วยความรุนแรง ชอบเล่นกีฬา และเชื่อฟังย่ามาก

3. การเยี่ยมบ้าน ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง ในวันที่ 6 มกราคม 2544 ผู้วิจัยได้สังเกตและสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ปกครอง มีดังนี้

3.1 จากการสังเกตพบว่าสถานที่พักอาศัยของเด็กชาย จ. อยู่ในซอยหลังวัดราชสิทธิธาราม ถนนจากปากซอยไปถึงบ้านลึกมากและที่ใช้สัญจรไปมาในซอยค่อนข้างเล็ก มีเพียงคนเดินและจักรยานยนต์เท่านั้นที่สามารถผ่านเข้ามาได้ รอบๆ บริเวณบ้านถึงแม้จะไม่มีบ้านอื่นๆ สร้างอยู่ติดๆ กัน แต่ก็ดูคล้ายชุมชนแออัดเพราะทางเดินเข้าบ้านค่อนข้างสกปรกมีขยะทิ้งอยู่ตามพื้นเป็นระยะ หลังบ้านมีสระน้ำที่ขุดเองและมีผักตบชวาขึ้นอยู่เต็มไปหมด ข้างบ้านมีเพิงของคนเก็บขยะซึ่งมีกองขยะและของเก่าที่เก็บมาวางอยู่ระเกะระกะ บ้านที่พักอาศัยของเด็กชาย จ. ปลูกสร้างด้วยไม้มี 1 ชั้นแต่มีเสาเรือนยกสูงเพราะบริเวณกลางบ้านไปจนถึงหลังบ้านมีสระน้ำ จึงมีจุดประสงค์ในการยกเสาเรือนเพื่อป้องกันน้ำท่วม เด็กชาย จ. อาศัยอยู่กับย่า อา และน้องสาว ลักษณะทั่วไปภายในบ้านมีห้อง 4 ห้อง เป็นห้องนอนของย่าและน้องสาว 1 ห้อง ห้องนอนของเด็กชาย จ. และอา 1 ห้อง ห้องครัวรวมกับห้องรับประทานอาหาร 1 ห้อง และห้องเก็บเสื้อผ้าและสิ่งของอีก 1 ห้อง บ้านของเด็กชาย จ. ทรุดโทรม คับแคบ แต่อากาศถ่ายเทสะดวก และมีแสง

สว่างเพียงพอเพราะมีหน้าต่างจำนวนมาก ไม่มีมุ้งลวด เวลานอนใช้มุ้งกาง ในห้องครัวเป็นทั้งที่ทำกับข้าว รับประทานอาหารและดูโทรทัศน์ เฉลียงหลังบ้านซึ่งอยู่ติดสระมีห้องน้ำเก่าๆ ทรุดโทรม หน้าบ้านมีกiosk และโถงน้ำใช้เป็นที่ล้างจาน ชักผ้าและตากผ้า ทางขึ้นบ้านเป็นบันไดทำด้วยไม้ ไม่ค่อยแข็งแรง การจัดวางสิ่งของในบ้านไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและไม่ค่อยสะอาด นอกจากนั้นภายในห้องนอนมีเพียงเสื่อ หมอน ผ้าห่ม และมุ้งไม่มีฟูก ห้องครัวมีโทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม ตู้กับข้าว เครื่องครัว และเก้าอี้ไม้เก่าๆ วางอยู่ 1 ตัว บริเวณรอบๆ ที่อยู่อาศัยไม่ค่อยมีเสียงดังรบกวน เนื่องจากอยู่ในซอยลึก แต่มีกลิ่นขยะ รบกวนเป็นระยะๆ

3.2 จากการสัมภาษณ์พบว่าในการสนทนาเด็กชาย จ. และน้องสาวไม่ค่อยพูด จะยิ้มและตอบคำถามเมื่อมีผู้ถามเท่านั้น คุณย่าจะเป็นคนที่พูดมากที่สุด และเป็นผู้เล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้วิจัยฟัง โดยเล่าว่ามารดาและบิดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่มาหลายปี มารดาของเด็กชาย จ. ไปมีสามีใหม่ ประกอบกับไม่สนใจเด็กชาย จ. มาตั้งแต่เกิดและบิดาก็เพิ่งจะถูกจองจำในคุกด้วยเรื่องค้ายาบ้า เด็กชาย จ. จึงต้องอยู่กับย่าและอา มีอาเป็นผู้ส่งเสียให้เล่าเรียนและบางครั้งก็ขอทุนจากโรงเรียนวัดราชสิทธิารามในบางภาคเรียน ย่าเป็นผู้อบรมสั่งสอนเด็กชาย จ. มาตลอด หวังจะให้เด็กชาย จ. เป็นคนดี มีอนาคต ซึ่งแม่เด็กชาย จ. ก่อนข้างดื้อ แต่ก็เชื่อฟังเมื่อว่ากล่าวตักเตือน เด็กชาย จ. ก่อนข้างตั้งใจเรียน ช่วยเหลืองานบ้านเป็นบางครั้ง เช่น เก็บที่นอน ล้างจานชาม และช่วยขายขนมกะหรี่ปั๊พ มีเรื่องทะเลาะแย่งของเล่นกับน้องๆ เป็นประจำ นอกจากนั้นยังชอบเล่นฟุตบอลมาก เล่นทุกวันทั้งวันธรรมดาและวันเสาร์-อาทิตย์ โดยวันธรรมดาส่งเล่นที่โรงเรียนในเวลาหลังเลิกเรียน วันเสาร์-อาทิตย์จะไปเล่นกับเพื่อนที่สโมสรใกล้ๆ บ้าน และยังเป็นนักกีฬาของโรงเรียนอีกด้วยให้ ส่วนมากจะสนิทสนมและเล่นกับพี่น้องและเพื่อนที่เล่นฟุตบอลด้วยกันในเวลาว่าง ในอนาคตย่าและอาต้องการจะให้เด็กชาย จ. ศึกษาต่อเท่าที่จะทำได้ และประกอบอาชีพทหารตามที่ได้เด็กชาย จ. อยากเป็น

การเยี่ยมบ้านครั้งนี้พอสรุปได้ว่า สถานที่พักอาศัยของเด็กชาย จ. คับแคบ การจัดวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ บริเวณรอบๆ ที่อยู่อาศัยและไม่ถูกสุขลักษณะ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในบ้านไม่ค่อยดี บิดามารดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่ บิดาถูกจองจำในคุก มารดาไปมีสามีใหม่ ครอบครัวแตกแยกขาดความอบอุ่น และทำให้เด็กชาย จ. รู้สึกมีปมด้อยที่มีบิดาถูกจองจำในคุกและมารดามีสามีใหม่ นอกจากนั้นเด็กชาย จ. และน้องสาวซึ่งอยู่บ้านเดียวกันทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็ไม่ค่อยมั่นคงดังนั้นเด็กชาย จ. มีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวขาดความอบอุ่น มีปมด้อย และขัดสนในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้เกิดความกดดันภายในจิตใจจึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อน

4. อัตชีวประวัติ

จากอัตชีวประวัติทำให้ทราบว่า เด็กชาย จ. เกิดในครอบครัวขนาดเล็ก ที่ประกอบด้วยเด็กชาย จ. บิดาและมารดา จำนวนสมาชิกทั้งหมด 3 คน จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

4.1 ชีวิตในวัยเด็กของเด็กชาย จ. ไม่มีความสุข เนื่องจากไม่กล้าถึงบิดามารดา เพียงแต่บอกว่าในวัยเด็กตนเองไม่มีเรื่องราวที่น่าสนใจ

4.2 ชีวิตในปัจจุบัน เด็กชาย จ. ไม่มีความสุข กล่าวถึงแต่ว่าตนเองเรียนพอใช้

4.3 ชีวิตในอนาคต เด็กชาย จ. ต้องการเป็นนักฟุตบอลทีมชาติ เพื่อจะได้นำเอาค่าตัวมาให้บิดามารดาใช้จ่าย

การวิเคราะห์หัตถ์ชีวิตประวัติของเด็กชาย จ. มีข้อที่น่าสังเกตก็คือเด็กชาย จ. ไม่ได้กล่าวถึงยาเลย ทั้งๆ ที่ยาเป็นประเด็นมาตั้งแต่ยังเล็ก และดูแลมาจนถึงปัจจุบัน แต่กลับกล่าวถึงบิดามารดาซึ่งไม่เคยให้การเลี้ยงดูเอาใจใส่แทน ที่เป็นเช่นนี้เพราะเด็กชาย จ. รักบิดามารดามากกว่ายา นอกจากนี้หัตถ์ชีวิตมีเนื้อหาที่สั้นมาก ซึ่งอาจแสดงถึงเด็กชาย จ. ยังไม่มีความไว้วางใจต่อผู้วิจัย กระดาษที่ใช้และลักษณะตัวอักษรแสดงถึงความลึกลับ ไม่มีระเบียบ และขาดความรอบคอบ

5. บันทึกประจำวัน

จากบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2543 ถึงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2543 ทำให้ทราบว่า เด็กชาย จ. มีกิจวัตรที่คล้ายคลึงกันในวันที่มาโรงเรียน คือ ตื่นนอนตอนเช้ามีด ลูกขึ้นมามีงออกมาล้างกายกับอา แต่ถ้าวันใดตื่นสายก็จะไม่ออกไปวิ่ง แล้วกลับมา อาบน้ำแต่งตัวไปโรงเรียน ก่อนเข้าแถวเคารพธงชาติในเวลา 8:00 น. ก็จะเล่นบาสเกตบอลหรือฟุตบอล หลังจากทำกิจกรรมหน้าเสาธงเสร็จแล้วก็จะขึ้นเรียน จนกระทั่งพักกลางวัน รับประทานอาหารแล้วก็จะเล่นฟุตบอลหรือบาสเกตบอล แล้วขึ้นเรียนช่วงบ่าย ตอนเย็นก็จะเล่นบิงปองหรือเปตองก่อนกลับบ้าน เมื่อกลับบ้านก็จะอาบน้ำแล้วเข้านอน ในวันเสาร์และอาทิตย์จึงจะได้ช่วยงานบ้าน เช่น ภูบ้าน ล้างจาน อ่านหนังสือและทำการบ้าน

จากบันทึกประจำวันพบว่าเด็กชาย จ. ชอบเล่นกีฬามาก ช่วยเหลืองานบ้านบ้างพอสมควร นอกจากนี้เด็กชาย จ. ยังไม่มีความรอบคอบและไม่มีความมีระเบียบ

6. สังคมมิติ

การทำสังคมมิติ 2 สถานการณ์ คือ การทำรายงานกลุ่ม และ ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำครั้งละสถานการณ์ ผลปรากฏว่าสถานการณ์การทำรายงานกลุ่มเด็กชาย จ. มีบทบาทเป็น Mutual Choice คือ การที่บุคคล 2 คนต่างเลือกซึ่งกันและกัน อาจจะเป็นอันดับเดียวกันหรือคนละอันดับก็ได้ โดยเด็กชาย จ. เลือกเพื่อนในกลุ่มอันดับ 1 และเพื่อนในกลุ่มก็เลือกเด็กชาย จ. อันดับ 1 เช่นกัน ส่วนสถานการณ์ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ เด็กชาย จ. มี บทบาทเป็น Neglectee คือ บุคคลที่ได้รับเลือกจากกลุ่มเพียงเล็กน้อยและบุคคลนั้นมักอยู่ห่างไกลจากสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม โดยเด็กชาย จ. ได้รับการเลือกเป็นอันดับ 2 จากเพื่อนในกลุ่ม 1 คน แสดงว่าเด็กชาย จ. มีเพื่อนสนิทในกลุ่มเพียง 1 คน เพราะเป็นคนที่ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ตั้งใจเรียน หงุดหงิดและไม่พอใจ ชอบแกล้งเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียนว่า เด็กชาย จ. เป็นคนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ตั้งใจเรียน ชอบแกล้งเพื่อน หงุดหงิดและไม่พอใจ

7. แบบสอบถาม

จากแบบสอบถามปรากฏผลดังนี้

7.1 แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล

แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เด็กชาย จ. อาศัยอยู่กับย่าและอา มีบ้านเป็นของตนเอง เป็นบุตรชายคนเดียว บิดามารดาแยกกันอยู่ บิดาและมารดามีอาชีพรับจ้าง โดยบิดามีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 4,000 บาท มารดามีรายได้ประมาณเดือนละ 4,000 บาทเช่นกัน และมีรายได้เฉลี่ยรวมกันเดือนละประมาณ 8,000 บาท แต่เนื่องจากบิดามารดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่จึงไม่ได้ใช้จ่ายร่วมกัน เด็กชาย จ. จึงได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากย่าวันละ 20 บาท เด็กชาย จ. มีสุขภาพค่อนข้าง

แข็งแรง มีโรคประจำตัวคือปวดสันเท้าและปวดขา เคยเป็นลมวิงเวียนศีรษะบ้างบางครั้ง เคยตรวจสุขภาพที่ศูนย์สุขภาพ แต่ไม่ได้ตรวจเป็นประจำทุกปี ในด้านสังคมและกิจกรรม เด็กชาย จ. ชอบบ้านที่ตนอาศัยอยู่มาก เพื่อนๆ เคยมาเที่ยวหรือเยี่ยมเยียนที่บ้านเป็นบางครั้ง เด็กชาย จ. ชอบให้เพื่อนมาบ้านเป็นครั้งคราว เมื่อได้อยู่กับเพื่อนๆ เด็กชาย จ. รู้สึกดี ไม่มีอะไรตื่นเต้น และคิดว่าเพื่อนๆ มีความรู้สึกรักตน เด็กชาย จ. ได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ในเวลาว่างชอบฟังวิทยุและดูโทรทัศน์เป็นประจำ โดยชอบดูประเภทต่อสู้เป็นพิเศษ เคยได้ไปดูภาพยนตร์เป็นประจำ โดยชอบดูประเภทต่อสู้ ชอบอ่านหนังสือประเภทกีฬา อ่านหนังสือพิมพ์เป็นครั้งคราว ก็พากลางแจ้งชอบเล่นเล่นกีฬาฟุตบอลและบาสเกตบอลมากที่สุด ไม่เคยแสดงละครในงานต่างๆ ชอบร้องเพลงที่มีเนื้อหาหลักซึ่งในเรื่องความรักและสนใจนาฏศิลป์ไทย เล่นดนตรีได้พอใช้ ทำงานพิเศษหรือหารายได้ส่วนตัว งานอดิเรกของเด็กชาย จ. คือ เล่นกีฬา ในด้านการศึกษาเด็กชาย จ. เคยเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาสีที่โรงเรียนจัดขึ้น และแข่งฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่ชอบมากที่สุด ไม่เคยเป็นหัวหน้าชั้น แต่เคยเป็นหัวหน้ากลุ่มในการทำกิจกรรม เด็กชาย จ. คิดว่าตนเองมีเพื่อนมาก สิ่งที่ชอบทำกับเพื่อนสนิทคือ เล่นฟุตบอล ในวันหนึ่งๆ เด็กชาย จ. อ่านหนังสือประมาณวันละครึ่งชั่วโมง โดยมีสถานที่เงียบสงบเหมาะกับการอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน ชอบวิชาพลศึกษาที่สุด วิชาที่อยากที่สุดคือคณิตศาสตร์ วิชาที่ง่ายที่สุดคือวิชาภาษาไทย วิชาที่ต้องเอาใจใส่มากที่สุดคือวิชาภาษาอังกฤษ เด็กชาย จ. ทำตารางกำหนดไว้ดูหนังสือ สามารถทำให้มีสมาธิในเวลาดูหนังสือได้ง่าย เด็กชาย จ. ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน ตามปกติเด็กชาย จ. ชอบเรียนหนังสือและเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ เด็กชาย จ. เรียนหนังสืออยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเติบโตขึ้นบิดาต้องการให้ประกอบอาชีพรับราชการ มารดาต้องการให้ประกอบอาชีพทหาร และเด็กชาย จ. ก็ต้องการประกอบอาชีพทหาร อีกทั้งมีความตั้งใจที่จะเรียนให้จบระดับปริญญาเอก และมีปัญหาหรือความไม่สบายใจที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ คือ เรื่องการเรียนวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ ทำการบ้านไม่ทัน โดนตีบ่อย

7.2 แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน ในที่นี้อาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เด็กชาย จ. เป็นบุตรชายคนเดียว อาศัยอยู่กับย่าและอา ย่าชายขณมกะหรี่พิฟ อาประกอบอาชีพรับจ้างทำงานบริษัท รายได้ประมาณเดือนละ 8,000 บาท สถานภาพการสมรสระหว่างบิดาและมารดาของเด็กชาย จ. คือแยกกันอยู่ รายได้เฉลี่ยของบิดาและมารดาของเด็กชาย จ. ก่อนที่ทั้งสองจะแยกกันอยู่และก่อนที่บิดาของเด็กชาย จ. จะถูกจองจำในคุกเฉลี่ยเดือนละประมาณ 8,000 บาทในแต่ละวันเด็กชาย จ. จะได้รับค่าใช้จ่ายวันละ 20 บาท หน้าที่การงานที่ทางบ้านมอบหมายให้เด็กชาย จ. ทำ คือ ล้างจานชาม เก็บมุ้งและห้องที่ชื้นนอน เมื่ออยู่ที่บ้านเด็กชาย จ. เชื้อฟุ้งผู้ปกครองเสมอ เอาใจใส่บทเรียนดีมาก และในอนาคตผู้ปกครองมีโครงการให้เด็กชาย จ. ศึกษาต่อเท่าที่จะทำได้

7.3 แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัวนี้ คำถามทุกข้อเป็นเพียงสถานการณ์สมมติเพื่อสอบถามความคิดเห็นและการตัดสินใจแก้ปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถามเท่านั้น และจากแบบสอบถามนี้พบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในด้านการทะเลาะวิวาทกับพี่น้อง เด็กชาย จ. มีปัญหาปานกลาง กล่าวคือ ถ้าจำเป็นต้องแบ่งสิ่งของที่บิดามารดาซื้อมาให้แก่พี่น้อง เด็กชาย จ. ก็จะให้น้องด้วยความเต็มใจ เมื่อกลับบ้านผิดเวลา ถูกพี่สาวซักถาม เด็กชาย จ. จะฟังเฉยๆ และแยกตัวเข้าห้อง ในขณะที่ถูกมารดาตำหนิว่า น้องสาวเข้ามาตามการบ้าน เด็กชาย จ. จะอธิบายการบ้านน้องด้วยเสียงดังๆ นอกจากนี้ถ้าพี่ชายนำเสื้อที่เด็กชาย จ. เตรียมไว้ไปใส่ เด็กชาย จ. จะรีบหาเสื้อใหม่ใส่โดยนึกโกรธพี่ชายมาก

ในด้านการแยกตัวตามลำพังพบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหาปานกลาง กล่าวคือ เวลาที่ยินบิดามารดาทะเลาะกันเรื่องเดิมบ่อยครั้ง เมื่อเกิดความรู้สึกอับอายเพื่อนบ้าน เด็กชาย จ. จะออกจากบ้านไปหาที่หนึ่งคนเดียว และในขณะที่กลับจากโรงเรียน เด็กชาย จ. เห็นบิดามารดา พี่ชาย น้องสาว สนทนากันอยู่ด้วยกัน เด็กชาย จ. จะทักทายทุกคนแล้วจึงไปทำงานประจำตามปกติ เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจกับพี่ชายแล้วร้องไห้เสียใจหลังจากนั้น เด็กชาย จ. จะเลือกไปไหว้พระที่วัดกับแม่ เด็กชาย จ. จะปรึกษาบิดามารดาเมื่อต้องการที่ปรึกษาปัญหาส่วนตัว นอกจากนั้นเด็กชาย จ. จะทำงานบ้านกับน้องตามปกติ เมื่อใกล้เวลาที่มารดาจะกลับบ้านมาพบบิดาตั้งวงสนทนาและดื่มเหล้ากับเพื่อน ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของบิดาที่มารดาไม่พอใจ

ในด้านไม่ช่วยเหลืองานบ้านพบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหาปานกลาง กล่าวคือ การไม่ยอมช่วยงานบ้านทำให้เด็กชาย จ. ถูกบิดามารดาตำหนิว่าในเวลาที่อยู่บ้าน ขณะที่สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำความสะอาดบ้านเพื่อเตรียมงานทำบุญบ้าน เด็กชาย จ. จะนั่งอยู่ใกล้ๆ เมื่อบิดามารดาจะเรียกใช้ เด็กชาย จ. ยินดีทำงานบ้านตามที่มารดาสั่งต่อเมื่อตนได้ดูรายการโทรทัศน์ที่ตนสนใจจบเสียก่อน ถ้าจำเป็นต้องทำงานบ้านแทนน้อง เด็กชาย จ. จะตั้งใจคอยอีกสักครู่ ถ้ามารดาเรียกจึงจะทำ นอกจากนี้ถ้ามีญาติมาพักที่บ้าน เด็กชาย จ. จะอ่านหนังสือเตรียมสอบอยู่ในห้อง

ในด้านการเบียดเบียนในครอบครัวจนอยากหนีออกจากบ้านพบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหามาก กล่าวคือ ขณะที่เด็กชาย จ. เล่นอยู่กับเพื่อน แล้วมีเพื่อนมาบอกว่าบิดามารดาทะเลาะกันอย่างรุนแรง เด็กชาย จ. จะปรึกษาเพื่อนที่เล่นด้วยว่าจะทำอย่างไรดี การที่ครอบครัวมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะพี่น้องทะเลาะกัน เด็กชาย จ. คิดว่าชีวิตและครอบครัวของตนเองน่าเบื่อ เวลาที่มีปัญหากับพี่สาวมารดาตำหนิตัวเองซ้ำ เกิดความรู้สึกน้อยใจ เด็กชาย จ. จะร้องไห้เสียใจ แต่คิดว่าต้องอดทนเพื่อครอบครัว ถ้ามีปัญหาทะเลาะกับน้องแล้วถูกบิดาดุทั้งที่ไม่ได้เป็นฝ่ายผิด เมื่อบิดาบอกว่าเด็กชาย จ. เป็นพี่ต้องยอมมอภัยให้น้อง เด็กชาย จ. จะพยายามอธิบายให้บิดายอมรับว่าน้องผิด นอกจากนี้ถ้ามารดาให้เด็กชาย จ. ออกมาช่วยค้าขายหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยให้พี่ชายเรียนต่อคนเดียว เด็กชาย จ. จะยอมทำตามตามที่มารดาขอร้อง แต่คิดหาทางเรียนต่อภายหลัง

ในด้านขาดความรัก ความอบอุ่น ความสุข เมื่ออยู่ในบ้านพบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหาปานกลาง กล่าวคือเด็กชาย จ. จะรู้สึกว่าเวลาที่บิดามารดาไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนได้ เพราะมีความจำเป็น และถึงแม้ว่าบิดามารดาจะไม่ช่วยจัดสิ่งของเพื่อเตรียมไปอยู่ค่ายพักแรมให้เหมือนกับที่ทำให้น้อง เด็กชาย จ. ก็สามารถจัดเตรียมสิ่งของได้ด้วยตนเอง ถ้าบิดามารดาให้ใช้เงินอย่างจำกัด เด็กชาย จ. ไม่พอใจ แต่ได้รับเงินจากบิดามารดาและพยายามใช้อย่างจำกัด เมื่อเด็กชาย จ. ได้พบว่าครอบครัวของตนมีการพูดจาทักทายกันไม่สุภาพ มีปัญหาขัดแย้งต่อกันเป็นประจำ ไม่พูดจาสุภาพเรียบร้อยเช่นเดียวกับครอบครัว

ของเพื่อนที่ตนเคยเห็น เด็กชาย จ. จะปรึกษาสมาชิกในครอบครัวเพื่อหาทางแก้ไขให้ครอบครัวดีขึ้น นอกจากนี้เด็กชาย จ. คิดว่าแม้ครอบครัวของตนจะจนแต่ก็มีความสุขดีแล้ว

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน พบว่า เด็กชาย จ. มีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดี ไม่มีปัญหา กล่าวคือ

ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง เด็กชาย จ. รู้สึกว่าตนเองมีเพื่อนสนิทที่ไว้วางใจและปรับทุกข์ได้ รู้สึกว่ามีคนอยากเล่นหรือคบกับตน เพื่อนๆ ไม่เคยทำให้ตนไม่พอใจ รู้สึกว่าตนได้รับความเอาใจใส่จากเพื่อน ๆ มีความสุขและสนุกสนานร่าเริงเมื่อได้อยู่กับเพื่อน ไม่รู้สึกเหงาเมื่อขาดเพื่อน เมื่อถูกเพื่อนหยอกล้อ รู้สึกว่าตนเองไม่โกรธง่าย รู้สึกว่าเพื่อนๆ รักและหวังดีต่อตน และไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นตัวตลกให้เพื่อนหัวเราะเยาะ

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กชาย จ. ไม่แน่ใจว่าตนต้องปฏิบัติตัวอย่างไรให้เพื่อนชอบ สามารถยิ้มหรือพูดคุยกับเพื่อนได้อย่างสนิทสนม สามารถทำให้เพื่อนหัวเราะหรือสนุกสนานได้ ถ้าเข้าไปเล่นหรือร่วมวงสนทนากับเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ได้ชวน ไม่ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนไปอยู่ตามลำพังเมื่อไม่ชอบเพื่อนคนใด เด็กชาย จ. จะไม่แกล้งพูดประชดประชันเพื่อนคนนั้น เด็กชาย จ. รู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำที่ดีจากเพื่อน เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อนเด็กชาย จ. มักพูดปรับความเข้าใจกัน ไม่รู้สึกโกรธที่เพื่อนชอบเอาของตนไปใช้ และมีความสุขเมื่อได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนๆ

7.5 แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวในด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน พบว่า เด็กชาย จ. มีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดี ไม่มีปัญหา กล่าวคือ

ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง เด็กชาย จ. รู้สึกว่าตนเองมีเพื่อนสนิทที่ไว้วางใจและปรับทุกข์ได้ รู้สึกว่ามีคนอยากเล่นหรือคบกับตน เพื่อนๆ ไม่เคยทำให้ตนไม่พอใจ รู้สึกว่าตนได้รับความเอาใจใส่จากเพื่อน ๆ มีความสุขและสนุกสนานร่าเริงเมื่อได้อยู่กับเพื่อน ไม่รู้สึกเหงาเมื่อขาดเพื่อน เมื่อถูกเพื่อนหยอกล้อ รู้สึกว่าตนเองไม่โกรธง่าย รู้สึกว่าเพื่อนๆ รักและหวังดีต่อตน และไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นตัวตลกให้เพื่อนหัวเราะเยาะ

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กชาย จ. ไม่แน่ใจว่าตนต้องปฏิบัติตัวอย่างไรให้เพื่อนชอบ สามารถยิ้มหรือพูดคุยกับเพื่อนได้อย่างสนิทสนม สามารถทำให้เพื่อนหัวเราะหรือสนุกสนานได้ ถ้าเข้าไปเล่นหรือร่วมวงสนทนากับเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ได้ชวน ไม่ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนไปอยู่ตามลำพังเมื่อไม่ชอบเพื่อนคนใด เด็กชาย จ. จะไม่แกล้งพูดประชดประชันเพื่อนคนนั้น เด็กชาย จ. รู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำที่ดีจากเพื่อน เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อนเด็กชาย จ. มักพูดปรับความเข้าใจกัน ไม่รู้สึกโกรธที่เพื่อนชอบเอาของตนไปใช้ และมีความสุขเมื่อได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนๆ

ด้านการทำงานร่วมกับเพื่อน เด็กชาย จ. กล่าวพูดหรือแสดงความคิดเห็น ในขณะที่ทำงานร่วมกับเพื่อน รู้สึกว่าเพื่อนร่วมงานเห็นว่าตนมีความสามารถในการทำงานกลุ่ม รู้สึกเต็มใจและพอใจที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนมากที่สุด พูดหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนน้อย เพื่อนมักเลือกตนร่วมทำงานกลุ่มด้วย เพราะเพื่อนสนใจผลงานของตน ในขณะที่ทำงานกลุ่มไม่เคยถูกทอดทิ้งจากเพื่อน ยินดีทำตามข้อตกลง

ในกลุ่มเพื่อน พอใจที่จะทำงานตามลำพังมากกว่าทำกับเพื่อน และเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับเพื่อนจะทำอย่างเต็มความสามารถ

7.6 แบบสอบถาม “ใครเอ่ย ”

แบบสอบถาม “ใครเอ่ย ” เด็กชาย จ. ไม่ได้ประเมินตนเองในด้านบวกและด้านลบ นอกจากนี้เพื่อนร่วมชั้นเรียนจำนวน 27 คน จากทั้งหมด 40 คน ได้ทำการประเมินเด็กชาย จ. โดยเรียงลำดับผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ในด้านบวกได้รับการประเมินว่าชอบทำงานกับเพื่อนจากเพื่อนจำนวน 2 คน ได้รับการประเมินในด้านลบว่า ชอบล้อเลียนเพื่อนมากที่สุดจากเพื่อนจำนวน 13 คน ชอบรังแกเพื่อนจากเพื่อนจำนวน 4 คน ชอบหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเพื่อนจำนวน 4 คน พุดจาเหลวไหลจากเพื่อนจำนวน 2 คน ไม่รับผิดชอบจากเพื่อนจำนวน 1 คน และขี้อายจากเพื่อนจำนวน 1 คน

จากแบบสอบถามใครเอ่ย เด็กชาย จ. ไม่ได้ประเมินตนเองทั้งในด้านบวกและด้านลบ แสดงถึงต้องการปิดบังซ่อนเร้น หรือเป็นคนไม่เปิดเผย ไม่รับรู้หรือยอมรับตนเองตามความเป็นจริง อย่างไรก็ตามผลการประเมินจากเพื่อนในชั้นเรียนมีความสอดคล้องกับการสังเกตและสัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นเรียน รวมถึงความคิดเห็นของครูที่มีต่อเด็กชาย จ. ว่าเด็กชาย จ. ชอบล้อเลียนเพื่อน ไม่รับผิดชอบ และชอบรังแกเพื่อน

7.7 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

แบบสอบถามบุคลิกภาพพบว่าเด็กชาย จ. มีบุคลิกภาพแบบ เอ กล่าวคือ มีลักษณะบุคลิกภาพที่ร่าเริง ชอบการแข่งขันและก้าวร้าว ไม่ชอบการรอคอย และถูกกระตุ้นความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

7.8 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง จากเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามพบว่า พบว่า เด็กชาย จ. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองไม่ดี มีปัญหา กล่าวคือ

ความคิดเห็นในด้านบวกที่เด็กชาย จ. มีต่อตนเอง ได้แก่ เป็นคนมีความสุข มีความคิดดี ร่าเริง หน้าตาดี มีเพื่อนมาก เข้ากับคนอื่นได้ง่าย เมื่อโตขึ้นจะเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง มีความสามารถในการใช้มือได้ดี เป็นผู้นำในเกมนักกีฬา เป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน ชอบพี่น้องของตนเอง ตามปกติชอบทำตัวอย่างที่ตนเองเป็นอยู่ อยากทำอะไรอยู่เรื่อยๆ เป็นคนที่ไวใจได้และเป็นคนดี

ความคิดเห็นในด้านลบที่เด็กชาย จ. มีต่อตนเอง ได้แก่ เป็นคนขี้อาย รู้สึกประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม เรียนไม่เก่ง ไม่แข็งแรง มีความคิดไม่ดี การพูดหน้าชั้นเรียนทำได้ไม่ดี นัยน์ตาไม่สวยผมไม่สวย เป็นคนโชคไม่ดี ไม่ใช่สมาชิกสำคัญในชุมชน วาดเขียนและเล่นดนตรีได้ไม่ดี วิตกกังวลเมื่อต้องสอบ มักทำอะไรตามใจตนเอง ยอมแพ้ง่ายๆ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม เวลาอยู่บ้านประพฤติตนไม่เรียบร้อยไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ และไม่เคยอาสาทำงานบ้าน ทำงานเสร็จช้า มีความยุ่งยากใจบ่อยๆ กลุ้มใจเรื่องโน้นเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา นอนหลับไม่สนิทตลอดคืน บิดามารดามุ่งหวังในตัวเด็กชาย จ. มากเกินไป เพื่อนไม่ชอบความคิดของเด็กชาย จ. มักถูกเลือกเป็นคนสุดท้ายเวลามีการเลือก ไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรเสียเป็นส่วนมาก เมื่อพยายามทำอะไร ดูเหมือนจะผิดไปหมด มักลืมสิ่งที่เรียนมาแล้ว มักทำของหล่นหรือแตกหักเสมอ

สรุปได้ว่าการที่เด็กชาย จ. มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับตนเองทั้งด้านบวก และด้านลบ สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้วิจัยและผู้ใกล้ชิดของเด็กชาย จ. คือ เด็กชาย จ. มักทำอะไรตามใจตนเอง มีความยุ่งยากใจบ่อยๆ เป็นผู้นำในเกมกีฬา และมักถูกเลือกเป็นคนสุดท้ายที่มีการเลือก

7.8 แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน และแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่า ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย จ. แสดงกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจสม่ำเสมอ ดีเพื่อน เตเพื่อน ขว้างของใส่เพื่อน ผลักใส่เพื่อน ชกต่อยเพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง และขู่กรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัวน้อยมาก หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย จ. แสดงพฤติกรรมกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจลดลงเหลือเพียงแสดงบ้างไม่แสดงบ้าง การขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัวแสดงพฤติกรรมน้อยมาก แต่พฤติกรรมดีเพื่อน เตเพื่อน และชกต่อยเพื่อนยังคงแสดงบ้างเป็นบางครั้ง

8. แบบทดสอบ

แบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพคน พบว่าเด็กชาย จ. สนใจตนเองและมีแนวโน้มเก็บตัว มีความซึมเศร้ามีปมด้อย หลีกหนี ขี้อาย ขลาด ขาดความรอบคอบและการหยั่งเห็นในเรื่องความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม มักทำตามอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ไม่ดี ตระหนักถึงสังคม ถดถอยมีลักษณะเป็นเด็ก มีความขัดแย้งกับเพศหญิง มีความต้องการทางเพศสูง มีแนวโน้มเก็บตัวและวิตกกังวล

8.2 แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test)

แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ พบว่า เด็กชาย จ. ยังไม่รอบคอบ ขาดการวางแผนที่ดี มีลักษณะถูกข่มจากเพศหญิง มีลักษณะของความเป็นหญิงหรืออ่อนโยน ลังเล ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และรู้สึกเหงา เศร้า ดื้อเงียบ ไม่เชื่อมั่นในตนเอง มีอคติและระแวง อยากพูดระบาย บางสิ่งบางอย่างภายในใจแต่ไม่ค่อยมีโอกาสดำพูด ไม่ยอมเสียเปรียบใคร มีความต้องการทางเพศสูง และก้าวร้าว

8.3 แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน (Kinetic House Tree Person Test)

แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน พบว่า เด็กชาย จ. ใกล้ชิดบิดามากกว่ามารดา มีการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง แสวงหาความพอใจจากการใช้จินตนาการ ทำตามอารมณ์ มีลักษณะของความเป็นหญิง รู้สึกไม่ปลอดภัย ลังเล ไม่แน่ใจ ไม่เด็ดขาด หวาดกลัว เป็นศัตรูกับทุกคน ยึดติดกับอดีต กลัวอนาคต มีแนวโน้มที่จะฆ่าทำ วิตกกังวล ไม่พอใจ อารมณ์ไม่ดี รู้สึกโดดเดี่ยว คับข้องใจ เศร้าและซ่อนเร้นบางอย่าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวไม่ดี และครอบครัวไม่ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก

8.4 แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion Test)

แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์ทั้ง 15 ด้าน ซึ่งได้แก่ด้าน บิดา มารดา ครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ เพศสัมพันธ์ เพื่อนทั่วไป ผู้ที่เหนือกว่า ผู้ที่ด้อยกว่า เพื่อนร่วมกลุ่ม

ความกลัว ความรู้สึกผิด ความสามารถ อดีตอนาคตและเป้าหมาย พบว่า เด็กชาย จ. มีปัญหาในด้านความกลัวและความรู้สึกผิด อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาในเรื่องบิดา ความสามารถ และเป้าหมาย ดังนี้

ปัญหาทางด้านความกลัว เด็กชาย จ. กลัวโดนตี ทั้งๆ ที่เด็กชาย จ. เห็นว่ามันไร้สาระเพื่อน ๆ ส่วนมากไม่ทราบว่าเป็นเด็กชาย จ. กลัวเตะขาบ เด็กชาย จ. อยากขจัดความกลัวในเรื่องการเรียนออกไป และบางครั้งความกลัวก็บังคับให้เด็กชาย จ. ต้องวิ่งหนี

ปัญหาด้านความรู้สึกผิด เด็กชาย จ. จะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลืมการที่ถูกครูตี รู้สึกว่าตนได้ทำผิดอย่างมากที่ทำการบ้านส่งไม่ทันเวลา บางครั้งรู้สึกอายต่อทุกคนที่ทำให้ต้องเสียใจ และเด็กชาย จ. รู้สึกว่าเป็นความผิดใหญ่หลวงที่ได้ตีเพื่อน

ส่วนแนวโน้มที่จะมีปัญหา 3 ด้าน ได้แก่ ในด้านบิดา ความสามารถ และเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ ในด้านบิดา ในอดีตก่อนบิดาจะถูกจองจำในคุกเด็กชาย จ. รู้สึกว่าบิดาไม่ค่อยตั้งใจทำงาน และเด็กชาย จ. จะดีใจมากถ้าบิดาช่วยมารดาทำงานบ้าน ในด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาคือ เด็กชาย จ. จะรู้สึกกลัวเมื่อตนเองกำลังตกอยู่ในภาวะที่มีเหตุการณ์ร้ายๆ ผ่านเข้ามาในชีวิต และเด็กชาย จ. รู้สึกว่าจุดอ่อนของตนเองคือการเรียน ในด้านเป้าหมาย คือ เด็กชาย จ. คงมีความสุขถ้าทุกคนในบ้านอยู่กันอย่างมีความสุข และไม่มีความทะเลาะเบาะแว้งในชีวิต นอกจากนี้ ถ้าจะต้องรับผิดชอบดูแลน้องเด็กชาย จ. จะ รู้สึกเหนื่อยมาก เด็กชาย จ. รู้สึกว่าคนที่บ้านทำกับตนเองอย่างกับว่าไม่มีความหมายสำหรับพวกเขา ถ้ามารดาทำงานที่ดีกว่าที่เป็นอยู่เด็กชาย จ. จะดีใจมาก ในวัยเด็กเด็กชาย จ. เคยได้รับบาดเจ็บจากการตกบันได และเด็กชาย จ. ไม่ชอบผู้หญิงที่พูดจาไม่ไพเราะ

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิคดังกล่าว วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่าเด็กชาย จ. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย ไม่ชอบการรอคอย เอาแต่ใจตนเอง ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ชอบแสดงออกเพื่อเรียกร้องความสนใจ ดื้อเจียบ ก้าวร้าว จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในสถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ มีอคติและความระแวง คิดมากวิตกกังวล มีความเศร้าและโดดเดี่ยวในจิตใจ มีปมด้อย ไม่มีความละเอียดรอบคอบและขาดการวางแผนที่ดี ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

2. เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 ด้านครอบครัว

จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบและอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย จ. ดังต่อไปนี้

2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ และบิดายังถูกจองจำในคุก มารดาไปมีสามีใหม่ นอกจากจะไม่มีความเวลาและโอกาสอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย จ. แล้ว ยังก่อให้เกิดปมด้อยในใจแก่เด็กชาย จ. อีกด้วย ดังนั้นเด็กชาย จ. จึงรู้สึกว่าขาด

ความอบอุ่น อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ มีปมด้อยไม่กล้าเปิดเผยเรื่องของครอบครัวให้ใครได้รับรู้ รู้สึกวิตกกังวลและคิดมากอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งเมื่ออยู่ที่บ้านและที่โรงเรียนมีയാคอยตามดูแลใกล้ชิดจนเด็กชาย จ. รู้สึกอึดอัดและไม่พอใจ รู้สึกว่าครอบครัวของตนเองน่าเบื่อจนมีแนวโน้มที่จะหนีออกจากบ้าน จึงพยายามหาทางออกจากความเครียดด้วยการเล่นกีฬา และรังแกเพื่อน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กชาย จ. คิดว่าสามารถระบายความกดดันจากเรื่องในครอบครัวได้ ดังนั้นสัมพันธภาพในครอบครัวมีผลพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ บิดาและมารดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่ ปัจจุบันบิดาถูกจองจำในคุก มารดาไปมีสามีใหม่ ไม่เคยส่งเสียค่าเลี้ยงดูมาให้เด็กชาย จ. เลย มีเพียงย่าที่ทำขนมกะหรี่ปั๊พขายซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอนและอาซึ่งมีรายได้ 8,000 บาทต่อเดือนเป็นผู้ดูแลเรื่องการเงินในบ้าน ดังนั้นรายได้ที่แบ่งให้เด็กชาย จ. จึงเล็กน้อย ทุกวันเด็กชาย จ. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากย่าซึ่งไม่พอใช้ และเมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย จ. ก็มักจะต้องผัดหวังอยู่เสมอ และเสื้อผ้าที่มีใส่ก็ได้รับบริจาคจากคนรู้จัก ไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอที่จะซื้อเอง เมื่อมีความกดดันในเรื่องการเงินจากทางบ้านทำให้เด็กชาย จ. จึงมักระบายอารมณ์กับเพื่อนด้วยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนอยู่เสมอ ดังนั้นฐานะทางเศรษฐกิจจึงมีผลต่อแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.1.3 บิดาประกอบอาชีพผิดกฎหมาย และมารดาประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อย มีรายได้ไม่แน่นอนและต้องทำงานในต่างจังหวัด นอกจากไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กชาย จ. ในเรื่องการเงิน ยังทำให้เด็กชาย จ. มีปมด้อยที่บิดาถูกจองจำในคุกด้วยข้อหาค้ายาบ้า ทำให้เด็กชาย จ. ขาดความภาคภูมิใจในตนเองและบิดามารดาแล้ว ยังไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย จ. จึงเป็นหน้าที่ของย่าซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย จ. แทน ถึงแม้เด็กชาย จ. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ เด็กชาย จ. จึงมีความกดดัน แล้วนำความรู้สึกที่กดดันจากบ้านนั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน ส่งผลให้เด็กชาย จ. มี พฤติกรรมรังแกเพื่อนดังที่กล่าวมาแล้ว

2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย จึงขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม ประกอบกับไม่มีเวลาและโอกาสเนื่องจากทั้งบิดาและมารดาไม่ได้อยู่กับเด็กชาย จ. แล้ว บิดามารดาจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน นอกจากนี้บิดามารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย จ. จึงเป็นผลให้เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2 ด้านโรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่าสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน และบรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังต่อไปนี้

2.2.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี โดยจากแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อนเด็กชาย จ. มีความรู้สึกที่ตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้ศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์และรวบรวมจากแบบสอบถาม จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย จ. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย จ. ชอบรังแกเพื่อนและล้อเลียน

เพื่อนไม่ตั้งใจเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ นอกจากนั้นเด็กชาย จ. ยังกล่าวหาจรรยาภายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจเป็นประจำ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย จ. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.2.2 บรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนดี จากการสังเกตและสัมภาษณ์เด็กชาย จ. มีความรู้สึกพอใจในบรรยากาศของโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน รู้สึกว่าบรรยากาศในโรงเรียนร่มรื่น ในห้องเรียนก็ไม่แออัดคับแคบ มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก ขณะที่เด็กชาย จ. อยู่ในห้องเรียนระหว่างที่มีการเรียนการสอน ไม่ตั้งใจเรียน ชอบชวนเพื่อนคุย แต่ก็เชื่อฟังคุณครู แม้จะแสดงอาการเบื่อหน่ายการเรียน ในเวลาพักกลางวัน ชั่วโมงว่างหรือหลังเลิกเรียน เด็กชาย จ. จะเล่นฟุตบอลและกีฬาประเภทต่างๆ กับเพื่อนผู้ชายอย่างสนุกสนาน ดังนั้นบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนจึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.3 ด้านสังคม

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน ทำให้สรุปได้ว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านและสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยไม่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย จ. ดังต่อไปนี้

2.3.1 สัมพันธภาพกับเพื่อนบ้านไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน เนื่องจากการดำเนินชีวิตประจำวันเด็กชาย จ. ไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ส่วนมากชอบไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อนที่เรียนอยู่ด้วยกัน

2.3.2 สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยแออัด ครอบครัวของเด็กชาย จ. อาศัยอยู่ในบ้านตนเองซึ่งมีลักษณะทรุดโทรมและคับแคบ บริเวณรอบๆ บ้านสกปรกและมีกลิ่นเหม็นเป็นระยะๆ จากขยะมีบ้านสร้างอยู่ใกล้ๆ กัน คล้ายชุมชนแออัด อยู่ในซอยลึกมีเพียงถนนเล็กๆ สำหรับคนเดินและจักรยานยนต์สัญจรไปมาเท่านั้น หลังบ้านมีสระเล็กๆ ซึ่งมีผักตบชวาขึ้นอยู่เต็ม ภายในบ้านมี 4 ห้องแต่พื้นที่ใช้สอยน้อย เด็กชาย จ. มีห้องส่วนตัวซึ่งนอนกับอา การจัดวางสิ่งของภายในบ้านไม่ค่อยมีระเบียบเรียบร้อย และค่อนข้างสกปรก อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ และไม่มีมุงลวด ถึงอย่างไรก็ตามเด็กชาย จ. ก็พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยของตนเอง ไม่มีความอึดอัดใจหรือไม่พอใจ ดังนั้นสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

การช่วยเหลือ

ผู้วิจัยได้ให้การช่วยเหลือดังนี้

1. การช่วยเหลือโดยตรง ปฏิบัติดังนี้

1.1 ให้คำปรึกษาแก่เด็กชาย จ. 6 ครั้ง โดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้โดยพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง และตระหนักถึงความเป็นจริงว่าตนเองมีหน้าที่หาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังช่วยให้รู้จักถึงสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด สามารถประเมินพฤติกรรมตนเองได้ และสามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนได้ นอกจากนี้เทคนิคสำคัญที่นำมาใช้ในการให้คำปรึกษา เช่น การฟัง (Listening) การใช้ คำถามปลายเปิด (Opened – end Question) การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling) การเผชิญหน้า (Confrontation)

การใช้ความเงียบ (Silence Technique) การให้กำลังใจ (Encouragement or Reinforcement) และการสรุป (Summarization) เป็นต้น จากการใช้เทคนิคดังกล่าวปรากฏว่า เด็กชาย จ. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริง สามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนและรู้จักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม

1.2 ให้ความรักความสนใจเด็กชาย จ. อย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยให้เด็กชาย จ. รู้สึกคุ้นเคย เกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไม่โดดเดี่ยว อันจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กชาย จ. สามารถพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อน พร้อมทั้งหันมาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน เพื่อความสุขในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนต่อไป และมอบเสื้อผ้าให้เด็กชาย จ. เพราะเด็กชาย จ. ไม่ค่อยมีเสื้อผ้าเป็นของตนเอง

2. การช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) 1 ครั้ง ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 เวลา 11:00 น. ถึง 12:00 น. ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์และพลศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อปรึกษาถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของ เด็กชาย จ. ในเรื่องที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยจากการประชุมปรึกษารายกรณีที่ประชุมมีมติให้ครูประจำชั้นและครูประจำวิชาให้ความเอาใจใส่ ให้กำลังใจและทำความเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกันแก้ไข และส่งเสริมให้เด็กชาย จ. ลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อน นอกจากนี้เปิดโอกาสให้เด็กชาย จ. ได้แสดงความสามารถหน้าชั้นเรียนเป็นประจำเพื่อฝึกการกล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมกับเพื่อนนักเรียน เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ในเรื่องการรักษาความสะอาดของโรงเรียนและห้องเรียน เป็นนักกีฬาของโรงเรียนเพราะมีความสามารถทางด้านการกีฬา ตลอดจนเปิดโอกาสให้เป็นผู้นำในการจัดนิทรรศการในวันสำคัญต่างๆ อีกทั้งขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในการอบรมตักเตือนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับเพื่อนในชั้นเรียน ชี้แนะแนวทางปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับเด็กชาย จ. และเปิดโอกาสให้เด็กชาย จ. ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องในครอบครัวและเรื่องของตนเองอย่างอิสระมากขึ้น

2.2 ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะกับผู้ปกครองที่บ้านของผู้รับการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวของเด็กชาย จ. มากขึ้น และขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของเด็กชาย จ.

การนำเสนอผล

เนื่องจากปัญหาของเด็กชาย จ. เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากหลายองค์ประกอบ กล่าวคือ ปัญหาเกิดจากผู้รับการศึกษา ปัญหาจากครอบครัว และปัญหาจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าสาเหตุดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ถ้า เด็กชาย จ. รวมทั้งผู้ปกครอง ครู และเพื่อนๆ ในโรงเรียนมีความตั้งใจจริงที่จะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ผู้วิจัยทำนายผลว่าสาเหตุดังกล่าวไม่รุนแรงมากนัก ถ้าหากเด็กชาย จ. ได้รับความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ และการชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมอย่าง แท้จริง ก็ย่อมสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้เด็กชาย จ. ยังให้ควมร่วมมือในการแก้ปัญหาเป็นอย่างดีอีกด้วย

การติดตามผล

หลังจากได้ให้การช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะๆ ปรากฏผลดังนี้

1. จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน สรุปได้ว่าเด็กชาย จ. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงว่าเคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อนลง พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน

2. จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็กชาย จ. และสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว สรุปได้ว่าเด็กชาย จ. มีพฤติกรรมการรังแกเพื่อนลดลง

3. จากการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน ด้วยแบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน ที่ได้จากการประเมินของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน พบว่าก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย จ. แสดงกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ สม่่าเสมอ ดีเพื่อน เตเพื่อน ขว้างของใส่เพื่อน ผลักใส่เพื่อน ชกต่อยเพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง และชกศีรษะเพื่อนให้ได้รับความกลัวบ้าง หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย จ. แสดงพฤติกรรมกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจลดลงเหลือเพียงแสดงบ้างไม่แสดงบ้าง การชกศีรษะให้เพื่อนได้รับความกลัวแสดงพฤติกรรมลดลง แต่พฤติกรรมดีเพื่อน เตเพื่อน และชกต่อยเพื่อนยังคงแสดงบ้างเป็นบางครั้ง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเด็กชาย จ. มีดังนี้

เด็กชาย จ. ควรเข้าใจและยอมรับถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม และไม่เหมาะสมของตนเอง ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชีวิต รู้จักกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีความรักและภาคภูมิใจในตนเอง สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถของตนเอง อีกทั้งรู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและบุคคลอื่นเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

2.1 บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ควรให้ความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น และ ดูแลเอาใจใส่ บุตรหลานของท่านอย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้เด็กชาย จ. ได้แสดงออกทางความคิดและการกระทำตามสมควร ให้กำลังใจ สร้างเสริมความภาคภูมิใจให้แก่เด็ก ให้ความสนใจในเรื่องความเป็นอยู่ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนและเรื่องการศึกษา รวมไปถึงการปกครองดูแลด้วยความยืดหยุ่นไม่เข้มงวดจนเกินไป

2.2 อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนวและอาจารย์ประจำวิชาควรให้กำลังใจ ให้ความสนใจ และดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนโดยเฉพาะการจัดลำดับความคิดและความละเอียดรอบคอบในการทำงาน ตลอดจนฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ ไม่แกล้ง รังแก หรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นเพื่อความสนุกสนาน

2.3 เพื่อนร่วมชั้นเรียนควรสนับสนุนให้เด็กชาย จ. กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสมและเนื่องมาจากเด็กชาย ค. เป็นผู้ที่ถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์โกรธๆ ได้ง่าย จึงควรทำความเข้าใจและอธิบายถึงผลเสียของการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เพื่อนเกิดความเดือดร้อนให้เด็กชาย จ. ทราบ เพื่อให้เด็กชาย จ. ได้ยอมรับและปรับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิด สัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะศึกษาต่อไป ดังนี้

ผู้ที่จะศึกษาต่อไปควรสร้างสัมพันธภาพ ความคุ้นเคย ยอมรับและเข้าใจในตัวเด็กชาย จ. โดยการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ สนใจและห่วงใยเด็กชาย จ. อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เด็กชาย จ. เกิดความศรัทธาในตัวผู้ศึกษา กล้าที่จะระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โดยการปรับพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องต่อไป

นอกจากนี้ผู้ศึกษาควรฝึกใช้เทคนิคต่างๆ ในการให้คำปรึกษา และควรฝึกการประชุมปรึกษา รายการนี้ให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

จากการประเมินและการบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียนทั้ง 6 คน ก่อนและหลังทำการศึกษารายกรณี ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 1 (หน้า 197) และ ตาราง 2 (หน้า 199)

ตาราง 1 แสดงผลการประเมินพฤติกรรมการรังแกเพื่อน

พฤติกรรมรังแกเพื่อน	เด็กชาย ก.		เด็กชาย ข.		เด็กชาย ค.		เด็กชาย ง.		เด็กชาย จ.		เด็กชาย ฉ.	
	pretest	posttest	pretest	posttest	pretest	posttest	Pretest	posttest	pretest	posttest	pretest	posttest
1. กล่าววาจาหยวนคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ	21	14	21	14	21	14	14	7	21	14	21	14
2. ชุกรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว	14	0	7	0	14	14	14	7	14	14	7	7
3. ขว้างของใส่เพื่อน	14	0	7	0	7	7	21	14	14	14	14	14
4. ผลักใส่เพื่อน	21	14	21	14	21	14	14	7	14	14	14	14
5. ตีเพื่อน	21	14	21	14	21	14	14	7	14	14	14	14
6. เตาะเพื่อน	0	0	21	14	21	14	14	7	21	14	14	14
7. ชกต่อยเพื่อน	0	0	7	0	14	14	7	0	14	14	14	14
รวม	91	42	105	56	119	91	98	49	112	98	98	91

หมายเหตุ ตัวเลขที่ปรากฏเป็นคะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมการรังแกเพื่อนก่อนและหลังทำการศึกษารายกรณี โดยอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน

จากตาราง 1 ซึ่งแสดงผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนก่อนและหลังทำการศึกษารายกรณี จะเห็นว่าผู้รับการศึกษาทั้ง 6 รายมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง โดยพฤติกรรมการกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อน อับอายและเสียใจลดลงทุกคน ผู้ที่มีพฤติกรรมการขู่กรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัวลดลงได้แก่ เด็กชาย ก., เด็กชาย ข., และเด็กชาย ง., ผู้ที่มีพฤติกรรมขว้างของใส่เพื่อนลดลงได้แก่ เด็กชาย ก., เด็กชาย ข., และเด็กชาย ง. ผู้ที่มีพฤติกรรมผลักใส่เพื่อนลดลง ได้แก่ เด็กชาย ก., เด็กชาย ข., เด็กชาย ค., และเด็กชาย ง. ผู้ที่มีพฤติกรรมตีเพื่อนลดลงได้แก่เด็กชาย ก., เด็กชาย ข., เด็กชาย ค., และเด็กชาย ง. ผู้ที่มีพฤติกรรมเตะเพื่อนลดลงได้แก่เด็กชาย ข., เด็กชาย ค., และเด็กชาย ง. แต่เด็กชาย ก. ไม่มีพฤติกรรมนี้ตั้งแต่ก่อนทำการศึกษารายกรณี ผู้ที่มีพฤติกรรมชกตอยเพื่อนลดลงได้แก่ เด็กชาย ข., และเด็กชาย ง. แต่เด็กชาย ก. ไม่มีพฤติกรรมนี้ตั้งแต่ก่อนทำการศึกษารายกรณี

นอกจากนี้ผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลงมากที่สุดคือ เด็กชาย ข และเด็กชาย ง โดยลดลงทุกพฤติกรรมส่วนผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลงน้อยที่สุดคือ เด็กชาย จ. จะลดลงเพียงพฤติกรรมเดียวคือ พฤติกรรมการกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ

ตาราง 2 แสดงผลการบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

พฤติกรรมรังแกเพื่อน	เด็กชาย ก.		เด็กชาย ข.		เด็กชาย ค.		เด็กชาย ง.		เด็กชาย จ.		เด็กชาย ฉ.	
	pretest	posttest	pretest	posttest	pretest	posttest	Pretest	posttest	pretest	posttest	pretest	posttest
1. กล่าวจาหยาบคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ	7	3	7	3	7	3	3	1	7	3	7	3
2. ขู่กรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว	3	0	1	0	3	3	3	1	3	3	1	1
3. ขว้างของใส่เพื่อน	3	0	1	0	1	1	7	3	3	3	3	3
4. ผลักใส่เพื่อน	7	3	7	3	7	3	3	1	3	3	3	3
5. ตีเพื่อน	7	3	7	3	7	3	3	1	3	3	3	3
6. เตาะเพื่อน	0	0	7	3	7	3	3	1	7	3	3	3
7. ขกต้อยเพื่อน	0	0	1	0	3	3	1	0	3	3	3	3
รวม	27	9	31	12	35	19	23	8	29	21	23	19

หมายเหตุ ตัวเลขที่ปรากฏในตารางเป็นค่าที่ได้จากการบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อนก่อนและหลังทำการศึกษารายกรณี โดยอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 7 คน เป็นผู้บันทึก

จากตาราง 2 ซึ่งแสดงผลการบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อนก่อนและหลังทำการศึกษารายกรณี จะเห็นว่าผู้รับการศึกษาทั้ง 6 รายมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง ซึ่งสอดคล้องตรงกันกับผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยพฤติกรรมการกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนอับอายและเสียใจลดลงทุกคน ผู้ที่มีพฤติกรรมการขู่กรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัวลดลงได้แก่ เด็กชาย ก., เด็กชาย ข., และเด็กชาย ง., ผู้ที่มีพฤติกรรมขว้างของใส่เพื่อนลดลงได้แก่ เด็กชาย ก., เด็กชาย ข., และเด็กชาย ง. ผู้ที่มีพฤติกรรมผลักใส่เพื่อนลดลงได้แก่เด็กชาย ก., เด็กชาย ข., เด็กชาย ค., และเด็กชาย ง. ผู้ที่มีพฤติกรรมตีเพื่อนลดลงได้แก่เด็กชาย ก., เด็กชาย ข., เด็กชาย ค., และเด็กชาย ง. ผู้ที่มีพฤติกรรมเตะเพื่อนลดลงได้แก่เด็กชาย ข., เด็กชาย ค., และเด็กชาย ง. แต่เด็กชาย ก. ไม่มีพฤติกรรมนี้ตั้งแต่ก่อนทำการศึกษารายกรณี ผู้ที่มีพฤติกรรมชกต่อยเพื่อนลดลงได้แก่ เด็กชาย ข., และเด็กชาย ง. แต่เด็กชาย ก. ไม่มีพฤติกรรมนี้ตั้งแต่ก่อนทำการศึกษารายกรณี

นอกจากนี้ผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลงมากที่สุดคือ เด็กชาย ข โดยลดลงทุกพฤติกรรม และผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลงน้อยที่สุดคือ เด็กชาย ฉ. จะลดลงเพียงพฤติกรรมเดียวคือพฤติกรรมการกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ซึ่งผลการสังเกตของผู้วิจัยและผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนกับบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสอดคล้องกัน

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า การศึกษาในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน จำนวน 6 คน

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2543 จำนวน 6 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2543 จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ข้อจำกัดดังนี้

1. เพศเดียวกัน คือ เพศชาย
2. อายุใกล้เคียงกัน คือ 10-12 ปี
3. มีบุคลิกภาพใกล้เคียงกัน คือ บุคลิกภาพแบบ เอ ตามทฤษฎีของเจนกินส์ (Jenkins.1979 : 3) ซึ่งมีลักษณะบุคลิกภาพที่ร่าเริง ชอบการแข่งขันและก้าวร้าว ชอบทำงานให้ได้มากๆ ในเวลาอันน้อย มีความรู้สึกเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว มีความมานะพยายามในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ทำงานด้วยความรวดเร็ว ไม่ชอบการรอคอยและถูกกระตุ้นความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย
4. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดามีรายได้รวมกันประมาณเดือนละ 8,000-15,000 บาท
5. ลักษณะครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดาแยกกันอยู่
6. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกัน คือ ระดับปานกลาง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากพรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 63)
2. แบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากพรทิพย์ อินทรโชติ (2536 : 64)
3. แบบสอบถามบุคลิกภาพของอัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล (2533 : 159-162)
4. เทคนิควิธีต่างๆ ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้รับการศึกษารายกรณี ได้แก่

- 4.1 การสังเกตและบันทึกการสังเกต
- 4.2 การสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์
- 4.3 การเยี่ยมบ้าน
- 4.4 อัดชีวประวัติ
- 4.5 บันทึกประจำวัน
- 4.6 สังคมมิติ
- 4.7 แบบสอบถาม
- 4.8 แบบทดสอบ
- 4.9 ระเบียบสะสม

วิธีดำเนินการ

ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 คนเป็นรายกรณีโดยใช้กระบวนการศึกษาเป็นรายกรณี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน
2. การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
3. การวินิจฉัย
4. การช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริม
5. การทำนายผล
6. การติดตามผล
7. การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา

1. กรณีศึกษาของเด็กชาย ก.

1.1 ประวัติ

เด็กชาย ก. เป็นบุตรคนแรกในจำนวน 2 คน ของครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง บิดาและมารดาแยกกันอยู่ บิดามีอาชีพรับจ้างทำงานบริษัทจำหน่ายสีทาสาน มารดามีอาชีพค้าขายในร้านขายข้าววิถีโอ บิดาต้องเดินทางไปทำงานตามจังหวัดต่างๆ ส่วนมารดาทำงานอยู่ที่จังหวัดระยอง เด็กชาย ก. เกิดที่จังหวัดระยอง เมื่อยังเด็กอาศัยอยู่กับบิดามารดาที่จังหวัดระยอง ต่อมาย้ายมาอาศัยอยู่กับบิดา ย่า และอาที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ส่วนน้องสาวของเด็กชาย ก. อาศัยอยู่กับมารดาที่จังหวัดระยอง เด็กชาย ก. ทั้งรักและกลัวคุณย่าและบิดามากกว่ามารดาเพราะได้รับการเลี้ยงดูอย่างเข้มงวด ไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหรือเพื่อนในโรงเรียนในเวลาหลังเลิกเรียน หรือเวลาว่าง ได้ย้ายมาเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรง แต่ก็มีบางครั้งที่มีอาการเวียนศีรษะคล้ายจะเป็นลม รูปร่างท้วม ผิวขาวเหลือง นัยน์ตาลมโตสีดำ ใบหน้ากลม ผิวหน้าเรียบไม่มีสิวและรอยแผลเป็น จมูกไม่โด่ง แต่งกายสะอาดเรียบร้อย

พูดน้อย น้ำเสียงเบาพูดจาไพเราะมีหางเสียงเวลาอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ เวลาพูดไม่สบตากับคู่สนทนา พร้อมทั้งยักคิ้วขมวดคิ้วที่พูดบ่อยครั้ง เวลาอยู่กับเพื่อนจะพูดเสียงดัง พูดมากจนเพื่อนล้อเลียนว่าขี้นั่น เล่นและทำกิจกรรมกับเพื่อนหญิงมากกว่าเพื่อนชาย มีแนวโน้มเบี่ยงเบนทางเพศเนื่องจากสับสนมือไปมาประกอบ การพูด เดินสายสะโพก มีกิริยาค่อนข้างน่ารักและชอบพูดคำว่า “เหม” มีแนวโน้มต่อต้านสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทะเยอทะยาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในด้านดี และคิดว่าตนเองมีสัมพันธภาพที่ดี กับเพื่อน แต่ความเป็นจริงแล้วเพื่อนไม่ชอบเพราะไม่ค่อยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ล้อเลียนเพื่อนเป็นประจำ ผลักไสเพื่อน ดีเพื่อน และกล่าวหาจาหยาบคายได้ตอบเมื่อถูกเพื่อนล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด มีความเศร้าบาง อย่างอยู่ในใจ มี มโนธรรมสูง กลัวเรื่องเพศ การควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยดี ตื้อ อารมณ์ฉุนเฉียว ค่อนข้าง ก้าวร้าว ต้องการเรียกร้องความสนใจ คิดมากหรือวิตกกังวล มีอคติและระแวงว่าจะมีคนมาทำร้ายหรือผู้คน มักคอยหาเรื่องตนเอง มีลักษณะของความเป็นเด็ก ต้องการพึ่งพาอาศัยพึ่งพาผู้อื่น และมีแนวโน้มเก็บตัว ครอบครัวยุคความอบอุ่น มีความต้องการอยากให้ครอบครัวมีความสุข ต้องการให้บิดาเอาใจใส่ดูแลมารดา บ้างเนื่องจากเด็กชาย ก. เห็นมารดาร้องไห้เกี่ยวกับเรื่องของบิดาเป็นประจำแล้วรู้สึกสงสาร อีกทั้งต้องการ สมาชิกทุกคนในครอบครัวอยู่ร่วมกันโดยไม่มีการทะเลาะวิวาท และไม่ต้องการให้น้องสาวมารบกวนตนเอง

1.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ก. เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้ คือ

1.2.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

1.2.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1.2.2.1 ด้านครอบครัว ได้แก่

1.2.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

1.2.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

1.2.2.1.3 อาชีพของบิดามารดามีเวลาและมีสถานที่ในการทำงานไม่
แน่นอน

1.2.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

1.3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิควิธีต่างๆ ทั้ง 9 เทคนิค วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย ก. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

1.3.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผล สอดคล้องกันว่า เด็กชาย ก. เป็นคนมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ เป็นคนที่ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย หงุดหงิด ค่อนข้างเจ้าอารมณ์ ไม่ชอบการรบกวน ตื้อเจียบ ก้าวร้าว จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งใน สถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ มีความระแวงและหวาดกลัว เก็บตัว คิดมาก มีความวิตกกังวล จนในบางครั้งทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน ชอบทำงานคนเดียวไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความสับสน ในบทบาททางเพศ ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

1.3.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1.3.2.1 ด้านครอบครัว

จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบและอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของ เด็กชาย ก. ดังต่อไปนี้

1.3.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่ทำให้เด็กชาย ก. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดู หรือทำกิจกรรมในครอบครัวร่วมกัน ต้องอยู่ในความปกครองดูแลของคุณย่าและอา เด็กชาย ก. จึงรู้สึกว่าขาดความอบอุ่น อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ ที่บ้านคุณย่าดูแลมีความเข้มงวดในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการคบเพื่อนของเด็กชาย ก. อีกทั้งเด็กชาย ก. เป็นประจำว่าซื่อและไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของคนอื่น ทั้งที่โกรธคุณย่าที่ดูว่าตนแต่ไม่สามารถโต้เถียงได้ เวลาอยู่ที่บ้านเด็กชาย ก. จึงเป็นคนเงียบ เรียบร้อย และเชื่อฟังคุณย่าทุกอย่าง ไม่ค่อยออกจากบ้านไปไหน นอกจากนี้เด็กชาย ก. รักมารดามากแต่ไม่สามารถอยู่กับมารดาได้เหมือนน้อง จึงมีความอิจฉาน้องสาวอยู่ลึกๆ เมื่อเวลาน้องสาวเข้าใกล้หรือมาก่อความสงบในการทำกิจกรรมต่างๆ ของเด็กชาย ก. เด็กชาย ก. จึงรู้สึกรำคาญและไม่พอใจเป็นอย่างมาก ทะเลววิวาทกันเป็นประจำ ในเวลาที่น้องไม่อยู่บ้านเด็กชาย ก. จะรู้สึกสบายใจ จากสถานการณ์ในครอบครัวดังกล่าวทำให้เด็กชาย ก. เกิดความกดดันภายในจิตใจ ไม่สามารถทำตามความต้องการของตนเองได้เมื่ออยู่ที่บ้าน จึงนำความกดดันมาระบายออกที่โรงเรียน ด้วยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

1.3.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ คุณย่าไม่มีรายได้ บิดาและมารดาของเด็กชาย ก. มีรายได้แต่ไม่ได้ใช้จ่ายในครอบครัวร่วมกัน โดยบิดาของเด็กชาย ก. จะเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายภายในบ้านที่เด็กชาย ก. อาศัยอยู่ ส่วนมารดาของเด็กชาย ก. ดูแลค่าใช้จ่ายของ ตนเอง และน้องสาวของเด็กชาย ก. เด็กชาย ก. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากบิดาโดยไม่ขัดสน แต่เมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย ก. ก็มักจะต้องผิดหวังอยู่เสมอ ทำให้เมื่ออยู่ที่โรงเรียนเด็กชาย ก. จึงมักยืมสิ่งของของเพื่อนไปใช้ หรือหยิบไปใช้หรือเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ เพื่อนๆ ในชั้นเรียนจึงได้รับความเดือดร้อนและรู้สึกไม่พอใจ จึงต่อว่าเด็กชาย ก. จนกระทั่งเด็กชาย ก. รู้สึกโกรธ ส่งผลให้เด็กชาย ก. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

1.3.2.1.3 อาชีพของบิดามารดามีเวลา และมีสถานที่ในการทำงานไม่แน่นอน เป็นอาชีพที่ต้องเดินทางไปทำงานต่างจังหวัดอยู่เป็นประจำ ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย ก. จึงเป็นหน้าที่ของคุณย่าซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย ก. แทน ซึ่งคุณย่าก็สั่งสอนเด็กชายก็ด้วยความเข้มงวด ตาหนิและดุด่า ทำให้เด็กชาย ก. ไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ เด็กชาย ก. จึงรู้สึกเก็บกดแล้วนำความรู้สึกที่เก็บกดจากบ้านนั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน ส่งผลให้เด็กชาย ก. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

1.3.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยจากแบบสอบถาม สัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย ก. มีความรู้สึกว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้วิจัยสังเกตและสัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย ก. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน ของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย ก. ไม่ค่อยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเพื่อน ชอบหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต และชอบล้อเลียนเพื่อน ไม่ช่วยงานกลุ่ม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ นอกจากนั้นเด็กชาย ก. ผลักไสเพื่อน ดีเพื่อน รวมถึงกล่าวจาหยาบคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจอยู่เสมอ เนื่องจากถูกเพื่อนๆ ล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ดแล้วเด็กชาย ก. เกิดความรู้สึกโกรธและไม่พอใจ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนส่งผลให้เกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อน

1.4 การช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กชาย ก. คือ ผู้วิจัยให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง 6 ครั้ง ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ปกครอง ขอความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย ก. และให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนขอความร่วมมือจากครูประจำชั้น และครูแนะแนวในการดูแลและเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย ก. ต่อไป

1.5 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้คำปรึกษา เด็กชาย ก. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงว่าเคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง คือ ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ก. แสดงพฤติกรรมกล่าวจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ดีเพื่อนสม่ำเสมอ ขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง และไม่แสดงพฤติกรรมเตะหรือต่อยเพื่อนเลย หลังการศึกษารายกรณีผ่านไปเป็นระยะเวลา 3 เดือน ปรากฏผลว่าพฤติกรรมกล่าวจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ดีเพื่อนลดลง คือ แสดงบ้างเป็นบางครั้ง และไม่แสดงการขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว และขว้างของใส่เพื่อนอีกเลย พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงสามารถแสดงบทบาททางเพศได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

2. กรณีศึกษาของเด็กชาย ข.

2.1 ประวัติ

เด็กชาย ข. เป็นบุตรชายคนเดียว ของครอบครัวที่มีฐานะปานกลางค่อนข้างยากจน บิดาและมารดาแยกกันอยู่ และต่อมาบิดาได้เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจ บิดามีอาชีพรับจ้างทั่วไป มารดามีอาชีพ ขับจักรยานยนต์รับจ้าง เด็กชาย ข. เกิดที่จังหวัดกรุงเทพฯ ปัจจุบันอาศัยอยู่กับตาและยาย เด็กชาย ข. รักและเชื่อฟังตาและยายมากกว่ามารดา เพราะได้รับการดูแลจากตาและยายตั้งแต่เกิด ไม่ค่อยได้มี

ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านนอกจากลูกของอา เรียนที่โรงเรียนวัดราชสิทธิารามตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรง รูปร่างอ้วน ผิวขาวเหลือง ผมหักศกสั้นตัดทรงนักเรียน นัยน์ตากกลมโตสีดำ ใบหน้ากลม ริมฝีปากบาง มีสิวประปรายบนใบหน้า แต่งกายสะอาด พูดจาไม่สุภาพ คุยเก่ง น้ำเสียงดังฟังชัด รับประทานอาหารเก่ง ส่งกระจกบ่อยครั้งทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เหงื่อออกมาก มีกลิ่นตัวแรง หงุดหงิดง่าย เดินช้า เดินพุงย่น ชอบเล่น และทำกิจกรรมกับเพื่อนหญิงมากกว่าเพื่อนชาย มีแนวโน้มเบี่ยงเบนทางเพศ ชอบทำท่าค้อน สนใจตนเอง เกือบตัว คือ อารมณ์ฉุนเฉียว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในไม่ดี และคิดว่าตนเองมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน แต่ความเป็นจริงแล้วเพื่อนไม่ชอบเพราะไม่ค่อยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขี้บ่น ชอบหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ตั้งใจเรียน กล่าววาทะหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ดีเพื่อน ผลักใสเพื่อน เตะเพื่อน มีความเศร้า มีความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ อารมณ์แปรปรวน ก้าวร้าว ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเองต้องการเรียกร้องความสนใจ คิดมากหรือวิตกกังวล มีอคติและระแวง มีลักษณะของความ เป็นเด็ก ต้องการพึ่งพาอาศัยพึ่งพาผู้อื่น และมีแนวโน้มเกือบตัว ครอบครัวยุติความอบอุ่น มีความต้องการ อยากรับครอบครัวมีความสุข และอยากมีบ้านเป็นของตนเอง

2.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ข. เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้ คือ

2.2.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

2.2.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.2.2.1 ด้านครอบครัว ได้แก่

2.2.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

2.2.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

2.2.2.1.3 อาชีพของมารดามีรายได้น้อย และบิดาเสียชีวิต

2.2.2.1.4 มารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย

2.2.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

2.2.2.3 ด้านสังคม ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยแออัด

2.3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิควิธีต่างๆ ทั้ง 9 เทคนิค วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

2.3.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผล สอดคล้องกันว่า เด็กชาย ข. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ เป็นคนที่ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย หงุดหงิด อารมณ์แปรปรวน ไม่ชอบการรอคอย ตื้อเจียบ ก้าวร้าว จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งใน สถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ เกือบตัว มีความระแวง คิดมาก วิตกกังวล มีทัศนคติที่ไม่ดี ต่อตนเอง มีความสับสนในบทบาททางเพศ ความคิดกระจัดกระจาย ขาดความละเอียดรอบคอบ มีความ

กระทบกระเทือนทางอารมณ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การที่บิดาเสียชีวิต และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

2.3.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.3.2.1 ด้านครอบครัว

จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบ และอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่าครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ข. ดังต่อไปนี้

2.3.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่เด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดู อีกทั้งต่อมาบิดาได้เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจ จึงต้องอยู่ในความปกครอง ดูแลของตาและยาย เด็กชาย ข. จึงรู้สึกว่าขาดความอบอุ่นและมีความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ ที่บ้านยายเข้มงวดในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการคบเพื่อนของเด็กชาย ข. และเด็กชาย ข. มีความต้องการสิ่งของมากมายแต่มีความขัดสนในเรื่องการเงิน ทำให้ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ เด็กชาย ข. จึงเกิดความกดดันภายในจิตใจ เวลาอยู่ที่บ้านเด็กชาย ข. เป็นคนเงียบ เปรี้ยว ร้าย ชอบฟังตาและยายทุกอย่าง ไม่ค่อยออกจากบ้านไปไหน นอกจากอาจจะพาไปเที่ยว นอกจากนั้นเด็กชาย ข. ยังต้องการแยกตัวตามลำพังเมื่อเกิดปัญหาในครอบครัวและรู้สึกว่าตนเองขาดความรักความอบอุ่นเมื่ออยู่ที่บ้าน ดังนั้น จึงระบายความกดดันที่ได้รับจากบ้านและการที่ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ ต่อเพื่อนที่โรงเรียนด้วยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.3.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากบิดาของเด็กชาย ข. ได้เสียชีวิตไปแล้ว มารดาของเด็กชาย ข. มีรายได้น้อยจึงเก็บไว้ใช้จ่ายส่วนตัวและแบ่งให้เด็กชาย ข. บางส่วน ยายไม่มีรายได้ ดังนั้นตาของเด็กชาย ข. จะเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายภายในบ้าน เด็กชาย ข. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากตา แต่เมื่ออยากได้สิ่งของบางอย่างที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย ข. ก็มักจะต้องผิดหวังอยู่เสมอ ทำให้เมื่ออยู่ที่โรงเรียนเด็กชาย ข. จึงมักหยิ่งขี้ขลาดไปใช้หรือเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ เพื่อนๆ ในชั้นเรียนจึงได้รับความเดือดร้อนและรู้สึกไม่พอใจ ต่อว่าเด็กชาย ข. จนกระทั่งเด็กชาย ข. รู้สึกโกรธ ส่งผลให้เด็กชาย ข. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.3.2.1.3 อาชีพของบิดามารดา เป็นอาชีพที่มีรายได้น้อยไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กชาย ข. ได้ทุกอย่าง และบิดามารดาไม่ได้อยู่กับเด็กชาย ข. อีกทั้งต่อมาบิดาได้เสียชีวิต มารดามองทำงานหนักขึ้น ทำให้ไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดู จึงเป็นหน้าที่ของตาและยายซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย ข. แทน ซึ่งยายก็สั่งสอนเด็กชายก็ด้วยความเข้มงวด ถึงแม้เด็กชาย ข. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ยังรู้สึกว่าขาดความอบอุ่นและมักเปรียบเทียบครอบครัวอื่นกับครอบครัวตนเองเสมอ เด็กชาย ข. จึงรู้สึกเก็บกด แล้วนำความรู้สึกที่เก็บกดจากบ้านนั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน ส่งผลให้เด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.3.2.1.4 มารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย จึงขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม มารดาจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน นอกจากนี้มารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย ข. จึงเป็นผลให้เด็กชาย ข. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.3.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยจากแบบสอบถาม สัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย ข. มีความรู้สึกว่าเขาเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้วิจัยสังเกตและสัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย ข. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย ข. ชอบหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ขี้นินทา ชอบฟ้อง ไม่ตั้งใจเรียน หงุดหงิด โกรธง่ายโดยเฉพาะเมื่อถูกเพื่อนขัดใจ ชอบทำตัวเด่นด้วยการใช้เสียงดังและพูดจาเหลวไหล ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ นอกจากนั้นเด็กชาย ข. ยังกล่าวหาว่าหาญบคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อน และเตะเพื่อนเป็นประจำ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย ข. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้เพื่อนในชั้นเรียนก็ชอบล้อเลียนว่า เด็กชาย ข. เป็นตุ๊ด กระตุนอารมณ์ให้เด็กชาย ข. หงุดหงิดและโกรธด้วยความสนุก เด็กชาย ข. จึงได้ตอบด้วยการแสดงพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบเช่นกัน ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

2.3.2.3 ด้านสังคม ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยแออัด

จากการเยี่ยมบ้าน ครอบครัวของเด็กชาย ข. อาศัยอยู่ในบ้านเช่าซึ่งมีลักษณะทรุดโทรมและคับแคบ บริเวณรอบๆ มีบ้านปลูกสร้างติดกันอยู่โดยรอบ มีเพียงถนนเล็กๆ สำหรับคนเดินและรถจักรยานยนต์สัญจรไปมาเท่านั้น ข้างบ้านมีคลองเล็กๆ ซึ่งไม่สะอาดและส่งกลิ่นเหม็นในบางครั้ง ไม่มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมนันทนาการ ส่วนในบ้านมีเพียงห้องเดียวซึ่งเป็นห้องนอนกประสงค์ คือ ใช้เป็นที่นอน ที่รับประทานอาหาร ที่ดูโทรทัศน์ ทำการบ้าน ฯลฯ สมาชิกในบ้านไม่มีห้องส่วนตัว บริเวณภายในห้องคับแคบ การจัดวางสิ่งของภายในบ้านไม่ค่อยมีระเบียบเรียบร้อย แต่บรรยากาศเย็น อากาศถ่ายเทสะดวกเพราะมีหน้าต่างหลายบาน และมีต้นไม้ใหญ่อยู่หลังบ้าน มีเสียงดังรบกวนจากรถจักรยานยนต์รับจ้างตลอดเวลา เด็กชาย ข. ไม่พอใจและมีความอึดอัดใจต่อการที่ต้องอยู่อาศัยในที่คับแคบ ไม่มีห้องส่วนตัว สิ่งแวดล้อมที่แออัด และมีเสียงดังรบกวน ต้องการจะมีบ้านเป็นของตนเองซึ่งมีความสะดวกสบายมากกว่าที่เป็นอยู่ เมื่อคุณภาพชีวิตเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยไม่ดีย่อมสร้างความกดดันให้แก่เด็กชาย ข. จึงส่งผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนที่เด็กชาย ข. แสดงออกเพื่อระบายความกดดันนั้น

2.4 การช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กชาย ข. คือ การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง 6 ครั้ง ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ปกครองขอความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย ข. และให้ข้อเสนอแนะตลอดจนขอความร่วมมือจากครูประจำชั้น และครูแนะแนวในการดูแลและเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย ข. ต่อไป

2.5 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้คำปรึกษา เด็กชาย ข. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงที่เคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง คือ ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ข. แสดงพฤติกรรมกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อน เตะเพื่อน สม่าเสมอ ชุกรโซกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อน และชกต่อยเพื่อนบ่อยมาก หลังจากศึกษารายกรณีผ่านไปเป็นระยะเวลา 3 เดือน ปรากฏผลว่า พฤติกรรมกล่าววาจาให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ผลักไสเพื่อน ตีเพื่อน เตะเพื่อนลดลง กล่าวคือแสดงพฤติกรรมบ้างเป็นบางครั้ง ส่วนชุกรโซกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อน และชกต่อยเพื่อนนั้น ไม่แสดงพฤติกรรมอีกเลย พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงสามารถแสดงบทบาททางเพศได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

3. กรณีศึกษาของเด็กชาย ค.

3.1 ประวัติ

เด็กชาย ค. เป็นบุตรชายคนเดียว มีน้องสาวต่างบิดา 1 คน ครอบครัวมีฐานะปานกลาง ก่อนข้างด้า บิดาและมารดาแยกกันอยู่ และต่างคนต่างไปมีครอบครัวใหม่ บิดามีอาชีพรับจ้างทั่วไป มารดามีอาชีพค้าขายอาหาร บิดาต้องเดินทางไปทำงานตามจังหวัดต่างๆ ส่วนมารดาทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ เด็กชาย ค. อาศัยอยู่กับมารดา ตา ยาย น้ำและลูกของน้ำ เด็กชาย ค. รักมารดาและยายมาก มีความเป็นห่วงมารดาเพราะมีหนี้สิน ส่วนมารดาก็รักและตามใจเด็กชาย ค. ตลอดมา เด็กชาย ค. ไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน แต่จะชอบไปเล่นฟุตบอลกับลูกของป้า เรียนที่โรงเรียนวัดราช สิทธารามตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นคนที่มี สุขภาพแข็งแรง ชอบเล่นกีฬาฟุตบอลมาก รูปร่างสันทนต์ ผิวขาวเหลือง ผมตรงสั้นและชอบใช้เจลแต่งผมด้านหน้า นัยน์ตาลมโตสีดำ จมูกค่อนข้างโด่ง ใบหน้ากลม ผิวหน้าเรียบไม่มีสิวและรอยแผลเป็น แต่งกายสะอาดแต่ไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน เวลาอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่จะพูดน้อย น้ำเสียงเบา ก้มหน้าเวลาพูด แต่เมื่ออยู่กับเพื่อนจะเสียงดัง ชอบทำตัวเป็นจุดเด่น ชอบแต่งกายให้ดูดีทันสมัยอยู่เสมอ เดินเร็วและสะบัดตัวในขณะที่เดิน ไม่ชอบการรอคอย เหม่อลอยในเวลาเรียน ไม่ตั้งใจเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในด้านดีและคิดว่าตนเองมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน แต่ความเป็นจริงแล้วเพื่อนไม่ชอบเพราะชอบรังแกเพื่อนหญิง

ล้อเลียนเพื่อน อีกทั้งหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ขว้างของใส่เพื่อน ผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน ตะเพื่อน นอกจากนี้เด็กชาย ค. มีความเศร้า มีปมด้อย ระแวงสงสัย มองโลกในแง่ร้าย ไม่พอใจตนเอง หลงตัวเอง ดื้อเจียบ ก่อนข้างก้าวร้าว ใจร้อน ทำตัวเป็นจุดเด่นเพื่อต้องการเรียกร้องความสนใจ คิดมาก หรือวิตกกังวล มีอคติและระแวงว่าจะมีคนมาทำร้ายหรือผู้คนที่มักคอยหาเรื่องตนเอง มีลักษณะของความเป็นเด็ก ต้องการพึ่งพาอาศัยพึ่งพาผู้อื่น ครอบครัวยุติธรรมความอบอุ่น มีความต้องการอยากให้ครอบครัวมีความสุข อยากให้บิดากลับมาอยู่กับตนเอง และอยากให้มารดางดเว้นการไปเยี่ยมเงินผู้อื่น

3.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ก. เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้คือ

3.2.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

3.2.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

3.2.2.1 ด้านครอบครัว ได้แก่

3.2.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

3.2.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

3.2.2.1.3 อาชีพของบิดามารดามีรายได้น้อย และมารดามีหนี้สิน

3.2.2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย

3.2.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

3.3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิควิธีต่างๆ ทั้ง 9 เทคนิค วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย ค. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

3.3.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่า เด็กชาย ค. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ ใจร้อน ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย ไม่ชอบการรอคอย ดื้อเจียบ ก้าวร้าว รังแกเพื่อนชายและแกล้งเพื่อนหญิง มีอคติและความระแวงต่อเพศหญิง คิดมาก วิตกกังวล มีความเศร้าในจิตใจ นอกจากนี้ยังมีปมด้อยจึงต้องแสดงออกโดยการทำตัวเป็นจุดเด่นหรือเป็นผู้นำเพื่อต้องการการยอมรับ การจัดลำดับความคิดไม่ดี ขาดความละเอียดรอบคอบ จึงไม่ค่อยมีความรับผิดชอบและไม่มีความตั้งใจเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

3.3.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

3.3.2.1 ด้านครอบครัว ได้แก่

จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบและอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ค. ดังต่อไปนี้

3.3.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่เด็กชาย

ค. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดู และมารดาเลี้ยงดูเด็กชาย ค. อย่างตามใจ นอกจากเด็กชาย ค. จะ รู้สึกว่าขาดความอบอุ่นเพราะบิดาไม่อยู่ด้วยแล้ว ยังมีความรู้สึกว่าเป็นผู้มีอำนาจเหนือบุคคลอื่น จึงมักแสดงตัวเป็นจุดเด่น เป็นผู้นำเพื่อต้องการการยอมรับ อยากให้ ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้นอกจากนี้มารดายังมีหนี้สินทำให้เด็กชาย ค. รู้สึกวิตกกังวลและไม่พอใจ เด็กชาย ค. มีความต้องการสิ่งของมากมายและต้องการเงินไว้ใช้จ่ายเรื่อง เสื้อผ้า แต่มีความขัดสนในเรื่องการเงิน ทำให้ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ เด็กชาย ค. จึงเกิดความกดดันภายในจิตใจ เวลาอยู่ที่บ้านเด็กชาย ค. เป็นคนใจร้อน ดื้อเงียบ ทะเลาะกับพี่น้องเรื่องได้รับสิ่งของไม่เท่าเทียมกัน หรือแย่งสิ่งของกันเป็นประจำ ไม่ช่วยเหลืองานบ้าน และไม่เคยสอนการบ้านน้อง แม้จะมีความไม่พอใจแต่ก็ปฏิบัติตามคำสั่งสอนตักเตือนของมารดาและยาย ไม่ค่อยอยู่บ้าน ชอบไปเล่นฟุตบอลเป็นประจำทุกวันทั้งวันหยุดและวันธรรมดา จึงมักจะระบายความกดดันที่ได้รับจากครอบครัว ที่ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ ต้องการลบปมด้อยของตนเองในเรื่องของครอบครัว ด้วยการพยายามสร้างปมเด่นในทางก้าวร้าว โดยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

3.3.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ บิดาและมารดาของเด็กชาย ค. แยกกันอยู่ ต่างคนต่างมีครอบครัวใหม่จึงมีค่าใช้จ่ายสูง อีกทั้งมารดาของเด็กชาย ค. มีหนี้สิน ตาและยายไม่มีรายได้ รายได้ที่แบ่งให้เด็กชาย ค. จึงเล็กน้อย ทุกวันเด็กชาย ค. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากมารดาซึ่งไม่พอใช้ เนื่องจากเด็กชาย ค. ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไปกับการแต่งกายและเที่ยวเตร่ และเมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย ค. ก็มักจะต้องผิตหวังอยู่เสมอ ทำให้เมื่ออยู่ที่โรงเรียนเด็กชาย ค. จึงมักหยิ่งของเพื่อนไปใช้หรือเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ เพื่อนๆ ในชั้นเรียนจึงได้รับความเดือดร้อนและรู้สึกไม่พอใจ ส่งผลให้เด็กชาย ค. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพื่อกลบเกลื่อนความผิตของตนเอง

3.3.2.1.3 อาชีพของบิดามารดาเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อยและมารดามีหนี้สิน ทำให้ไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กชาย ค. ได้ทุกอย่าง อีกทั้งตาและยายไม่มีรายได้ มารดาต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย ค. จึงเป็นหน้าที่ของยายซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย ค. ทดแทน ถึงแม้เด็กชาย ค. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ยังรู้สึกว่าขาดความอบอุ่นและมีปมด้อย ผิตหวังเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ในครอบครัว เพราะมักเปรียบเทียบครอบครัวอื่นกับครอบครัวตนเองเสมอ ทำให้มีความกดดันภายในจิตใจ จึงนำความรู้สึกที่เกิดขึ้นเหล่านั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน ส่งผลให้เด็กชาย ค. ุ้พฤติกรรมรังแกเพื่อน

3.3.2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย จึงขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม ประกอบกับมารดาไม่ค่อยมีเวลาเนื่องจากต้องเดินทางไปทำงานตั้งแต่เช้ามีด บิดาไม่ได้อยู่กับเด็กชาย ค. บิดามารดาจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่นบุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียนได้ นอกจากนี้บิดามารดายัง

ขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย ค. จึงส่งผลให้เด็กชาย ค. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

3.3.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยจากแบบสอบถาม สัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย ค. มีความรู้สึกว่าเขาเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้ศึกษาสังเกต สัมภาษณ์ และรวบรวมจากแบบสอบถาม จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย ค. พร้อมทั้งผลการประเมิน พฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย ค. ก้าวร้าว ชอบรังแกเพื่อนชาย ชอบรังแกและชอบล้อเลียนเพื่อนหญิง ชอบหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ชอบฟ้อง ไม่ตั้งใจเรียน ใจร้อนและพูดจาเหลวไหล นอกจากนั้นเด็กชาย ค. ยังผลักใส ดีเพื่อน เตะเพื่อนเป็นประจำ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย ค. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม แต่กลับแสดงพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบเป็นประจำ เพื่อต้องการให้เพื่อนสนใจตนเองและต้องการการยอมรับ ซึ่งไม่ประสบผลสำเร็จ และเมื่อเพื่อนไม่ยอมรับ เด็กชาย ค. ก็ยังแสดงพฤติกรรมดังกล่าวอีกทำให้เพื่อนเกิดความไม่พอใจแสดงการโต้ตอบเด็กชาย ค. ด้วยการไม่พูดคุยหรือไม่ร่วมกิจกรรมด้วย ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

3.4 การช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กชาย ค. คือ การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง 6 ครั้ง ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ปกครอง ขอความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย ค. และให้ข้อเสนอแนะตลอดจนขอความร่วมมือจากครูประจำชั้น และครูแนะแนวในการดูแลและเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย ค. ต่อไป

3.5 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้คำปรึกษา เด็กชาย ค. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงที่เคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง คือ ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ค. แสดงพฤติกรรมผลักใสเพื่อน ดีเพื่อน เตะเพื่อน กล่าวหาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจสม่ำเสมอ ชุกรโซกเพื่อนให้ได้รับความกลัวและชกต่อยเพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง และขว้างของใส่เพื่อนบ่อยมาก หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย ค. แสดงพฤติกรรมผลักใสเพื่อน ดีเพื่อน เตะเพื่อน กล่าวหาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจลดลงเหลือเพียงแสดงบ้างเป็นบางครั้ง การชุกรโซกให้เพื่อนได้รับความกลัวและชกต่อยเพื่อนยังคงแสดงบ้างเป็นบางครั้ง พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน

4. กรณีศึกษาของเด็กชาย ง.

4.1 ประวัติ

เด็กชาย ง. เป็นบุตรชายคนเดียวของครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง บิดาและมารดาแยกกันอยู่ บิดามีอาชีพรับราชการ มารดามีอาชีพค้าขายอาหาร เด็กชาย ง. เกิดที่จังหวัดกรุงเทพฯ เมื่อยังเด็กอาศัยอยู่กับบิดามารดา ต่อมาหลังจากบิดามารดาแยกกันอยู่ได้ย้ายมาอาศัยอยู่กับบิดาปู่ ย่า และมารดาเลี้ยงซึ่งเด็กชาย ง. เรียกว่าน้า เด็กชาย ง. มีผลการเรียนไม่เป็นที่พอใจของบิดา บิดาจึงให้เรียนพิเศษทุกวันตอนเย็นหลังเลิกเรียน ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเข้มงวด ไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหรือเพื่อนในโรงเรียน ในเวลาหลังเลิกเรียน หรือเวลาว่างจะหาเวลาไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์คนเดียว ได้ย้ายมาเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม จนถึงปัจจุบัน และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนเดิม เป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรง รูปร่างเล็ก ผิวขาวเหลือง นัยน์ตากลมโตสีดำ ใบหน้ากลม ผิวหน้าเรียบไม่มีสิว แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พูดน้อย พูดจาไม่ค่อยสุภาพ น้ำเสียงเบา เวลาพูดจะทำตาโตและขมวดคิ้วไปด้วย มีอาการพูดติดอ่างในบางครั้ง ไม่อยู่นิ่ง สมาธิสั้น มีความคิดเห็นไม่ดีเกี่ยวกับตนเอง และคิดว่าตนเองมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน แต่ความเป็นจริงแล้วเพื่อนไม่ชอบเพราะชอบพูดจาเหลวไหล ล้อเลียนเพื่อน หยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ขว้างของใส่เพื่อนเป็นประจำ ชู้กรรโชก ดีเพื่อน เตะเพื่อน กล่าววาจาหยาบคายบ้างในบางครั้ง มีความเศร้าบางอย่างอยู่ในใจ เครียด มีปมด้อยเพราะถูกล้อเลียนว่าไม่สมประกอบทางสติปัญญา มองโลกในแง่ร้าย เก็บตัว แต่ก็ต้องการเรียกร้องความสนใจโดยการทำตัวเป็นจุดเด่น ต้องการพึ่งพาอาศัยพึ่งพาผู้อื่น ครอบครัวขาดความอบอุ่น มีความต้องการอยากให้ครอบครัวมีความสุข ต้องการให้บิดาเอาใจใส่ดูแล

4.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ง. เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้คือ

4.2.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

4.2.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

4.2.2.1 ด้านครอบครัว ได้แก่

4.2.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

4.2.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

4.2.2.1.3 อาชีพของบิดามารดามีเวลาทำงานที่ไม่แน่นอน

4.2.2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย

4.2.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

4.3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิควิธีต่างๆ ทั้ง 9 เทคนิค วินิจฉัยได้ว่า เด็กชาย ง. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

4.3.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่า เด็กชาย ง. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสมคือถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย ดื้อเงียบ ก้าวร้าว จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในสถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ เกือบตัว มีอคติและความระแวง คิดมาก วิตกกังวล มีความเศร้าในจิตใจ มีปมด้อย การจัดลำดับความคิดไม่ดี ขาดความละเอียดรอบคอบ ทั้งนี้เนื่องมาจาก การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

4.3.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

4.3.2.1 ด้านครอบครัว

จากการจากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบ และอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย ง. ดังต่อไปนี้

4.3.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่ทำให้เด็กชาย ง. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดู เด็กชาย ง. จึงรู้สึกว่าขาดความอบอุ่น อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขและมีเวลาอยู่ด้วยกันแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ อีกทั้งไม่ได้รับความสนใจและเอาใจใส่จากบิดามารดาอย่างที่เด็กชาย ง. ต้องการ เด็กชาย ง. จึงเกิดความกดดันภายในจิตใจ เวลาอยู่ที่บ้านเด็กชาย ง. เกือบตัว ชอบเล่นคนเดียว ไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์เป็นประจำ มีย่าและปู่เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอน แม้จะมีความไม่พอใจแต่เด็กชาย ง. ก็ปฏิบัติตามตลอดมา ดังนั้นจึงนำความกดดันที่ได้รับจากครอบครัว มาแสดงออกกับเพื่อนด้วยการรังแกเพื่อนที่โรงเรียนเพื่อต้องการได้รับความสนใจแทน

4.3.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ บิดาและมารดาของเด็กชาย ง. แยกกันอยู่ เด็กชาย ง. อยู่กับบิดาจึงต้องรับค่าใช้จ่ายประจำวันจากบิดาแต่เพียงผู้เดียว มารดาไม่ได้ส่งเสียให้ค่าใช้จ่ายเลย แม้เด็กชาย ง. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันทุกวันเป็นจำนวนมากพอสมควร แต่เมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวัน เด็กชาย ง. ก็มักจะต้องผัดหวังอยู่เสมอทำให้เมื่ออยู่ที่โรงเรียนเด็กชาย ง. จึงมักหยิ่งของเพื่อนไปใช้หรือเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ เพื่อนๆ ในชั้นเรียนจึงได้รับความเดือดร้อนและรู้สึกไม่พอใจ ต่อว่าเด็กชาย ง. แต่แทนที่เด็กชาย ง. จะรู้สึกโกรธกลับรู้สึกพอใจที่ได้แกล้งเพื่อนเพราะได้รับความสนใจ ส่งผลให้เด็กชาย ง. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนอยู่เสมอ

4.3.2.1.3 อาชีพของบิดามารดามีเวลาทำงานไม่แน่นอน เนื่องจากบิดามารดาของเด็กชาย ง. แยกกันอยู่ ต่างคนต่างทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวและตนเอง ทำให้ไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย ง. จึงเป็นหน้าที่ของปู่และย่าซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย ง. แทน ถึงแม้เด็กชาย ง. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ยังรู้สึกว่าขาดความอบอุ่นที่บิดามารดาไม่ค่อยมีเวลาให้ และมักเปรียบเทียบครอบครัวอื่นกับครอบครัวตนเองเสมอ เด็กชาย ง. จึง รู้สึกเศร้า มีปมด้อยและความกดดันภายในจิตใจ จึงนำความรู้สึกที่กดดันจากบ้านนั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน ส่งผลให้เด็กชาย ง. มี พฤติกรรมรังแกเพื่อน

4.3.2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย จึงขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม ประกอบกับไม่ค่อยมีเวลา บิดามารดาจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน นอกจากนี้ บิดามารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย ง. จึงเป็นผลให้เด็กชาย ง. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

4.3.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยจากแบบสอบถาม สัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย ง. มีความรู้สึกว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้ศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ และรวบรวมจากแบบสอบถาม จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย ง. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย ง. ชอบรังแกเพื่อน ชอบล้อเลียนเพื่อน ชอบหยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ขว้างของใส่เพื่อน ไม่ตั้งใจเรียน โกรธง่าย และพูดจาเหลวไหล ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย ง. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้เพื่อนในชั้นเรียนก็ชอบล้อเลียนว่าเด็กชาย ง. ไม่สมประกอบทางสติปัญญาเป็นประจำ ทำให้เด็กชาย ง. รังแกเพื่อนเพื่อต้องการเรียกร้องความสนใจ ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

4.3 การช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กชาย ง. คือ การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง 6 ครั้ง ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ปกครอง ขอความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย ง. และให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นและครูแนะแนวในการดูแลและเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย ง. ต่อไป

4.4 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้คำปรึกษา เด็กชาย ง. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงว่าเคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง คือ ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ง. แสดงพฤติกรรมขว้างของใส่เพื่อนสม่ำเสมอ ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัว ผลักเพื่อน กล่าววาจาให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ตีเพื่อน เตะเพื่อนบางครั้ง และชกต่อยเพื่อนบ้าง หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย ง. แสดงพฤติกรรมขว้างของใส่เพื่อนลดลงเป็นแสดงบ้างไม่แสดงบ้าง ชุกรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัว ผลักใส่เพื่อน กล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ตีเพื่อน เตะเพื่อนลดลงเหลือเพียงน้อยครั้ง และไม่แสดงพฤติกรรมชกต่อยเพื่อนอีกเลย พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียนรวมถึงสามารถแสดงบทบาททางเพศได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

5. กรณีศึกษาของเด็กชาย จ.

5.1 ประวัติ

เด็กชาย จ. เป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวน 2 คน ของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ บิดาและมารดาแยกกันอยู่ บิดามีอาชีพขายผลไม้และมารดามีอาชีพขายพวงมาลัย เด็กชาย จ. อาศัยอยู่กับมารดาที่จังหวัดกรุงเทพฯ เขตบางบอน จะแวะเวียนมาพักกับบิดาบ้างเป็นครั้งคราว ส่วนพี่ชายของเด็กชาย จ. อาศัยอยู่กับบิดา เด็กชาย จ. ทั้งรักและกลัวยายและบิดามากกว่ามารดา เพราะถูกดุเป็นประจำ ไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหรือเพื่อนในโรงเรียน ในเวลาหลังเลิกเรียนหรือเวลาว่างจะไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์ ช่วยบิดาหรือมารดาขายพวงมาลัย และขายเรียงเบอร์เป็นการหารายได้พิเศษ เรียนที่โรงเรียนวัดราช สหธารามตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรง รูปร่างสันทนต์ ผิวขาว เหลือง นัยน์ตากกลมโตสีดำ ใบหน้าเหลี่ยม ผิวหน้าเรียบไม่มีสิวแต่มีจุดต่างขาวบนใบหน้าคล้ายจุดเก๋ลิ้น แต่งกายไม่ค่อยสะอาด พูดมากและเร็ว พูดจาไม่ค่อยสุภาพ น้ำเสียงเบา ไม่อยู่นิ่ง ทำทางไม่เรียบร้อย เดินเร็ว มีความคิดเห็นไม่ดีเกี่ยวกับตนเอง และคิดว่าตนเองมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน แต่ความเป็นจริงแล้วเพื่อนไม่ชอบเพราะชอบรังแกเพื่อน กล่าวหาหาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ ทะเถเพื่อนเป็นประจำ ตีเพื่อน ขว้างของใส่เพื่อน ชกต่อยเพื่อน ผลักใส่เพื่อน และขู่กรรโชกเพื่อนให้ได้รับความกลัวเป็นบางครั้ง นอกจากนี้ยังมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำมีความระแวงสงสัย มีความวิตกกังวล รู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่พอใจตนเอง ก้าวร้าว หลงตนเอง ไม่รอบคอบขาดการวางแผนที่ดี สับสนในบทบาททางเพศ ความคิดกระจัดกระจาย ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ดื้อเงียบ มีอคติและระแวง เก็บกดและมีแนวโน้มเก็บตัว

5.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย จ. เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้คือ

5.2.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

5.2.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

5.2.2.1 ด้านครอบครัว ได้แก่

5.2.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

5.2.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

5.2.2.1.3 อาชีพของบิดามารดารายได้น้อยและมีเวลาทำงานที่ไม่แน่นอน

5.2.2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย

5.2.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

5.3 การวินิจฉัย

จากการจากการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิควิธีต่างๆ ทั้ง 9 เทคนิค วินิจฉัยได้ว่าเด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

5.3.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่า เด็กชาย จ. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย หงุดหงิด ไม่ชอบการรอคอย ชอบทำตัวเป็นจุดเด่นในทางที่ไม่ดีเพื่อต้องการการยอมรับ คือ อารมณ์ฉุนเฉียว ก้าวร้าว จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในสถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ เก็บตัว มีอคติและความระแวง คิดมาก วิตกกังวล มีความเศร้าในจิตใจ มีปมด้อย ขาดการวางแผนที่ดี ยังไม่รอบคอบ ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของ ครอบครัว และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

5.3.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

5.3.2.1 ด้านครอบครัว

จากการจากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบ และอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย จ. ดังต่อไปนี้

5.3.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่ทำให้เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ ครอบครัวแตกแยก บิดาชอบดื่มเหล้าจนเมเมาเป็นประจำ ทำให้ไม่ค่อยได้มีเวลาอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย จ. เด็กชาย จ. จึงรู้สึกว่าขาดความอบอุ่น ต้องการได้รับความเอาใจใส่จากบิดามารดา อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ นอกจากนี้เด็กชาย จ. มีความต้องการสิ่งของมากมาย แต่ครอบครัวมีความขัดสนในเรื่องการเงิน ไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กชาย จ. ได้ เด็กชาย จ. จึงจำเป็นต้องทำงานหารายได้พิเศษด้วยการขายเรียงเบอร์ เพื่อนำมาซื้อสิ่งของที่อยากได้ด้วยตนเอง เด็กชาย จ. มีความเหน็ดเหนื่อย วิตกกังวล และคิดมากตลอดเวลา ทั้งเรื่องขาดความสุขในครอบครัวและเรื่องการเงิน ซึ่งเด็กชาย จ. มักจะเปรียบเทียบครอบครัวของตนและครอบครัวอื่นที่มีความสุขเสมอ อีกทั้งมีความคิดเห็นว่าครอบครัวส่วนมากไม่มีความสุข ทำให้ไม่มีแรงจูงใจที่จะทำความดี ส่งผลให้ขาดเรียนบ่อย ไม่ตั้งใจเรียน เวลาอยู่ที่บ้านเด็กชาย จ. จะเก็บตัว เล่นคนเดียว เมื่อบิดา มารดา หรือยายอบรมสั่งสอน แม้จะมีความไม่พอใจแต่ก็ปฏิบัติตาม นอกจากนี้เด็กชาย จ. ยังรู้สึกเบื่อบรรยากาศภายในบ้านจนอยากหนีออกจากบ้านและไม่เคยช่วยเหลืองานบ้านเลย ดังนั้น ความกดดันที่ได้รับจากครอบครัว และการที่ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ ทำให้เด็กชาย จ. แสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนที่โรงเรียนเพื่อต้องการเรียกร้องความสนใจจากเพื่อน และรวบรวมถึงเพื่อระบายความกดดันจากครอบครัวอีกด้วย

5.3.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว บิดาและมารดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่ รายได้ของครอบครัวจึงน้อยลง ประกอบกับบิดาและมารดาของเด็กชาย จ. ก็มีอาชีพที่ทำรายได้ได้น้อยคือ ขายพวงมาลัย การแบ่งให้เด็กชาย จ. ใช้จ่ายจึงไม่เพียงพอ ทุกวันเด็กชาย จ. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากมารดาซึ่งไม่พอใช้ และเมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย จ. ก็มักจะต้องผัดหวังอยู่เสมอ จึงต้องทำงานหารายได้พิเศษคือขายเรียงเบอร์ เพื่อนำเงินมาซื้อสิ่งของที่อยากได้ด้วยตนเอง ความขัดสนในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของ

ครอบครัวส่งผลให้เด็กชาย จ. มีความวิตกกังวล คิดมากและเก็บกด จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพื่อระบายความกดดันดังกล่าว

5.3.2.1.3 อาชีพของบิดามารดาเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย และมีเวลาการทำงานที่ไม่แน่นอน ทำให้ไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย จ. ประกอบกับเด็กชาย จ. ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นเวลานาน จึงเป็นหน้าที่ของยายซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย จ. แทน ถึงแม่เด็กชาย จ. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้เด็กชาย จ. ไม่รู้สึกภาคภูมิใจในอาชีพของบิดามารดา ทั้งยังรู้สึกว่าขาดความอบอุ่นและมักเปรียบเทียบครอบครัวอื่นกับครอบครัวตนเองเสมอ เด็กชาย จ. จึงรู้สึกเศร้า มีปมด้อย และเมื่อถูกเพื่อนล้อเลียนเกี่ยวกับเรื่องอาชีพของบิดามารดาเด็กชาย จ. เกิดความไม่พอใจจึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังนั้นอาชีพของบิดามารดาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

5.3.2.1.4 บิดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย จึงขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม บิดามารดาจึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน นอกจากนี้บิดามารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย จ. จึงเป็นผลให้เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

5.3.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยจากแบบสอบถาม สัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย จ. มีความมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียนระดับปานกลาง แต่เมื่อผู้ศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ และรวบรวมจากแบบสอบถาม จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย จ. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย จ. มีลักษณะนิสัยก้าวร้าว ขอบรังแกเพื่อน และพูดจาเหลวไหล ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ นอกจากนั้นเด็กชาย จ. กล่าววาทะหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายอละเสียใจเป็นประจำ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย จ. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้เพื่อนในชั้นเรียนก็ชอบล้อเลียนเรื่องครอบครัว จึงกระตุ้นอารมณ์ให้เด็กชาย จ. หงุดหงิดและโกรธ เด็กชาย จ. จึงได้ตอบด้วยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

5.4 การช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กชาย จ. คือ การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง 6 ครั้ง ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ปกครอง ขอความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย จ. และให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นและครูแนะแนวในการดูแลและเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย จ. ต่อไป

5.5 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้คำปรึกษา เด็กชาย จ. มีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงที่เคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำใน

สิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง คือ ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย จ. แสดงกล่าววาทะให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ เตะเพื่อนสม้าเสมอ ดีเพื่อน ขว้างของใส่เพื่อน ชกต่อยเพื่อน ผลักใส่เพื่อนและชกกรโชนเพื่อนให้ได้รับความกลัวบ้าง หลังจากทำการศึกษารายกรณีเป็นเวลา 3 เดือน เด็กชาย จ. แสดงพฤติกรรมกล่าววาทะหาภัยกายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ และเตะเพื่อนลดลงจากสม้าเสมอเป็นบางครั้ง พร้อมทั้งสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน

6. กรณีศึกษาของเด็กชาย จ.

6.1 ประวัติ

เด็กชาย จ. เป็นบุตรชายคนเดียวของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ บิดาและมารดาแยกกันอยู่ บิดาและมารดามีอาชีพรับจ้างทั่วไป ปัจจุบันบิดาถูกจองจำในคุก มารดาไม่ได้อยู่กับเด็กชาย จ. มาเป็นเวลานานแล้ว เด็กชาย จ. อาศัยอยู่กับย่า อา และน้องสาวของญาติที่จังหวัดกรุงเทพฯ เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม และปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรง ชอบเล่นกีฬาทุกประเภทโดยเฉพาะฟุตบอล มีรูปร่างสันทนต์ ผิวค่อนข้างคล้ำ นัยน์ตาลมโตสีดำ ริมฝีปากหนา ใบหน้ากลม ผิวหน้าเรียบไม่มีสิว แต่งกายไม่ค่อยสะอาดเรียบร้อย พูดน้อย พูดจาสุภาพ น้ำเสียงเบา เดินเร็วและตัวตรง มีแนวโน้มเก็บตัว ซึมเศร้า มีปมด้อย มักทำตามอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ไม่ดี ไม่รอบคอบ ขาดการวางแผนที่ดี มีอคติและระแวง ดื้อเงียบ ไม่ชอบการรอคอย ไม่เชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดเห็นไม่ดีเกี่ยวกับตนเอง และคิดว่าตนเองมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน แต่ความเป็นจริงแล้วเพื่อนไม่ชอบเพราะชอบล้อเลียนเพื่อน ไม่รับผิดชอบ และชอบรังแกเพื่อน กล่าววาทะหาภัยกายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจเสมอ ขว้างของใส่เพื่อน ดีเพื่อน เตะเพื่อน ชกต่อยเพื่อน บ้างในบางครั้ง นอกจากนี้ครอบครัวยังขาดความอบอุ่น มีความต้องการอยากได้ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนและเสื้อผ้า ในอนาคตอยากประกอบอาชีพทหาร

6.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย จ. เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้คือ

5.2.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

5.2.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

5.2.2.1 ด้านครอบครัว ได้แก่

5.2.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

5.2.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

5.2.2.1.3 บิดาประกอบอาชีพผิดกฎหมาย และมารดามีรายได้น้อย

5.2.2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย

5.2.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

6.3 การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิควิธีต่างๆ ทั้ง 9 เทคนิค วินิจฉัยได้ว่าเด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

6.3.1 เกิดจากตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบต่างๆ มีผลสอดคล้องกันว่า เด็กชาย จ. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ ถูกกระตุ้นอารมณ์โกรธได้ง่าย ไม่ชอบการรอคอยเอาแต่ใจตนเอง ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ชอบแสดงออกเพื่อเรียกร้องความสนใจ ตื้อเจียบบกั๊วรวัว จึงแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนทั้งในสถานการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ มีอคติและความระแวง คิดมาก วิตกกังวล มีความเศร้าและโดดเดี่ยวในจิตใจ มีปมด้อย ไม่มีความละเอียดรอบคอบและขาดการวางแผนที่ดี ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน

6.3.2 เกิดจากตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

6.3.2.1 ด้านครอบครัว

จากการจากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม แบบทดสอบ และอัตชีวประวัติ ทำให้สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของเด็กชาย จ. ดังต่อไปนี้

6.3.2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี โดยสาเหตุที่ทำให้เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนเนื่องจาก บิดามารดาแยกกันอยู่ และบิดายังถูกจองจำในคุก มารดาไปมีสามีใหม่ นอกจากจะไม่มีเวลาและโอกาส อบรมเลี้ยงดูเด็กชาย จ. แล้ว ยังก่อให้เกิดปมด้อยในใจแก่เด็กชาย จ. อีกด้วย ดังนั้นเด็กชาย จ. จึงรู้สึกว้าวดความอบอุ่น อยากให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าอย่างมีความสุขแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ มีปมด้อยไม่กล้าเปิดเผยเรื่องของครอบครัวให้ใครได้รับรู้ รู้สึกวิตกกังวลและคิดมากอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งเมื่ออยู่ที่บ้านและที่โรงเรียนมีयाคอยตามดูแลใกล้ชิดจนเด็กชาย จ. รู้สึกอึดอัดและไม่พอใจ รู้สึกว่าครอบครัวของตนเองน่าเบื่อจนมีแนวโน้มที่จะหนีออกจากบ้าน จึงพยายามหาทางออกจากความเครียดด้วยการเล่นกีฬา และรังแกเพื่อนซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กชาย จ. คิดว่าสามารถระบายความกดดันจากเรื่องในครอบครัวได้ ดังนั้น สัมพันธภาพในครอบครัวมีผลพฤติกรรมรังแกเพื่อน

6.3.2.1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจาก บิดาและมารดาของเด็กชาย จ. แยกกันอยู่ ปัจจุบันบิดาถูกจองจำในคุก มารดาไปมีสามีใหม่ ไม่เคยส่งเสียค่าเลี้ยงดูมา给孩子ชาย จ. เลย มีเพียงยาที่ทำขนมกะหรี่ปั๊พขายซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอนและอาซึ่งมีรายได้ 8,000 บาทต่อเดือนเป็นผู้ดูแลเรื่องการเงินในบ้าน ดังนั้นรายได้ที่แบ่งให้เด็กชาย จ. จึงเล็กน้อยทุกวันเด็กชาย จ. จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายประจำวันจากย่าซึ่งไม่พอใช้ และเมื่ออยากได้สิ่งของอย่างอื่นที่มีราคาแพงนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันเด็กชาย จ. ก็มักจะต้องผัดหวังอยู่เสมอ และเสื้อผ้าที่มีใส่ก็ได้รับบริจาคจากคนรู้จัก ไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอที่จะซื้อเอง เมื่อมีความกดดันในเรื่องการเงินจากทางบ้านทำให้เด็กชาย จ. จึงมักจะระบายอารมณ์กับเพื่อนด้วยการแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนอยู่เสมอ ดังนั้นฐานะทางเศรษฐกิจจึงมีผลต่อแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน

6.3.2.1.3 บิดาประกอบอาชีพผิดกฎหมายและมารดามีรายได้น้อย จึงไม่สามารถสนองความต้องการของเด็กชาย จ. ในเรื่องการเงิน ยังทำให้เด็กชาย จ. มีปมด้อยที่บิดาถูกจองจำในคุกด้วยข้อหาค้ายาบ้า ทำให้เด็กชาย จ. ขาดความภาคภูมิใจในตนเองและบิดามารดาแล้ว ยังไม่มีโอกาสและเวลาที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กชาย จ. จึงเป็นหน้าที่ของย่าซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กชาย จ. แทน ถึงแม้เด็กชาย จ. จะไม่พอใจแต่ไม่สามารถโต้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้ เด็กชาย จ. จึงมีความกดดัน แล้วนำความรู้สึกที่กดดันจากบ้านนั้นมาแสดงออกกับเพื่อนที่โรงเรียน ส่งผลให้เด็กชาย จ. มี พฤติกรรมรังแกเพื่อนดังที่กล่าวมาแล้ว

6.3.2.1.4 บิดามารดามีโอกาสทางการศึกษาน้อย ขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมดูแลที่ถูกต้องและเหมาะสม จึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ เช่น ปัญหาส่วนตัว การศึกษา หรือปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน นอกจากนี้บิดามารดายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กชาย จ. จึงเป็นผลให้เด็กชาย จ. มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน

6.3.2.2 ด้านโรงเรียน ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ดี

จากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ทำให้สรุปได้ว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยจากแบบสอบถาม สัมพันธภาพกับเพื่อน เด็กชาย จ. มีความรู้สึกว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน แต่เมื่อผู้วิจัยสังเกตและสัมภาษณ์ และรวบรวมจากแบบสอบถาม จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กชาย จ. พร้อมทั้งผลการประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของอาจารย์ประจำวิชาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเด็กชาย จ. ชอบรังแกเพื่อนและล้อเลียนเพื่อนไม่ตั้งใจเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เพื่อนไม่ชอบ นอกจากนั้นเด็กชาย จ. ยังกล่าววาทาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจเป็นประจำ แสดงให้เห็นว่าเด็กชาย จ. ไม่ได้มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนดังที่ตนเองตอบแบบสอบถาม ดังนั้นสัมพันธภาพกับเพื่อนในชั้นเรียนมีผลต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อน

การวินิจฉัย

จากการวินิจฉัยว่าผู้รับการศึกษาทั้ง 6 ราย มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน ซึ่งผลจากการศึกษารายกรณีพอจะสรุปสาเหตุได้ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า สาเหตุของพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งเกิดจากแรงจูงใจใฝ่ก้าวหน้า เกิดขึ้นเมื่อผู้รับการศึกษาต้องการใช้พฤติกรรมรังแกเพื่อนเป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีเจตนาร้าย แม้จะทำให้บุคคลหรือสิ่งของเสียหาย โดยจะแสดงพฤติกรรมเพื่อผลบางอย่าง ได้แก่ เพื่อระบายความคับข้องใจ เพื่อเรียกร้องความสนใจ หรือแสดงพฤติกรรมเนื่องจากความโกรธซึ่งเกิดจากการถูกทำลายศักดิ์ศรี ได้แก่ การถูกล้อเลียนเป็นประจำว่าเบี่ยงเบนทางเพศ ไม่สมประกอบทางสติปัญญา และถูกล้อเลียนเกี่ยวกับบุพการีหรือความเป็นอยู่ภายในครอบครัว นอกจากนี้พฤติกรรมรังแกเพื่อนยังเกิดจากการที่ไม่สามารถสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองได้ เพราะอุปสรรคที่เนื่องมาจากตนเอง ผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งอุปสรรคที่เกิดจากตนเองนั้นเกิดจากการที่ไม่สามารถสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ดังที่ มาสโลว์ (อาร์ พันธ์มณี. 2540 : 188-189 อ้างอิงจาก Maslow. 1990) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ความต้องการทางสรีระ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ อุณหภูมิ การหลับนอน และการขับถ่าย เป็นต้น
2. ความต้องการปลอดภัยและมั่นคง ได้แก่ ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่น ความต้องการการคุ้มครองปกป้อง ความรู้สึกปลอดภัยจากการคุกคาม ปลอดภัยจากความวิตกกังวล ตลอดจนการหลีกเลี่ยงอันตราย หรือความเจ็บปวดต่างๆ
3. ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ คือ ความต้องการความรักอยากให้ตนเป็นที่รัก ยอมรับจากกลุ่ม โดยปกติแล้วบุคคลมักจะอยู่รวมกลุ่มกัน ดังนั้นจึงต้องการความรักและต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่มให้ยอมรับตนเอง เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มสังคม กลุ่มทำงาน เป็นต้น
4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องจากผู้อื่น คือ ความต้องการให้ผู้อื่นยกย่องตน เป็นความปรารถนาของบุคคลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ เกิดขึ้นได้เป็นอันมาก เช่น บางคนมีการใช้จ่ายแบบฟุ่มเฟือย เกินฐานะของตนเพื่อให้บุคคลอื่นยกย่องตน เป็นต้น
5. ความต้องการที่จะบรรลุถึงความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง คือ ความต้องการสูงสุดของบุคคลที่จะต้องพยายามกระทำตามสิ่งต่างๆ ตามความเหมาะสม และตามความสามารถของตนเอง เช่น ครูสอนหนังสืออย่างไม่เกิดความเบื่อหน่าย สอนด้วยความสุขสบายใจ เป็นต้น

นอกจากนี้อุปสรรคที่เกิดจากผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เพื่อนร่วมชั้นเรียนและครอบครัว จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจำนวน 390 คน พบว่า ตัวแปรกลุ่มที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูงสุดได้แก่ อิทธิพลกลุ่มเพื่อน (สมพร สุทัศน์, 2529 : 1-2) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของคูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1976 : 15-16) รูเบิลและคณะ (Ruble, et al. 1976 : 20-21) และเวอร์ฟ (Veroff, 1969 : 35-36) พบว่า บุคลิกภาพของเด็กวัยประถมศึกษาจะค่อยๆ สร้างขึ้นเมื่อเด็กมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในสภาพแวดล้อม นอกจากนั้น ความรู้สึกมีปมด้อยอาจจะเกิดจากการที่เด็กวัยนี้มีลักษณะชอบเปรียบเทียบกันในกลุ่ม ซึ่งการเปรียบเทียบนี้ จะส่งผลถึงความรู้สึกต่อคุณค่าของตนเองของเด็ก และพบว่าความรู้สึกว่ามีความสามารถ และรู้สึกว่าตนมีคุณค่าของเด็กวัยนี้จะขึ้นกับการรับรู้ความสามารถของเขาเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน เด็กวัยประถมศึกษาจะเป็นวัยของการหันหลังให้กับผู้ใหญ่ และจับกลุ่มในระหว่างเพื่อนเพศเดียวกัน จนบางคนเรียกวัยนี้ว่าวัยแห่งเพื่อน (Peer Year) เพื่อนจะมีอิทธิพลต่อเด็กในระยะนี้มาก และเด็กไม่ต้องการที่จะอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่อีกต่อไป เด็กจะพยายามรวมกลุ่มกันและสร้างโครงสร้างของกลุ่มรวมทั้งวางมาตรฐานแนวปฏิบัติของกันภายในกลุ่ม โดยดูจากแบบอย่างในสังคมของผู้ใหญ่ กฎระเบียบที่ตั้งขึ้นในกลุ่มของเด็กจะถูกนำปฏิบัติใช้อย่างเคร่งครัดโดยไม่บอกให้ผู้ใหญ่รู้ และการที่เด็กวัยนี้มีพฤติกรรมเช่นนี้ทำให้บางคนเรียกสังคมวัยเด็กนี้ว่า สังคมแห่งความลับ (Secret Society) เนื่องจากเด็กวัยประถมศึกษามีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมาก จึงทำให้ผลของการปฏิสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็ก ผลของการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนทำให้เด็กมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองหรือความสามารถของตนเอง รวมทั้งเด็กวัยนี้จะรับรู้ลักษณะความสามารถหรือบุคลิกลักษณะของเพื่อนอีกด้วย ความรู้สึกเป็นที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับใน

กลุ่มเพื่อนของเด็กวัยนี้มีผลโดยตรงต่อบุคลิกภาพของเด็ก นอกจากนี้พรอยด์เรียกระยะนี้ว่าขั้นแฝง ซึ่งเป็นช่วงต่อระหว่างวัยที่เด็กเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศของตนเอง และการเริ่มสนใจอย่างเห็นได้ชัดต่อเพศตรงข้ามซึ่งเกิดขึ้นในระยะวัยรุ่น ในเด็กวัยนี้จะไม่แสดงออกถึงความสนใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องทางเพศเด็กจะหันมาสู่การเรียนรู้และการแข่งขันในการทำกิจกรรมต่างๆ ในวัยนี้แม้เด็กจะไม่สนใจเกี่ยวกับเรื่องเพศอย่างชัดเจน แต่เด็กก็ค่อยๆ เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง โดยจะเห็นได้จากการที่เด็กวัยนี้มักแยกกลุ่มกันระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง และมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของความเป็นชายหรือเป็นหญิงของตน แต่ในขณะเดียวกันทั้งกลุ่มของเด็กหญิงเด็กชายก็ให้ความสนใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะแสดงออกโดยการที่กลุ่มเด็กชายจะชอบหยอกล้อกลุ่มเด็กผู้หญิง ในขณะที่เด็กผู้หญิงจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบ เช่น ทำเป็นไม่สนใจเด็กผู้ชาย หรือแสดงอาการโต้ตอบ เช่น การโมโห การเดิน หรือร้องด้วยความโกรธ ซึ่งในลักษณะนี้จะทำให้กลุ่มเด็กชายหยอกล้อเด็กหญิงมากขึ้น

ครอบครัว ก็เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งซึ่งทำให้บุคคลไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองจนต้องแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อระบายความคับข้องใจ เนื่องจากเด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามักมีสาเหตุมาจากครอบครัวเป็นส่วนมาก ลักษณะของสภาพครอบครัวที่มักทำให้บุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น สภาพความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว สภาพของครอบครัว วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญและส่งผลกระทบกระเทือนต่อพฤติกรรมของเด็กดังที่ เฟลค (Fleck, 1966 : 119 – 121) ได้กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวที่ดีและจะส่งผลที่ดีต่อเด็กจะมีลักษณะดังนี้ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและแม่ดี
2. พ่อแม่สามารถจะเข้าใจและสนับสนุนการพัฒนาการของเด็กได้อย่างเต็มที่
3. ครอบครัวนั้นสามารถจะสอนค่านิยม ทศนคติของสังคมให้กับเด็กได้อย่างถูกต้อง
4. ครอบครัวจะต้องสามารถให้ความสมบูรณ์กับเด็กได้ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจได้อย่างเต็มที่
5. ครอบครัวจะต้องมีความสามารถที่จะสู้กับปัญหาของครอบครัวได้เป็นอย่างดี

ในสภาพครอบครัวที่ดี ย่อมส่งผลให้เสริมสร้างพัฒนาการของเด็กในครอบครัวให้ดีไปด้วย แต่ถ้าครอบครัวเกิดปัญหาก็จะส่งผลกระทบกระเทือนต่อเด็กในครอบครัว โดยทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาขึ้นได้ เพราะเมื่อเด็กต้องเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ที่ลำบากเด็กจะรู้สึกตึงเครียด เขาต้องเผชิญกับความกดดันและเกิดความคับข้องใจ (Frustration) ความขัดแย้งและภาวะที่ถูกคุกคาม อาจจะทำให้เด็กเป็นคนเจ้าอารมณ์ มีความกลัวและวิตกกังวล โดยเกิดจากสภาพครอบครัว เช่น การสูญเสียบิดา มารดาอย่างกะทันหัน จะมีผลในการปรับตัวในด้านต่างๆ ของเด็ก หรือครอบครัวที่แตกแยกจะสร้างความสะเทือนใจให้กับเด็กเป็นอย่างมาก และเด็กยังต้องมีการปรับตัวใหม่ที่ตามมา ซึ่งการปรับตัวต่อการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ของพ่อแม่ เด็กจะทำได้ลำบากมาก เพราะฉะนั้นระหว่างที่เด็กปรับตัวย่อมก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมในเด็กขึ้นได้ เพราะในขณะที่เด็กปรับตัวเด็กจะมีความกดดันสูง ซึ่งจะทำให้เด็กคิดมาก ไม่รักบ้านเท่าที่ควร บางครั้งอาจต้องการแสวงหาความรักนอกบ้าน หรือใช้กลวิธีป้องกันตัวต่างๆ เช่น การถอยหนี การลี้ภัย การบิดเบือนความจริง การขัดโทษคนอื่น การกลบเกลื่อนความรู้สึก การระบายอารมณ์ผิดที่ การทดแทน การเลียนแบบ การก้าวร้าวรุนแรง การเก็บกด การย้อนกลับไปเป็นเด็ก และฝันกลางวัน ถ้า

เด็กใช้กลวิธีการป้องกันตัวเองดังกล่าวดังกล่าวแล้วได้รับความสำเร็จ เด็กก็หายคับข้องใจ แต่ถ้าใช้แล้วไม่ประสบผลสำเร็จ เด็กจะหาทางออกเพื่อลดความคับข้องใจต่อไป พฤติกรรมเช่นนี้จะออกมาในรูปของโรคประสาท (Neurosis) เช่น ย้ำคิดย้ำทำ หรือเด็กที่ทำผิดรุนแรงแล้วไม่กล้ารับผิด หรือไม่สามารถสารภาพผิดกับใครได้ เด็กจะเก็บกดความผิดเอาไว้ กลายเป็นความหวาดระแวง ความหวาดกลัว (Phobia) และความวิตกกังวลอย่างรุนแรง (สมพร สุทัศน์ีย์. 2531 : 22-23) อีกทั้งมีความรู้สึกเกลียดชังและขมขื่นในชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้งสิ้น นอกจากนี้วิธีการเลี้ยงดูของพ่อแม่ก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่ เช่น วิธีการเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตยซึ่งเป็นการเลี้ยงดูแบบพ่อแม่ใหญ่ที่สุด มีการเข้มงวดกวดขันมาก เด็กจะไม่มีสิทธิ์เรียกร้องอะไรทั้งสิ้น เพราะต้องทำตามพ่อแม่สั่งอย่างเดียว วิธีการเลี้ยงดูแบบนี้มักจะสอดคล้องกับการทำให้เด็กมีปมด้อย ไม่มั่นใจในตัวเองและสับสนในจิตใจ (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2535 : 243) บลัมรินด์ (Baumrind. 1967 : 23) ที่กล่าวว่า การปกครองแบบนี้จะทำให้เด็กหญิงมีความเป็นอิสระ มีพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย และเด็กชายจะมีความรับผิดชอบสูงอย่างมากเมื่อพ่อแม่ไม่อยู่ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง แต่จะมีพฤติกรรมเข้ากับคนอื่นยากและไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ซึ่งกรณีศึกษาทั้ง 6 รายก็ได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีนี้ เพราะฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่แต่ละคนมีลักษณะของการอบรมบุตรที่แตกต่างกันนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญและกระทบกระเทือนต่อพฤติกรรมการแสดงออกในสังคมของเด็ก วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องจะทำให้เด็กเกิดปัญหาพฤติกรรมได้ ดังที่ เฮิร์ล็อก (Hurlock. 1972 : 115) ได้กล่าวว่าวิธีการเลี้ยงดูแบบลูกเป็นใหญ่และยอมทำตามลูกทุกอย่าง เด็กจะมีพฤติกรรมไม่นับถือพ่อแม่ ไม่เชื่อฟัง รับผิดชอบต่อสิ่งต่างๆ น้อยมาก มีความก้าวร้าวสูงและทำอะไรไม่ค่อยระมัดระวัง ในขณะที่เดียวกันก็มีความเป็นอิสระและมั่นคงในตนเอง ในเรื่องของครอบครัวนี้ ได้มีผู้ทำการศึกษาอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมของเด็กในครอบครัวไว้อย่างแพร่หลาย สอดคล้องกับ บิลเลอร์ (Biller. 1971 : 52) ที่กล่าวว่า พ่อที่ไม่เคยให้ความอบอุ่นและความรักกับลูกเลย จะทำให้เกิดผลร้ายกับลูกชายมากกว่าการที่เด็กชายนั้นจะไม่มีพ่อเสียเลย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เฮทเธอร์ริงตัน และคูเออร์ (Hertherington and Duer. 1971 : 46) ที่ได้ทำการศึกษาและแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการขาดพ่อในวัยทารกว่า จะมีผลร้ายต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การอบรมสั่งสอนเด็ก ถ้าหากสภาพความเป็นไปภายในครอบครัวดี เด็กจะเจริญเติบโตได้ดี เป็นทรัพยากรที่ดีของสังคม แต่ถ้าภายในครอบครัวเต็มไปด้วยความยุ่งเหยิง ครอบครัวไม่อบอุ่น เช่น พ่อแม่ไม่มีเวลาอยู่กับลูก หรือพ่อแม่ไม่เข้าใจถึงความต้องการของเด็ก ก็จะมีผลกดดันให้เด็กเข้าสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้เช่นกัน อีกทั้งจะเป็นการสร้างอาชญากรรมให้แก่สังคม ดังที่ โอษฐ์ วาสิริรักษ์ (2526 : 21-24) กล่าวว่าโดยธรรมชาติแล้วเด็กไม่สามารถดีหรือชั่วได้ด้วยกรรมพันธุ์ พฤติกรรมบางอย่างของเด็กเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันกับสิ่งแวดล้อมอันได้แก่บุคคลในครอบครัว บุคคลในโรงเรียน และบุคคลในสังคม โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว ได้แก่ บิดามารดาและญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด มีโอกาสได้พบและใช้เวลาร่วมกับเด็กมากกว่าบุคคลอื่น แต่มีเด็กเป็นจำนวนมากที่ขาดการเลี้ยงดูอย่างพอเพียง โดยที่ตัวเขาก็มิได้แยกไปจากมารดา แต่เขาไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างอบอุ่น ขาดความเอาใจใส่ ให้เวลากับเด็กน้อยเกินไป หรือมีการเลี้ยงดูอย่างผิดปกติดังนี้ยังมีการไม่ยอมรับเด็กเหล่านี้อีกด้วย ซึ่ง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของริบเบิล ของเซียร์ และคณะ (Coleman. 1981, 154-155 : citing Ribble. 1971, Sear, et al.1957) พบว่าการไม่ยอมรับการไม่เอาใจใส่ หรือการลงโทษของมารดา อาจเป็นที่มาของความเครียด ความไม่พอใจและพฤติกรรมเชิงนิเสธได้

การไม่ยอมรับของผู้ปกครอง คือ การที่ผู้ปกครองปฏิเสธเด็ก เช่น การปล่อยปละละเลย การปฏิเสธความรักและอารมณ์ ขาดความสนใจในกิจกรรมและความสำเร็จของเด็ก เกรี้ยวกราดหรือมีวิธีลงโทษที่ไม่แน่นอน บกพร่องในการให้เวลาเด็ก ไม่ยอมรับสิทธิและความรู้สึกของเด็กในการเป็นบุคคลหนึ่ง บางครั้งอาจมีการกระทำที่ทารุณโหดร้าย (Battered Child) หรือมีการทารุณกรรมต่อเด็ก (Child Abuse) ดังเช่นผลการวิจัยของโคลแมน (Coleman. 1981 : 154-156) ที่พบว่าในการที่เด็กมีปัญหาในการกิน การปัสสาวะรดที่นอน การก้าวร้าว นั้น มีภูมิหลังมาจากการที่มารดาไม่ยอมรับเด็ก และการไม่ยอมรับเด็กยังมีผลให้เด็กมีความฉลาดน้อย รวมทั้งมีปัญหาทางอารมณ์ การเลี้ยงดูที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจสูง จะก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์และความก้าวร้าวอย่างรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ของอัลแมน (Allman. 1978 : 159-162) ที่ศึกษาเรื่องเด็กชายเบนเนท (Bennett) ซึ่งเป็นนักเรียนระดับ 6 อายุ 11 ขวบ ที่มีปัญหาทางอารมณ์อย่างรุนแรงและก้าวร้าวสูง พบว่าบิดาได้ตั้งความหวังไว้สูงให้เบนเนทเป็นตัวแทนของเขาในสิ่งที่เขาไม่มีโอกาสที่จะทำได้ แต่บิดาไม่เคยมีเวลาใกล้ชิดลูก ตลอดจนสภาพทางโรงเรียนมีความกดดันสูง จึงทำให้เบนเนทมีอาการไฮเปอร์แอคทีฟ (Hyperactive) ไม่อยู่นิ่งและย่ำคิดย่ำทำ ต่อมาเมื่อมีการย้ายโรงเรียน และเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ภายในบ้านในระยะเวลาไม่นาน เบนเนทได้มีอาการเปลี่ยนนิสัยในด้านทำลาย ไปเป็นการสร้างสรรค์ และในที่สุดก็กลายเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนดีเด่น

นอกจากนี้ เซียร์ และคณะ (Sears, et al. 1969 : 178) ยังพบว่าการอบรมเลี้ยงดูจะแปรผันไปตามเพศและอายุของเด็กในแต่ละวัย สภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการศึกษาของพ่อแม่ เช่น พ่อแม่ที่มีระดับการศึกษาต่ำมักจะขาดความรู้ในการอบรมเลี้ยงดู ขาดการควบคุมพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างเหมาะสม ขาดเหตุผลในการรักตามใจ อันเป็นเหตุให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ สำหรับพฤติกรรมก้าวร้าว นั้น เซียร์เชื่อว่าเป็นพฤติกรรมที่ไปสู่เป้าหมาย หรือเกิดจากแรงจูงใจที่มีอยู่ในตัวคน และเกิดจากประสบการณ์การเห็นตัวแบบและการได้รับแรงเสริม นอกจากนี้เซียร์มีทรรศนะว่าการอธิบายพฤติกรรมก้าวร้าว นั้นต้องอธิบายในลักษณะที่เผชิญหน้ากัน ในกระบวนการเลี้ยงดูนั้นเด็กต้องเผชิญหน้ากับพ่อแม่ การอบรมที่ไม่เหมาะสมจะขัดขวางไม่ให้เด็กไปสู่เป้าหมาย เด็กก็จะเกิดความคับข้องใจ และได้ตอบความคับข้องใจอย่างรุนแรง และหากเด็กได้รับการลงโทษพฤติกรรมดังกล่าว เด็กก็จะเห็นแก่ตัวแบบที่ก้าวร้าว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของโอษฐ์ วาไรักษ์ และ ประพันธ์ สุทธาวาส (2519 : 38-39) ที่พบว่าการตามใจเด็กมากเกินไปและการปล่อยปละละเลย การทอดทิ้ง ก่อให้เกิดความก้าวร้าวในเด็กมากที่สุด

นอกจากนี้ประเสริฐไชย สุขสอาด (2533 : 5) ได้ทำการศึกษาความก้าวร้าวในสถานการณ์การกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มนักเรียนที่เป็นนักกีฬา มีความก้าวร้าวในสถานการณ์กีฬาสูงกว่านักเรียนที่ไม่เป็นนักกีฬา ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็กชาย ค. และเด็กชาย จ. ที่เป็นนักกีฬาของโรงเรียน และมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งแสดงถึงความก้าวร้าวอย่างเห็นได้ชัด

เทอดศักดิ์ สุมลยศักดิ์ (2542 : 5) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสุทธวราราม ที่เล่นและไม่เล่นวิดีโอเกม พบว่า นักเรียนที่เล่นวิดีโอเกมมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่านักเรียนที่ไม่เล่นวิดีโอเกม ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็กชาย ง. และเด็กชาย จ. ที่มีพฤติกรรมเล่นวิดีโอเกมหรือเกมคอมพิวเตอร์เป็นประจำ

จะเห็นได้ว่าเพื่อนร่วมชั้นเรียน ครอบครัว การเล่นวิดีโอเกมเป็นประจำโดยไม่ทำกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความคิดด้วยวิธีอื่น และการเป็นนักกีฬาที่มีความก้าวร้าว คือปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการที่ไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองของผู้รับการศึกษา แล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมรังแกเพื่อนซึ่งเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวประเภทหนึ่ง โดยเฉพาะครอบครัวนับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ซึ่งจะหล่อหลอมให้เด็กเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ในสังคม และความอบอุ่นที่ครอบครัวให้กับเด็ก ย่อมส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ในอนาคต

การช่วยเหลือ

ผู้วิจัยได้ให้การช่วยเหลือผู้รับการศึกษาทั้ง 6 ราย ปฏิบัติดังนี้

1. การช่วยเหลือทางตรง

1.1 ให้คำปรึกษาโดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง ซึ่งมีหลักการว่าช่วยเหลือให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ โดยพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง และตระหนักถึงความจริงว่าตนเองมีหน้าที่หาวิธีการสนองความต้องการของตนเอง โดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงยังช่วยให้นักเรียนรู้จักสิ่งที่ถูก สิ่งที่ไม่ดี ประเมินพฤติกรรมตนเองได้ และสามารถลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนได้

1.2 ให้ความรักความสนใจเด็กชายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยให้ผู้รับการศึกษารู้สึกคุ้นเคย เกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไม่โดดเดี่ยว อันจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้รับการศึกษาสามารถพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ลดหรือยุติพฤติกรรมรังแกเพื่อน พร้อมทั้งหันมาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน เพื่อความสุขในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนต่อไป

2. การช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) รายละ 1 ครั้ง ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์และพลศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียน เพื่อปรึกษาถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของผู้รับการศึกษา ในเรื่องที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยเอาใจใส่ ให้กำลังใจและทำความเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกันแก้ไขและส่งเสริมให้ผู้รับการศึกษาลดพฤติกรรมรังแกเพื่อน มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน

2.2 ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะกับผู้ปกครองที่บ้านของผู้รับการศึกษาทั้ง 6 ราย เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจในตัวของผู้รับการศึกษามากขึ้น ตลอดจนขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของผู้รับการศึกษาอีกด้วย

การทำนายผล

จากการศึกษารายกรณีทั้ง 6 ราย พบว่าการทำนายผลอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้เนื่องจากผู้รับการศึกษายังอยู่ในวัยที่สามารถแก้ไขปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ อีกทั้งให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือหรือแก้ไขเป็นอย่างดี นอกจากนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ฝ่ายปกครอง อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้นและผู้ปกครอง ยินดีให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้รับการศึกษาก็เป็นอย่างดี

สรุปและติดตามผล

จากการติดตามผลเป็นระยะๆ ตลอดเวลาของการศึกษาพบว่า ผู้รับการศึกษทั้ง 6 รายมีความเข้าใจและสามารถยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริงว่าเคยแสดงพฤติกรรมรังแกเพื่อนเพราะเหตุใด สามารถหาวิธีการสนองความต้องการของตนเองโดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถประเมินพฤติกรรมตนเอง และมีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลง ซึ่งดูได้จากผลการประเมินและผลการบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อนก่อนและหลังทำการศึกษารายกรณี (หน้า 186 – 189) โดยพฤติกรรมการกล่าวหาจาหยาบคายให้เพื่อนอับอายและเสียใจลดลงทุกคน ผู้ที่มีพฤติกรรมการขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัวลดลงได้แก่ เด็กชาย ก. เด็กชาย ข. และเด็กชาย ง. ผู้ที่มี พฤติกรรมขว้างของใส่เพื่อนลดลงได้แก่ เด็กชาย ก. เด็กชาย ข. และเด็กชาย ง. ผู้ที่มีพฤติกรรมผลักใสเพื่อนลดลงได้แก่เด็กชาย ก. เด็กชาย ข. เด็กชาย ค. และเด็กชาย ง. ผู้ที่มีพฤติกรรมตีเพื่อนลดลงได้แก่เด็กชาย ก. เด็กชาย ข. เด็กชาย ค. และเด็กชาย ง. ผู้ที่มีพฤติกรรมเตะเพื่อนลดลงได้แก่เด็กชาย ข. เด็กชาย ค. และเด็กชาย ง. แต่เด็กชาย ก. ไม่มีพฤติกรรมนี้ตั้งแต่ก่อนทำการศึกษารายกรณี ผู้ที่มีพฤติกรรมชกต่อยเพื่อนลดลงได้แก่ เด็กชาย ข. และเด็กชาย ง. แต่เด็กชาย ก. ไม่มีพฤติกรรมนี้ตั้งแต่ก่อนทำการศึกษารายกรณี

และผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลงมากที่สุดคือ เด็กชาย ข และเด็กชาย ง โดยลดลงทุกพฤติกรรมส่วนผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกเพื่อนลดลงน้อยที่สุดคือ เด็กชาย จ. จะลดลงเพียงพฤติกรรมเดียวคือ พฤติกรรมการกล่าวหาจาหยาบคายให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ นอกจากนี้ผู้รับการศึกษทั้ง 6 รายสามารถหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ ซึ่งส่งผลให้รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษ

ผู้รับการศึกษควรเข้าใจและยอมรับถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม และไม่เหมาะสมของตนเอง ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชีวิต รู้จักกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีความรักและภาคภูมิใจในตนเอง สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถของตนเอง อีกทั้งรู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและบุคคลอื่นเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา

2.1 บิดามารดาหรือผู้ปกครอง

บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรให้ความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่น และ ดูแลเอาใจใส่ บุตรหลานของท่านอย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้ผู้รับการศึกษาได้แสดงออกทางความคิดและการกระทำตามสมควร ให้กำลังใจ สร้างเสริมความภาคภูมิใจให้แก่เด็ก ให้ความสนใจในเรื่องความเป็นอยู่ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนและเรื่องการเรียนรู้ รวมไปถึงการปกครองดูแลด้วยความยืดหยุ่นยุติธรรม เพราะครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมให้เด็กปรับตัวได้อย่างมีความสุขในสังคม ทั้งยังมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็กตั้งแต่เกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เด็กที่มีความสัมพันธ์กับบิดามารดาดี ได้รับการเลี้ยงดูอย่างอบอุ่น มีเหตุผล มักจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม ในกรณีของผู้รับการศึกษาทั้ง 6 รายเป็นตัวอย่งให้เห็นว่าการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือเข้มงวด ก่อให้เกิดปัญหาได้อย่างไร ดังนั้นบิดามารดาหรือผู้ปกครองควรคำนึงถึงความรู้สึกของบุตรหลานเป็นสำคัญ

2.2 อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์แนะแนว และอาจารย์ประจำวิชา

ควรให้กำลังใจ ให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนรู้โดยเฉพาะการจัดลำดับความคิด ความละเอียดรอบคอบในการทำงาน การใช้ภาษาไทย ตลอดจนฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ ไม่แก่งแย่ง รังแก หรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นเพื่อความสนุกสนาน และชี้แนะทางที่ถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติตนให้เป็นที่รัก และได้รับการยอมรับจากเพื่อน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานสำหรับอนาคตของผู้รับการศึกษา ในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นในสังคมต่อไป

2.3 เพื่อนร่วมชั้นเรียน

ควรสนับสนุนให้ผู้รับการศึกษากล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม โดยให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วยการให้คำชมเชย เพื่อให้ผู้รับการศึกษาแสดงพฤติกรรมนั้นต่อไป และเนื่องจากผู้รับการศึกษาเป็นผู้ที่ถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์โกรธฯ ได้ง่าย และมีความกดดันทางอารมณ์จากครอบครัว จึงควรทำความเข้าใจและอธิบายถึงผลเสียของการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เพื่อนเกิดความเดือดร้อนให้ผู้รับการศึกษาทราบ เพื่อให้ผู้รับการศึกษาได้ยอมรับและปรับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจหรือบุคคลที่จะศึกษาในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ต่อไป

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรสร้างสัมพันธภาพ ความคุ้นเคย ยอมรับ และเข้าใจในตัวผู้รับการศึกษา โดยการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ สนใจและห่วงใยผู้รับการศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับการศึกษาเกิดความศรัทธาในตัวผู้ศึกษา กล้าที่จะระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โดยการปรับพฤติกรรมได้อย่างถาวรต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2527). เอกสารคำสอนการศึกษาบุคคลเป็นรายกรณี. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2540). เอกสารประกอบการเรียนวิชาการศึกษารายกรณี. ม.ป.พ.
- เกษณีย์ สีมหาศาล. ผลของการให้คำปรึกษาด้านอาชีพเป็นรายบุคคลที่มีต่อทัศนคติในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจิระประวัตติวิทยาคม จังหวัดนครสวรรค์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คมเพชร จิตรสุกกุล. (2530). ทฤษฎีการให้คำปรึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จำเนียร ช่างโชติ. (2520). เทคนิคการแนะแนว. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชมพูนุท พงษ์ศิริ. (2535). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวลในหอผู้ป่วย การปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ของนักศึกษาพยาบาลชาวไทย กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงกมล วงษ์ศรีหัส. (2541). การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชุมชนวัดบางขัน อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทองเรือน อมรัชกุล. (2528). เทคนิคเบื้องต้นในการให้คำปรึกษา. พิษณุโลก : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ทศพร มณีศรีขำ. (2539). การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เทอดศักดิ์ สุมาลย์ศักดิ์. (2542). การเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสุทธธีราราม ที่เล่นและไม่เล่นวิดีโอเกม. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ธวัชวรรณ พิมพ์งาม. (2538). การศึกษารายกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการปรับตัว โรงเรียนวินิตศึกษาในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดลพบุรี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระ มุลธิยะ. (2526). ผลการให้คำปรึกษาแบบโรเจอร์ที่มีต่อการพัฒนาอัตมโนคติด้านการปรับตัวทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวชิรวิทย์ จังหวัดมหาสารคาม. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ธีระวุฒิ ประทุมณพรัตน์. (2530). การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.
- นันทิกา แยมสรวล. (2529). การศึกษาเฉพาะกรณี. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปภาวดี แจ้งศิริ. (2527). ผลของการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมที่ก่อไว้ในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประจิม เมืองแก้ว. (2536). การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โรงเรียนวัดทุ่งทรายวิทยา กิ่งอำเภอบึงสามพัน จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประพันธ์ สุทรวาส. (2519). ความก้าวร้าวกับการอบรมเลี้ยงดู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาพรรณ นาคชาพันธ์. (2537). ผลของการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก่อไว้ในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีประจันต์ อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเสริฐไชย สุขสอาด. (2533). การศึกษาความก้าวร้าวในสถานการณ์การกีฬา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปรีชา คัมภีร์ปกรณ. (2533). เอกสารการสอนชุดวิชากิจกรรมและเครื่องมือแนะแนว หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แว่นแก้ว.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2529). การแนะแนวและการให้คำปรึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตการพิมพ์.
- _____. (2530). พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ. ม.ป.พ.
- พนม ลิ้มอารีย์. (2530). การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พรรณี ชูทัย. (2523). “ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม,” จิตวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว. กรุงเทพฯ : สมาคมการแนะแนวแห่งประเทศไทย เซ็นทรัลเวิลด์เพรสการพิมพ์.
- พรทิพย์ อินทรโชติ. (2536). ผลของการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงที่มีต่อพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านพุดเตย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรหมธิดา แสนคำเครือ. (2529). การแนะแนวเบื้องต้น. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2531). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.
- เพ็ญศรี ทิพย์สุวรรณกุล. (2535). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยที่ 1-8*. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เกรียง ธรรมภรณ์พิลาส. (2513). *การศึกษาสาเหตุการหนีเรียนของนักเรียนห้าคน พร้อมทั้งวิธีการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2535). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มาริษา นาคทับดี. (2541). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาลัยการชลประทาน จังหวัดนนทบุรี*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เมตตา กฤตวิทย์. (2534). *หลักการสัมภาษณ์ในวงการบริหาร การศึกษา การวิจัย และการสื่อสารมวลชน*. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รวีวรรณ ชินะตระกูล. (2538). *หลักการแนะแนว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2522). *จิตวิทยาแนะแนว*. กรุงเทพฯ : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทระเกษม.
- รุ่งทิพย์ ยอดประดู่. (2537). *การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมก่อวุ่นในชั้นเรียน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัชร ทรัพย์มี. (2533). *ทฤษฎีและกระบวนการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- วิณี ชิดเชิดวงศ์. (2537). *การศึกษาเด็ก*. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ศิริรงค์ ทับสายทอง. (2531, พฤศจิกายน-ธันวาคม). "เด็กที่ถอยหนีจากสังคม," *วารสารจันทร์เกษม*. 205 : 6-11.
- ศรีดลลา ตูลเดมีย์. (2540). *การลดพฤติกรรมก่อวุ่นในชั้นเรียนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการเสริมแรงแบบดีอาร์เอ ในการทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมพร สุทัศน์ย์. (2531). *จิตวิทยาปกครองชั้นเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สมพร สุทัศน์ย์. (2529). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุดฤทัย มุขยวงศา. (2533). *ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มโดยแนวความคิดแบบพิจารณาความจริงที่มีต่อนิสัย และทัศนคติในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- สมศักดิ์ ภูวภัทธารวรรค์. (2531). *เทคนิคการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล*. เชียงใหม่ : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- สาริกา กาญจนะ. (2518). *การบำบัดด้วยหนังสือ : การศึกษาเด็กเป็นรายกรณีกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7*. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทน์เอม. (2522). *จิตวิทยาเด็กเกร*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม. (2525). *จิตวิทยาเด็ก*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- สุนันทา พุ่มวารี. (2529). *ผลของการเสริมแรงแบบดีอาร์แอลต่อการลดพฤติกรรมก่อกวนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุณีย์ ธีรวิรุฬห์. (2542). *การศึกษารายกรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2531). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพรรณ โคตรจรัส. (2528). *การศึกษาเฉพาะรายและการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ จันทน์เอม. (2528). *จิตวิทยาการแนะแนว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต.
- สำนักการศึกษา สำนักเลขานุการ. (2541). *หนังสือเผยแพร่ผลงานนักเรียนดีเด่นของกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ สหพัฒนาการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : ที. พี. พรินท์ จำกัด.
- อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล. (2533). *ตัวแปรทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา*. ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อังสนา เปตะนันท์. (2536). *การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนวัดบางโพธิ์มาวาสสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีพฤติกรรมสุดดมสารระเหย*. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาภา จันทรสกุล. (2528). *การให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อารี พันธุ์มี. (2540). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัท เลิฟ แอนด์ ลิฟเพรส จำกัด.
- อารี ดันท์เจริญรัตน์. (2526). *การรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- โอษฐ์ วาริรักษ์. (2528). "เด็กลุยโรงเรียน," *จุลสารศูนย์สุขวิทยาจิต*. 21-24.

- Alexander, R.N. and Apfe, C.H. (1976). "Altering Schedule of Reinforcement for Improved Classroom Behavior," *Exceptional Children*. p. 97-99.
- Allman, Lawrence R, et al. (1978). *Abnormal-Psychology in the Life Eyele*. New York : Harper & Row Publishers.
- Baumrind, D. (1967). "Child Care Practices Anteceding Three Patterns of Preschool Behavior," *Genetic Psychology Monographs*.
- Biller, H.B. (1971). "Father, Child, and Sex role," *Health*.
- Bullock, Lyndal M. and Brown, Keith R. (1972). "Behavior Dimensions of Emotionally disturbed Children," *Journal of Exceptional Children*.
- Coleman, Jamees C. (1981). *Abnormal Psychology and Modern Life*. Bonbay D.B. : Taraporevala.
- Coopersmith, S. (1976). *The Antecedents of Self-Esteem*. San Francisco : W.H. Freeman.
- Downing, Theodore E. and Kossner G. (1968). *Human right and anthropology*. Cambridge : Gultural Survival.
- Fleck, S. (1966, 7). "An Approach to Family Pathology," *Comprehensive Psychiatry*. 307-320.
- Good, Carter V. (1945). *Dictionary of Education*. New York : McGraw-Hill Book Co.
- Hetherington, E.M. & Deur, J.L. (1971, April). "The Effect of Father Absence on Child Development," *Young Children*. p. 233-248.
- Hurlock, E.B. (1972). *Child Development*. Tokyo : MacGraw – Hill.
- Jenkins, C.D., Rosenman, R.H. and Zysanski, S.J. : (1979) "Jenkins activity survey," *Psychol*. New York : Corp.
- Larkin, Rufus. (1998). *The Effect of Behavioral Group Counseling on Improving Self-Esteem, Perceived Self-Control, And Classroom Behavior of Elementary Students (Intervention, Disruptive Behavior)*. University of Georgia.
- Mcdougal, Jacqueline D. (1999). *The Relation between Self-Esteem and Disruptive behavior Disorders (Attention Deficit Hyperactivity Disorder, Oppositional Defiant Disorder Conduct Disorde)*. University of Detroit Mercy.
- Peter, Herman J. amd Farwell, Gail F. (1967). *Guidance : A Developmental Approach*. Chicago : Rand McNally and Company.
- Ruble, D.N., Feddman, N.B. and Boggiana, A.K. (1976, December). "Social Comparison between Young Children in Achievement Situations," *Developmental Psychology*. p. 192-197.
- Sears, R.R. , Maccoby, Eleanor E. and Levin, Harry. (1957). *Patterns of child Rearing*. Evanston Illinois : Row, Peterson and Company.

- Sears, Robert R. (1969). *The Learning Theory of Robert R. Sears in Three Theories of Child Development*. p. 20-21. Edited by Henry W. Maier.
- Shertzer, Bruce and Stone, S.C. (1966). *Foundamental of Guidance*. Boston Houghton Mifflin Company.
- Spann, Milton. (1982). " Reality Counseling : And Approach to Disciplined Caring," in *Developmental and Remedial Education*. p. 6-9.
- Slee, Phillip T. and Rigby, Ken. (1993, February). " The Relationship of Eysenck's personality factors and self-esteem to bully / victim behavior in Australian schoolboy," *Journal of personality & Individual Differences*. 14 (2).
- Veroff, J. (1969). " Social Comparison and the Development of Achievement Motivation," in *Achievement Related Motives in Children*. Edited by O.P. Smith New York : Russell Sage.
- Waters, Jane. (1954). *Techniques of Counseling*. New York : McGraw-hill Book Company, Inc.
- Willey, Roy Deverl and Andrew, Dean C. (1965). *Modern Method and Techniques in Guidance*. New York : Harper & Brothers.
- Wrenn, C.G. (1951). *Student Personal Work in College*. New York : The Ronald Press Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามและแบบทดสอบที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ภาคผนวก ค
โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

ภาคผนวก ก

แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนและแบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อน

(สำหรับครูประจำวิชา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นผู้ประเมิน)

คำชี้แจง โปรดให้นำให้นักพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียนแต่ละคนตามสภาพความเป็นจริง

เกณฑ์การให้คะแนน

0	หมายถึง	ไม่แสดงพฤติกรรม
1	หมายถึง	แสดงพฤติกรรมน้อยมาก
2	หมายถึง	แสดงพฤติกรรมบ้าง ไม่แสดงบ้าง
3	หมายถึง	แสดงพฤติกรรมสม่ำเสมอ

นักเรียนชื่อ ชั้น

พฤติกรรมรังแกเพื่อน	ความถี่ของพฤติกรรม			
	0	1	2	3
1. กล่าววาจาหยาบคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ				
2. ชุกรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว				
3. ขว้างของใส่เพื่อน				
4. ผลักใส่เพื่อน				
5. ตีเพื่อน				
6. เตะเพื่อน				
7. ชกต่อยเพื่อน				
รวม				

ผู้ประเมิน

แบบบันทึกพฤติกรรมรังแกเพื่อน

คำชี้แจงในการให้คะแนน

1. ในช่วงเวลาที่สังเกตถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมใด ไม่ว่าจะแสดงกี่ครั้งก็ตามให้ใส่เลข 1 ลงในช่องตรงกับพฤติกรรมที่นักเรียนแสดง

2. ถ้านักเรียนไม่แสดงพฤติกรรมในช่วงเวลาที่สังเกตให้ใส่เลข 0 ลงในช่องตรงกับพฤติกรรมที่นักเรียนไม่แสดง

ครั้งที่ ผู้สังเกต สถานที่
 สังเกต 8 ช่วง ช่วงเวลาละ 3 ½ นาที โดยสังเกตคนละ 30 วินาทีต่อช่วง เวลา
 ชั้น ป.6 / วันที่ เดือน พ.ศ.

พฤติกรรมรังแกเพื่อน	นักเรียนคนที่					
	1	2	3	4	5	6
ช่วงที่ 1. กล่าววาจาหยาบคายทำให้เพื่อนได้รับความอับอายและเสียใจ , 2. ขู่กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว 3. ขว้างของใส่เพื่อน 4. ผลักใส่เพื่อน 5. ตีเพื่อน 6. เตะเพื่อน 7. ชกต่อยเพื่อน						

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามและแบบทดสอบที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมข้อความในแบบสอบถามตรงกับความเป็นจริงที่สุด การตอบตามความเป็นจริงจะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง

ก. ประวัติส่วนตัวและครอบครัว

1. ข้าพเจ้าชื่อ นามสกุล เพศ
กำลังศึกษาอยู่ในระดับ นับถือศาสนา เชื้อชาติ สัญชาติ
- เกิดวันที่ เดือน พ.ศ. อายุ ปี
2. สถานที่เกิด ถนน ตำบล
อำเภอ จังหวัด โทรศัพท์
อยู่บ้านตัวเองหรือบ้านเช่า มีห้องส่วนตัวหรือไม่
3. บิดาชื่อ นามสกุล อายุ ปี
อาชีพ รายได้เฉลี่ยเดือนละ
สถานที่ทำงาน โทรศัพท์
มารดาชื่อ นามสกุล อายุ ปี
อาชีพ รายได้เฉลี่ยเดือนละ
สถานที่ทำงาน โทรศัพท์
4. สถานภาพสมรสของบิดามารดา (เขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อความ)

..... อยู่ด้วยกัน	 บิดาสมรสใหม่
..... แยกกันอยู่	 บิดาถึงแก่กรรม
..... หย่าร้างกัน	 มารดาสมรสใหม่
	 มารดาถึงแก่กรรม
5. นักเรียนพักอาศัยอยู่กับ (เขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อความ)

..... บิดามารดา	 บิดาและมารดาเลี้ยง
..... บิดา	 มารดาและบิดาเลี้ยง
..... มารดา	 บิดามารดาบุญธรรม
	 อื่น ๆ (ระบุ)
6. ผู้ปกครองชื่อ นามสกุล
เกี่ยวข้องกับนักเรียน โดยเป็น อายุ ปี
อาชีพ รายได้เฉลี่ยเดือนละ บาท
7. ระดับการศึกษาของบิดา
ระดับการศึกษาของมารดา

8. นักเรียนได้ค่าใช้จ่ายประจำวันจาก ประมาณวันละ
9. นักเรียนมีพี่น้องเกิดจากบิดามารดาเดียวกัน คน ชาย คน หญิง คน
 นักเรียนมีพี่น้องเกิดจากบิดากับภรรยาคนอื่น คน ชาย คน หญิง คน
 นักเรียนมีพี่น้องเกิดจากมารดากับสามีคนอื่น คน ชาย คน หญิง คน
10. พี่น้องของนักเรียนรวมทั้งตัวนักเรียนเรียงตามลำดับดังนี้

คนที่	อายุ	เพศ	การศึกษา	อาชีพ
.....				
.....				
.....				
.....				
.....				
.....				

11. พี่น้องของนักเรียนที่สามารถจะติดต่อได้สะดวกที่สุด

ชื่อ นามสกุล ระดับการศึกษา

โรงเรียน โทรศัพท์

ที่บ้าน โทรศัพท์

ข. ประวัติสุขภาพ

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่เหมาะสมกับนักเรียนและเติมข้อความในช่องว่างตามความเป็นจริง

- สุขภาพของข้าพเจ้าในขณะนี้ () ดีมาก () ดี () พอใช้ () ไม่ดีเลย
- ข้าพเจ้าเคยเจ็บป่วยอย่างหนักมาก่อน () เคย () ไม่เคย
 ถ้าเคยเป็น บอกชื่อโรค อายุขณะเป็นโรค ปี
- ข้าพเจ้าเคยเป็นโรคเรื้อรังมาก่อน () เคย () ไม่เคย
 ถ้าเคยเป็น บอกชื่อโรค อายุขณะเป็นโรค ปี
- ข้าพเจ้าเคยประสบอุบัติเหตุร้ายแรงมาก่อน () เคย () ไม่เคย
 ถ้าเคย ประสบอุบัติเหตุอะไร
 ได้รับบาดเจ็บอะไรบ้าง
- ข้าพเจ้าเคยเป็นลมวิงเวียนศีรษะบ่อยๆ () เป็นเสมอ () เป็นบ้าง () ไม่เคยเป็น
- ข้าพเจ้ามีปัญหาเกี่ยวกับโรคประสาท () มีปัญหา () ไม่มีปัญหา
- ข้าพเจ้าต้องใช้แว่นสายตาในขณะนี้ () ใช้เป็นประจำ () ใช้บ้าง () ไม่ต้องใช้

8. ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ () ใช้เป็นประจำ
() ใช้บ้าง
() ไม่ใช้เลย
9. ข้าพเจ้าชอบฟังวิทยุ
() ชอบฟังเป็นประจำ () ชอบฟังบ้าง () ไม่ชอบฟังเลย
10. ข้าพเจ้าชอบดูโทรทัศน์
() ดูเป็นประจำ () ดูบ้าง () ไม่ได้ดูเลย
ชอบดูประเภท
11. ข้าพเจ้าชอบดูภาพยนตร์
() ดูบ่อย () ดูบางครั้ง () ไม่ได้ดูเลย
ชอบดูประเภท
12. ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือประเภท
() ผจญภัย () ลึกลับ () รักใคร่
() ตลกขบขัน () วิทยาศาสตร์ () กีฬา
() ประวัติศาสตร์ () โคลงบทละคร () แนวจินตนาการ
() เครื่องยนต์กลไก () ชีวประวัติ
13. ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน
() เป็นประจำ () เป็นครั้งคราว () ไม่เคยอ่านเลย
14. ข้าพเจ้าชอบเล่นกีฬากลางแจ้ง
() ชอบบ้าง () ชอบบ้าง () ไม่ชอบเลย
กีฬากลางแจ้งที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุด
15. ข้าพเจ้าชอบเล่นกีฬาในร่ม
() ชอบมาก () ชอบบ้าง () ไม่ชอบเลย
กีฬาในร่มที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุด
16. ข้าพเจ้าเคยแสดงละครในงานต่างๆ () เคย () ไม่เคย
17. ข้าพเจ้าสามารถเล่นดนตรี () ได้ดี () พอใช้ () ไม่ได้เลย
เครื่องดนตรีที่ชอบเล่นคือ
18. ข้าพเจ้าชอบร้องเพลง () ชอบมาก () ชอบบ้าง () ไม่ชอบเลย
ประเภทของเพลงที่ชอบ คือ
19. ข้าพเจ้ามีความสนใจนาฏศิลป์ไทย () สนใจมาก () สนใจบ้าง () ไม่สนใจเลย
20. ข้าพเจ้า () ทำ () ไม่ทำงานพิเศษหรือหารายได้ส่วนตัว
21. งานอดิเรกของข้าพเจ้า คือ

ง. กิจกรรม การศึกษา และปัญหาของข้าพเจ้า

1. เมื่อปีที่แล้ว ข้าพเจ้าได้เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนได้จัด คือ
กิจกรรมที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุด คือ
2. ข้าพเจ้า () เคย () ไม่เคย เป็นหัวหน้ากลุ่มในการทำกิจกรรม
ข้าพเจ้า () เคย () ไม่เคย เป็นหัวหน้าชั้น
3. ในโรงเรียนนี้ข้าพเจ้ามี
() เพื่อนมาก () เพื่อนน้อย () ไม่มีเพื่อนเลย
เพื่อนที่ดีที่สุดในของข้าพเจ้า ชื่อ
สิ่งที่ข้าพเจ้าและเพื่อนที่ดีที่สุดในของข้าพเจ้าทำด้วยกันเสมอ คือ
4. ตามปกติข้าพเจ้าใช้เวลาอ่านหนังสือเรียนในวันหนึ่งๆ ประมาณ ชั่วโมง
ข้าพเจ้า () มี () ไม่มี สถานที่เงียบสงบเหมาะกับการอ่านหนังสือหรือทำการบ้าน
5. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเกี่ยวกับวิชาที่เคยเรียน
ชอบมากที่สุด ชอบน้อยที่สุด ยากที่สุด ง่ายที่สุด
(วิชา) (วิชา) (วิชา) (วิชา)
.....
.....
6. วิชาที่ข้าพเจ้าต้องท่องบ่น เอาใจใส่มากที่สุด
7. ข้าพเจ้า () ทำ () ไม่ได้ทำตารางกำหนดไว้ดูหนังสือ
8. ข้าพเจ้าทำให้มีสมาธิในเวลาดูหนังสือ () ได้ง่าย () ได้ยาก
9. ข้าพเจ้า () ต้องการ () ไม่ต้องการ คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน
10. ตามปกติข้าพเจ้า () ชอบ () ไม่ชอบ เรียนหนังสือและเมื่อเปรียบเทียบกับ
เพื่อนๆ ข้าพเจ้าเรียนอยู่ในเกณฑ์ () ดี () ปานกลาง () ใช้ไม่ได้
11. เมื่อข้าพเจ้าเติบโตขึ้น บิดาต้องการให้มีอาชีพ
มารดาต้องการให้มีอาชีพ
ข้าพเจ้าต้องการมีอาชีพ
12. ข้าพเจ้าตั้งใจจะเรียนให้จบชั้นสูงสุดของโรงเรียนแห่งนี้
() ตั้งใจแน่วแน่ () ไม่แน่ใจ () ไม่ตกลงใจเลย
13. ข้าพเจ้าต้องการจะเรียนจบระดับ () ปริญญาตรี
() ปริญญาโท
() ปริญญาเอก
() อื่นๆ โปรดระบุ
14. อาชีพที่ข้าพเจ้าเลือกตามความตั้งใจของข้าพเจ้าในขณะนี้ เรียงตามลำดับ
1. 2.
3. 4.

15. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้

.....

16. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทางบ้าน

.....

17. ปัญหาหรือความไม่สบายใจที่ข้าพเจ้าต้องการได้รับความช่วยเหลือ

1.....	2.....
3.....	4.....

แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

คำชี้แจงการกรอกแบบสอบถาม

1. ขอให้ท่านกรอกแบบสอบถามด้วยความจริงใจที่สุด
2. เติมข้อความลงในช่องว่างและใส่เครื่องหมาย / ใน () หน้าข้อความที่ต้องการ
3. กรุณากรอกข้อความหมดทุกข้อ **ยกเว้น** ผู้ปกครองที่เป็นบิดามารดา ไม่ต้องกรอกข้อความ ข้อ ก.

วัน / เดือน / ปี

ชื่อ-นามสกุลนักเรียน

ชั้น

ก. สำหรับผู้ปกครอง (ที่ไม่ใช่บิดามารดา)

1. ข้าพเจ้า (นาย / นาง / นางสาว) นามสกุล อายุ ปี
เกี่ยวข้องกับนักเรียนเป็น สำเร็จการศึกษา
ปัจจุบันประกอบอาชีพ สถานที่ทำงาน
2. ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ถนน ตำบล เขต
จังหวัด โทรศัพท์

ข. สำหรับผู้ปกครองที่เป็นบิดามารดา

1. บิดา/มารดานักเรียนชื่อ นามสกุล อายุ ปี
เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สำเร็จการศึกษา
.....
ปัจจุบัน () ยังมีชีวิตอยู่ () ถึงแก่กรรม
อาชีพของบิดา รายได้ประมาณเดือนละ
สถานที่ทำงาน
ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ถนน ตำบล เขต
จังหวัด โทรศัพท์ (ที่บ้าน)
2. มารดานักเรียนชื่อ นามสกุล อายุ ปี

- เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สำเร็จการศึกษา
- ปัจจุบัน () ยังมีชีวิตอยู่ () ถึงแก่กรรม
- อาชีพของมารดา รายได้ประมาณเดือนละ
- สถานที่ทำงาน
- ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ถนน ตำบล เขต
- จังหวัด โทรศัพท์ (ที่บ้าน)
3. จำนวนบุตร คน ชาย คน หญิง คน
4. สถานภาพการสมรสของบิดามารดา
- () อยู่ร่วมกัน () แยกกันอยู่ () หย่าร้างกัน
5. ค่าใช้จ่ายที่ให้นักเรียนวันละ บาท สัปดาห์ละ บาท หรือเดือนละ
6. หน้าที่การงานที่ทางบ้านมอบหมายให้นักเรียนทำ คือ
7. ความประพฤติโดยทั่วไปของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้าน
- () ไม่ค่อยเชื่อฟัง () เชื่อฟังบ้างเป็นครั้งคราว () เชื่อฟังเสมอ
9. การเอาใจใส่บทเรียนทางบ้าน
- () เอาใจใส่ดีมาก () ไม่เอาใจใส่ () เอาใจใส่พอประมาณ
10. ข้าพเจ้ามีโครงการการเรียนสำหรับนักเรียนของข้าพเจ้า คือ
- ก. ศึกษาต่อ (โปรดระบุ)
- ข. ประกอบอาชีพ (โปรดระบุ)
11. สิ่งที่ข้าพเจ้าอยากให้โรงเรียนทราบและติดตามเกี่ยวกับนักเรียนเป็นพิเศษ คือ
-
-
12. ผู้ปกครองที่ทางโรงเรียนจะติดต่อหรือเชิญมาพบเพื่อปรึกษเกี่ยวกับนักเรียนของท่านได้ คือ
- (ระบุชื่อ)
13. ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นอื่นๆ
-
-
-

ลงชื่อ

(.....)

...../...../.....

แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

คำชี้แจง

1. ขอให้นักเรียนอ่านสถานการณ์แต่ละข้อแล้วเลือกตอบให้ตรงกับความคิด ความรู้สึกและแนวโน้มที่นักเรียนจะกระทำมากที่สุด โดยเขียนเครื่องหมาย (X) ทับตัวอักษรที่ต้องการเพียงข้อเดียว
2. คำตอบของนักเรียนจะไม่เป็นผลเสียต่อผลการเรียนของนักเรียนเด็ดขาด และจะรักษาไว้เป็นความลับ จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง

ทะเลาะวิวาทกับพี่น้อง

1. พ่อแม่ของนักเรียนไปเที่ยวต่างจังหวัด ได้ซื้อของมาฝากนักเรียนกับน้องคนละหนึ่งอย่าง น้องของนักเรียนต้องการทั้งสองอย่างจึงร้องไห้แง พ่อแม่รู้สึกรำคาญจึงบอกนักเรียนว่าให้น้องไปก่อน แล้วพ่อแม่จะซื้อให้ใหม่ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ให้น้องด้วยความเต็มใจ
- ข. ให้น้องทั้งๆ ที่ไม่พอใจ
- ค. ให้น้องแต่คอยหาทางแย่งคืนทีหลัง

2. พ่อแม่ของนักเรียนต้องทำงานหนัก ไม่มีเวลาดูแลลูก จึงมอบให้พี่สาวดูแลน้องๆ พี่สาวนักเรียนจะซักถามทุกครั้งที่ออกนอกบ้าน หรือกลับบ้านผิดเวลา นักเรียนรู้สึกรำคาญใจมาก นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ตอบคำถามของพี่สาวอย่างไม่ค่อยเต็มใจ
- ข. ฟังเฉยๆ แล้วแยกตัวเข้าห้อง
- ค. โกรธและต่อว่าพี่สาวก้าวท้าวเรื่องส่วนตัว

3. นักเรียนเป็นคนโกรธง่าย ใจร้อน ขาดเหตุผล เวลาที่นักเรียนโกรธจะหาเรื่องพาลทะเลาะกับบุคคลอื่นเป็นประจำ วันหนึ่งนักเรียนถูกแม่ดูด้วยนักเรียนคิดว่าตนเองไม่ผิด น้องสาวมาหานักเรียนเพื่อให้ออกรับประทานอาหาร นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ไล่น้องออกไปให้พ้นๆ ก่อน
- ข. อธิบายการบ้านให้น้องด้วยการใช้เสียงดังๆ
- ค. เดินหนีจากน้อง

4. ครอบครัวของนักเรียนมีสมาชิกหลายคน มีปัญหาขัดแย้งระหว่างสมาชิกบ่อยครั้ง นักเรียนเป็นคนอารมณ์ร้อน เสียงดัง วันหนึ่งนักเรียนถูกพ่อแม่ดู นักเรียนรู้สึกหงุดหงิดที่พ่อแม่ดู พี่ชายของนักเรียนกลับจากโรงเรียนเข้ามาถามว่า ถูกพ่อแม่ดูด้วยสาเหตุอะไร นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. เฉยๆ ไม่พูด ไม่อธิบายอะไรทั้งสิ้น
- ข. อธิบายสาเหตุที่ถูกดู
- ค. เสียงดังไล่พี่ชายว่าไม่ต้องมายุ่ง

5. นักเรียนนัดกับเพื่อนจะไปเที่ยวทะเลในวันสุดสัปดาห์ นักเรียนได้เตรียมเสื้อผ้าสำหรับไปเที่ยวไว้ แต่พอถึงเวลาจะไปกับเพื่อน พบว่าเสื้อผ้าที่เตรียมไว้พี่ชายได้นำไปใส่แล้ว นักเรียนจะทําอย่างไร

- ก. รีบหาเสื้อตัวใหม่ใส่ โดยไม่นึกโกรธพี่ชาย
- ข. รีบหาเสื้อตัวใหม่ใส่ โดยนึกโกรธพี่ชายมาก
- ค. รีบหาเสื้อตัวใหม่ใส่ และตั้งใจว่ากลับจากเที่ยวจะต้องต่อว่าพี่ชาย

แยกตัวตามลำพัง

6. เวลาที่พ่อแม่ทะเลาะกันเสียงดัง นักเรียนรู้สึกอับอายเพื่อนบ้าน เพราะฟังดูรู้สึกว่าพ่อแม่ทะเลาะกันเรื่องเดิมๆ ซึ่งนักเรียนได้ยินบ่อยครั้งแล้ว นักเรียนจะทําอย่างไร

- ก. ออกจากบ้านไปหาที่นั่งคนเดียว
- ข. เข้าไปช่วยห้ามปรามพ่อแม่
- ค. ออกไปเล่นกับเพื่อนๆ

7. ครอบครัวนักเรียนมีพ่อแม่ พี่ชาย น้องสาวและนักเรียน ในขณะที่นักเรียนกลับจากโรงเรียน นักเรียนเห็นพ่อแม่ พี่ชาย น้องสาว สนทนากันอยู่ด้วยกัน นักเรียนคิดว่าตนเองจะทําอย่างไร

- ก. เลี่ยงไปอยู่ตามลำพัง
- ข. ทักทายทุกคนแล้วจึงไปทำงานประจำตามปกติ
- ค. ร่วมวงสนทนาด้วย

8. นักเรียนคิดว่ามีปัญหาไม่เข้าใจกันกับพี่ชาย นักเรียนรู้สึกเสียใจร้องไห้ หลังจากนักเรียนร้องไห้ถ้ามีกิจกรรมเหล่านี้ให้ทำ นักเรียนจะเลือกทำกิจกรรมข้อใด

- ก. ไปไหว้พระที่วัดกับแม่
- ข. ไปเดินห้างสรรพสินค้ากับเพื่อน
- ค. เข้าห้องนอนของตนทำกิจกรรมส่วนตัว

9. ครอบครัวของนักเรียนมีสมาชิกอยู่หลายคน บางวันก็มีปัญหาขัดแย้งกันรุนแรง บางวันก็มี การขัดแย้งกันเล็กน้อย เมื่อนักเรียนมีปัญหาส่วนตัวต้องการหาที่ปรึกษา นักเรียนคิดว่าจะปรึกษากับใคร

- ก. ปรึกษาพ่อแม่
- ข. ปรึกษากับเพื่อนบ้านที่สนิทมาก
- ค. คิดหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง

10. เวลาที่พ่อแม่เลิกจากการทํางาน พ่อมักจะตั้งวงสนทนาดื่มเหล้ากับเพื่อนบ้าน พ่อดื่มเหล้าเมา พ่อมักเสียงดัง และแม่ไม่พอใจ จนบางครั้งมีการโต้เถียงระหว่างพ่อกับแม่ และวันนี้พอลกลับจากโรงเรียน ก็พบว่าพ่อตั้งวงสนทนาและดื่มเหล้ากับเพื่อนๆ ใกล้เวลาแม่กลับจากนอกบ้านนักเรียนจะทําอย่างไร

- ก. หลบไปอยู่นอกบ้านก่อน
- ข. ทำงานบ้านกับน้องตามปกติ
- ค. ไปดูโทรทัศน์บ้านเพื่อน

ไม่ช่วยเหลือนงานบ้าน

11. ในเวลาที่อยู่บ้าน นักเรียนถูกพ่อแม่ดูว่าในเรื่องใดมากที่สุด
 - ก. ไม่ยอมช่วยงานบ้าน
 - ข. หาทางหลบหลีกงานบ้าน
 - ค. กิริยาการทำงานบ้านอย่างไม่เต็มใจ
12. ในวันขึ้นปีใหม่ ที่บ้านของนักเรียนมีการทำบุญเลี้ยงพระ สมาชิกทุกคนช่วยกันทำความสะอาดบ้าน และเตรียมการรับรองแขก นักเรียนคิดว่า นักเรียนคิดว่านักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ช่วยเลี้ยงน่อง
 - ข. นั่งอยู่ใกล้ๆ เพื่อพ่อแม่จะเรียกใช้
 - ค. เล่นกับพวกเด็กๆ ด้วยกัน เพราะเป็นงานของผู้ใหญ่
13. นักเรียนไม่ทำงานตามที่แม่สั่งเพราะกำลังดูรายการโทรทัศน์ที่ตนสนใจ แม่จึงตักนักเรียนขอร้องแม่ว่าขอให้รายการโทรทัศน์จบก่อน แม่จึงบอกนักเรียนว่าจะไปธุระต่างจังหวัด ดูโทรทัศน์จบให้ทำงานบ้านด้วยพอรายการโทรทัศน์จบ และแม่ก็ออกจากบ้านไปแล้ว นักเรียนคิดว่านักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ทำงานตามแม่สั่ง
 - ข. คิดว่าไม่ต้องทำก็ได้ เพราะแม่ไม่อยู่
 - ค. ดูโทรทัศน์ต่อไปอีก จนกว่าจะหมดรายการแล้วจึงทำ
14. นักเรียนได้รับมอบหมายให้ดูบ้าน น่องล้างจาน วันหนึ่งฝนตกหนัก นักเรียนกลับถึงบ้านแล้วจึงดูบ้านตามหน้าที่ของตน แต่น่องยังไม่กลับถึงบ้าน จานใส่อาหารที่ยังไม่ได้ล้างมีมาก ใกล้เวลาจะรับประทานอาหารเย็นแต่ยังไม่มีการล้างจาน น่องยังไม่กลับ นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ดูโทรทัศน์คอยน่องเพราะหน้าที่ของตนเสร็จแล้ว
 - ข. ล้างจานแทนน่อง ทั้งๆ ที่ไม่ต้องการทำ
 - ค. ตั้งใจจะคอยอีกสักครู่ ถ้าแม่เรียกจึงจะทำ
15. วันนีญาติมาจากต่างจังหวัด มาพักที่บ้านของนักเรียน แม่เตรียมอาหารไว้เลี้ยงญาติๆ พ่อออกไปหาซื้อของ พี่สาวช่วยแม่จัดเตรียมอาหาร น้องสาวก็ทำความสะอาดบ้าน นักเรียนคิดว่านักเรียนจะอย่างไร
 - ก. อ่านหนังสือเตรียมสอบอยู่ในห้อง
 - ข. ร่วมกิจกรรมกับพี่สาวและน้องสาว
 - ค. ไปเล่นกับเพื่อนๆ เพราะมีคนทำงานมากแล้ว

เมื่อบรรยากาศในครอบครัวจนอยากหนีออกจากบ้าน

16. ขณะที่นักเรียนเล่นอยู่กับเพื่อนในวันหยุด เพื่อนมาบอกว่าพ่อแม่ทะเลาะกันรุนแรง นักเรียนจะอย่างไร

- ก. เล่นต่ออยู่กับเพื่อน
- ข. รู้สึกรำคาญอยากไปให้พ้นจากบ้าน แต่ไม่ทราบจะไปไหน
- ค. ปรึกษาเพื่อนที่เล่นด้วยกันว่าจะทำอย่างไรดี

17. ครอบครัวของนักเรียนมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเสมอ ๆ โดยเฉพาะพี่น้องทะเลาะกันเป็นประจำ นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร

- ก. คิดว่าเป็นเรื่องปกติของการอยู่ร่วมกัน
- ข. คิดว่าคงเป็นเหมือนๆ กันทุกครอบครัว
- ค. คิดว่าชีวิตและครอบครัวของตนเองน่าเบื่อ

18. นักเรียนทะเลาะวิวาทกับพี่สาวเพราะพี่สาวเอาเปรียบไม่ช่วยเหลือนงานบ้าน แม่มักจะพูดให้นักเรียนหยุดทะเลาะกัน และทำงานต่อเพื่อเป็นการยุติปัญหา นักเรียนอธิบายให้แม่ฟังถึงพฤติกรรมของพี่สาว แต่แม่ไม่ฟังกลับดุด่านักเรียนซ้ำ นักเรียนรู้สึกว่าแม่รักพี่สาวมากกว่าตนเอง นักเรียนจะอย่างไร

- ก. คิดอยากจะตายหรือไปไหนเสียให้พ้นๆ
- ข. ร้องไห้เสียใจ แต่ก็คิดว่า ต้องอดทนเพื่อครอบครัว
- ค. ปรึกษาผู้ใหญ่ที่เป็นที่นับถือของครอบครัว

19. นักเรียนมีเรื่องทะเลาะกับน้อง แต่นักเรียนกลับถูกพ่อดุ ทั้งๆ ที่นักเรียนไม่ได้เป็นฝ่ายผิด โดยให้เหตุผลว่าเป็นพี่ต้องยอมมอมก๋อยให้น้อง นักเรียนจะอย่างไร

- ก. รู้สึกท้อใจที่พ่อพูดเช่นนั้นมาหลายครั้งแล้ว
- ข. พยายามอธิบายให้พ่อยอมรับว่าน้องผิด
- ค. ฟังเฉยๆ ไม่คิดอะไร

20. นักเรียนมีผลการเรียนดีมาก แต่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี พ่อแม่มีปัญหาทะเลาะกันเป็นประจำ แม่บอกให้นักเรียนเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วให้ออกมาช่วยแม่ค้าขาย โดยจะให้พี่ชายเรียนต่อเพียงคนเดียว นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ยินดีที่จะช่วยเหลือครอบครัว
- ข. ยอมทำตามแม่ขอร้อง แต่หาทางเรียนต่อภายหลัง
- ค. รู้สึกเบื่อ ท้อใจ จนไม่อยากจะทำอะไร

ขาดความรัก ความอบอุ่น ความสุข เมื่ออยู่ในบ้าน

21. โรงเรียนจัดกิจกรรมวันแม่และเชิญผู้ปกครองมาร่วมงานทุกคน พ่อบอกนักเรียนว่าติดงานมาไม่ได้ ส่วนแม่บอกว่าต้องดูแลน้องเล็กมาไม่ได้ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

- ก. นักเรียนไม่มีความหมายกับพ่อแม่เลย
- ข. พ่อแม่มาไม่ได้เพราะความจำเป็น
- ค. พ่อแม่จะมาหรือไม่มา นักเรียนก็รู้สึกปกติ

22. น้องของนักเรียนจะไปเข้าค่ายพักแรมเป็นเวลา 2 วัน พ่อแม่จัดเตรียมของ เสื้อผ้า อาหาร และยา ให้กับน้องด้วยความเป็นห่วง และช่วยน้องถือกระเป๋าไปส่งขึ้นรถ นักเรียนเห็นพ่อแม่ช่วยเหลือน้องเป็นอย่างดี นักเรียนรู้สึกอย่างไร

- ก. พ่อแม่รักน้องมากกว่านักเรียน
- ข. น้องเป็นเด็กพ่อแม่ต้องดูแลใกล้ชิด
- ค. ถึงพ่อแม่จะไม่ช่วย นักเรียนก็เตรียมของได้ด้วยตนเอง

23. พ่อแม่ให้เงินนักเรียนใช้อย่างจำกัด เพราะมีรายได้น้อยและมีลูกหลายคน นักเรียนไม่พอใจกับจำนวนเงินที่ได้รับ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. พยายามขอเงินเพิ่มให้ได้ตามต้องการ
- ข. รับเงินที่พ่อแม่ และพยายามใช้อย่างจำกัด
- ค. คิดอยากเกิดในครอบครัวที่ร่ำรวยบ้าง

24. ครอบครัวของนักเรียนมีการพุดจากันด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ มีปัญหาขัดแย้งด่าทอกันเป็นประจำวันหนึ่งนักเรียนไปเที่ยวบ้านเพื่อน พบว่าบ้านเพื่อนมีความเป็นอยู่อย่างอบอุ่นสงบสุข ทุกคนในบ้านพุดจาสุภาพเรียบร้อย นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร

- ก. ต้องการให้ครอบครัวตนเหมือนครอบครัวเพื่อน
- ข. คิดว่าคงแก้ไขอะไรไม่ได้
- ค. ปรึกษาสมาชิกครอบครัวเพื่อหาทางแก้ไขให้ครอบครัวดีขึ้น

25. นักเรียนและนิตยาเป็นเพื่อนห้องเดียวกัน นิตยาจะคุยอวดนักเรียนเสมอว่า ทุกวันหยุดพ่อจะพาครอบครัวไปทานอาหารนอกบ้าน นักเรียนต้องการให้ครอบครัวตนเองเป็นอย่างนี้บ้าง นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ขอร้องให้พ่อแม่พาไปรับประทานอาหารนอกบ้านบ้าง
- ข. คิดว่าถึงจะจนแต่ครอบครัวก็มีความสุขดีแล้ว
- ค. เสียใจที่ครอบครัวของตนไม่รวยเหมือนเพื่อน

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวในครอบครัว

คะแนน 1-25	มีปัญหาเล็กน้อย
คะแนน 26-50	มีปัญหาปานกลาง
คะแนน 51-75	มีปัญหามาก

เกณฑ์การประเมินในแต่ละด้าน

ด้านการทะเลาะวิวาทกับพี่น้อง	ข้อสอบที่	1-5
ด้านการแยกตัวอยู่ตามลำพัง	ข้อสอบที่	6-10
ด้านไม่ช่วยเหลืองานบ้าน	ข้อสอบที่	11-15
ด้านเบื่อบรรยากาศในครอบครัว	ข้อสอบที่	16-20
ด้านขาดความรัก ความอบอุ่น ความสุขในครอบครัว	ข้อสอบที่	21-25

คะแนน 1-5	มีปัญหาในด้านดังกล่าวระดับเล็กน้อย
คะแนน 6-10	มีปัญหาในด้านดังกล่าวระดับปานกลาง
คะแนน 11-15	มีปัญหาในด้านดังกล่าวระดับมาก

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามปัญหาการปรับตัว

ข้อ / คะแนน	ก	ข	ค
1	1	2	3
2	2	1	3
3	2	3	1
4	2	1	3
5	1	2	3
6	3	1	2
7	3	2	1
8	1	2	3
9	1	2	3
10	3	1	2
11	3	1	2
12	1	2	3
13	1	3	2
14	3	1	2
15	2	1	3
16	1	3	2
17	1	2	3
18	3	2	1
19	3	2	1
20	1	2	3
21	3	2	1
22	3	1	2
23	2	1	3
24	3	2	1
25	2	1	3

แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่ต้องการทราบความรู้สึกและความคิดเห็นบางประการของนักเรียน ในด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน และด้านการทำงานร่วมกันกับเพื่อน ซึ่งมีทั้งหมด 30 ข้อ ขอให้นักเรียนอ่านข้อความเหล่านี้ทีละข้อและ พิจารณาตอบตามความรู้สึกและความคิดเห็นตามสภาพที่เป็นจริงของนักเรียนให้มากที่สุด แล้วเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ต้องการหลังข้อความ ซึ่งกำหนดไว้ 4 ระดับคือ มากที่สุด มาก น้อย และน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อที่	ข้อความ	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
0	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจเมื่อต้องทำงานร่วมกับเพื่อน			/	
00	ข้าพเจ้าไม่กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน		/		

ขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ครบ 30 ข้อ แต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด เพราะแต่ละคนย่อมจะมีความรู้สึกนึกคิดที่ไม่เหมือนกันได้ ดังนั้นคำตอบที่ดีที่สุด คือ คำตอบที่ตรงกับสภาพที่แท้จริงของนักเรียนเอง และข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บไว้เป็นความลับ

ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง

ข้อที่	ข้อความ	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณเองขาดเพื่อนสนิทที่ไว้วางใจ และปรับทุกข์ได้				
2	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าไม่มีใครอยากเล่น หรือคบกับข้าพเจ้า				
3	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อนๆ มักจะทำอะไรให้ข้าพเจ้าไม่ถูกใจเสมอ				
4	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความเอาใจใส่จากเพื่อน				
5	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขที่ได้อยู่กับเพื่อน				
6	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเหงาเมื่อขาดเพื่อน				
7	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองโกรธง่ายเมื่อถูกเพื่อนหยอกล้อ				
8	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนสนุกสนานร่าเริงเมื่ออยู่กับเพื่อนๆ				
9	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อนๆ รักและหวังดีต่อข้าพเจ้า				
10	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมักจะเป็นตัวตลกให้เพื่อนๆ หัวเราะเยาะ				

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน

ข้อที่	ข้อความ	เป็นจริง มากที่สุด	เป็นจริง มาก	เป็นจริง น้อย	เป็นจริง น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าจะปฏิบัติตัวอย่างไร ถึงจะทำให้เพื่อนๆ ชอบ				
2	ข้าพเจ้าสามารถที่จะยิ้ม หรือพูดคุยกับเพื่อนได้อย่างสนิทสนม				
3	ถ้าข้าพเจ้าไม่ชอบเพื่อนคนใด ข้าพเจ้ามักจะแกล้งหรือพูดประชดประชันเพื่อนคนนั้นเสมอ				
4	ข้าพเจ้าสามารถทำให้เพื่อนๆ หัวเราะ และสนุกสนานได้				
5	ข้าพเจ้าไม่กล้าเข้าไปเล่น หรือร่วมวงสนทนากับเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ได้ชวน				
6	ข้าพเจ้ารู้สึกที่ตนเองได้รับความช่วยเหลือ และคำแนะนำที่ดีจากเพื่อนๆ				
7	ข้าพเจ้าชอบแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนไปอยู่ตามลำพัง				
8	เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อน ข้าพเจ้ามักพูดปรับความเข้าใจกัน				
9	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่พอใจที่เพื่อนๆ ชอบเอาของข้าพเจ้าไปใช้				
10	ข้าพเจ้ามีความสุข เมื่อได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนๆ				

ด้านการทำงานร่วมกับเพื่อน

ข้อที่	ข้อความ	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าไม่กล้าพูด หรือแสดงความคิดเห็นในขณะทำงานร่วมกับเพื่อน				
2	ข้าพเจ้ารู้สึกว่เพื่อนร่วมงานเห็นว่าข้าพเจ้าไม่มีความสามารถในการทำงานกลุ่ม				
3	ข้าพเจ้าเต็มใจและพอใจที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน				
4	เพื่อนๆ มักจะเลือกให้ข้าพเจ้าร่วมทำงานกลุ่มด้วย				
5	เพื่อนร่วมงานมักไม่สนใจผลงานของข้าพเจ้า				
6	ข้าพเจ้าชอบพูด หรือแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน				
7	ขณะทำงานกลุ่ม ข้าพเจ้ามักจะถูกทอดทิ้งจากเพื่อน				
8	ข้าพเจ้ายินดีทำตามข้อตกลงในกลุ่มเพื่อน				
9	ข้าพเจ้าพอใจที่จะทำงานร่วมกับเพื่อน มากกว่าทำตามลำพัง				
10	เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับเพื่อน ข้าพเจ้าจะทําย่างเต็มความสามารถ				

แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

1. เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบว่า “ เป็นจริงมากที่สุด ”	ให้คะแนน	4	คะแนน
ตอบว่า “ เป็นจริงมาก ”	ให้คะแนน	3	คะแนน
ตอบว่า “ เป็นจริงน้อย ”	ให้คะแนน	2	คะแนน
ตอบว่า “ เป็นจริงน้อยที่สุด ”	ให้คะแนน	1	คะแนน

2. การแปลผล

คะแนน	0 – 30	ไม่ดี ควรปรับปรุง
คะแนน	31 – 60	ปานกลาง
คะแนน	61 – 90	ดี
คะแนน	90 – 120	ดีมาก

แบบสอบถามบุคลิกภาพ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนกระทำเป็นประจำ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นและความรู้สึกที่แท้จริงของนักเรียน โดยทำเครื่องหมายเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ ซึ่งตัวเลือกแต่ละช่องมีความหมายดังนี้

จริงที่สุด หมายถึง ข้อความตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนมากที่สุด
 จริง หมายถึง ข้อความตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนจริงพอสมควร
 จริงบ้าง หมายถึง ข้อความตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนบางครั้ง
 ไม่จริง หมายถึง ข้อความไม่ตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนมาก
 ไม่จริงที่สุด หมายถึง ข้อความไม่ตรงกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	จริงบ้าง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
1	เมื่อนักเรียนมีนัด นักเรียนมักไปถึงที่หมายก่อนเวลาเป็นคนแรก					
2	นักเรียนรู้สึกโมโห ถ้ามีคนมาขัดจังหวะเวลาที่นักเรียนกำลังทำงาน					
3	นักเรียนรู้สึกว่าเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็วจนนักเรียนไม่สามารถทำสิ่งที่นักเรียนตั้งใจได้					
4	นักเรียนรู้สึกว่าเป็นการเสียเวลามาก ถ้าต้องไปรอซื้อของในร้านที่มีลูกค้าแน่น					

ข้อที่	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	จริงบ้าง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
5	นักเรียนจะรู้สึกไม่สบายใจ ถ้างานของนักเรียนที่ได้รับมอบหมายจากคุณครูดำเนินไปอย่างล่าช้า					
6	นักเรียนเป็นคนที่เริ่มต้นทำอะไรแล้ว ต้องทำให้เสร็จ					
7	นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนต้องทำงานอย่างรวดเร็วเพื่อแข่งกับเวลา					
8	นักเรียนคิดว่าคนรอบข้างทำงานไม่ถูกใจนักเรียน					
9	นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนอยากทำงานให้เสร็จโดยเร็วที่สุด					
10	นักเรียนรู้สึกหงุดหงิดที่ต้องเข้าคิวรอเพื่อรับบริการ					
11	นักเรียนไม่ชอบให้มีใครหรืออะไรมาขัดจังหวะการทำงานของนักเรียน					

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	จริงบ้าง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
12	นักเรียนรู้สึกทนไม่ได้ ถ้าต้องทำงานร่วมกับคนที่ทำงานอย่างไม่ตั้งใจ					
13	เพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียนเห็นว่า นักเรียนเป็นคนจริงจังกับการเรียน					
14	นักเรียนเป็นคนที่ไม่ยอมเสียเวลา เพื่อฟังคนอื่นพูดพรั่าเพรื่อ					
15	นักเรียนจะรู้สึกทนไม่ได้ ถ้าต้องนั่งฟังคนที่พูดไม่รู้จักจบ					
16	นักเรียนเป็นคนที่ต้องทำงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของนักเรียนให้เสร็จก่อนกำหนดเวลาอยู่เสมอ					
17	เมื่อนักเรียนต้องฟังคนพูดไร้สาระ นักเรียนรู้สึกเบื่อและหาทางเลี้ยวออกมาทันที					
18	นักเรียนเป็นคนที่ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรวดเร็วว่องไว					

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	จริงบ้าง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
19	เมื่อนักเรียนต้องนั่งฟังคนที่พูดจาซ้ำซาก นักเรียนจะรู้สึกหงุดหงิด					
20	นักเรียนไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้อง กระตือรือร้นในการทำงาน					

เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลความหมายของแบบสอบถามบุคลิกภาพ

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามบุคลิกภาพ

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนความหมายของคำถามในแต่ละข้อต่อไปนี้

ข้อที่มีความหมายทางบวกให้คะแนน ดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
จริง	ให้	4	คะแนน
จริงบ้าง	ให้	3	คะแนน
ไม่จริง	ให้	2	คะแนน
ไม่จริงที่สุด	ให้	1	คะแนน

ข้อที่มีความหมายทางลบให้คะแนน ดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้	1	คะแนน
จริง	ให้	2	คะแนน
จริงบ้าง	ให้	3	คะแนน
ไม่จริง	ให้	4	คะแนน
ไม่จริงที่สุด	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของบุคลิกภาพ

คะแนนแบบสอบถามนี้จะอยู่ระหว่าง 0-100 คะแนน

ผู้ที่ได้คะแนน 51 - 100 คะแนน มีบุคลิกภาพแบบเอ

ผู้ที่ได้คะแนน 0 - 50 คะแนน มีบุคลิกภาพแบบบี

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือสภาพความเป็นจริงของท่าน
เพียง 1 ช่องเท่านั้น และขอให้ตอบทุกๆ ข้อ

ข้อ	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
1	เพื่อนเห็นฉันเป็นตัวตลก		
2	ฉันเป็นคนมีความสุข		
3	ฉันผูกมิตรกับคนอื่นได้ยาก		
4	ฉันรู้สึกเศร้าใจบ่อยครั้ง		
5	ฉันเป็นคนเรียนเก่ง		
6	ฉันเป็นคนขี้อาย		
7	ฉันรู้สึกประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม		
8	ฉันยุ่งยากลำบากใจเรื่องรูปร่างหน้าตาของฉัน		
9	เมื่อโตขึ้นฉันจะเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง		
10	ฉันรู้สึกวิตกกังวลเมื่อต้องสอบ		
11	เพื่อนๆ ไม่ค่อยนิยมฉัน		
12	เวลาที่ฉันอยู่ที่บ้านฉันประพฤติตนเรียบร้อย		
13	ตามปกติเมื่อเกิดอะไรผิดพลาดขึ้น มักเป็นความผิดของฉันเสมอ		
14	ฉันก่อเรื่องเดือดร้อนให้กับครอบครัว		

ข้อ	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
15	ฉันเป็นคนแข็งแรง		
16	ฉันมีความคิดดี		
17	ฉันเป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในกลุ่ม		
18	ฉันมักทำอะไรตามใจของฉัน		
19	ฉันมีความสามารถในการใช้มือได้ดี		
20	ฉันมักยอมแพ้ง่ายๆ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม		
21	ฉันเรียนหนังสือได้ดี		
22	ฉันทำสิ่งที่ไม่ดีหลายอย่าง		
23	ฉันวาดเขียนได้ดี		
24	ฉันเล่นดนตรีได้ดี		
25	เวลาอยู่บ้านฉันประพฤติตนไม่ดีเลย		
26	ฉันทำงานเสร็จช้า		
27	ฉันเป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน		
28	ฉันประหม่า หงุดหงิด และตื่นเต้นง่าย		
29	ฉันมีนิสัยดื้อสววย		

ข้อ	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
30	ฉันพูดได้ดี		
31	เวลาอยู่ที่บ้านฉันเป็นคนช่างฝัน		
32	ฉันชอบคอยหาเรื่องราวที่น่ายิ่งของฉัน		
33	เพื่อนๆ ชอบความคิดเห็นของฉัน		
34	ฉันมักมีความยุ่งยากใจบ่อยๆ		
35	เวลาอยู่ที่บ้านฉันเป็นเด็กที่เชื่อฟัง		
36	ฉันเป็นคนโชคดี		
37	ฉันกลัวใจเรื่องโน้นเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา		
38	พ่อแม่มุ่งหวังในตัวฉันมากเกินไป		
39	ตามปกติฉันชอบทำตัวอย่างที่ฉันเป็นอยู่		
40	ฉันรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้ง		
41	ฉันมีผมสวย		
42	เวลาอยู่ที่บ้านฉันมักอาสาทำสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ		
43	ฉันไม่อยากเหมือนใคร		
44	ฉันนอนหลับสนิทตลอดคืน		

ข้อ	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
45	ฉันเกลียดบ้าน		
46	ฉันมักถูกเลือกเป็นคนสุดท้ายเวลาที่มีการเลือก		
47	ฉันเจ็บป่วยอยู่เสมอ		
48	ฉันมักทำตัวไม่ดี ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่		
49	เพื่อนเห็นฉันเป็นคนมีความคิดดี		
50	ฉันไม่มีความสุข		
51	ฉันมีเพื่อนมาก		
52	ฉันเป็นคนร่าเริง		
53	ฉันไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรเสียเป็นส่วนมาก		
54	ฉันเป็นคนหน้าตาดี		
55	ฉันอยากทำอะไรอยู่เรื่อย ๆ		
56	ฉันมักมีเรื่องต่อสู้อยู่ตลอดเวลา		
57	ฉันเป็นที่นิยมในหมู่ผู้ชาย		
58	ผู้คนมักคอยหาเรื่องว่าฉัน		
59	ครอบครัวผิดหวังในตัวฉัน		

ข้อ	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
60	ฉันมีหน้าตาขึ้นบาน		
61	ฉันพยายามทำอะไร ดูเหมือนว่ามันจะผิดไปหมด		
62	ที่บ้านฉันคอยหาเรื่องฉัน		
63	ฉันเป็นผู้นำในการเล่นเกมส์และกีฬา		
64	ฉันเป็นคนขี้เกียจ		
65	ในการเล่นกีฬาและการเล่นฉันเป็นผู้ดูมากกว่าผู้เล่น		
66	ฉันมักลืมสิ่งที่เรียนมาแล้ว		
67	ฉันเป็นคนเข้ากับคนอื่นได้ง่าย		
68	ฉันอารมณ์เสียบ่อยๆ		
69	ฉันเป็นที่นิยมในหมู่ผู้หญิง		
70	ฉันอ่านหนังสือเก่ง		
71	ฉันชอบทำงานคนเดียวมากกว่าที่จะทำด้วยกันหลายคน		
72	ฉันชอบพี่น้องของฉัน		
73	ฉันมีรูปร่างงดงาม		
74	ฉันหวาดกลัวอยู่บ่อยๆ		

ข้อ	ข้อความ	จริง	ไม่จริง
75	ฉันมักทำของตกหล่นหรือแตกหักเสมอ		
76	ฉันเป็นคนที่ไวใจได้		
77	ฉันเป็นคนที่ไม่เหมือนคนอื่น		
78	ฉันคิดถึงแต่สิ่งไม่ดี		
79	ฉันร้องไห้ง่าย		
80	ฉันเป็นคนดี		

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

1. เกณฑ์การให้คะแนน

1.1 ข้อความทางบวก

จริง	ให้คะแนน	1
ไม่จริง	ให้คะแนน	-1

1.2 ข้อความทางลบ

จริง	ให้คะแนน	-1
ไม่จริง	ให้คะแนน	1

2. การแปลผล

2.1 คนที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ดี (ไม่มีปัญหา) คือ คนที่ได้คะแนน 41-80 คะแนน

2.2 คนที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ไม่ดี (มีปัญหา) คือ คนที่ได้คะแนน 1-40 คะแนน

แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์

ชื่อ – นามสกุล
 วัน / เดือน / ปี ที่ทำแบบทดสอบ
 วัน / เดือน / ปี เกิด

วิธีตอบแบบทดสอบ

จงเติมประโยคหรือข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ โดยอ่านแต่ละประโยคหรือแต่ละข้อความแล้วเติมสิ่งแรกที่ผ่านสมองของนักเรียนเพื่อให้ประโยคนั้นสมบูรณ์ โปรดทำให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้าไม่ทราบว่าจะเติมอะไร ให้เขียนวงกลมล้อมหมายเลขของข้อนั้นๆ และพยายามเติมประโยคหรือข้อความนั้นในภายหลัง

1. ฉันรู้สึกว่าคุณพ่อของฉันไม่ค่อยจะ
2. เมื่อเคราะห์ร้ายประดังกันเข้ามา ฉัน
3. สิ่งที่ต้องคำนึงมากที่สุด
4. ถ้าฉันต้องรับผิดชอบ
5. สำหรับฉันอนาคตเป็นสิ่งที่
6. ผู้มีอำนาจเหนือฉัน
7. ทั้งๆ ที่เห็นว่ามันไร้สาระ ฉันก็ยังกลัว
8. ฉันรู้สึกว่าเป็นเพื่อนที่แท้จริง
9. เมื่อตอนที่ฉันยังเป็นเด็กอยู่
10. ผู้ชายในอุดมคติของฉัน
11. เมื่อฉันเห็นผู้ชายและผู้หญิงอยู่ด้วยกัน
12. ถ้าเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นแล้ว ครอบครัวฉัน
13. ผู้ที่ฉันชอบทำงานร่วมกับเขามากที่สุด คือ
14. คุณแม่ของฉัน
15. ฉันจะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลืม
16. ถ้าคุณพ่อของฉันเพียงแค่
17. ฉันมั่นใจว่าฉันมีความสามารถที่จะ
18. ฉันคงมีความสุข ถ้า
19. ถ้าใครทำงานให้ฉัน
20. ฉันกำลังตั้งตาคอย

21. เพื่อนของฉันส่วนมากไม่ทราบว่าคุณ
 22. ครูที่โรงเรียน
 23. ฉันไม่ชอบคนที่
 24. ฉันจำได้เมื่อ
 25. ฉันคิดว่าผู้ชายส่วนมาก
 26. ความรู้สึกของฉันเกี่ยวกับชีวิตแต่งงาน
 27. พวกที่บ้านทำกับฉันอย่างกับว่า
 28. เพื่อนร่วมงานของฉัน คือ
 29. คุณแม่กับฉัน
 30. ฉันได้ทำผิดอย่างมากที่
 31. คุณพ่อของฉัน
 32. จุดอ่อนของฉันก็คือ
 33. ความทะเยอทะยานในชีวิต คือ
 34. คนที่ทำงานให้ฉัน
 35. สักวันหนึ่งฉันคง
 36. เมื่อฉันเห็นนายเดินมา
 37. ฉันอยากขจัดความกลัวในเรื่อง
 38. คนที่ฉันชอบมากที่สุด
 39. ฉันไม่เคยมีความสุขเท่า
 40. เมื่อฉันคิดถึงผู้ชาย
 41. เมื่อฉันมีความรู้สึกทางเพศ
 42. ครอบครัวส่วนมากที่ฉันรู้จัก
 43. ฉันชอบทำงานร่วมกับคนที่
 44. ถ้าคุณแม่ของฉันเพียงแค่
 45. บางครั้งฉันรู้สึกอาย
 46. คุณพ่อและฉัน
 47. เมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นแล้วฉัน
 48. เมื่อฉันเป็นคนออกคำสั่ง ฉัน
 49. สิ่งที่คุณต้องการมากที่สุดในชีวิต
 50. อีก 10 ปี ข้างหน้าฉัน
 51. คนที่ฉันถือว่าเหนือกว่าฉัน
 52. บางครั้งความกลัวก็บังคับให้ฉันต้อง

53. เมื่อฉันไม่อยู่ เพื่อนจะ
 54. สิ่งที่ฉันจำได้แม่นยำที่สุดในวัยเด็กของฉัน
 55. สิ่งที่ฉันชอบน้อยที่สุดเกี่ยวกับบุรุษเพศ
 56. ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องเพศ
 57. เมื่อฉันยังเป็นเด็กอยู่ บิดาของฉัน
 58. คนที่ทำงานร่วมกับฉันโดยมาก
 59. คุณแม่ของฉันไม่ค่อยจะ
 60. ฉันรู้สึกว่าเป็นความผิดใหญ่หลวงที่ฉันได้
 61. ผู้หญิงในอุดมคติของฉัน
 62. ฉันคิดว่าผู้หญิงส่วนมาก
 63. เมื่อฉันคิดถึงผู้หญิง
 64. สิ่งที่ฉันชอบน้อยที่สุดเกี่ยวกับสตรีเพศ
-

การแปลผล

ที่	หัวข้อ	ข้อที่							
1.	มารดา	14	29	44	59				
2.	บิดา	1	16	31	46				
3.	ครอบครัว	12	27	42	57				
4.	สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ	10	25	40	55	61	62	63	64
5.	เพศสัมพันธ์	11	26	41	56				
6.	เพื่อนทั่วไป	8	23	28	53				
7.	ผู้ที่เหนือกว่า	6	22	36	51				
8.	ผู้ที่ด้อยกว่า	4	19	34	48				
9.	เพื่อนร่วมกลุ่ม	13	38	43	58				
10.	ความกลัว	7	21	37	52				
11.	ความรู้สึกผิด	15	30	45	60				
12.	ความสามารถ	2	17	32	47				
13.	อดีต	9	24	39	54				
14.	อนาคต	5	20	35	50				
15.	เป้าหมาย	3	18	33	49				

แบบสอบถามใครเอ่ย

ชื่อ-สกุล เลขที่ ชั้น

คำชี้แจง ข้อความในแบบสอบถามที่แจกให้นั้น เป็นข้อความที่บรรยายลักษณะต่างๆ ของบุคคล
ให้ นักเรียนคิดถึงเพื่อนๆ ในห้องรวมทั้งตัวนักเรียนเอง ที่มีลักษณะตรงกับข้อความ
แต่ละข้อและให้ใส่ชื่อเพื่อน หรือเขียนคำว่า “ตัวเอง” ลงในข้อความต่างๆ ที่ตรงกับ
ลักษณะของเพื่อนหรือลักษณะของนักเรียน

1. ผู้ที่ขอความช่วยเหลือผู้อื่นมากที่สุด คือ
2. ผู้ที่ชอบทำงานกับเพื่อนมากที่สุด คือ
3. ผู้ที่พูดจาสุภาพมากที่สุด คือ
4. ผู้ที่ตรงต่อเวลามากที่สุด คือ
5. ผู้ที่แต่งกายเรียบร้อยที่สุด คือ
6. ผู้ที่มีความรับผิดชอบมากที่สุด คือ
7. ผู้ที่ไม่รับผิดชอบมากที่สุด คือ
8. ผู้ที่กล้าหาญมากที่สุด คือ
9. ผู้ที่ขี้อายมากที่สุด คือ
10. ผู้ที่ชอบรังแกเพื่อนมากที่สุด คือ
11. ผู้ที่ชอบล้อเลียนเพื่อนมากที่สุด คือ
12. ผู้ที่ชอบแสดงความคิดเห็นมากที่สุด คือ
13. ผู้ที่ชอบหยิบของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต คือ
14. ผู้ที่มีอารมณ์เย็นมากที่สุด คือ
15. ผู้ที่ขี้นมากที่สุด คือ
16. ผู้ที่พูดจาไม่เหมาะสมมากที่สุด คือ
17. ผู้ที่ใจน้อยที่สุด คือ
18. ผู้ที่ชอบฟ้องมากที่สุด คือ
19. ผู้ที่ไม่ตั้งใจเรียนมากที่สุด คือ
20. ผู้ที่พูดจาเหลวไหลมากที่สุด คือ

สังคมมิติ

การทำสังคมมิติครั้งที่ 1

ใช้บัตรขนาด 3 x 5 นิ้ว

ชื่อ นามสกุล..... ชั้น ผู้เลือก สถานการณ์ : การทำรายงานกลุ่ม ผู้ที่ข้าพเจ้าจะเลือกอยู่ในกลุ่ม อันดับ 1 คือ..... อันดับ 2 คือ.....
--

การทำสังคมมิติครั้งที่ 2

ใช้บัตรขนาด 3 x 5 นิ้ว

ชื่อ นามสกุล..... ชั้น ผู้เลือก สถานการณ์ : ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ที่ข้าพเจ้าจะเลือกนั่งด้วยในรถ อันดับ 1 คือ..... อันดับ 2 คือ.....

ภาคผนวก ค
โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศและชั้น เริ่มให้คำปรึกษา	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับนักเรียน ให้ได้รับความอบอุ่นคุ้นเคยและไว้วางใจผู้ให้คำปรึกษา 2. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการ บทบาท หน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษา	1. ผู้ให้คำปรึกษาและนักเรียนแนะนำตัวเอง 2. ผู้ให้คำปรึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษา ตลอดจนอธิบายวิธีการ บทบาทหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษาและของนักเรียน 3. ผู้ให้คำปรึกษาแจ้งโปรแกรมการให้คำปรึกษาให้นักเรียนทราบ 4. เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยในการให้คำปรึกษา 5. ผู้ให้คำปรึกษา และนักเรียนร่วมกันสรุปเรื่องที่สนทนาเพื่อความเข้าใจตรงกัน 6. นัดหมายครั้งต่อไป
2-6	พฤติกรรมรังแก เพื่อน	เพื่อให้นักเรียนรู้จักลดพฤติกรรม รังแกเพื่อน	ตั้งแต่ครั้งที่ 2-6 ผู้ให้คำปรึกษาได้ดำเนินการตามกระบวนการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง 6 ขั้นตอน ดังนี้ <u>ขั้นที่ 1</u> ขั้นสร้างสัมพันธภาพ 1. ผู้ให้คำปรึกษาให้นักเรียน ทบทวนสิ่งที่ได้จากการพบกัน ในครั้งที่ผ่านมา 2. ผู้ให้คำปรึกษาสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องต่างๆ <u>ขั้นที่ 2</u> ขั้นสำรวจพฤติกรรมรังแกเพื่อน ให้นักเรียนสำรวจพฤติกรรมรังแกเพื่อนของตนเอง ซึ่งได้แก่ การกล่าววาจาหยาบคายให้เพื่อน

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			ได้รับความอับอายและเสียใจ ชู้กรรโชกให้เพื่อนได้รับความกลัว ขว้างของใส่เพื่อน ผลักใส่เพื่อน ตีเพื่อน เตะเพื่อน และชกต่อยเพื่อน ว่านักเรียนได้แสดงพฤติกรรมเหล่านี้กับเพื่อนหรือไม่อย่างไร <u>ขั้นที่ 3</u> ขั้นประเมินพฤติกรรม รังแกเพื่อน ให้นักเรียนประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของตนเอง โดยให้นักเรียนเรียงลำดับการเกิดพฤติกรรมว่าพฤติกรรมใดอยู่ในอันดับใด และหลังจากที่นักเรียนได้ประเมินพฤติกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ให้คำปรึกษาจะใช้เทคนิคต่างๆ ได้แก่ การฟัง การใช้คำถามปลายเปิด การสะท้อนความรู้สึก การเผชิญหน้า การใช้ความเงียบ การให้กำลังใจ และการสรุป เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงพฤติกรรมของตนเองว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร การประเมินพฤติกรรมของนักเรียนจะเป็นการนำไปให้นักเรียนเข้าสู่สภาพความเป็นจริง ได้พิจารณาพฤติกรรมรังแกเพื่อนของตนเองตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			<u>ขั้นที่ 4</u> <u>ชั้นวางแผน</u> เป็นขั้นที่กระทำหลังจากที่นักเรียนได้ประเมินพฤติกรรมของตนเองเรียบร้อยแล้ว ในการวางแผนนี้ นักเรียนจะวางแผนในการแก้ไข หรือหาวิธีลดพฤติกรรมรังแกเพื่อนด้วยตนเอง โดยมีผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้พิจารณาว่าแผนการที่นักเรียนได้วางไว้นั้นไม่เกินความสามารถที่นักเรียนจะกระทำได้ <u>ขั้นที่ 5</u> <u>ชั้นสร้างปัญหา หรือข้อผูกพัน</u> เป็นขั้นที่กระทำต่อจากการวางแผนการแก้ไขพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียน โดยนักเรียนจะต้องทำสัญญากับผู้ให้คำปรึกษาว่าจะกระทำตามที่ได้ออกแผนการไว้ ถ้านักเรียนไม่กระทำตามสัญญาที่ให้ไว้แก่ผู้ให้คำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาจะไม่รับฟังข้อแก้ตัวใดๆ ทั้งสิ้น แต่จะให้นักเรียนได้พิจารณาใหม่ว่าที่นักเรียนไม่สามารถกระทำตามสัญญาได้นั้นเป็นเพราะสาเหตุใด <u>ขั้นที่ 6</u> <u>ชั้นติดตามผล</u> เป็นการดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรังแกเพื่อน โดยให้นักเรียนได้ประเมินพฤติกรรมรังแกเพื่อนของตนเองอีกครั้งหนึ่ง

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
7	ปัจจัยนิเทศและยุติ การให้คำปรึกษา	1. เพื่อให้นักเรียนสรุปผลการ เข้ารับการให้คำปรึกษาแบบ เผชิญความจริงเกี่ยวกับ พฤติกรรมรังแกเพื่อน 2. ให้นักเรียนสรุปถึงการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่ ของตนเองหลังจากได้รับ การให้คำปรึกษาแล้ว 3. เพื่อยุติการให้คำปรึกษา	1. นักเรียนและผู้ให้คำปรึกษาร่วม กันสนทนาสิ่งที่ได้จากการ สนทนาในครั้งที่ผ่านมา 2. ให้นักเรียนเล่าถึงความรู้สึกและ พฤติกรรมของตนเอง ภายหลัง ได้รับการให้คำปรึกษาแล้ว 3. ผู้ให้คำปรึกษายุติการให้คำ ปรึกษา โดยกล่าวขอบคุณ นักเรียนและกล่าวปิดการให้คำ ปรึกษา

หมายเหตุ

ใช้เวลาในการให้คำปรึกษาครั้งละ 40

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวบงกช โควินท์
วันเดือนปีเกิด	27 กันยายน 2517
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	26/2 หมู่ที่ 6 แขวงบางแกว เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 10160
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก โรงเรียนนารีอนุเคราะห์ จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2536	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จาก วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี
พ.ศ. 2540	ค.บ. (คหกรรมศาสตร์) จาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
พ.ศ. 2544	กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ